Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ଦୀଘନିକାୟୋ

ପାଥିକୱଗ୍ଗପାଳି

୧। ପାଥିକସୁତ୍ତଂ

ସୁନକ୍ଖତ୍ତୱତ୍ଥୁ

୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ମଲ୍ଲେସୁ ୱିହରତି ଅନୁପିଯଂ ନାମ [ଅନୁପ୍ପିଯଂ ନାମ (ସ୍ୟା।)] ମଲ୍ଲାନଂ ନିଗମୋ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଅନୁପିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱତୋ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅତିପ୍ପଗୋ ଖୋ ତାୱ ଅନୁପିଯାଯଂ [ଅନୁପିଯଂ (କ।)] ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତୁଂ। ଯଂନୂନାହଂ ଯେନ ଭଗ୍ଗୱଗୋତ୍ତସ୍ସ ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ଆରାମୋ, ଯେନ ଭଗ୍ଗୱଗୋତ୍ତୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ତେନୁପସଙ୍କମେଯ୍ଯ’’ନ୍ତି।

୨। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଯେନ ଭଗ୍ଗୱଗୋତ୍ତସ୍ସ ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ଆରାମୋ, ଯେନ ଭଗ୍ଗୱଗୋତ୍ତୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଥ ଖୋ ଭଗ୍ଗୱଗୋତ୍ତୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଏତୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା। ସ୍ୱାଗତଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ। ଚିରସ୍ସଂ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଇମଂ ପରିଯାଯମକାସି ଯଦିଦଂ ଇଧାଗମନାଯ। ନିସୀଦତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା, ଇଦମାସନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତ’’ନ୍ତି। ନିସୀଦି ଭଗୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ। ଭଗ୍ଗୱଗୋତ୍ତୋପି ଖୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ନୀଚଂ ଆସନଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଭଗ୍ଗୱଗୋତ୍ତୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ପୁରିମାନି, ଭନ୍ତେ, ଦିୱସାନି ପୁରିମତରାନି ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତୋ ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ପଚ୍ଚକ୍ଖାତୋ ଦାନି ମଯା, ଭଗ୍ଗୱ, ଭଗୱା। ନ ଦାନାହଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ୱିହରାମୀ’ତି। କଚ୍ଚେତଂ, ଭନ୍ତେ, ତଥେୱ, ଯଥା ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତୋ ଅୱଚା’’ତି? ‘‘ତଥେୱ ଖୋ ଏତଂ, ଭଗ୍ଗୱ, ଯଥା ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତୋ ଅୱଚ’’।

୩। ପୁରିମାନି, ଭଗ୍ଗୱ, ଦିୱସାନି ପୁରିମତରାନି ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତୋ ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତୋ ମଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ପଚ୍ଚକ୍ଖାମି ଦାନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ। ନ ଦାନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ୱିହରିସ୍ସାମୀ’ତି। ‘ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଅହଂ, ଭଗ୍ଗୱ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତଂ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚଂ – ‘ଅପି ନୁ ତାହଂ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଏୱଂ ଅୱଚଂ, ଏହି ତ୍ୱଂ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ମମଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ୱିହରାହୀ’ତି? ‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’। ‘ତ୍ୱଂ ୱା ପନ ମଂ ଏୱଂ ଅୱଚ – ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ୱିହରିସ୍ସାମୀ’ତି? ‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’। ‘ଇତି କିର, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ନେୱାହଂ ତଂ ୱଦାମି – ଏହି ତ୍ୱଂ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ମମଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ୱିହରାହୀତି। ନପି କିର ମଂ ତ୍ୱଂ ୱଦେସି – ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ୱିହରିସ୍ସାମୀତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେ, ମୋଘପୁରିସ, କୋ ସନ୍ତୋ କଂ ପଚ୍ଚାଚିକ୍ଖସି? ପସ୍ସ, ମୋଘପୁରିସ, ଯାୱଞ୍ଚ [ଯାୱ ଚ (କ।)] ତେ ଇଦଂ ଅପରଦ୍ଧ’ନ୍ତି।

୪। ‘ନ ହି ପନ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ କରୋତୀ’ତି। ‘ଅପି ନୁ ତାହଂ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଏୱଂ ଅୱଚଂ – ଏହି ତ୍ୱଂ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ମମଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ୱିହରାହି, ଅହଂ ତେ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ କରିସ୍ସାମୀ’ତି? ‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’। ‘ତ୍ୱଂ ୱା ପନ ମଂ ଏୱଂ ଅୱଚ – ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ୱିହରିସ୍ସାମି, ଭଗୱା ମେ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ କରିସ୍ସତୀ’ତି? ‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’। ‘ଇତି କିର, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ନେୱାହଂ ତଂ ୱଦାମି – ଏହି ତ୍ୱଂ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ମମଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ୱିହରାହି, ଅହଂ ତେ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ କରିସ୍ସାମୀ’ତି; ନପି କିର ମଂ ତ୍ୱଂ ୱଦେସି – ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ୱିହରିସ୍ସାମି, ଭଗୱା ମେ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ କରିସ୍ସତୀ’ତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେ, ମୋଘପୁରିସ , କୋ ସନ୍ତୋ କଂ ପଚ୍ଚାଚିକ୍ଖସି? ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, କତେ ୱା ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯେ ଅକତେ ୱା ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯେ ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ ମଯା ଧମ୍ମୋ ଦେସିତୋ ସୋ ନିଯ୍ୟାତି ତକ୍କରସ୍ସ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯାଯା’ତି? ‘କତେ ୱା, ଭନ୍ତେ, ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯେ ଅକତେ ୱା ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯେ ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ ଭଗୱତା ଧମ୍ମୋ ଦେସିତୋ ସୋ ନିଯ୍ୟାତି ତକ୍କରସ୍ସ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯାଯା’ତି। ‘ଇତି କିର, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, କତେ ୱା ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯେ, ଅକତେ ୱା ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯେ, ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ ମଯା ଧମ୍ମୋ ଦେସିତୋ, ସୋ ନିଯ୍ୟାତି ତକ୍କରସ୍ସ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯାଯ। ତତ୍ର, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, କିଂ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ କତଂ

କରିସ୍ସତି? ପସ୍ସ, ମୋଘପୁରିସ, ଯାଵଞ୍ଚ ତେ ଇଦଂ ଅପରଦ୍ଧ’ନ୍ତି।

୫। ‘ନ ହି ପନ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଞପେତୀ’ତି [ପଞ୍ଞାପେତୀତି (ପୀ।)]? ‘ଅପି ନୁ ତାହଂ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଏଵଂ ଅଵଚଂ – ଏହି ତ୍ଵଂ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ମମଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଵିହରାହି, ଅହଂ ତେ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମୀ’ତି? ‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’। ‘ତ୍ଵଂ ଵା ପନ ମଂ ଏଵଂ ଅଵଚ – ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵନ୍ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଵିହରିସ୍ସାମି, ଭଗଵା ମେ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଞପେସ୍ସତୀ’ତି? ‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’। ‘ଇତି କିର, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ନେଵାହଂ ତଂ ଵଦାମି – ଏହି ତ୍ଵଂ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ମମଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଵିହରାହି, ଅହଂ ତେ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମୀତି। ନପି କିର ମଂ ତ୍ଵଂ ଵଦେସି – ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵନ୍ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଵିହରିସ୍ସାମି, ଭଗଵା ମେ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଞପେସ୍ସତୀ’ତି। ଏଵଂ ସନ୍ତେ, ମୋଘପୁରିସ, କୋ ସନ୍ତୋ କଂ ପଚ୍ଚାଚିକ୍ଖସି? ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଵା ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେ, ଅପଞ୍ଞତ୍ତେ ଵା ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେ, ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ ମଯା ଧମ୍ମୋ ଦେସିତୋ, ସୋ ନିଯ୍ୟାତି ତକ୍କରସ୍ସ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯାଯା’ତି? ‘ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଵା, ଭନ୍ତେ, ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେ, ଅପଞ୍ଞତ୍ତେ ଵା ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେ, ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ ଭଗଵତା ଧମ୍ମୋ ଦେସିତୋ, ସୋ ନିଯ୍ୟାତି ତକ୍କରସ୍ସ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯାଯା’ତି। ‘ଇତି କିର, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଵା ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେ, ଅପଞ୍ଞତ୍ତେ ଵା ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେ, ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ ମଯା ଧମ୍ମୋ ଦେସିତୋ, ସୋ ନିଯ୍ୟାତି ତକ୍କରସ୍ସ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯାଯ। ତତ୍ର, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, କିଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ କରିସ୍ସତି? ପସ୍ସ, ମୋଘପୁରିସ, ଯାଵଞ୍ଚ ତେ ଇଦଂ ଅପରଦ୍ଧଂ’।

୬। ‘ଅନେକପରିଯାଯେନ ଖୋ ତେ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ମମ ଵଣ୍ଣୋ ଭାସିତୋ ଵଜ୍ଜିଗାମେ – ଇତିପି ସୋ ଭଗଵା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଵିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକଵିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେଵମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗଵାତି। ଇତି ଖୋ ତେ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଅନେକପରିଯାଯେନ ମମ ଵଣ୍ଣୋ ଭାସିତୋ ଵଜ୍ଜିଗାମେ।

‘ଅନେକପରିଯାଯେନ ଖୋ ତେ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଧମ୍ମସ୍ସ ଵଣ୍ଣୋ ଭାସିତୋ ଵଜ୍ଜିଗାମେ – ସ୍ଵାକ୍ଖାତୋ ଭଗଵତା ଧମ୍ମୋ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଅକାଲିକୋ ଏହିପସ୍ସିକୋ ଓପନେଯ୍ୟିକୋ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ଵେଦିତବ୍ବୋ ଵିଞ୍ଞୂହୀତି। ଇତି ଖୋ ତେ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଅନେକପରିଯାଯେନ ଧମ୍ମସ୍ସ ଵଣ୍ଣୋ ଭାସିତୋ ଵଜ୍ଜିଗାମେ।

‘ଅନେକପରିଯାଯେନ ଖୋ ତେ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ସଙ୍ଘସ୍ସ ଵଣ୍ଣୋ ଭାସିତୋ ଵଜ୍ଜିଗାମେ – ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗଵତୋ ସାଵକସଙ୍ଘୋ, ଉଜୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗଵତୋ ସାଵକସଙ୍ଘୋ, ଞାଯପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗଵତୋ ସାଵକସଙ୍ଘୋ, ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗଵତୋ ସାଵକସଙ୍ଘୋ, ଯଦିଦଂ ଚତ୍ତାରି ପୁରିସଯୁଗାନି ଅଟ୍ଠ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲା, ଏସ ଭଗଵତୋ ସାଵକସଙ୍ଘୋ, ଆହୁନେଯ୍ୟୋ ପାହୁନେଯ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀଯୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସାତି। ଇତି ଖୋ ତେ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଅନେକପରିଯାଯେନ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଵଣ୍ଣୋ ଭାସିତୋ ଵଜ୍ଜିଗାମେ।

‘ଆରୋଚଯାମି ଖୋ ତେ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ପଟିଵେଦଯାମି ଖୋ ତେ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ। ଭଵିସ୍ସନ୍ତି ଖୋ ତେ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଵତ୍ତାରୋ, ନୋ ଵିସହି ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛଵିପୁତ୍ତୋ ସମଣେ ଗୋତମେ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିତୁଂ, ସୋ ଅଵିସହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାଵତ୍ତୋତି। ଇତି ଖୋ ତେ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଭଵିସ୍ସନ୍ତି ଵତ୍ତାରୋ’ତି।

ଏଵଂ ପି ଖୋ, ଭଗ୍ଗଵ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛଵିପୁତ୍ତୋ ମଯା ଵୁଚ୍ଚମାନୋ ଅପକ୍କମେଵ ଇମସ୍ମା ଧମ୍ମଵିନଯା, ଯଥା ତଂ ଆପାଯିକୋ ନେରଯିକୋ।

କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯଵତ୍ଥୁ

୭। ‘‘ଏକମିଦାହଂ, ଭଗ୍ଗଵ, ସମଯଂ ଥୂଲୂସୁ [ବୁମୂସୁ (ସୀ। ପୀ।)] ଵିହରାମି ଉତ୍ତରକା ନାମ ଥୂଲୂନଂ ନିଗମୋ। ଅଥ ଖ୍ଵାହଂ, ଭଗ୍ଗଵ, ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିଵାସେତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାଯ ସୁନକ୍ଖତ୍ତେନ ଲିଚ୍ଛଵିପୁତ୍ତେନ ପଚ୍ଛାସମଣେନ ଉତ୍ତରକଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାଵିସିଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଅଚେଲୋ କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯୋ କୁକ୍କୁରଵତିକୋ ଚତୁକ୍କୁଣ୍ଡିକୋ [ଚତୁକୁଣ୍ଡିକୋ (ସୀ। ପୀ।) ଚତୁକୋଣ୍ଡିକୋ (ସ୍ୟା। କ।)] ଛମାନିକିଣ୍ଣଂ ଭକ୍ଖସଂ ମୁଖେନେଵ ଖାଦତି, ମୁଖେନେଵ ଭୁଞ୍ଜତି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ, ଭଗ୍ଗଵ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛଵିପୁତ୍ତୋ ଅଚେଲଂ କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯଂ କୁକ୍କୁରଵତିକଂ ଚତୁକ୍କୁଣ୍ଡିକଂ ଛମାନିକିଣ୍ଣଂ ଭକ୍ଖସଂ ମୁଖେନେଵ ଖାଦନ୍ତଂ ମୁଖେନେଵ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତଂ। ଦିସ୍ଵାନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘ସାଧୁରୂପୋ ଵତ, ଭୋ, ଅଯଂ [ଅରହଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ସମଣୋ ଚତୁକ୍କୁଣ୍ଡିକୋ ଛମାନିକିଣ୍ଣଂ ଭକ୍ଖସଂ ମୁଖେନେଵ ଖାଦତି, ମୁଖେନେଵ ଭୁଞ୍ଜତୀ’ତି।

‘‘ଅଥ ଖ୍ଵାହଂ, ଭଗ୍ଗଵ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତସ୍ସ ଲିଚ୍ଛଵିପୁତ୍ତସ୍ସ ଚେତସା ଚେତୋପରିଵିତକ୍କମଞ୍ଞାଯ ସୁନକ୍ଖତ୍ତଂ ଲିଚ୍ଛଵିପୁତ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚଂ – ‘ତ୍ଵମ୍ପି ନାମ, ମୋଘପୁରିସ, ସମଣୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତିଯୋ [ମୋଘପୁରିସ ସକ୍ୟପୁତ୍ତିଯୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ପଟିଜାନିସ୍ସସୀ’ତି! ‘କିଂ ପନ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା ଏଵମାହ – ‘ତ୍ଵମ୍ପି ନାମ, ମୋଘପୁରିସ, ସମଣୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତିଯୋ [ମୋଘପୁରିସ ସକ୍ୟପୁତ୍ତିଯୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ପଟିଜାନିସ୍ସସୀ’ତି? ‘ନନୁ ତେ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଇମଂ ଅଚେଲଂ କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯଂ କୁକ୍କୁରଵତିକଂ ଚତୁକ୍କୁଣ୍ଡିକଂ ଛମାନିକିଣ୍ଣଂ ଭକ୍ଖସଂ ମୁଖେନେଵ ଖାଦନ୍ତଂ ମୁଖେନେଵ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତଂ ଦିସ୍ଵାନ ଏତଦହୋସି –

ସାଧୁରୂପୋ ୱତ, ଭୋ, ଅଯଂ ସମଣୋ ଚତୁକ୍କୁଣ୍ଡିକୋ ଛମାନିକିଣ୍ଣଂ ଭକ୍ଖସଂ ମୁଖେନେୱ ଖାଦତି, ମୁଖେନେୱ ଭୁଞ୍ଜତୀ’ତି? ‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ। କିଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଅରହତ୍ତସ୍ସ ମଚ୍ଛରାଯତୀ’ତି? ‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ମୋଘପୁରିସ, ଅରହତ୍ତସ୍ସ ମଚ୍ଛରାଯାମି। ଅପି ଚ, ତୁଯ୍ହେୱେତଂ ପାପକଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ତଂ ପଜହ। ମା ତେ ଅହୋସି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ। ଯଂ ଖୋ ପନେତଂ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ମଞ୍ଞସି ଅଚେଲଂ କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯଂ – ସାଧୁରୂପୋ ଅଯଂ ସମଣୋତି [ମଞ୍ଞସି ‘‘ଅଚେଲୋ କୋରଖତ୍ତିଯୋ ସାଧୁରୂପୋ ଅରହଂ ସମଣୋତି’’ (ସ୍ୟା।)]। ସୋ ସତ୍ତମଂ ଦିୱସଂ ଅଲସକେନ କାଲଙ୍କରିସ୍ସତି। କାଲଙ୍କତୋ [କାଲକତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଚ କାଲକଞ୍ଜିକା [କାଲକଞ୍ଜା (ସୀ। ପୀ।), କାଲକଞ୍ଜିକା (ସ୍ୟା।)] ନାମ ଅସୁରା ସବ୍ବନିହୀନୋ ଅସୁରକାଯୋ, ତତ୍ର ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତି। କାଲଙ୍କତଞ୍ଚ ନଂ ବୀରଣତ୍ଥମ୍ବକେ ସୁସାନେ ଛଡ୍ଡେସ୍ସନ୍ତି। ଆକଙ୍ଖମାନୋ ଚ ତ୍ୱଂ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଅଚେଲଂ କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟାସି – ଜାନାସି, ଆୱୁସୋ କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯ [ଅଚେଲ କୋରଖତ୍ତିଯ (କ।)], ଅତ୍ତନୋ ଗତିନ୍ତି? ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ତେ ଅଚେଲୋ କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯୋ ବ୍ୟାକରିସ୍ସତି – ଜାନାମି, ଆୱୁସୋ ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଅତ୍ତନୋ ଗତିଂ; କାଲକଞ୍ଜିକା ନାମ ଅସୁରା ସବ୍ବନିହୀନୋ ଅସୁରକାଯୋ, ତତ୍ରାମ୍ହି ଉପପନ୍ନୋତି।

‘‘ଅଥ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତୋ ଯେନ ଅଚେଲୋ କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଚେଲଂ କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ବ୍ୟାକତୋ ଖୋସି, ଆୱୁସୋ କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯ, ସମଣେନ ଗୋତମେନ – ଅଚେଲୋ କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯୋ ସତ୍ତମଂ ଦିୱସଂ ଅଲସକେନ କାଲଙ୍କରିସ୍ସତି। କାଲଙ୍କତୋ ଚ କାଲକଞ୍ଜିକା ନାମ ଅସୁରା ସବ୍ବନିହୀନୋ ଅସୁରକାଯୋ , ତତ୍ର ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସତି। କାଲଙ୍କତଞ୍ଚ ନଂ ବୀରଣତ୍ଥମ୍ବକେ ସୁସାନେ ଛଡ୍ଡେସ୍ସନ୍ତୀ’ତି। ଯେନ ତ୍ୱଂ, ଆୱୁସୋ କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯ, ମତ୍ତଂ ମତ୍ତଞ୍ଚ ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟାସି, ମତ୍ତଂ ମତ୍ତଞ୍ଚ ପାନୀଯଂ ପିୱେଯ୍ୟାସି। ଯଥା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ମିଚ୍ଛା ଅସ୍ସ ୱଚନ’ନ୍ତି।

୮। ‘‘ଅଥ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତୋ ଏକଦ୍ୱୀହିକାଯ ସତ୍ତରତ୍ତିନ୍ଦିୱାନି ଗଣେସି, ଯଥା ତଂ ତଥାଗତସ୍ସ ଅସଦ୍ଦହମାନୋ। ଅଥ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ଅଚେଲୋ କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯୋ ସତ୍ତମଂ ଦିୱସଂ ଅଲସକେନ କାଲମକାସି। କାଲଙ୍କତୋ ଚ କାଲକଞ୍ଜିକା ନାମ ଅସୁରା ସବ୍ବନିହୀନୋ ଅସୁରକାଯୋ, ତତ୍ର ଉପପଜ୍ଜି। କାଲଙ୍କତଞ୍ଚ ନଂ ବୀରଣତ୍ଥମ୍ବକେ ସୁସାନେ ଛଡ୍ଡେସୁଂ।

୯। ‘‘ଅସ୍ସୋସି ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତୋ – ‘ଅଚେଲୋ କିର କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯୋ ଅଲସକେନ କାଲଙ୍କତୋ ବୀରଣତ୍ଥମ୍ବକେ ସୁସାନେ ଛଡ୍ଡିତୋ’ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତୋ ଯେନ ବୀରଣତ୍ଥମ୍ବକଂ ସୁସାନଂ, ଯେନ ଅଚେଲୋ କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଚେଲଂ କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯଂ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପାଣିନା ଆକୋଟେସି – ‘ଜାନାସି, ଆୱୁସୋ କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯ, ଅତ୍ତନୋ ଗତି’ନ୍ତି? ଅଥ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ଅଚେଲୋ କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯୋ ପାଣିନା ପିଟ୍ଠିଂ ପରିପୁଞ୍ଛନ୍ତୋ ୱୁଟ୍ଠାସି। ‘ଜାନାମି, ଆୱୁସୋ ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଅତ୍ତନୋ ଗତିଂ। କାଲକଞ୍ଜିକା ନାମ ଅସୁରା ସବ୍ବନିହୀନୋ ଅସୁରକାଯୋ, ତତ୍ରାମ୍ହି ଉପପନ୍ନୋ’ତି ୱତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଉତ୍ତାନୋ ପପତି [ପରିପତି (ସ୍ୟା। କ।)]।

୧୦। ‘‘ଅଥ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତୋ ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭଗ୍ଗୱ , ସୁନକ୍ଖତ୍ତଂ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚଂ – ‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଯଥେୱ ତେ ଅହଂ ଅଚେଲଂ କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯଂ ଆରବ୍ଭ ବ୍ୟାକାସିଂ, ତଥେୱ ତଂ ୱିପାକଂ, ଅଞ୍ଞଥା ୱା’ତି? ‘ଯଥେୱ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଅଚେଲଂ କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯଂ ଆରବ୍ଭ ବ୍ୟାକାସି, ତଥେୱ ତଂ ୱିପାକଂ, ନୋ ଅଞ୍ଞଥା’ତି। ‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଯଦି ଏୱଂ ସନ୍ତେ କତଂ ୱା ହୋତି ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ, ଅକତଂ ୱାତି? ‘ଅଦ୍ଧା ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ କତଂ ହୋତି ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ, ନୋ ଅକତ’ନ୍ତି। ‘ଏୱମ୍ପି ଖୋ ମଂ ତ୍ୱଂ, ମୋଘପୁରିସ, ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ କରୋନ୍ତଂ ଏୱଂ ୱଦେସି – ନ ହି ପନ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ କରୋତୀତି। ପସ୍ସ, ମୋଘପୁରିସ, ଯାୱଞ୍ଚ ତେ ଇଦଂ ଅପରଦ୍ଧ’ନ୍ତି। ‘‘ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତୋ ମଯା ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ଅପକ୍କମେୱ ଇମସ୍ମା ଧମ୍ମୱିନଯା, ଯଥା ତଂ ଆପାଯିକୋ ନେରଯିକୋ।

ଅଚେଲକଳାରମଟ୍ଟକୱତ୍ଥୁ

୧୧। ‘‘ଏକମିଦାହଂ, ଭଗ୍ଗୱ, ସମଯଂ ୱେସାଲିଯଂ ୱିହରାମି ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାଯଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଅଚେଲୋ କଳାରମଟ୍ଟକୋ ୱେସାଲିଯଂ ପଟିୱସତି ଲାଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ ଚେୱ ଯସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ ଚ ୱଜ୍ଜିଗାମେ। ତସ୍ସ ସତ୍ତୱତପଦାନି [ସତ୍ତୱତ୍ତପଦାନି (ସ୍ୟା। ପୀ।)] ସମତ୍ତାନି ସମାଦିନ୍ନାନି ହୋନ୍ତି – ‘ଯାୱଜୀୱଂ ଅଚେଲକୋ ଅସ୍ସଂ, ନ ୱତ୍ଥଂ ପରିଦହେଯ୍ୟଂ, ଯାୱଜୀୱଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଅସ୍ସଂ, ନ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱେଯ୍ୟଂ, ଯାୱଜୀୱଂ ସୁରାମଂସେନେୱ ଯାପେଯ୍ୟଂ, ନ ଓଦନକୁମ୍ମାସଂ ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟଂ। ପୁରତ୍ଥିମେନ ୱେସାଲିଂ ଉଦେନଂ ନାମ ଚେତିଯଂ, ତଂ ନାତିକ୍କମେଯ୍ୟଂ, ଦକ୍ଖିଣେନ ୱେସାଲିଂ ଗୋତମକଂ ନାମ ଚେତିଯଂ, ତଂ ନାତିକ୍କମେଯ୍ୟଂ, ପଚ୍ଛିମେନ ୱେସାଲିଂ ସତ୍ତମ୍ବଂ ନାମ ଚେତିଯଂ, ତଂ

ନାତିକ୍କମେୟ୍ୟଂ, ଉତ୍ତରେନ ୱେସାଲିଂ ବହୁପୁତ୍ତଂ ନାମ [ବହୁପୁତ୍ତକଂ ନାମ (ସ୍ୟା।)] ଚେତିୟଂ ତଂ ନାତିକ୍କମେୟ୍ୟ’ନ୍ତି। ସୋ ଇମେସଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ୱତପଦାନଂ ସମାଦାନହେତୁ ଲାଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ ଚେୱ ଯସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ ଚ ୱଜ୍ଜିଗାମେ।

୧୨। ‘‘ଅଥ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତୋ ଯେନ ଅଚେଲୋ କଳାରମଟ୍ଟକୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଚେଲଂ କଳାରମଟ୍ଟକଂ ପଞ୍ହଂ ଅପୁଚ୍ଛି। ତସ୍ସ ଅଚେଲୋ କଳାରମଟ୍ଟକୋ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ନ ସମ୍ପାୟାସି। ଅସମ୍ପାୟନ୍ତୋ କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚୟଞ୍ଚ ପାତ୍ୱାକାସି। ଅଥ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତସ୍ସ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘ସାଧୁରୂପଂ ୱତ ଭୋ ଅରହନ୍ତଂ ସମଣଂ ଆସାଦିମ୍ହସେ [ଅସାଦିୟିମ୍ହସେ (ସ୍ୟା।)]। ମା ୱତ ନୋ ଅହୋସି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟା’ତି।

୧୩। ‘‘ଅଥ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତୋ ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭଗ୍ଗୱ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତଂ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚଂ – ‘ତ୍ୱମ୍ପି ନାମ, ମୋଘପୁରିସ, ସମଣୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତିୟୋ ପଟିଜାନିସ୍ସସୀ’ତି! ‘କିଂ ପନ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଏୱମାହ – ତ୍ୱମ୍ପି ନାମ, ମୋଘପୁରିସ, ସମଣୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତିୟୋ ପଟିଜାନିସ୍ସସୀ’ତି? ‘ନନୁ ତ୍ୱଂ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଅଚେଲଂ କଳାରମଟ୍ଟକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ଅପୁଚ୍ଛି। ତସ୍ସ ତେ ଅଚେଲୋ କଳାରମଟ୍ଟକୋ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ନ ସମ୍ପାୟାସି। ଅସମ୍ପାୟନ୍ତୋ କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚୟଞ୍ଚ ପାତ୍ୱାକାସି। ତସ୍ସ ତେ ଏତଦହୋସି – ‘‘ସାଧୁରୂପଂ ୱତ, ଭୋ, ଅରହନ୍ତଂ ସମଣଂ ଆସାଦିମ୍ହସେ। ମା ୱତ ନୋ ଅହୋସି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟା’ତି। ‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ। କିଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଅରହତ୍ତସ୍ସ ମଚ୍ଛରାୟତୀ’ତି? ‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ମୋଘପୁରିସ, ଅରହତ୍ତସ୍ସ ମଚ୍ଛରାୟାମି, ଅପି ଚ ତୁୟ୍ହେୱେତଂ ପାପକଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ତଂ ପଜହ। ମା ତେ ଅହୋସି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟ। ଯଂ ଖୋ ପନେତଂ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ମଞ୍ଞସି ଅଚେଲଂ କଳାରମଟ୍ଟକଂ – ସାଧୁରୂପୋ ଅୟଂ [ଅରହଂ (ସ୍ୟା।)] ସମଣୋତି, ସୋ ନଚିରସ୍ସେୱ ପରିହିତୋ ସାନୁଚାରିକୋ ୱିଚରନ୍ତୋ ଓଦନକୁମ୍ମାସଂ ଭୁଞ୍ଜମାନୋ ସବ୍ବାନେୱ ୱେସାଲିୟାନି ଚେତିୟାନି ସମତିକ୍କମିତ୍ୱା ଯସା ନିହୀନୋ [ଯସାନିକିଣ୍ଣୋ (କ।)] କାଲଂ କରିସ୍ସତୀ’ତି।

‘‘‘ଅଥ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ଅଚେଲୋ କଳାରମଟ୍ଟକୋ ନଚିରସ୍ସେୱ ପରିହିତୋ ସାନୁଚାରିକୋ ୱିଚରନ୍ତୋ ଓଦନକୁମ୍ମାସଂ ଭୁଞ୍ଜମାନୋ ସବ୍ବାନେୱ ୱେସାଲିୟାନି ଚେତିୟାନି ସମତିକ୍କମିତ୍ୱା ଯସା ନିହୀନୋ କାଲମକାସି।

୧୪। ‘‘ଅସ୍ସୋସି ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତୋ – ‘ଅଚେଲୋ କିର କଳାରମଟ୍ଟକୋ ପରିହିତୋ ସାନୁଚାରିକୋ ୱିଚରନ୍ତୋ ଓଦନକୁମ୍ମାସଂ ଭୁଞ୍ଜମାନୋ ସବ୍ବାନେୱ ୱେସାଲିୟାନି ଚେତିୟାନି ସମତିକ୍କମିତ୍ୱା ଯସା ନିହୀନୋ କାଲଙ୍କତୋ’ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତୋ ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭଗ୍ଗୱ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତଂ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚଂ – ‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଯଥେୱ ତେ ଅହଂ ଅଚେଲଂ କଳାରମଟ୍ଟକଂ ଆରବ୍ଭ ବ୍ୟାକାସିଂ, ତଥେୱ ତଂ ୱିପାକଂ, ଅଞ୍ଞଥା ୱା’ତି? ‘ଯଥେୱ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଅଚେଲଂ କଳାରମଟ୍ଟକଂ ଆରବ୍ଭ ବ୍ୟାକାସି, ତଥେୱ ତଂ ୱିପାକଂ, ନୋ ଅଞ୍ଞଥା’ତି। ‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଯଦି ଏୱଂ ସନ୍ତେ କତଂ ୱା ହୋତି ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିୟଂ ଅକତଂ ୱା’ତି? ‘ଅଦ୍ଧା ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ କତଂ ହୋତି ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିୟଂ, ନୋ ଅକତ’ନ୍ତି। ‘ଏୱମ୍ପି ଖୋ ମଂ ତ୍ୱଂ, ମୋଘପୁରିସ, ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିୟଂ କରୋନ୍ତଂ ଏୱଂ ୱଦେସି – ନ ହି ପନ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିୟଂ କରୋତୀ’’ତି। ପସ୍ସ, ମୋଘପୁରିସ, ଯାୱଞ୍ଚ ତେ ଇଦଂ ଅପରଦ୍ଧ’ନ୍ତି। ‘‘ଏୱ’ମ୍ପି ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତୋ ମୟା ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ଅପକ୍କମେୱ ଇମସ୍ମା ଧମ୍ମୱିନୟା, ଯଥା ତଂ ଆପାୟିକୋ ନେରୟିକୋ।

ଅଚେଲପାଥିକପୁତ୍ତୱତ୍ଥୁ

୧୫। ‘‘ଏକମିଦାହଂ, ଭଗ୍ଗୱ, ସମୟଂ ତତ୍ଥେୱ ୱେସାଲିୟଂ ୱିହରାମି ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାୟଂ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ [ପାଟିକପୁତ୍ତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ୱେସାଲିୟଂ ପଟିୱସତି ଲାଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ ଚେୱ ଯସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ ଚ ୱଜ୍ଜିଗାମେ। ସୋ ୱେସାଲିୟଂ ପରିସତି ଏୱଂ ୱାଚଂ ଭାସତି – ‘ସମଣୋପି ଗୋତମୋ ଞାଣୱାଦୋ, ଅହମ୍ପି ଞାଣୱାଦୋ। ଞାଣୱାଦୋ ଖୋ ପନ ଞାଣୱାଦେନ ଅରହତି ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିୟଂ ଦସ୍ସେତୁଂ। ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଉପଡ୍ଢପଥଂ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ଅହମ୍ପି ଉପଡ୍ଢପଥଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟଂ। ତେ ତତ୍ଥ ଉଭୋପି ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିୟଂ କରେୟ୍ୟାମ। ଏକଂ ଚେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିୟଂ କରିସ୍ସତି, ଦ୍ୱାହଂ କରିସ୍ସାମି। ଦ୍ୱେ ଚେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିୟାନି କରିସ୍ସତି, ଚତ୍ତାରାହଂ କରିସ୍ସାମି । ଚତ୍ତାରି ଚେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିୟାନି କରିସ୍ସତି, ଅଟ୍ଠାହଂ କରିସ୍ସାମି। ଇତି ଯାୱତକଂ ଯାୱତକଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା

ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ କରିସ୍ସତି, ତଦ୍ଦିଗୁଣଂ ତଦ୍ଦିଗୁଣାହଂ କରିସ୍ସାମୀ'ତି।

୧୬। ''ଅଥ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତୋ ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତୋ ମଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଅଚେଲୋ, ଭନ୍ତେ, ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ୱେସାଲିଯଂ ପଟିୱସତି ଲାଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ ଚେୱ ଯସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ ଚ ୱଜ୍ଜିଗାମେ। ସୋ ୱେସାଲିଯଂ ପରିସତି ଏୱଂ ୱାଚଂ ଭାସତି – ସମଣୋପି ଗୋତମୋ ଞାଣୱାଦୋ, ଅହମ୍ପି ଞାଣୱାଦୋ। ଞାଣୱାଦୋ ଖୋ ପନ ଞାଣୱାଦେନ ଅରହତି ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ ଦସ୍ସେତୁଂ। ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଉପଡ୍ଢପଥଂ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ଅହମ୍ପି ଉପଡ୍ଢପଥଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟଂ। ତେ ତତ୍ଥ ଉଭୋପି ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ କରେଯ୍ୟାମ। ଏକଂ ଚେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ କରିସ୍ସତି, ଦ୍ୱାହଂ କରିସ୍ସାମି। ଦ୍ୱେ ଚେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯାନି କରିସ୍ସତି, ଚତ୍ତାରାହଂ କରିସ୍ସାମି। ଚତ୍ତାରି ଚେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯାନି କରିସ୍ସତି, ଅଟ୍ଠାହଂ କରିସ୍ସାମି। ଇତି ଯାୱତକଂ ଯାୱତକଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଉତ୍ତରି ମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ କରିସ୍ସତି, ତଦ୍ଦିଗୁଣଂ ତଦ୍ଦିଗୁଣାହଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି।

''ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଅହଂ, ଭଗ୍ଗୱ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତଂ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚଂ – 'ଅଭବ୍ବୋ ଖୋ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ମମ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଆଗନ୍ତୁଂ। ସଚେପିସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – ଅହଂ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟନ୍ତି, ମୁଦ୍ଧାପି ତସ୍ସ ୱିପତେଯ୍ୟା'ତି।

୧୭। 'ରକ୍ଖତେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ୱାଚଂ, ରକ୍ଖତେତଂ ସୁଗତୋ ୱାଚ'ନ୍ତି। 'କିଂ ପନ ମଂ ତ୍ୱଂ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଏୱଂ ୱଦେସି – ରକ୍ଖତେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ୱାଚଂ, ରକ୍ଖତେତଂ ସୁଗତୋ ୱାଚ'ନ୍ତି? 'ଭଗୱତା ଚସ୍ସ, ଭନ୍ତେ, ଏସା ୱାଚା ଏକଂସେନ ଓଧାରିତା [ୱାଦିତା (କ।)] – ଅଭବ୍ବୋ ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ମମ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଆଗନ୍ତୁଂ। ସଚେପିସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – ଅହଂ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟନ୍ତି, ମୁଦ୍ଧାପି ତସ୍ସ ୱିପତେଯ୍ୟାତି। ଅଚେଲୋ ଚ, ଭନ୍ତେ, ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ୱିରୂପରୂପେନ ଭଗୱତୋ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ତଦସ୍ସ ଭଗୱତୋ ମୁସା'ତି।

୧୮। 'ଅପି ନୁ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ତଥାଗତୋ ତଂ ୱାଚଂ ଭାସେଯ୍ୟ ଯା ସା ୱାଚା ଦ୍ୱଯଗାମିନୀ'ତି? 'କିଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତୋ – ଅଭବ୍ବୋ ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ମମ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଆଗନ୍ତୁଂ। ସଚେପିସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – ଅହଂ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟନ୍ତି, ମୁଦ୍ଧାପି ତସ୍ସ ୱିପତେଯ୍ୟା'ତି?

'ଉଦାହୁ , ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ – ଅଭବ୍ବୋ, ଭନ୍ତେ, ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଆଗନ୍ତୁଂ। ସଚେପିସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – ଅହଂ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟନ୍ତି, ମୁଦ୍ଧାପି ତସ୍ସ ୱିପତେଯ୍ୟା'ତି?

୧୯। 'ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତୋ ଚେୱ ମେ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ , ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ଅଭବ୍ବୋ ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ମମ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଆଗନ୍ତୁଂ। ସଚେପିସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – ଅହଂ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟନ୍ତି, ମୁଦ୍ଧାପି ତସ୍ସ ୱିପତେଯ୍ୟା'ତି।

'ଦେୱତାପି ମେ ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ – ଅଭବ୍ବୋ , ଭନ୍ତେ, ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଆଗନ୍ତୁଂ। ସଚେପିସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – ଅହଂ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟନ୍ତି, ମୁଦ୍ଧାପି ତସ୍ସ ୱିପତେଯ୍ୟା'ତି।

'ଅଜିତୋପି ନାମ ଲିଚ୍ଛୱୀନଂ ସେନାପତି ଅଧୁନା କାଲଙ୍କତୋ ତାୱତିଂସକାଯଂ ଉପପନ୍ନୋ। ସୋପି ମଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମାରୋଚେସି – ଅଲଜ୍ଜୀ, ଭନ୍ତେ, ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ; ମୁସାୱାଦୀ, ଭନ୍ତେ, ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ। ମମ୍ପି, ଭନ୍ତେ, ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ବ୍ୟାକାସି ୱଜ୍ଜିଗାମେ – ଅଜିତୋ ଲିଚ୍ଛୱୀନଂ ସେନାପତି ମହାନିରଯଂ ଉପପନ୍ନୋତି। ନ ଖୋ ପନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ମହାନିରଯଂ ଉପପନ୍ନୋ; ତାୱତିଂସକାଯମ୍ହି ଉପପନ୍ନୋ। ଅଲଜ୍ଜୀ, ଭନ୍ତେ, ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ; ମୁସାୱାଦୀ, ଭନ୍ତେ, ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ; ଅଭବ୍ବୋ ଚ, ଭନ୍ତେ, ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ତଂ ୱାଚଂ

ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଆଗନ୍ତୁଂ। ସଚେପିସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – ଅହଂ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟନ୍ତି, ମୁଦ୍ଧାପି ତସ୍ସ ୱିପତେଯ୍ୟା'ତି।

'ଇତି ଖୋ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତୋ ଚେୱ ମେ ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ଅଭବୋ ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ମମ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଆଗନ୍ତୁଂ। ସଚେପିସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – ଅହଂ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟନ୍ତି, ମୁଦ୍ଧାପି ତସ୍ସ ୱିପତେଯ୍ୟାତି। ଦେୱତାପି ମେ ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ – ଅଭବୋ, ଭନ୍ତେ , ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଆଗନ୍ତୁଂ। ସଚେପିସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – ଅହଂ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟନ୍ତି, ମୁଦ୍ଧାପି ତସ୍ସ ୱିପତେଯ୍ୟା'ତି।

'ସୋ ଖୋ ପନାହଂ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ୱେସାଲିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପ୍ପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଯେନ ଅଚେଲସ୍ସ ପାଥିକପୁତ୍ତସ୍ସ ଆରାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମିସ୍ସାମି ଦିୱାୱିହାରାଯ। ଯସ୍ସଦାନି ତ୍ୱଂ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଇଚ୍ଛସି, ତସ୍ସ ଆରୋଚେହୀ'ତି।

ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯକଥା

୨୦। ''ଅଥ ଖ୍ୱାହଂ [ଅଥ ଖୋ ସ୍ୱାହଂ (ସ୍ୟା।)], ଭଗ୍ଗୱ, ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ୱେସାଲିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସିଂ। ୱେସାଲିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପ୍ପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଯେନ ଅଚେଲସ୍ସ ପାଥିକପୁତ୍ତସ୍ସ ଆରାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂ ଦିୱାୱିହାରାଯ। ଅଥ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତୋ ତରମାନରୂପୋ ୱେସାଲିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଯେନ ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଲିଚ୍ଛୱୀ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞାତେ ଅଭିଞ୍ଞାତେ ଲିଚ୍ଛୱୀ ଏତଦୱୋଚ – 'ଏସାୱୁସୋ, ଭଗୱା ୱେସାଲିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପ୍ପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଯେନ ଅଚେଲସ୍ସ ପାଥିକପୁତ୍ତସ୍ସ ଆରାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମି ଦିୱାୱିହାରାଯ। ଅଭିକ୍କମଥାଯସ୍ମନ୍ତୋ ଅଭିକ୍କମଥାଯସ୍ମନ୍ତୋ, ସାଧୁରୂପାନଂ ସମଣାନଂ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ ଭୱିସ୍ସତୀ'ତି । ଅଥ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ଅଭିଞ୍ଞାତାନଂ ଅଭିଞ୍ଞାତାନଂ ଲିଚ୍ଛୱୀନଂ ଏତଦହୋସି – 'ସାଧୁରୂପାନଂ କିର, ଭୋ, ସମଣାନଂ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ ଭୱିସ୍ସତି; ହନ୍ଦ ୱତ, ଭୋ, ଗଚ୍ଛାମା'ତି। ଯେନ ଚ ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲା ଗହପତିନେଚଯିକା ନାନାତିତ୍ଥିଯା [ନାନାତିତ୍ଥିଯ (ସ୍ୟା।)] ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ତେନୁପସଙ୍କମି। ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞାତେ ଅଭିଞ୍ଞାତେ ନାନାତିତ୍ଥିଯେ [ନାନାତିତ୍ଥିଯ (ସ୍ୟା।)] ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ ଏତଦୱୋଚ – 'ଏସାୱୁସୋ, ଭଗୱା ୱେସାଲିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପ୍ପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଯେନ ଅଚେଲସ୍ସ ପାଥିକପୁତ୍ତସ୍ସ ଆରାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମି ଦିୱାୱିହାରାଯ। ଅଭିକ୍କମଥାଯସ୍ମନ୍ତୋ ଅଭିକ୍କମଥାଯସ୍ମନ୍ତୋ, ସାଧୁରୂପାନଂ ସମଣାନଂ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ ଭୱିସ୍ସତୀ'ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ଅଭିଞ୍ଞାତାନଂ ଅଭିଞ୍ଞାତାନଂ ନାନାତିତ୍ଥିଯାନଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଏତଦହୋସି – 'ସାଧୁରୂପାନଂ କିର, ଭୋ, ସମଣାନଂ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ ଭୱିସ୍ସତି; ହନ୍ଦ ୱତ, ଭୋ, ଗଚ୍ଛାମା'ତି।

''ଅଥ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଲିଚ୍ଛୱୀ, ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲା ଗହପତିନେଚଯିକା ନାନାତିତ୍ଥିଯା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଯେନ ଅଚେଲସ୍ସ ପାଥିକପୁତ୍ତସ୍ସ ଆରାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ। ସା ଏସା, ଭଗ୍ଗୱ, ପରିସା ମହା ହୋତି [ପରିସା ହୋତି (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଅନେକସତା ଅନେକସହସ୍ସା।

୨୧। ''ଅସ୍ସୋସି ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ – 'ଅଭିକ୍କନ୍ତା କିର ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଲିଚ୍ଛୱୀ, ଅଭିକ୍କନ୍ତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲା ଗହପତିନେଚଯିକା ନାନାତିତ୍ଥିଯା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା। ସମଣୋପି ଗୋତମୋ ମଯ୍ହଂ ଆରାମେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସିନ୍ନୋ'ତି। ସୁତ୍ୱାନସ୍ସ ଭଯଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସୋ ଉଦପାଦି। ଅଥ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ଭୀତୋ ସଂୱିଗ୍ଗୋ ଲୋମହଟ୍ଠଜାତୋ ଯେନ ତିନ୍ଦୁକଖାଣୁପରିବ୍ବାଜକାରାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମି।

''ଅସ୍ସୋସି ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ସା ପରିସା – 'ଅଚେଲୋ କିର ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ଭୀତୋ ସଂୱିଗ୍ଗୋ ଲୋମହଟ୍ଠଜାତୋ ଯେନ ତିନ୍ଦୁକଖାଣୁପରିବ୍ବାଜକାରାମୋ ତେନୁପସଙ୍କନ୍ତୋ'ତି [ତେନୁପସଙ୍କମନ୍ତୋ (ସୀ। ପୀ। କ।)]। ଅଥ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ସା ପରିସା ଅଞ୍ଞତରଂ ପୁରିସଂ ଆମନ୍ତେସି –

'ଏହି ତ୍ୱଂ, ଭୋ ପୁରିସ, ଯେନ ତିନ୍ଦୁକଖାଣୁପରିବ୍ବାଜକାରାମୋ, ଯେନ ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମ। ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଚେଲଂ ପାଥିକପୁତ୍ତଂ ଏୱଂ ୱଦେହି – ଅଭିକ୍କମାୱୁସୋ, ପାଥିକପୁତ୍ତ, ଅଭିକ୍କନ୍ତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଲିଚ୍ଛୱୀ, ଅଭିକ୍କନ୍ତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଚ

ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲା ଗହପତିନେଚୟିକା ନାନାତିତ୍ଥିୟା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା, ସମଣୋପି ଗୋତମୋ ଆୟସ୍ମତୋ ଆରାମେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସିନ୍ନୋ; ଭାସିତା ଖୋ ପନ ତେ ଏସା, ଆୱୁସୋ ପାଥିକପୁତ୍ତ, ୱେସାଲିୟଂ ପରିସତି ୱାଚା ସମଣୋପି ଗୋତମୋ ଞାଣୱାଦୋ, ଅହମ୍ପି ଞାଣୱାଦୋ। ଞାଣୱାଦୋ ଖୋ ପନ ଞାଣୱାଦେନ ଅରହତି ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିୟଂ ଦସ୍ସେତୁଂ। ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଉପଡ୍ଢପଥଂ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ଅହମ୍ପି ଉପଡ୍ଢପଥଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟଂ। ତେ ତତ୍ଥ ଉଭୋପି ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିୟଂ କରେୟ୍ୟାମ। ଏକଂ ଚେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିୟଂ କରିସ୍ସତି, ଦ୍ୱାହଂ କରିସ୍ସାମି। ଦ୍ୱେ ଚେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିୟାନି କରିସ୍ସତି, ଚତ୍ତାରାହଂ କରିସ୍ସାମି। ଚତ୍ତାରି ଚେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିୟାନି କରିସ୍ସତି , ଅଟ୍ଠାହଂ କରିସ୍ସାମି। ଇତି ଯାୱତକଂ ଯାୱତକଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିୟଂ କରିସ୍ସତି, ତଦ୍ଦିଗୁଣଂ ତଦ୍ଦିଗୁଣାହଂ କରିସ୍ସାମୀ'ତି ଅଭିକ୍କମସ୍ସେୱ [ଅଭିକ୍କମଯେୱ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଖୋ; ଆୱୁସୋ ପାଥିକପୁତ୍ତ, ଉପଡ୍ଢପଥଂ। ସବ୍ବପଠମଂୟେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଆୟସ୍ମତୋ ଆରାମେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସିନ୍ନୋ'ତି।

୨୨। ''ଏୱଂ, ଭୋତି ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ସୋ ପୁରିସୋ ତସ୍ସା ପରିସାୟ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନ ତିନ୍ଦୁକଖାଣୁପରିବ୍ବାଜକାରାମୋ, ଯେନ ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଚେଲଂ ପାଥିକପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଅଭିକ୍କମାୱୁସୋ ପାଥିକପୁତ୍ତ, ଅଭିକ୍କନ୍ତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଲିଚ୍ଛୱୀ, ଅଭିକ୍କନ୍ତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲା ଗହପତିନେଚୟିକା ନାନାତିତ୍ଥିୟା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା। ସମଣୋପି ଗୋତମୋ ଆୟସ୍ମତୋ ଆରାମେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସିନ୍ନୋ। ଭାସିତା ଖୋ ପନ ତେ ଏସା, ଆୱୁସୋ ପାଥିକପୁତ୍ତ, ୱେସାଲିୟଂ ପରିସତି ୱାଚା – ସମଣୋପି ଗୋତମୋ ଞାଣୱାଦୋ; ଅହମ୍ପି ଞାଣୱାଦୋ। ଞାଣୱାଦୋ ଖୋ ପନ ଞାଣୱାଦେନ ଅରହତି ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିୟଂ ଦସ୍ସେତୁଂ…ପେ… ତଦ୍ଦିଗୁଣଂ ତଦ୍ଦିଗୁଣାହଂ କରିସ୍ସାମୀତି। ଅଭିକ୍କମସ୍ସେୱ ଖୋ, ଆୱୁସୋ ପାଥିକପୁତ୍ତ, ଉପଡ୍ଢପଥଂ। ସବ୍ବପଠମଂୟେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଆୟସ୍ମତୋ ଆରାମେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସିନ୍ନୋ'ତି।

''ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭଗ୍ଗୱ, ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ 'ଆୟାମି ଆୱୁସୋ, ଆୟାମି ଆୱୁସୋ'ତି ୱତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ସଂସପ୍ପତି [ସଂସବ୍ବତି (କ।)], ନ ସକ୍କୋତି ଆସନାପି ୱୁଟ୍ଠାତୁଂ। ଅଥ ଖୋ ସୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ପୁରିସୋ ଅଚେଲଂ ପାଥିକପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – 'କିଂ ସୁ ନାମ ତେ, ଆୱୁସୋ ପାଥିକପୁତ୍ତ, ପାୱଳଆ ସୁ ନାମ ତେ ପୀଠକସ୍ମିଂ ଅଲ୍ଲୀନା, ପୀଠକଂ ସୁ ନାମ ତେ ପାୱଳାସୁ ଅଲ୍ଲୀନଂ? ଆୟାମି ଆୱୁସୋ, ଆୟାମି ଆୱୁସୋତି ୱତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ସଂସପ୍ପସି, ନ ସକ୍କୋସି ଆସନାପି ୱୁଟ୍ଠାତୁ'ନ୍ତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ 'ଆୟାମି ଆୱୁସୋ, ଆୟାମି ଆୱୁସୋ'ତି ୱତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ସଂସପ୍ପତି , ନ ସକ୍କୋତି ଆସନାପି ୱୁଟ୍ଠାତୁଂ।

୨୩। ''ଯଦା ଖୋ ସୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ପୁରିସୋ ଅଞ୍ଞାସି – 'ପରାଭୂତରୂପୋ ଅୟଂ ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ। ଆୟାମି ଆୱୁସୋ, ଆୟାମି ଆୱୁସୋତି ୱତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ସଂସପ୍ପତି, ନ ସକ୍କୋତି ଆସନାପି ୱୁଟ୍ଠାତୁ'ନ୍ତି। ଅଥ ତଂ ପରିସଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଏୱମାରୋଚେସି – 'ପରାଭୂତରୂପୋ, ଭୋ [ପରାଭୂତରୂପୋ ଭୋ ଅୟଂ (ସ୍ୟା। କ।), ପରାଭୂତରୂପୋ (ସୀ। ପୀ।)], ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ। ଆୟାମି ଆୱୁସୋ, ଆୟାମି ଆୱୁସୋତି ୱତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ସଂସପ୍ପତି, ନ ସକ୍କୋତି ଆସନାପି ୱୁଟ୍ଠାତୁ'ନ୍ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଅହଂ, ଭଗ୍ଗୱ, ତଂ ପରିସଂ ଏତଦୱୋଚଂ – 'ଅଭବ୍ବୋ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ମମ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଆଗନ୍ତୁଂ। ସଚେପିସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – 'ଅହଂ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ'ନ୍ତି, ମୁଦ୍ଧାପି ତସ୍ସ ୱିପତେୟ୍ୟାତି।

ପଠମଭାଣୱାରୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

୨୪। ''ଅଥ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ଅଞ୍ଞତରୋ ଲିଚ୍ଛୱିମହାମତ୍ତୋ ଉଟ୍ଠାୟାସନା ତଂ ପରିସଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ତେନ ହି, ଭୋ, ମୁହୁତ୍ତଂ ତାୱ ଆଗମେଥ, ଯାୱାହଂ ଗଚ୍ଛାମି [ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛାମି (?)]। ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଅହମ୍ପି ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟଂ ଅଚେଲଂ ପାଥିକପୁତ୍ତଂ ଇମଂ ପରିସଂ ଆନେତୁ'ନ୍ତି।

''ଅଥ ଖୋ ସୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ଲିଚ୍ଛୱିମହାମତ୍ତୋ ଯେନ ତିନ୍ଦୁକଖାଣୁପରିବ୍ବାଜକାରାମୋ, ଯେନ ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଚେଲଂ ପାଥିକପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଅଭିକ୍କମାୱୁସୋ ପାଥିକପୁତ୍ତ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ ତେ ସେୟ୍ୟୋ, ଅଭିକ୍କନ୍ତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଲିଚ୍ଛୱୀ, ଅଭିକ୍କନ୍ତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲା ଗହପତିନେଚୟିକା ନାନାତିତ୍ଥିୟା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା। ସମଣୋପି ଗୋତମୋ ଆୟସ୍ମତୋ ଆରାମେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସିନ୍ନୋ। ଭାସିତା ଖୋ ପନ ତେ ଏସା, ଆୱୁସୋ ପାଥିକପୁତ୍ତ, ୱେସାଲିୟଂ ପରିସତି ୱାଚା – ସମଣୋପି ଗୋତମୋ ଞାଣୱାଦୋ…ପେ… ତଦ୍ଦିଗୁଣଂ ତଦ୍ଦିଗୁଣାହଂ କରିସ୍ସାମୀତି। ଅଭିକ୍କମସ୍ସେୱ ଖୋ, ଆୱୁସୋ ପାଥିକପୁତ୍ତ, ଉପଡ୍ଢପଥଂ। ସବ୍ବପଠମଂୟେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଆୟସ୍ମତୋ ଆରାମେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସିନ୍ନୋ। ଭାସିତା ଖୋ ପନେସା, ଆୱୁସୋ ପାଥିକପୁତ୍ତ, ସମଣେନ ଗୋତମେନ

ପରିସତି ୱାଚା – ଅଭକ୍କୋ ଖୋ ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ମମ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଆଗନ୍ତୁଂ। ସଚେପିସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – ଅହଂ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟନ୍ତି, ମୁଦ୍ଧାପି ତସ୍ସ ୱିପତେୟ୍ୟାତି। ଅଭିକ୍କମାୱୁସୋ ପାଥିକପୁତ୍ତ, ଅଭିକ୍କମନେନେୱ ତେ ଜୟଂ କରିସ୍ସାମ, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ପରାଜୟ'ନ୍ତି।

''ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭଗ୍ଗୱ, ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ 'ଆୟାମି ଆୱୁସୋ, ଆୟାମି ଆୱୁସୋ'ତି ୱତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ସଂସପ୍ପତି, ନ ସକ୍କୋତି ଆସନାପି ୱୁଟ୍ଠାତୁଂ। ଅଥ ଖୋ ସୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ଲିଚ୍ଛୱିମହାମତ୍ତୋ ଅଚେଲଂ ପାଥିକପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – 'କିଂ ସୁ ନାମ ତେ, ଆୱୁସୋ ପାଥିକପୁତ୍ତ, ପାୱଳଆ ସୁ ନାମ ତେ ପୀଠକସ୍ମିଂ ଅଲ୍ଲୀନା, ପୀଠକଂ ସୁ ନାମ ତେ ପାୱଳଆସୁ ଅଲ୍ଲୀନଂ ? ଆୟାମି ଆୱୁସୋ, ଆୟାମି ଆୱୁସୋତି ୱତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ସଂସପ୍ପସି, ନ ସକ୍କୋସି ଆସନାପି ୱୁଟ୍ଠାତୁ'ନ୍ତି । ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ 'ଆୟାମି ଆୱୁସୋ, ଆୟାମି ଆୱୁସୋ'ତି ୱତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ସଂସପ୍ପତି, ନ ସକ୍କୋତି ଆସନାପି ୱୁଟ୍ଠାତୁଂ।

୨୫। ''ଯଦା ଖୋ ସୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ଲିଚ୍ଛୱିମହାମତ୍ତୋ ଅଞ୍ଞାସି – 'ପରାଭୂତରୂପୋ ଅୟଂ ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ଆୟାମି ଆୱୁସୋ, ଆୟାମି ଆୱୁସୋତି ୱତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ସଂସପ୍ପତି, ନ ସକ୍କୋତି ଆସନାପି ୱୁଟ୍ଠାତୁ'ନ୍ତି। ଅଥ ତଂ ପରିସଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଏୱମାରୋଚେସି – 'ପରାଭୂତରୂପୋ, ଭୋ [ପରାଭୂତରୂପୋ (ସୀ। ପୀ।), ପରାଭୂତରୂପୋ ଅୟଂ (ସ୍ୟା।)], ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ଆୟାମି ଆୱୁସୋ, ଆୟାମି ଆୱୁସୋତି ୱତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ସଂସପ୍ପତି, ନ ସକ୍କୋତି ଆସନାପି ୱୁଟ୍ଠାତୁ'ନ୍ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଅହଂ, ଭଗ୍ଗୱ, ତଂ ପରିସଂ ଏତଦୱୋଚଂ – 'ଅଭବ୍ବୋ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ମମ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଆଗନ୍ତୁଂ। ସଚେପିସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – ଅହଂ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟନ୍ତି, ମୁଦ୍ଧାପି ତସ୍ସ ୱିପତେୟ୍ୟ। ସଚେ ପାୟସ୍ମନ୍ତାନଂ ଲିଚ୍ଛୱୀନଂ ଏୱମସ୍ସ – ମୟଂ ଅଚେଲଂ ପାଥିକପୁତ୍ତଂ ୱରତ୍ତାହି [ୟାହି ୱରତ୍ତାହି (ସ୍ୟା। କ।)] ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗୋୟୁଗେହି ଆୱିଞ୍ଛେୟ୍ୟାମାତି [ଆୱିଞ୍ଚେୟ୍ୟାମାତି (ସ୍ୟା।), ଆୱିଞ୍ଛେୟ୍ୟାମାତି (ସୀ। ପୀ।)], ତା ୱରତ୍ତା ଛିଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ୱା। ଅଭବ୍ବୋ ପନ ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ମମ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଆଗନ୍ତୁଂ। ସଚେପିସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – ଅହଂ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟନ୍ତି, ମୁଦ୍ଧାପି ତସ୍ସ ୱିପତେୟ୍ୟା'ତି।

୨୬। ''ଅଥ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ଜାଲିୟୋ ଦାରୁପତ୍ତିକନ୍ତେୱାସୀ ଉଟ୍ଠାୟାସନା ତଂ ପରିସଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ତେନ ହି, ଭୋ, ମୁହୁତ୍ତଂ ତାୱ ଆଗମେଥ, ୟାୱାହଂ ଗଚ୍ଛାମି; ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଅହମ୍ପି ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟଂ ଅଚେଲଂ ପାଥିକପୁତ୍ତଂ ଇମଂ ପରିସଂ ଆନେତୁ''ନ୍ତି।

''ଅଥ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ଜାଲିୟୋ ଦାରୁପତ୍ତିକନ୍ତେୱାସୀ ଯେନ ତିନ୍ଦୁକଖାଣୁପରିବ୍ବାଜକାରାମୋ, ଯେନ ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଚେଲଂ ପାଥିକପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଅଭିକ୍କମାୱୁସୋ ପାଥିକପୁତ୍ତ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ ତେ ସେୟ୍ୟୋ। ଅଭିକ୍କନ୍ତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଲିଚ୍ଛୱୀ, ଅଭିକ୍କନ୍ତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲା ଗହପତିନେଚୟିକା ନାନାତିତ୍ଥିୟା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା। ସମଣୋପି ଗୋତମୋ ଆୟସ୍ମତୋ ଆରାମେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସିନ୍ନୋ। ଭାସିତା ଖୋ ପନ ତେ ଏସା, ଆୱୁସୋ ପାଥିକପୁତ୍ତ, ୱେସାଲିୟଂ ପରିସତି ୱାଚା – ସମଣୋପି ଗୋତମୋ ଞାଣୱାଦୋ…ପେ… ତଦ୍ଦିଗୁଣଂ ତଦ୍ଦିଗୁଣାହଂ କରିସ୍ସାମୀତି। ଅଭିକ୍କମସ୍ସେୱ, ଖୋ ଆୱୁସୋ ପାଥିକପୁତ୍ତ, ଉପଡ୍ଢପଥଂ। ସବ୍ବପଠମଂୟେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଆୟସ୍ମତୋ ଆରାମେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସିନ୍ନୋ। ଭାସିତା ଖୋ ପନେସା, ଆୱୁସୋ ପାଥିକପୁତ୍ତ, ସମଣେନ ଗୋତମେନ ପରିସତି ୱାଚା – ଅଭବ୍ବୋ ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ମମ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଆଗନ୍ତୁଂ। ସଚେପିସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – ଅହଂ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟନ୍ତି, ମୁଦ୍ଧାପି ତସ୍ସ ୱିପତେୟ୍ୟ। ସଚେ ପାୟସ୍ମନ୍ତାନଂ ଲିଚ୍ଛୱୀନଂ ଏୱମସ୍ସ – ମୟଂ ଅଚେଲଂ ପାଥିକପୁତ୍ତଂ ୱରତ୍ତାହି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗୋୟୁଗେହି ଆୱିଞ୍ଛେୟ୍ୟାମାତି। ତା ୱରତ୍ତା ଛିଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ୱା। ଅଭବ୍ବୋ ପନ ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ମମ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଆଗନ୍ତୁଂ। ସଚେପିସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – ଅହଂ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟନ୍ତି, ମୁଦ୍ଧାପି ତସ୍ସ ୱିପତେୟ୍ୟାତି। ଅଭିକ୍କମାୱୁସୋ ପାଥିକପୁତ୍ତ, ଅଭିକ୍କମନେନେୱ ତେ ଜୟଂ କରିସ୍ସାମ, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ପରାଜୟ'ନ୍ତି।

''ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭଗ୍ଗୱ, ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ 'ଆୟାମି ଆୱୁସୋ, ଆୟାମି ଆୱୁସୋ'ତି ୱତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ସଂସପ୍ପତି, ନ ସକ୍କୋତି ଆସନାପି ୱୁଟ୍ଠାତୁଂ। ଅଥ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ଜାଲିୟୋ ଦାରୁପତ୍ତିକନ୍ତେୱାସୀ ଅଚେଲଂ ପାଥିକପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – 'କିଂ ସୁ ନାମ ତେ, ଆୱୁସୋ ପାଥିକପୁତ୍ତ, ପାୱଳଆ ସୁ ନାମ ତେ ପୀଠକସ୍ମିଂ ଅଲ୍ଲୀନା, ପୀଠକଂ ସୁ ନାମ ତେ ପାୱଳଆସୁ ଅଲ୍ଲୀନଂ? ଆୟାମି ଆୱୁସୋ, ଆୟାମି ଆୱୁସୋତି ୱତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ

ସଂସପ୍ପସି, ନ ସଙ୍କୋସି ଆସନାପି ୱୁଟ୍ଠାତୁ’ନ୍ତି। ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ‘‘ଆଯାମି ଆୱୁସୋ, ଆଯାମି ଆୱୁସୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ସଂସପ୍ପତି, ନ ସକ୍କୋତି ଆସନାପି ୱୁଟ୍ଠାତୁନ୍ତି।

୨୭। ‘‘ଯଦା ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ଜାଲିଯୋ ଦାରୁପତ୍ତିକନ୍ତେୱାସୀ ଅଞ୍ଞାସି – ‘ପରାଭୂତରୂପୋ ଅଯଂ ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ‘ଆଯାମି ଆୱୁସୋ, ଆଯାମି ଆୱୁସୋତି ୱତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ସଂସପ୍ପତି, ନ ସକ୍କୋତି ଆସନାପି ୱୁଟ୍ଠାତୁ’ନ୍ତି, ଅଥ ନଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଆୱୁସୋ ପାଥିକପୁତ୍ତ, ସୀହସ୍ସ ମିଗରଞ୍ଞୋ ଏତଦହୋସି – ଯଂନୂନାହଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ୱନସଣ୍ଡଂ ନିସ୍ସାଯ ଆସଯଂ କପ୍ପେଯ୍ୟଂ। ତତ୍ରାସଯଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ସାଯନ୍ହସମଯଂ ଆସଯା ନିକ୍ଖମେଯ୍ୟଂ, ଆସଯା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱିଜମ୍ଭେଯ୍ୟଂ, ୱିଜମ୍ଭିତ୍ୱା ସମନ୍ତା ଚତୁଦ୍ଦିସା ଅନୁୱିଲୋକେଯ୍ୟଂ, ସମନ୍ତା ଚତୁଦ୍ଦିସା ଅନୁୱିଲୋକେତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସୀହନାଦଂ ନଦେଯ୍ୟଂ, ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସୀହନାଦଂ ନଦିତ୍ୱା ଗୋଚରାଯ ପକ୍କମେଯ୍ୟଂ। ସୋ ୱରଂ ୱରଂ ମିଗସଂଘେ [ମିଗସଂଘଂ (ସ୍ୟା। କ।)] ୱଧିତ୍ୱା ମୁଦୁମଂସାନି ମୁଦୁମଂସାନି ଭକ୍ଖଯିତ୍ୱା ତମେୱ ଆସଯଂ ଅଜ୍ଝୁପେଯ୍ୟ’ନ୍ତି।

‘ଅଥ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ସୋ ସୀହୋ ମିଗରାଜା ଅଞ୍ଞତରଂ ୱନସଣ୍ଡଂ ନିସ୍ସାଯ ଆସଯଂ କପ୍ପେସି। ତତ୍ରାସଯଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ସାଯନ୍ହସମଯଂ ଆସଯା ନିକ୍ଖମି, ଆସଯା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱିଜମ୍ଭି, ୱିଜମ୍ଭିତ୍ୱା ସମନ୍ତା ଚତୁଦ୍ଦିସା ଅନୁୱିଲୋକେସି, ସମନ୍ତା ଚତୁଦ୍ଦିସା ଅନୁୱିଲୋକେତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସୀହନାଦଂ ନଦି, ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସୀହନାଦଂ ନଦିତ୍ୱା ଗୋଚରାଯ ପକ୍କାମି। ସୋ ୱରଂ ୱରଂ ମିଗସଙ୍ଘେ ୱଧିତ୍ୱା ମୁଦୁମଂସାନି ମୁଦୁମଂସାନି ଭକ୍ଖଯିତ୍ୱା ତମେୱ ଆସଯଂ ଅଜ୍ଝୁପେସି।

୨୮। ‘ତସ୍ସେୱ ଖୋ, ଆୱୁସୋ ପାଥିକପୁତ୍ତ, ସୀହସ୍ସ ମିଗରଞ୍ଞୋ ୱିଘାସସଂୱଡ୍ଢୋ ଜରସିଙ୍ଗାଲୋ [ଜରସିଗାଲୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଦିତ୍ତୋ ଚେୱ ବଲୱା ଚ। ଅଥ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ତସ୍ସ ଜରସିଙ୍ଗାଲସ୍ସ ଏତଦହୋସି – କୋ ଚାହଂ, କୋ ସୀହୋ ମିଗରାଜା। ଯଂନୂନାହମ୍ପି ଅଞ୍ଞତରଂ ୱନସଣ୍ଡଂ ନିସ୍ସାଯ ଆସଯଂ କପ୍ପେଯ୍ୟଂ। ତତ୍ରାସଯଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ସାଯନ୍ହସମଯଂ ଆସଯା ନିକ୍ଖମେଯ୍ୟଂ, ଆସଯା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱିଜମ୍ଭେଯ୍ୟଂ, ୱିଜମ୍ଭିତ୍ୱା ସମନ୍ତା ଚତୁଦ୍ଦିସା ଅନୁୱିଲୋକେଯ୍ୟଂ, ସମନ୍ତା ଚତୁଦ୍ଦିସା ଅନୁୱିଲୋକେତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସୀହନାଦଂ ନଦେଯ୍ୟଂ, ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସୀହନାଦଂ ନଦିତ୍ୱା ଗୋଚରାଯ ପକ୍କମେଯ୍ୟଂ। ସୋ ୱରଂ ୱରଂ ମିଗସଙ୍ଘେ ୱଧିତ୍ୱା ମୁଦୁମଂସାନି ମୁଦୁମଂସାନି ଭକ୍ଖଯିତ୍ୱା ତମେୱ ଆସଯଂ ଅଜ୍ଝୁପେଯ୍ୟ’ନ୍ତି।

‘ଅଥ ଖୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ଜରସିଙ୍ଗାଲୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ୱନସଣ୍ଡଂ ନିସ୍ସାଯ ଆସଯଂ କପ୍ପେସି। ତତ୍ରାସଯଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ସାଯନ୍ହସମଯଂ ଆସଯା ନିକ୍ଖମି, ଆସଯା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱିଜମ୍ଭି, ୱିଜମ୍ଭିତ୍ୱା ସମନ୍ତା ଚତୁଦ୍ଦିସା ଅନୁୱିଲୋକେସି, ସମନ୍ତା ଚତୁଦ୍ଦିସା ଅନୁୱିଲୋକେତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସୀହନାଦଂ ନଦିସ୍ସାମୀତି ସିଙ୍ଗାଲକଂଯେୱ ଅନଦି ଭେରଣ୍ଡକଂଯେୱ [ଭେଦଣ୍ଡକଂଯେୱ (କ।)] ଅନଦି, କେ ଚ ଛୱେ ସିଙ୍ଗାଲେ, କେ ପନ ସୀହନାଦେତି [ସୀହନାଦେ (?)]।

‘ଏୱମେୱ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଆୱୁସୋ ପାଥିକପୁତ୍ତ, ସୁଗତାପଦାନେସୁ ଜୀୱମାନୋ ସୁଗତାତିରିତ୍ତାନି ଭୁଞ୍ଜମାନୋ ତଥାଗତେ ଅରହନ୍ତେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେ ଆସାଦେତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞସି। କେ ଚ ଛୱେ ପାଥିକପୁତ୍ତେ, କା ଚ ତଥାଗତାନଂ ଅରହନ୍ତାନଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧାନଂ ଆସାଦନା’ତି।

୨୯। ‘‘ଯତୋ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ଜାଲିଯୋ ଦାରୁପତ୍ତିକନ୍ତେୱାସୀ ଇମିନା ଓପମ୍ମେନ ନେୱ ଅସକ୍ଖି ଅଚେଲଂ ପାଥିକପୁତ୍ତଂ ତମ୍ହା ଆସନା ଚାୱେତୁଂ। ଅଥ ନଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘ସୀହୋତି ଅତ୍ତାନଂ ସମେକ୍ଖିଯାନ,

ଅମଞ୍ଞି କୋତ୍ଥୁ ମିଗରାଜାହମସ୍ମି;

ତଥେୱ [ତମେୱ (ସ୍ୟା।)] ସୋ ସିଙ୍ଗାଲକଂ ଅନଦି,

କେ ଚ ଛୱେ ସିଙ୍ଗାଲେ କେ ପନ ସୀହନାଦେ’ତି।

‘ଏୱମେୱ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଆୱୁସୋ ପାଥିକପୁତ୍ତ, ସୁଗତାପଦାନେସୁ ଜୀୱମାନୋ ସୁଗତାତିରିତ୍ତାନି ଭୁଞ୍ଜମାନୋ ତଥାଗତେ ଅରହନ୍ତେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେ ଆସାଦେତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞସି। କେ ଚ ଛୱେ ପାଥିକପୁତ୍ତେ, କା ଚ ତଥାଗତାନଂ ଅରହନ୍ତାନଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧାନଂ ଆସାଦନା’ତି।

୩୦। ‘‘ଯତୋ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ଜାଲିଯୋ ଦାରୁପତ୍ତିକନ୍ତେୱାସୀ ଇମିନାପି ଓପମ୍ମେନ ନେୱ ଅସକ୍ଖି ଅଚେଲଂ ପାଥିକପୁତ୍ତଂ ତମ୍ହା ଆସନା ଚାୱେତୁଂ।

ଅଥ ନଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘ଅଞ୍ଞଂ ଅନୁଚଙ୍କମନଂ, ଅତ୍ତାନଂ ୱିଘାସେ ସମେକ୍ଖିୟ;

ୟାୱ ଅତ୍ତାନଂ ନ ପସ୍ସତି, କୋତ୍ଥୁ ତାୱ ବ୍ୟଗ୍ଘୋତି ମଞ୍ଞତି।

ତଥେୱ ସୋ ସିଙ୍ଗାଲକଂ ଅନଦି;

କେ ଚ ଛୱେ ସିଙ୍ଗାଲେ କେ ପନ ସୀହନାଦେ’ତି।

‘ଏୱମେୱ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଆୱୁସୋ ପାଥିକପୁତ୍ତ, ସୁଗତାପଦାନେସୁ ଜୀୱମାନୋ ସୁଗତାତିରିତ୍ତାନି ଭୁଞ୍ଜମାନୋ ତଥାଗତେ ଅରହନ୍ତେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେ ଆସାଦେତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞସି। କେ ଚ ଛୱେ ପାଥିକପୁତ୍ତେ, କା ଚ ତଥାଗତାନଂ ଅରହନ୍ତାନଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧାନଂ ଆସାଦନା’ତି।

୩୧। ‘‘ୟତୋ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ଜାଲିୟୋ ଦାରୁପତ୍ତିକନ୍ତେୱାସୀ ଇମିନାପି ଓପମ୍ମେନ ନେୱ ଅସକ୍ଖି ଅଚେଲଂ ପାଥିକପୁତ୍ତଂ ତମ୍ହା ଆସନା ଚାୱେତୁଂ। ଅଥ ନଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘ଭୁତ୍ୱାନ ଭେକେ [ଭିଙ୍ଗେ (କ।)] ଖଲମୂସିକାୟୋ,

କଟସୀସୁ ଖିତ୍ତାନି ଚ କୋଣପାନି [କୂଣପାନି (ସ୍ୟା।)];

ମହାୱନେ ସୁଞ୍ଞୱନେ ୱିୱଡ୍ଢୋ,

ଅମଞ୍ଞି କୋତ୍ଥୁ ମିଗରାଜାହମସ୍ମି।

ତଥେୱ ସୋ ସିଙ୍ଗାଲକଂ ଅନଦି;

କେ ଚ ଛୱେ ସିଙ୍ଗାଲେ କେ ପନ ସୀହନାଦେ’ତି।

‘ଏୱମେୱ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଆୱୁସୋ ପାଥିକପୁତ୍ତ, ସୁଗତାପଦାନେସୁ ଜୀୱମାନୋ ସୁଗତାତିରିତ୍ତାନି ଭୁଞ୍ଜମାନୋ ତଥାଗତେ ଅରହନ୍ତେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେ ଆସାଦେତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞସି। କେ ଚ ଛୱେ ପାଥିକପୁତ୍ତେ, କା ଚ ତଥାଗତାନଂ ଅରହନ୍ତାନଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧାନଂ ଆସାଦନା’ତି।

୩୨। ‘‘ୟତୋ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ଜାଲିୟୋ ଦାରୁପତ୍ତିକନ୍ତେୱାସୀ ଇମିନାପି ଓପମ୍ମେନ ନେୱ ଅସକ୍ଖି ଅଚେଲଂ ପାଥିକପୁତ୍ତଂ ତମ୍ହା ଆସନା ଚାୱେତୁଂ। ଅଥ ତଂ ପରିସଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଏୱମାରୋଚେସି – ‘ପରାଭୂତରୂପୋ, ଭୋ, ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ଆୟାମି ଆୱୁସୋ, ଆୟାମି ଆୱୁସୋତି ୱତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ସଂସପ୍ପତି, ନ ସକ୍କୋତି ଆସନାପି ୱୁଟ୍ଠାତୁ’ନ୍ତି।

୩୩। ‘‘ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଅହଂ, ଭଗ୍ଗୱ, ତଂ ପରିସଂ ଏତଦୱୋଚଂ – ‘ଅଭବ୍ବୋ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ମମ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଆଗନ୍ତୁଂ। ସଚେପିସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – ଅହଂ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟନ୍ତି, ମୁଦ୍ଧାପି ତସ୍ସ ୱିପତେୟ୍ୟ। ସଚେପାୟସ୍ମନ୍ତାନଂ ଲିଚ୍ଛୱୀନଂ ଏୱମସ୍ସ – ମୟଂ ଅଚେଲଂ ପାଥିକପୁତ୍ତଂ ୱରତ୍ତାହି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନାଗେହି [ଗୋୟୁଗେହି (ସବ୍ବତ୍ଥ) ଅଟ୍ଠକଥା ପସ୍ସିତବ୍ବା] ଆୱିଞ୍ଛେୟ୍ୟାମାତି । ତା ୱରତ୍ତା ଛିଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ୱା। ଅଭବ୍ବୋ ପନ ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ମମ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଆଗନ୍ତୁଂ। ସଚେପିସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – ଅହଂ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟନ୍ତି, ମୁଦ୍ଧାପି ତସ୍ସ ୱିପତେୟ୍ୟା’ତି।

୩୪। ‘‘ଅଥ ଖ୍ୱାହଂ, ଭଗ୍ଗୱ, ତଂ ପରିସଂ ଧମ୍ମିୟା କଥାୟ ସନ୍ଦସ୍ସେସିଂ ସମାଦପେସିଂ ସମୁତ୍ତେଜେସିଂ ସମ୍ପହଂସେସିଂ, ତଂ ପରିସଂ ଧମ୍ମିୟା କଥାୟ ସନ୍ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସମାଦପେତ୍ୱା ସମୁତ୍ତେଜେତ୍ୱା ସମ୍ପହଂସେତ୍ୱା ମହାବନ୍ଧନା ମୋକ୍ଖଂ କରିତ୍ୱା ଚତୁରାସୀତିପାଣସହସ୍ସାନି ମହାୱିଦୁଗ୍ଗା ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା

ତେଜୋଧାତୁଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସତ୍ତତାଲଂ ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ସତ୍ତତାଲମ୍ପି ଅଚ୍ଚିଂ [ଅଗ୍ଗିଂ (ସ୍ୟା।)] ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ପଜ୍ଜଲିତ୍ୱା ଧୂମାଯିତ୍ୱା [ଧୂପାଯିତ୍ୱା (ସୀ। ପୀ।)] ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାଯଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାସିଂ।

୩୫। ''ଅଥ ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତୋ ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭଗ୍ଗୱ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତଂ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚଂ – 'ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଯଥେୱ ତେ ଅହଂ ଅଚେଲଂ ପାଥିକପୁତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ବ୍ୟାକାସିଂ, ତଥେୱ ତଂ ୱିପାକଂ ଅଞ୍ଞଥା ୱା'ତି? 'ଯଥେୱ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଅଚେଲଂ ପାଥିକପୁତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ବ୍ୟାକାସି, ତଥେୱ ତଂ ୱିପାକଂ, ନୋ ଅଞ୍ଞଥା'ତି।

'ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଯଦି ଏୱଂ ସନ୍ତେ କତଂ ୱା ହୋତି ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ, ଅକତଂ ୱା'ତି? 'ଅଦ୍ଧା ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ କତଂ ହୋତି ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ, ନୋ ଅକତ'ନ୍ତି। 'ଏୱମ୍ପି ଖୋ ମଂ ତ୍ୱଂ, ମୋଘପୁରିସ, ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ କରୋନ୍ତଂ ଏୱଂ ୱଦେସି – ନ ହି ପନ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ କରୋତୀତି। ପସ୍ସ, ମୋଘପୁରିସ, ଯାୱଞ୍ଚ ତେ ଇଦଂ ଅପରଦ୍ଧଂ'ତି।

''ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଭଗ୍ଗୱ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତୋ ମଯା ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ଅପକ୍କମେୱ ଇମସ୍ମା ଧମ୍ମୱିନଯା, ଯଥା ତଂ ଆପାଯିକୋ ନେରଯିକୋ।

ଅଗ୍ଗଞ୍ଞପଞ୍ଞତ୍ତିକଥା

୩୬। ''ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଞ୍ଚାହଂ, ଭଗ୍ଗୱ, ପଜାନାମି। ତଞ୍ଚ ପଜାନାମି [''ତଞ୍ଚପଜାନାମୀ''ତି ଇଦଂ ସ୍ୟାପୋତ୍ଥକେନତ୍ଥି], ତତୋ ଚ ଉତ୍ତରିତରଂ ପଜାନାମି, ତଞ୍ଚ ପଜାନଂ [ପଜାନନଂ (ସ୍ୟା। କ।) ଅଟ୍ଠକଥାସଂୱଣ୍ଣନା ପସ୍ସିତବ୍ବା] ନ ପରାମସାମି, ଅପରାମସତୋ ଚ ମେ ପଚ୍ଚତ୍ତଞ୍ଞେୱ ନିବ୍ବୁତି ୱିଦିତା, ଯଦଭିଜାନଂ ତଥାଗତୋ ନୋ ଅନଯଂ ଆପଜ୍ଜତି ।

୩୭। ''ସନ୍ତି, ଭଗ୍ଗୱ, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଇସ୍ସରକୁତ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମକୁତ୍ତଂ ଆଚରିଯକଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ତ୍ୟାହଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦାମି – 'ସଚ୍ଚଂ କିର ତୁମ୍ହେ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ଇସ୍ସରକୁତ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମକୁତ୍ତଂ ଆଚରିଯକଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଞପେଥା'ତି? ତେ ଚ ମେ ଏୱଂ ପୁଟ୍ଠା, 'ଆମୋ'ତି [ଆମାତି (ସ୍ୟା।)] ପଟିଜାନନ୍ତି। ତ୍ୟାହଂ ଏୱଂ ୱଦାମି – 'କଥଂୱିହିତକଂ ପନ [କଥଂ ୱିହିତକଂନୋ ପନ (କ।)] ତୁମ୍ହେ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ଇସ୍ସରକୁତ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମକୁତ୍ତଂ ଆଚରିଯକଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଞପେଥା'ତି? ତେ ମଯା ପୁଟ୍ଠା ନ ସମ୍ପାଯନ୍ତି, ଅସମ୍ପାଯନ୍ତା ମମଞ୍ଞେୱ ପଟିପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ତେସାହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ବ୍ୟାକରୋମି –

୩୮। 'ହୋତି ଖୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ସମଯୋ ଯଂ କଦାଚି କରହଚି ଦୀଘସ୍ସ ଅଦ୍ଧୁନୋ ଅଚ୍ଚଯେନ ଅଯଂ ଲୋକୋ ସଂୱଟ୍ଟତି। ସଂୱଟ୍ଟମାନେ ଲୋକେ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ସତ୍ତା ଆଭସ୍ସରସଂୱତ୍ତନିକା ହୋନ୍ତି। ତେ ତତ୍ଥ ହୋନ୍ତି ମନୋମଯା ପୀତିଭକ୍ଖା ସଯଂପଭା ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଚରା ସୁଭଟ୍ଠାଯିନୋ ଚିରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ତିଟ୍ଠନ୍ତି।

'ହୋତି ଖୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ସମଯୋ ଯଂ କଦାଚି କରହଚି ଦୀଘସ୍ସ ଅଦ୍ଧୁନୋ ଅଚ୍ଚଯେନ ଅଯଂ ଲୋକୋ ୱିୱଟ୍ଟତି। ୱିୱଟ୍ଟମାନେ ଲୋକେ ସୁଞ୍ଞଂ ବ୍ରହ୍ମୱିମାନଂ ପାତୁଭୱତି। ଅଥ ଖୋ [ଅଥ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଅଞ୍ଞତରୋ ସତ୍ତୋ ଆଯୁକ୍ଖଯା ୱା ପୁଞ୍ଞକ୍ଖଯା ୱା ଆଭସ୍ସରକାଯା ଚୱିତ୍ୱା ସୁଞ୍ଞଂ ବ୍ରହ୍ମୱିମାନଂ ଉପପଜ୍ଜତି । ସୋ ତତ୍ଥ ହୋତି ମନୋମଯୋ ପୀତିଭକ୍ଖୋ ସଯଂପଭୋ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଚରୋ ସୁଭଟ୍ଠାଯୀ, ଚିରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ତିଟ୍ଠତି।

'ତସ୍ସ ତତ୍ଥ ଏକକସ୍ସ ଦୀଘରତ୍ତଂ ନିୱୁସିତତ୍ତା ଅନଭିରତି ପରିତସ୍ସନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି – ଅହୋ ୱତ ଅଞ୍ଞେପି ସତ୍ତା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟୁନ୍ତି। ଅଥ ଅଞ୍ଞେପି ସତ୍ତା ଆଯୁକ୍ଖଯା ୱା ପୁଞ୍ଞକ୍ଖଯା ୱା ଆଭସ୍ସରକାଯା ଚୱିତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମୱିମାନଂ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତି ତସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ସହବ୍ୟତଂ। ତେପି ତତ୍ଥ ହୋନ୍ତି ମନୋମଯା ପୀତିଭକ୍ଖା ସଯଂପଭା ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଚରା ସୁଭଟ୍ଠାଯିନୋ, ଚିରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ତିଟ୍ଠନ୍ତି।

୩୯। 'ତତ୍ରାୱୁସୋ, ଯୋ ସୋ ସତ୍ତୋ ପଠମଂ ଉପପନ୍ନୋ, ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ଅହମସ୍ମି ବ୍ରହ୍ମା ମହାବ୍ରହ୍ମା ଅଭିଭୂ ଅନଭିଭୂତୋ ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁଦସୋ ୱସୱତ୍ତୀ ଇସ୍ସରୋ କତ୍ତା ନିମ୍ମାତା ସେଟ୍ଠୋ ସଜିତା [ସଞ୍ଜିତା (ସୀ। ପୀ।), ସଜିତା (ସ୍ୟା। କଂ।)] ୱସୀ ପିତା ଭୂତଭବ୍ୟାନଂ, ମଯା ଇମେ ସତ୍ତା ନିମ୍ମିତା। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ମମଞ୍ହି ପୁବ୍ବେ ଏତଦହୋସି – ଅହୋ ୱତ ଅଞ୍ଞେପି ସତ୍ତା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟୁନ୍ତି; ଇତି ମମ ଚ ମନୋପଣିଧି। ଇମେ ଚ ସତ୍ତା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତାତି।

‘ଯେପି ତେ ସତ୍ତା ପଚ୍ଛା ଉପପନ୍ନା, ତେସମ୍ପି ଏୱଂ ହୋତି – ଅଯଂ ଖୋ ଭୱଂ ବ୍ରହ୍ମା ମହାବ୍ରହ୍ମା ଅଭିଭୂ ଅନଭିଭୂତୋ ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁଦସୋ ୱସୱତ୍ତୀ ଇସ୍ସରୋ କତ୍ତା ନିମ୍ମାତା ସେଟ୍ଠୋ ସଜିତା ୱସୀ ପିତା ଭୂତଭବ୍ୟାନଂ; ଇମିନା ମଯଂ ଭୋତା ବ୍ରହ୍ମୁନା ନିମ୍ମିତା। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଇମଞ୍ହି ମଯଂ ଅଦ୍ଦସାମ ଇଧ ପଠମଂ ଉପପନ୍ନଂ; ମଯଂ ପନାମ୍ହ ପଚ୍ଛା ଉପପନ୍ନାତି।

୪୦। ‘ତତ୍ରାୱୁସୋ , ଯୋ ସୋ ସତ୍ତୋ ପଠମଂ ଉପପନ୍ନୋ, ସୋ ଦୀଘାଯୁକତରୋ ଚ ହୋତି ୱଣ୍ଣୱନ୍ତତରୋ ଚ ମହେସକ୍ଖତରୋ ଚ। ଯେ ପନ ତେ ସତ୍ତା ପଚ୍ଛା ଉପପନ୍ନା, ତେ ଅପ୍ପାଯୁକତରା ଚ ହୋନ୍ତି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣତରା ଚ ଅପ୍ପେସକ୍ଖତରା ଚ।

‘ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଆୱୁସୋ, ୱିଜ୍ଜତି, ଯଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ସତ୍ତୋ ତମ୍ହା କାଯା ଚୱିତ୍ୱା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗଚ୍ଛତି। ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋ ସମାନୋ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜତି। ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ଆତପ୍ପମନ୍ୱାଯ ପଧାନମନ୍ୱାଯ ଅନୁଯୋଗମନ୍ୱାଯ ଅପ୍ପମାଦମନ୍ୱାଯ ସମ୍ମାମନସିକାରମନ୍ୱାଯ ତଥାରୂପଂ ଚେତୋସମାଧିଂ ଫୁସତି, ଯଥାସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି; ତତୋ ପରଂ ନାନୁସ୍ସରତି।

‘ସୋ ଏୱମାହ – ଯୋ ଖୋ ସୋ ଭୱଂ ବ୍ରହ୍ମା ମହାବ୍ରହ୍ମା ଅଭିଭୂ ଅନଭିଭୂତୋ ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁଦସୋ ୱସୱତ୍ତୀ ଇସ୍ସରୋ କତ୍ତା ନିମ୍ମାତା ସେଟ୍ଠୋ ସଜିତା ୱସୀ ପିତା ଭୂତଭବ୍ୟାନଂ, ଯେନ ମଯଂ ଭୋତା ବ୍ରହ୍ମୁନା ନିମ୍ମିତା। ସୋ ନିଚ୍ଚୋ ଧୁୱୋ [ସସ୍ସତୋ ଦୀଘାଯୁକୋ (ସ୍ୟା। କ।)] ସସ୍ସତୋ ଅୱିପରିଣାମଧମ୍ମୋ ସସ୍ସତିସମଂ ତଥେୱ ଠସ୍ସତି। ଯେ ପନ ମଯଂ ଅହୁମ୍ହା ତେନ ଭୋତା ବ୍ରହ୍ମୁନା ନିମ୍ମିତା, ତେ ମଯଂ ଅନିଚ୍ଚା ଅଦ୍ଧୁୱା [ଅଦ୍ଧୁୱା ଅସସ୍ସତା (ସ୍ୟା। କ।)] ଅପ୍ପାଯୁକା ଚୱନଧମ୍ମା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତା’ତି। ଏୱଂୱିହିତକଂ ନୋ ତୁମ୍ହେ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ଇସ୍ସରକୁତ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମକୁତ୍ତଂ ଆଚରିଯକଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଞପେଥାତି। ‘ତେ ଏୱମାହଂସୁ – ଏୱଂ ଖୋ ନୋ, ଆୱୁସୋ ଗୋତମ, ସୁତଂ, ଯଥେୱାଯସ୍ମା ଗୋତମୋ ଆହା’ତି। ‘‘ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଞ୍ଚାହଂ, ଭଗ୍ଗୱ, ପଜାନାମି। ତଞ୍ଚ ପଜାନାମି, ତତୋ ଚ ଉତ୍ତରିତରଂ ପଜାନାମି, ତଞ୍ଚ ପଜାନଂ ନ ପରାମସାମି, ଅପରାମସତୋ ଚ ମେ ପଚ୍ଚତ୍ତଞ୍ଞେୱ ନିବ୍ବୁତି ୱିଦିତା। ଯଦଭିଜାନଂ ତଥାଗତୋ ନୋ ଅନଯଂ ଆପଜ୍ଜତି।

୪୧। ‘‘ସନ୍ତି, ଭଗ୍ଗୱ, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଖିଡ୍ଡାପଦୋସିକଂ ଆଚରିଯକଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ତ୍ୟାହଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦାମି – ‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତୁମ୍ହେ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ଖିଡ୍ଡାପଦୋସିକଂ ଆଚରିଯକଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଞପେଥା’ତି? ତେ ଚ ମେ ଏୱଂ ପୁଟ୍ଠା ‘ଆମୋ’ତି ପଟିଜାନନ୍ତି। ତ୍ୟାହଂ ଏୱଂ ୱଦାମି – ‘କଥଂୱିହିତକଂ ପନ ତୁମ୍ହେ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ଖିଡ୍ଡାପଦୋସିକଂ ଆଚରିଯକଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଞପେଥା’ତି? ତେ ମଯା ପୁଟ୍ଠା ନ ସମ୍ପାଯନ୍ତି, ଅସମ୍ପାଯନ୍ତା ମମଞ୍ଞେୱ ପଟିପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ତେସାହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ବ୍ୟାକରୋମି –

୪୨। ‘ସନ୍ତାୱୁସୋ, ଖିଡ୍ଡାପଦୋସିକା ନାମ ଦେୱା। ତେ ଅତିୱେଲଂ ହସ୍ସଖିଡ୍ଡାରତିଧମ୍ମସମାପନ୍ନା [ହସଖିଡ୍ଡାରତିଧମ୍ମସମାପନ୍ନା (କ।)] ୱିହରନ୍ତି। ତେସଂ ଅତିୱେଲଂ ହସ୍ସଖିଡ୍ଡାରତିଧମ୍ମସମାପନ୍ନାନଂ ୱିହରତଂ ସତି ସମ୍ମୁସ୍ସତି, ସତିଯା ସମ୍ମୋସା [ସତିଯା ସମ୍ମୋସାଯ (ସ୍ୟା।)] ତେ ଦେୱା ତମ୍ହା କାଯା ଚୱନ୍ତି।

‘ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଆୱୁସୋ, ୱିଜ୍ଜତି, ଯଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ସତ୍ତୋ ତମ୍ହା କାଯା ଚୱିତ୍ୱା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋ ସମାନୋ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜତି, ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ଆତପ୍ପମନ୍ୱାଯ ପଧାନମନ୍ୱାଯ ଅନୁଯୋଗମନ୍ୱାଯ ଅପ୍ପମାଦମନ୍ୱାଯ ସମ୍ମାମନସିକାରମନ୍ୱାଯ ତଥାରୂପଂ ଚେତୋସମାଧିଂ ଫୁସତି, ଯଥାସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି; ତତୋ ପରଂ ନାନୁସ୍ସରତି।

‘ସୋ ଏୱମାହ – ଯେ ଖୋ ତେ ଭୋନ୍ତୋ ଦେୱା ନ ଖିଡ୍ଡାପଦୋସିକା ତେ ନ ଅତିୱେଲଂ ହସ୍ସଖିଡ୍ଡାରତିଧମ୍ମସମାପନ୍ନା ୱିହରନ୍ତି। ତେସଂ ନାତିୱେଲଂ ହସ୍ସଖିଡ୍ଡାରତିଧମ୍ମସମାପନ୍ନାନଂ ୱିହରତଂ ସତି ନ ସମ୍ମୁସ୍ସତି, ସତିଯା ଅସମ୍ମୋସା ତେ ଦେୱା ତମ୍ହା କାଯା ନ ଚୱନ୍ତି, ନିଚ୍ଚା ଧୁୱା ସସ୍ସତା ଅୱିପରିଣାମଧମ୍ମା ସସ୍ସତିସମଂ ତଥେୱ ଠସ୍ସନ୍ତି। ଯେ ପନ ମଯଂ ଅହୁମ୍ହା ଖିଡ୍ଡାପଦୋସିକା ତେ ମଯଂ ଅତିୱେଲଂ ହସ୍ସଖିଡ୍ଡାରତିଧମ୍ମସମାପନ୍ନା ୱିହରିମ୍ହା, ତେସଂ ନୋ ଅତିୱେଲଂ ହସ୍ସଖିଡ୍ଡାରତିଧମ୍ମସମାପନ୍ନାନଂ ୱିହରତଂ ସତି ସମ୍ମୁସ୍ସତି, ସତିଯା ସମ୍ମୋସା ଏୱଂ [ସମ୍ମୋସା ଏୱ (ସୀ। ପୀ।) ସମ୍ମୋସା ତେ (ସ୍ୟା। କ।)] ମଯଂ ତମ୍ହା କାଯା ଚୁତା, ଅନିଚ୍ଚା ଅଦ୍ଧୁୱା ଅପ୍ପାଯୁକା ଚୱନଧମ୍ମା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତାତି। ଏୱଂୱିହିତକଂ ନୋ ତୁମ୍ହେ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ଖିଡ୍ଡାପଦୋସିକଂ ଆଚରିଯକଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଞପେଥା’ତି। ‘ତେ ଏୱମାହଂସୁ – ଏୱଂ ଖୋ ନୋ, ଆୱୁସୋ ଗୋତମ, ସୁତଂ, ଯଥେୱାଯସ୍ମା ଗୋତମୋ ଆହା’ତି। ‘‘ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଞ୍ଚାହଂ, ଭଗ୍ଗୱ, ପଜାନାମି…ପେ… ଯଦଭିଜାନଂ ତଥାଗତୋ ନୋ ଅନଯଂ ଆପଜ୍ଜତି।

୪୩। ‘‘ସନ୍ତି, ଭଗ୍ଗୱ, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ମନୋପଦୋସିକଂ ଆଚରିଯକଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ତ୍ୟାହଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦାମି – ‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତୁମ୍ହେ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ମନୋପଦୋସିକଂ ଆଚରିଯକଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଞପେଥା’ତି? ତେ ଚ ମେ ଏୱଂ ପୁଟ୍ଠା ‘ଆମୋ’ତି ପଟିଜାନନ୍ତି। ତ୍ୟାହଂ ଏୱଂ

ୱଦାମି – ‘କଥଂୱିହିତକଂ ପନ ତୁମ୍ହେ ଆୟସ୍ମନ୍ତୋ ମନୋପଦୋସିକଂ ଆଚରିୟକଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଞପେଥା’ତି? ତେ ମୟା ପୁଟ୍ଠା ନ ସମ୍ପାୟନ୍ତି, ଅସମ୍ପାୟନ୍ତା ମମଞ୍ଞେୱ ପଟିପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ତେସାହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ବ୍ୟାକରୋମି –

୪୪। ‘ସନ୍ତାୱୁସୋ, ମନୋପଦୋସିକା ନାମ ଦେୱା। ତେ ଅତିୱେଲଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଉପନିଜ୍ଝାୟନ୍ତି। ତେ ଅତିୱେଲଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଉପନିଜ୍ଝାୟନ୍ତା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞମ୍ହି ଚିତ୍ତାନି ପଦୂସେନ୍ତି। ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତା କିଲନ୍ତକାୟା କିଲନ୍ତଚିତ୍ତା। ତେ ଦେୱା ତମ୍ହା କାୟା ଚୱନ୍ତି।

‘ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଆୱୁସୋ, ୱିଜ୍ଜତି, ଯଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ସତ୍ତୋ ତମ୍ହା କାୟା ଚୱିତ୍ୱା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗଚ୍ଛତି। ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋ ସମାନୋ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜତି। ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ଆତପ୍ପମନ୍ୱାୟ ପଧାନମନ୍ୱାୟ ଅନୁଯୋଗମନ୍ୱାୟ ଅପ୍ପମାଦମନ୍ୱାୟ ସମ୍ମାମନସିକାରମନ୍ୱାୟ ତଥାରୂପଂ ଚେତୋସମାଧିଂ ଫୁସତି, ଯଥାସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ତତୋ ପରଂ ନାନୁସ୍ସରତି।

‘ସୋ ଏୱମାହ – ଯେ ଖୋ ତେ ଭୋନ୍ତୋ ଦେୱା ନ ମନୋପଦୋସିକା ତେ ନାତିୱେଲଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଉପନିଜ୍ଝାୟନ୍ତି। ତେ ନାତିୱେଲଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଉପନିଜ୍ଝାୟନ୍ତା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞମ୍ହି ଚିତ୍ତାନି ନପ୍ପଦୂସେନ୍ତି। ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅପ୍ପଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତା ଅକିଲନ୍ତକାୟା ଅକିଲନ୍ତଚିତ୍ତା। ତେ ଦେୱା ତମ୍ହା [ଅକିଲନ୍ତଚିତ୍ତା ତମ୍ହା (କ।)] କାୟା ନ ଚୱନ୍ତି, ନିଚ୍ଚା ଧୁୱା ସସ୍ସତା ଅୱିପରିଣାମଧମ୍ମା ସସ୍ସତିସମଂ ତଥେୱ ଠସ୍ସନ୍ତି। ଯେ ପନ ମୟଂ ଅହୁମ୍ହା ମନୋପଦୋସିକା, ତେ ମୟଂ ଅତିୱେଲଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଉପନିଜ୍ଝାୟିମ୍ହା। ତେ ମୟଂ ଅତିୱେଲଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଉପନିଜ୍ଝାୟନ୍ତା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞମ୍ହି ଚିତ୍ତାନି ପଦୂସିମ୍ହା [ପଦୋସିୟିମ୍ହା (ସ୍ୟା।), ପଦୂସୟିମ୍ହା (?)]। ତେ ମୟଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତା କିଲନ୍ତକାୟା କିଲନ୍ତଚିତ୍ତା। ଏୱଂ ମୟଂ [କିଲନ୍ତଚିତ୍ତାଏୱ ମୟଂ (ସୀ। ପୀ।), କିଲନ୍ତଚିତ୍ତା (କ।)] ତମ୍ହା କାୟା ଚୁତା, ଅନିଚ୍ଚା ଅଦ୍ଧୁୱା ଅପ୍ପାୟୁକା ଚୱନଧମ୍ମା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତାତି। ଏୱଂୱିହିତକଂ ନୋ ତୁମ୍ହେ ଆୟସ୍ମନ୍ତୋ ମନୋପଦୋସିକଂ ଆଚରିୟକଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଞପେଥା’ତି। ‘ତେ ଏୱମାହଂସୁ – ଏୱଂ ଖୋ ନୋ, ଆୱୁସୋ ଗୋତମ, ସୁତଂ, ଯଥେୱାୟସ୍ମା ଗୋତମୋ ଆହା’ତି। ‘‘ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଞ୍ଚାହଂ, ଭଗ୍ଗୱ, ପଜାନାମି…ପେ… ଯଦଭିଜାନଂ ତଥାଗତୋ ନୋ ଅନୟଂ ଆପଜ୍ଜତି।

୪୫। ‘‘ସନ୍ତି, ଭଗ୍ଗୱ, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ଆଚରିୟକଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ତ୍ୟାହଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦାମି – ‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତୁମ୍ହେ ଆୟସ୍ମନ୍ତୋ ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ଆଚରିୟକଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଞପେଥା’ତି? ତେ ଚ ମେ ଏୱଂ ପୁଟ୍ଠା ‘ଆମୋ’ତି ପଟିଜାନନ୍ତି। ତ୍ୟାହଂ ଏୱଂ ୱଦାମି – ‘କଥଂୱିହିତକଂ ପନ ତୁମ୍ହେ ଆୟସ୍ମନ୍ତୋ ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ଆଚରିୟକଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଞପେଥା’ତି? ତେ ମୟା ପୁଟ୍ଠା ନ ସମ୍ପାୟନ୍ତି, ଅସମ୍ପାୟନ୍ତା ମମଞ୍ଞେୱ ପଟିପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ତେସାହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ବ୍ୟାକରୋମି –

୪୬। ‘ସନ୍ତାୱୁସୋ, ଅସଞ୍ଞସତ୍ତା ନାମ ଦେୱା। ସଞ୍ଞୁପ୍ପାଦା ଚ ପନ ତେ ଦେୱା ତମ୍ହା କାୟା ଚୱନ୍ତି।

‘ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଆୱୁସୋ, ୱିଜ୍ଜତି। ଯଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ସତ୍ତୋ ତମ୍ହା କାୟା ଚୱିତ୍ୱା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗଚ୍ଛତି। ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋ ସମାନୋ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜତି। ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ଆତପ୍ପମନ୍ୱାୟ ପଧାନମନ୍ୱାୟ ଅନୁଯୋଗମନ୍ୱାୟ ଅପ୍ପମାଦମନ୍ୱାୟ ସମ୍ମାମନସିକାରମନ୍ୱାୟ ତଥାରୂପଂ ଚେତୋସମାଧିଂ ଫୁସତି, ଯଥାସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ତଂ [ଇଦଂ ପଦଂ ବ୍ରହ୍ମଜାଲସୁତ୍ତେ ନ ଦିସ୍ସତି। ଏୱଂ (ପୀ। କ।)] ସଞ୍ଞୁପ୍ପାଦଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ତତୋ ପରଂ ନାନୁସ୍ସରତି।

‘ସୋ ଏୱମାହ – ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅହଞ୍ହି ପୁବ୍ବେ ନାହୋସିଂ, ସୋମ୍ହି ଏତରହି ଅହୁତ୍ୱା ସନ୍ତତାୟ [ସତ୍ତତାୟ (ସୀ। ପୀ।), ସତ୍ତାୟ (କ। ସୀ।)] ପରିଣତୋତି। ଏୱଂୱିହିତକଂ ନୋ ତୁମ୍ହେ ଆୟସ୍ମନ୍ତୋ ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ଆଚରିୟକଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଞପେଥା’ତି? ‘ତେ ଏୱମାହଂସୁ – ଏୱଂ ଖୋ ନୋ, ଆୱୁସୋ ଗୋତମ, ସୁତଂ ଯଥେୱାୟସ୍ମା ଗୋତମୋ ଆହା’ତି। ‘‘ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଞ୍ଚାହଂ, ଭଗ୍ଗୱ, ପଜାନାମି ତଞ୍ଚ ପଜାନାମି, ତତୋ ଚ ଉତ୍ତରିତରଂ ପଜାନାମି, ତଞ୍ଚ ପଜାନଂ ନ ପରାମସାମି, ଅପରାମସତୋ ଚ ମେ ପଚ୍ଚତ୍ତଞ୍ଞେୱ ନିବ୍ବୁତି ୱିଦିତା। ଯଦଭିଜାନଂ ତଥାଗତୋ ନୋ ଅନୟଂ ଆପଜ୍ଜତି।

୪୭। ‘‘ଏୱଂୱାଦିଂ ଖୋ ମଂ, ଭଗ୍ଗୱ, ଏୱମକ୍ଖାୟିଂ ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଅସତା ତୁଚ୍ଛା ମୁସା ଅଭୂତେନ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖନ୍ତି – ‘ୱିପରୀତୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଭିକ୍ଖୱୋ ଚ। ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଏୱମାହ – ଯସ୍ମିଂ ସମୟେ ସୁଭଂ ୱିମୋକ୍ଖଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ସବ୍ବଂ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଅସୁଭନ୍ତ୍ୱେୱ [ଅସୁଭନ୍ତେୱ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ପଜାନାତୀ’ତି [ସଞ୍ଜାନାତୀତି (ସୀ। ପୀ।)]। ନ ଖୋ ପନାହଂ, ଭଗ୍ଗୱ, ଏୱଂ ୱଦାମି – ‘ଯସ୍ମିଂ ସମୟେ ସୁଭଂ ୱିମୋକ୍ଖଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ସବ୍ବଂ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଅସୁଭନ୍ତ୍ୱେୱ ପଜାନାତୀ’ତି। ଏୱଞ୍ଚ ଖ୍ୱାହଂ, ଭଗ୍ଗୱ, ୱଦାମି – ‘ଯସ୍ମିଂ ସମୟେ ସୁଭଂ ୱିମୋକ୍ଖଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ସୁଭନ୍ତ୍ୱେୱ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ପଜାନାତୀ’ତି।

‘‘ତେ ଚ, ଭନ୍ତେ, ୱିପରୀତା, ଯେ ଭଗୱନ୍ତଂ ୱିପରୀତତୋ ଦହନ୍ତି ଭିକ୍ଖୱୋ ଚ। ଏୱଂପସନ୍ନୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତି। ପହୋତି ମେ ଭଗୱା ତଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁଂ, ଯଥା ଅହଂ ସୁଭଂ ୱିମୋକ୍ଖଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି।

୪୮। ‘‘ଦୁକ୍କରଂ ଖୋ ଏତଂ, ଭଗ୍ଗୱ, ତଯା ଅଞ୍ଞଦିଟ୍ଠିକେନ ଅଞ୍ଞଖନ୍ତିକେନ ଅଞ୍ଞରୁଚିକେନ ଅଞ୍ଞତ୍ରାଯୋଗେନ ଅଞ୍ଞତ୍ରାଚରିଯକେନ ସୁଭଂ ୱିମୋକ୍ଖଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତୁଂ। ଇଙ୍ଘ ତ୍ୱଂ, ଭଗ୍ଗୱ, ଯୋ ଚ ତେ ଅଯଂ ମଯି ପସାଦୋ, ତମେୱ ତ୍ୱଂ ସାଧୁକମନୁରକ୍ଖା’’ତି। ‘‘ସଚେ ତଂ, ଭନ୍ତେ, ମଯା ଦୁକ୍କରଂ ଅଞ୍ଞଦିଟ୍ଠିକେନ ଅଞ୍ଞଖନ୍ତିକେନ ଅଞ୍ଞରୁଚିକେନ ଅଞ୍ଞତ୍ରାଯୋଗେନ ଅଞ୍ଞତ୍ରାଚରିଯକେନ ସୁଭଂ ୱିମୋକ୍ଖଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିତୁଂ। ଯୋ ଚ ମେ ଅଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତି ପସାଦୋ, ତମେୱାହଂ ସାଧୁକମନୁରକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନୋ ଭଗ୍ଗୱଗୋତ୍ତୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୀତି।

ପାଥିକସୁତ୍ତଂ [ପାଟିକସୁତ୍ତନ୍ତଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ନିଟ୍ଠିତଂ ପଠମଂ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୨। ଉଦୁମ୍ବରିକସୁତ୍ତଂ

ନିଗ୍ରୋଧପରିବ୍ବାଜକୱତ୍ଥୁ

୪୯। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ନିଗ୍ରୋଧୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଉଦୁମ୍ବରିକାଯ ପରିବ୍ବାଜକାରାମେ ପଟିୱସତି ମହତିଯା ପରିବ୍ବାଜକପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ ତିଂସମତ୍ତେହି ପରିବ୍ବାଜକସତେହି। ଅଥ ଖୋ ସନ୍ଧାନୋ ଗହପତି ଦିୱା ଦିୱସ୍ସ [ଦିୱାଦିୱସ୍ସେୱ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ରାଜଗହା ନିକ୍ଖମି ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ। ଅଥ ଖୋ ସନ୍ଧାନସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଅକାଲୋ ଖୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ। ପଟିସଲ୍ଲୀନୋ ଭଗୱା। ମନୋଭାୱନୀଯାନମ୍ପି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅସମଯୋ ଦସ୍ସନାଯ। ପଟିସଲ୍ଲୀନା ମନୋଭାୱନୀଯା ଭିକ୍ଖୂ। ଯଂନୂନାହଂ ଯେନ ଉଦୁମ୍ବରିକାଯ ପରିବ୍ବାଜକାରାମୋ, ଯେନ ନିଗ୍ରୋଧୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ତେନୁପସଙ୍କମେଯ୍ୟ''ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ସନ୍ଧାନୋ ଗହପତି ଯେନ ଉଦୁମ୍ବରିକାଯ ପରିବ୍ବାଜକାରାମୋ, ତେନୁପସଙ୍କମି।

୫୦। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ନିଗ୍ରୋଧୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ମହତିଯା ପରିବ୍ବାଜକପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ଉନ୍ନାଦିନିଯା ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦମହାସଦ୍ଦାଯ ଅନେକୱିହିତଂ ତିରଚ୍ଛାନକଥଂ କଥେନ୍ତିଯା। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ରାଜକଥଂ ଚୋରକଥଂ ମହାମତ୍ତକଥଂ ସେନାକଥଂ ଭଯକଥଂ ଯୁଦ୍ଧକଥଂ ଅନ୍ନକଥଂ ପାନକଥଂ ୱତ୍ଥକଥଂ ସଯନକଥଂ ମାଲାକଥଂ ଗନ୍ଧକଥଂ ଞାତିକଥଂ ଯାନକଥଂ ଗାମକଥଂ ନିଗମକଥଂ ନଗରକଥଂ ଜନପଦକଥଂ ଇତ୍ଥିକଥଂ ସୂରକଥଂ ୱିସିଖାକଥଂ କୁମ୍ଭଟ୍ଠାନକଥଂ ପୁବ୍ବପେତକଥଂ ନାନତ୍ତକଥଂ ଲୋକକ୍ଖାଯିକଂ ସମୁଦ୍ଦକ୍ଖାଯିକଂ ଇତିଭୱାଭୱକଥଂ ଇତି ୱା।

୫୧। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ନିଗ୍ରୋଧୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ସନ୍ଧାନଂ ଗହପତିଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱା ସକଂ ପରିସଂ ସଣ୍ଠାପେସି – ''ଅପ୍ପସଦ୍ଦା ଭୋନ୍ତୋ ହୋନ୍ତୁ, ମା ଭୋନ୍ତୋ ସଦ୍ଦମକତ୍ଥ। ଅଯଂ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକୋ ଆଗଚ୍ଛତି ସନ୍ଧାନୋ ଗହପତି। ଯାୱତା ଖୋ ପନ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକା ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା ରାଜଗହେ ପଟିୱସନ୍ତି, ଅଯଂ ତେସଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ସନ୍ଧାନୋ ଗହପତି। ଅପ୍ପସଦ୍ଦକାମା ଖୋ ପନେତେ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ଅପ୍ପସଦ୍ଦୱିନୀତା , ଅପ୍ପସଦ୍ଦସ୍ସ ୱଣ୍ଣୱାଦିନୋ। ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଅପ୍ପସଦ୍ଦଂ ପରିସଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞେଯ୍ୟା''ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ତେ ପରିବ୍ବାଜକା ତୁଣ୍ହୀ ଅହେସୁଂ।

୫୨। ଅଥ ଖୋ ସନ୍ଧାନୋ ଗହପତି ଯେନ ନିଗ୍ରୋଧୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ତେନୁପସଙ୍କମି, ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ନିଗ୍ରୋଧେନ ପରିବ୍ବାଜକେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସନ୍ଧାନୋ ଗହପତି ନିଗ୍ରୋଧଂ ପରିବ୍ବାଜକଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଞ୍ଞଥା ଖୋ ଇମେ ଭୋନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ସଙ୍ଗମ୍ମ ସମାଗମ୍ମ ଉନ୍ନାଦିନୋ ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦମହାସଦ୍ଦା ଅନେକୱିହିତଂ ତିରଚ୍ଛାନକଥଂ ଅନୁଯୁତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ରାଜକଥଂ...ପେ... ଇତିଭୱାଭୱକଥଂ ଇତି ୱା। ଅଞ୍ଞଥା ଖୋ [ଚ (ସୀ। ପୀ।)] ପନ ସୋ ଭଗୱା ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱତି ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନି ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନି ୱିଜନୱାତାନି ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେଯ୍ୟକାନି ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନୀ''ତି।

୫୩। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ନିଗ୍ରୋଧୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ସନ୍ଧାନଂ ଗହପତିଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଯଗ୍ଘେ ଗହପତି, ଜାନେଯ୍ୟାସି, କେନ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପତି, କେନ ସାକଚ୍ଛଂ ସମାପଜ୍ଜତି, କେନ ପଞ୍ଞାୱେଯ୍ୟତ୍ତିଯଂ ସମାପଜ୍ଜତି? ସୁଞ୍ଞାଗାରହତା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ପଞ୍ଞା ଅପରିସାୱଚରୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ନାଲଂ ସଲ୍ଲାପାଯ। ସୋ ଅନ୍ତମନ୍ତାନେୱ ସେୱତି [ଅନ୍ତପନ୍ତାନେୱ (ସ୍ୟା।)]। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଗୋକାଣା ପରିଯନ୍ତଚାରିନୀ ଅନ୍ତମନ୍ତାନେୱ ସେୱତି। ଏୱମେୱ ସୁଞ୍ଞାଗାରହତା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ପଞ୍ଞା; ଅପରିସାୱଚରୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ; ନାଲଂ ସଲ୍ଲାପାଯ। ସୋ ଅନ୍ତମନ୍ତାନେୱ ସେୱତି। ଇଙ୍ଘ, ଗହପତି, ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଇମଂ ପରିସଂ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ଏକପଞ୍ହେନେୱ ନଂ ସଂସାଦେଯ୍ୟାମ [ସଂହରେଯ୍ୟାମ (କ।)], ତୁଚ୍ଛକୁମ୍ଭୀୱ ନଂ ମଞ୍ଞେ ଓରୋଧେଯ୍ୟାମା''ତି।

୫୪। ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ଭଗୱା ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା ୱିସୁଦ୍ଧାଯ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସିକାଯ ସନ୍ଧାନସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ନିଗ୍ରୋଧେନ ପରିବ୍ବାଜକେନ ସଦ୍ଧିଂ ଇମଂ କଥାସଲ୍ଲାପଂ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଗିଜ୍ଝକୂଟା ପବ୍ବତା ଓରୋହିତ୍ୱା ଯେନ ସୁମାଗଧାଯ ତୀରେ ମୋରନିୱାପୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସୁମାଗଧାଯ ତୀରେ ମୋରନିୱାପେ ଅବ୍ଭୋକାସେ ଚଙ୍କମି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ନିଗ୍ରୋଧୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ସୁମାଗଧାଯ ତୀରେ ମୋରନିୱାପେ ଅବ୍ଭୋକାସେ ଚଙ୍କମନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ସକଂ ପରିସଂ ସଣ୍ଠାପେସି – ''ଅପ୍ପସଦ୍ଦା ଭୋନ୍ତୋ ହୋନ୍ତୁ, ମା ଭୋନ୍ତୋ ସଦ୍ଦମକତ୍ଥ, ଅଯଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ

ସୁମାଗଧାଯ ତୀରେ ମୋରନିୱାପେ ଅବ୍ଭୋକାସେ ଚଙ୍କମତି। ଅପ୍ପସଦ୍ଦକାମୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଆଯସ୍ମା, ଅପ୍ପସଦ୍ଦସ୍ସ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ। ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଅପ୍ପସଦ୍ଦଂ ପରିସଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞେଯ୍ଯ। ସଚେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଇମଂ ପରିସଂ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ଇମଂ ତଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ଯାମ – 'କୋ ନାମ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମୋ, ଯେନ ଭଗୱା ସାୱକେ ୱିନେତି, ଯେନ ଭଗୱତା ସାୱକା ୱିନୀତା ଅସ୍ସାସପ୍ପତ୍ତା ପଟିଜାନନ୍ତି ଅଜ୍ଝାସଯଂ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯ'ନ୍ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ତେ ପରିବ୍ବାଜକା ତୁଣ୍ହୀ ଅହେସୁଂ।

ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାୱାଦୋ

୫୫। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଯେନ ନିଗ୍ରୋଧୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଥ ଖୋ ନିଗ୍ରୋଧୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଏତୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା, ସ୍ୱାଗତଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ। ଚିରସ୍ସଂ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଇମଂ ପରିଯାଯମକାସି ଯଦିଦଂ ଇଧାଗମନାଯ। ନିସୀଦତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା, ଇଦମାସନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତ''ନ୍ତି। ନିସୀଦି ଭଗୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ। ନିଗ୍ରୋଧୋପି ଖୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ନୀଚାସନଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ନିଗ୍ରୋଧଂ ପରିବ୍ବାଜକଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ନିଗ୍ରୋଧ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା, କା ଚ ପନ ୱୋ ଅନ୍ତରାକଥା ୱିପ୍ପକତା''ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ନିଗ୍ରୋଧୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ, ''ଇଧ ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଦ୍ଦସାମ ଭଗୱନ୍ତଂ ସୁମାଗଧାଯ ତୀରେ ମୋରନିୱାପେ ଅବ୍ଭୋକାସେ ଚଙ୍କମନ୍ତଂ, ଦିସ୍ୱାନ ଏୱଂ ଅୱୋଚୁମ୍ହ – 'ସଚେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଇମଂ ପରିସଂ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ଇମଂ ତଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ଯାମ – କୋ ନାମ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମୋ, ଯେନ ଭଗୱା ସାୱକେ ୱିନେତି, ଯେନ ଭଗୱତା ସାୱକା ୱିନୀତା ଅସ୍ସାସପ୍ପତ୍ତା ପଟିଜାନନ୍ତି ଅଜ୍ଝାସଯଂ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯ'ନ୍ତି? ଅଯଂ ଖୋ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ଅନ୍ତରାକଥା ୱିପ୍ପକତା; ଅଥ ଭଗୱା ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ''ତି।

୫୬। ''ଦୁଜ୍ଜାନଂ ଖୋ ଏତଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତଯା ଅଞ୍ଞଦିଟ୍ଠିକେନ ଅଞ୍ଞଖନ୍ତିକେନ ଅଞ୍ଞରୁଚିକେନ ଅଞ୍ଞତ୍ରାଯୋଗେନ ଅଞ୍ଞତ୍ରାଚରିଯକେନ, ଯେନାହଂ ସାୱକେ ୱିନେମି , ଯେନ ମଯା ସାୱକା ୱିନୀତା ଅସ୍ସାସପ୍ପତ୍ତା ପଟିଜାନନ୍ତି ଅଜ୍ଝାସଯଂ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ। ଇଙ୍ଘ ତ୍ୱଂ ମଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ସକେ ଆଚରିଯକେ ଅଧିଜେଗୁଚ୍ଛେ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛ – 'କଥଂ ସନ୍ତା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛା ପରିପୁଣ୍ଣା ହୋତି, କଥଂ ଅପରିପୁଣ୍ଣା'ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ତେ ପରିବ୍ବାଜକା ଉନ୍ନାଦିନୋ ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦମହାସଦ୍ଦା ଅହେସୁଂ – ''ଅଚ୍ଛରିଯଂ ୱତ ଭୋ, ଅବ୍ଭୁତଂ ୱତ ଭୋ, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ମହିଦ୍ଧିକତା ମହାନୁଭାୱତା, ଯତ୍ର ହି ନାମ ସକୱାଦଂ ଠପେସ୍ସତି, ପରୱାଦେନ ପୱାରେସ୍ସତୀ''ତି।

୫୭। ଅଥ ଖୋ ନିଗ୍ରୋଧୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ତେ ପରିବ୍ବାଜକେ ଅପ୍ପସଦ୍ଦେ କତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ମଯଂ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାୱାଦା [ତରୋଜିଗୁଚ୍ଛଂସାରୋଦା (କ।)] ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାସାରା ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାଅଲ୍ଲୀନା ୱିହରାମ । କଥଂ ସନ୍ତା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛା ପରିପୁଣ୍ଣା ହୋତି, କଥଂ ଅପରିପୁଣ୍ଣା''ତି?

''ଇଧ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ଅଚେଲକୋ ହୋତି ମୁତ୍ତାଚାରୋ, ହତ୍ଥାପଲେଖନୋ [ହତ୍ଥାୱଲେଖନୋ (ସ୍ୟା।)], ନ ଏହିଭଦ୍ଦନ୍ତିକୋ, ନ ତିଟ୍ଠଭଦ୍ଦନ୍ତିକୋ, ନାଭିହଟଂ , ନ ଉଦ୍ଦିସ୍ସକତଂ, ନ ନିମନ୍ତନଂ ସାଦିଯତି, ସୋ ନ କୁମ୍ଭିମୁଖା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ନ କଳୋପିମୁଖା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ନ ଏଳକମନ୍ତରଂ, ନ ଦଣ୍ଡମନ୍ତରଂ, ନ ମୁସଲମନ୍ତରଂ, ନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଭୁଞ୍ଜମାନାନଂ, ନ ଗବ୍ଭିନିଯା, ନ ପାଯମାନାଯ, ନ ପୁରିସନ୍ତରଗତାଯ, ନ ସଙ୍କିତ୍ତୀସୁ, ନ ଯତ୍ଥ ସା ଉପଟ୍ଠିତୋ ହୋତି, ନ ଯତ୍ଥ ମକ୍ଖିକା ସଣ୍ଡସଣ୍ଡଚାରିନୀ, ନ ମଚ୍ଛଂ, ନ ମଂସଂ, ନ ସୁରଂ, ନ ମେରଯଂ, ନ ଥୁସୋଦକଂ ପିୱତି, ସୋ ଏକାଗାରିକୋ ୱା ହୋତି ଏକାଲୋପିକୋ, ଦ୍ୱାଗାରିକୋ ୱା ହୋତି ଦ୍ୱାଲୋପିକୋ, ସତ୍ତାଗାରିକୋ ୱା ହୋତି ସତ୍ତାଲୋପିକୋ, ଏକିସ୍ସାପି ଦତ୍ତିଯା ଯାପେତି, ଦ୍ୱୀହିପି ଦତ୍ତୀହି ଯାପେତି, ସତ୍ତହିପି ଦତ୍ତୀହି ଯାପେତି; ଏକାହିକମ୍ପି ଆହାରଂ ଆହାରେତି, ଦ୍ୱୀହିକମ୍ପି [ଦ୍ୱାହିକଂପି (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଆହାରଂ ଆହାରେତି, ସତ୍ତାହିକମ୍ପି ଆହାରଂ ଆହାରେତି, ଇତି ଏୱରୂପଂ ଅଦ୍ଧମାସିକମ୍ପି ପରିଯାଯଭତ୍ତଭୋଜନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରତି। ସୋ ସାକଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ସାମାକଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ନୀୱାରଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ଦଦ୍ଦୁଲଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ହଟଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, କଣଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ଆଚାମଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ପିଞ୍ଞାକଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ତିଣଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ଗୋମଯଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି; ୱନମୂଲଫଲାହାରୋ ଯାପେତି ପୱତ୍ତଫଲଭୋଜୀ। ସୋ ସାଣାନିପି ଧାରେତି , ମସାଣାନିପି ଧାରେତି, ଛୱଦୁସ୍ସାନିପି ଧାରେତି, ପଂସୁକୂଲାନିପି ଧାରେତି, ତିରୀଟାନିପି ଧାରେତି, ଅଜିନମ୍ପି ଧାରେତି, ଅଜିନକ୍ଖିପମ୍ପି ଧାରେତି, କୁସଚୀରମ୍ପି ଧାରେତି, ୱାକଚୀରମ୍ପି ଧାରେତି, ଫଲକଚୀରମ୍ପି ଧାରେତି, କେସକମ୍ବଲମ୍ପି ଧାରେତି, ୱାଳକମ୍ବଲମ୍ପି ଧାରେତି, ଉଲୂକପକ୍ଖମ୍ପି ଧାରେତି, କେସମସ୍ସୁଲୋଚକୋପି ହୋତି କେସମସ୍ସୁଲୋଚନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ , ଉବ୍ଭଟ୍ଠକୋପି [ଉଭଟ୍ଠକୋପି (ସ୍ୟା।), ଉବ୍ଭଟ୍ଠିକୋପି (କ।)] ହୋତି ଆସନପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ, ଉକ୍କୁଟିକୋପି ହୋତି ଉକ୍କୁଟିକପ୍ପଧାନମନୁଯୁତ୍ତୋ, କଣ୍ଟକାପସ୍ସଯିକୋପି ହୋତି କଣ୍ଟକାପସ୍ସଯେ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି, ଫଲକସେଯ୍ୟମ୍ପି କପ୍ପେତି, ଥଣ୍ଡିଲସେଯ୍ୟମ୍ପି କପ୍ପେତି, ଏକପସ୍ସଯିକୋପି ହୋତି ରଜୋଜଲ୍ଲଧରୋ, ଅବ୍ଭୋକାସିକୋପି ହୋତି ଯଥାସନ୍ଥତିକୋ,

ୱେକଟିକୋପି ହୋତି ୱିକଟଭୋଜନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ, ଅପାନକୋପି ହୋତି ଅପାନକତ୍ତମନୁଯୁତ୍ତୋ, ସାୟତତିୟକମ୍ପି ଉଦକୋରୋହନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରତି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ନିଗ୍ରୋଧ, ଯଦି ଏୱଂ ସନ୍ତେ ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛା ପରିପୁଣ୍ଣା ୱା ହୋତି ଅପରିପୁଣ୍ଣା ୱା''ତି? ''ଅଦ୍ଧା ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛା ପରିପୁଣ୍ଣା ହୋତି, ନୋ ଅପରିପୁଣ୍ଣା''ତି। ''ଏୱଂ ପରିପୁଣ୍ଣାୟପି ଖୋ ଅହଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାୟ ଅନେକୱିହିତେ ଉପକ୍କିଲେସେ ୱଦାମୀ''ତି।

ଉପକ୍କିଲେସୋ

୫୮। ''ଯଥା କଥଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଏୱଂ ପରିପୁଣ୍ଣାୟ ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାୟ ଅନେକୱିହିତେ ଉପକ୍କିଲେସେ ୱଦତୀ''ତି? ''ଇଧ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ତପଂ ସମାଦିୟତି, ସୋ ତେନ ତପସା ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି ପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପୋ। ଯମ୍ପି, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ତପଂ ସମାଦିୟତି, ସୋ ତେନ ତପସା ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି ପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପୋ। ଅୟମ୍ପି ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସିନୋ ଉପକ୍କିଲେସୋ ହୋତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ତପଂ ସମାଦିୟତି, ସୋ ତେନ ତପସା ଅତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି ପରଂ ୱମ୍ଭେତି। ଯମ୍ପି, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ତପଂ ସମାଦିୟତି, ସୋ ତେନ ତପସା ଅତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି ପରଂ ୱମ୍ଭେତି। ଅୟମ୍ପି ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସିନୋ ଉପକ୍କିଲେସୋ ହୋତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ତପଂ ସମାଦିୟତି, ସୋ ତେନ ତପସା ମଜ୍ଜତି ମୁଚ୍ଛତି ପମାଦମାପଜ୍ଜତି [ମଦମାପଜ୍ଜତି (ସ୍ୟା।)]। ଯମ୍ପି, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ତପଂ ସମାଦିୟତି, ସୋ ତେନ ତପସା ମଜ୍ଜତି ମୁଚ୍ଛତି ପମାଦମାପଜ୍ଜତି। ଅୟମ୍ପି ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସିନୋ ଉପକ୍କିଲେସୋ ହୋତି।

୫୯। ''ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ତପଂ ସମାଦିୟତି, ସୋ ତେନ ତପସା ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତି, ସୋ ତେନ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକେନ ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି ପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପୋ। ଯମ୍ପି, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ତପଂ ସମାଦିୟତି, ସୋ ତେନ ତପସା ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତି, ସୋ ତେନ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକେନ ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି ପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପୋ। ଅୟମ୍ପି ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସିନୋ ଉପକ୍କିଲେସୋ ହୋତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ତପଂ ସମାଦିୟତି, ସୋ ତେନ ତପସା ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତି, ସୋ ତେନ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକେନ ଅତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି ପରଂ ୱମ୍ଭେତି। ଯମ୍ପି, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ତପଂ ସମାଦିୟତି, ସୋ ତେନ ତପସା ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତି, ସୋ ତେନ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକେନ ଅତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି ପରଂ ୱମ୍ଭେତି। ଅୟମ୍ପି ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସିନୋ ଉପକ୍କିଲେସୋ ହୋତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ତପଂ ସମାଦିୟତି, ସୋ ତେନ ତପସା ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତି, ସୋ ତେନ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକେନ ମଜ୍ଜତି ମୁଚ୍ଛତି ପମାଦମାପଜ୍ଜତି। ଯମ୍ପି, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ତପଂ ସମାଦିୟତି, ସୋ ତେନ ତପସା ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତି, ସୋ ତେନ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକେନ ମଜ୍ଜତି ମୁଚ୍ଛତି ପମାଦମାପଜ୍ଜତି। ଅୟମ୍ପି ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସିନୋ ଉପକ୍କିଲେସୋ ହୋତି।

୬୦। ''ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ଭୋଜନେସୁ ୱୋଦାସଂ ଆପଜ୍ଜତି – 'ଇଦଂ ମେ ଖମତି, ଇଦଂ ମେ ନକ୍ଖମତୀ'ତି। ସୋ ଯଞ୍ଚ [ଯଂ ହି (ସୀ। ପୀ।)] ଖ୍ୱସ୍ସ ନକ୍ଖମତି, ତଂ ସାପେକ୍ଖୋ ପଜହତି। ଯଂ ପନସ୍ସ ଖମତି, ତଂ ଗଧିତୋ [ଗଥିତୋ (ସୀ। ପୀ।)] ମୁଚ୍ଛିତୋ ଅଜ୍ଝାପନ୍ନୋ ଅନାଦୀନୱଦସ୍ସାୱୀ ଅନିସ୍ସରଣପଞ୍ଞୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତି…ପେ… ଅୟମ୍ପି ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସିନୋ ଉପକ୍କିଲେସୋ ହୋତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ତପଂ ସମାଦିୟତି ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକନିକନ୍ତିହେତୁ – 'ସକ୍କରିସ୍ସନ୍ତି ମଂ ରାଜାନୋ ରାଜମହାମତ୍ତା ଖତ୍ତିୟା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଗହପତିକା ତିତ୍ଥିୟା'ତି…ପେ… ଅୟମ୍ପି ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସିନୋ ଉପକ୍କିଲେସୋ ହୋତି।

୬୧। ''ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ଅଞ୍ଞତରଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ଅପସାଦେତା [ଅପସାରେତା (କ।)] ହୋତି – 'କିଂ ପନାୟଂ ସମ୍ବହୁଲାଜୀୱୋ [ବହୁଲାଜୀୱୋ (ସୀ। ପୀ।)] ସବ୍ବଂ ସଂଭକ୍ଖେତି। ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ମୂଲବୀଜଂ ଖନ୍ଧବୀଜଂ ଫଳୁବୀଜଂ ଅଗ୍ଗବୀଜଂ ବୀଜବୀଜମେୱ ପଞ୍ଚମଂ, ଅସନିୱିଚକ୍କଂ ଦନ୍ତକୂଟଂ, ସମଣପ୍ପୱାଦେନା'ତି…ପେ… ଅୟମ୍ପି ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସିନୋ ଉପକ୍କିଲେସୋ ହୋତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ପସ୍ସତି ଅଞ୍ଞତରଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା କୁଲେସୁ ସକ୍କରିୟମାନଂ ଗରୁକରିୟମାନଂ ମାନିୟମାନଂ ପୂଜିୟମାନଂ। ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଇମଞ୍ହି ନାମ ସମ୍ବହୁଲାଜୀୱଂ କୁଲେସୁ ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତି। ମଂ ପନ ତପସ୍ସିଂ

ଲୂଖାଜୀୱିଂ କୁଲେସୁ ନ ସକ୍କରୋନ୍ତି ନ ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ନ ମାନେନ୍ତି ନ ପୂଜେନ୍ତୀ’ତି, ଇତି ସୋ ଇସ୍ସାମଚ୍ଛରିୟଂ କୁଲେସୁ ଉପ୍ପାଦେତା ହୋତି…ପେ… ଅୟମ୍ପି ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସିନୋ ଉପକ୍କିଲେସୋ ହୋତି।

୬୨। ‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ଆପାଥକନିସାଦୀ ହୋତି…ପେ… ଅୟମ୍ପି ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସିନୋ ଉପକ୍କିଲେସୋ ହୋତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ଅତ୍ତାନଂ ଅଦସ୍ସୟମାନୋ କୁଲେସୁ ଚରତି – ‘ଇଦମ୍ପି ମେ ତପସ୍ମିଂ ଇଦମ୍ପି ମେ ତପସ୍ମି’ନ୍ତି…ପେ… ଅୟମ୍ପି ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସିନୋ ଉପକ୍କିଲେସୋ ହୋତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ କିଞ୍ଚିଦେୱ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ସେୱତି। ସୋ ‘ଖମତି ତେ ଇଦ’ନ୍ତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ଅକ୍ଖମମାନଂ ଆହ – ‘ଖମତୀ’ତି। ଖମମାନଂ ଆହ – ‘ନକ୍ଖମତୀ’ତି। ଇତି ସୋ ସମ୍ପଜାନମୁସା ଭାସିତା ହୋତି…ପେ… ଅୟମ୍ପି ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସିନୋ ଉପକ୍କିଲେସୋ ହୋତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ତଥାଗତସ୍ସ ୱା ତଥାଗତସାୱକସ୍ସ ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତଂୟେୱ ପରିୟାୟଂ ଅନୁଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ ନାନୁଜାନାତି…ପେ… ଅୟମ୍ପି ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସିନୋ ଉପକ୍କିଲେସୋ ହୋତି।

୬୩। ‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ କୋଧନୋ ହୋତି ଉପନାହୀ। ୟମ୍ପି, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ କୋଧନୋ ହୋତି ଉପନାହୀ। ଅୟମ୍ପି ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସିନୋ ଉପକ୍କିଲେସୋ ହୋତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ମକ୍ଖୀ ହୋତି ପଳାସୀ [ପଲାସୀ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] …ପେ… ଇସ୍ସୁକୀ ହୋତି ମଚ୍ଛରୀ… ସଠୋ ହୋତି ମାୟାୱୀ… ଥଦ୍ଧୋ ହୋତି ଅତିମାନୀ… ପାପିଚ୍ଛୋ ହୋତି ପାପିକାନଂ ଇଚ୍ଛାନଂ ୱସଂ ଗତୋ… ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ… ସନ୍ଦିଟ୍ଠିପରାମାସୀ ହୋତି ଆଧାନଗ୍ଗାହୀ ଦୁପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୀ। ୟମ୍ପି, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିପରାମାସୀ ହୋତି ଆଧାନଗ୍ଗାହୀ ଦୁପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୀ। ଅୟମ୍ପି ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସିନୋ ଉପକ୍କିଲେସୋ ହୋତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ନିଗ୍ରୋଧ, ୟଦିମେ ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛା [ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାୟ (?)] ଉପକ୍କିଲେସା ୱା ଅନୁପକ୍କିଲେସା ୱା’’ତି? ‘‘ଅଦ୍ଧା ଖୋ ଇମେ, ଭନ୍ତେ, ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛା [ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାୟ (?)] ଉପକ୍କିଲେସା [ଉପକ୍କିଲେସା ହୋତି (କ।)], ନୋ ଅନୁପକ୍କିଲେସା। ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଭନ୍ତେ, ୱିଜ୍ଜତି ୟଂ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ତପସ୍ସୀ ସବ୍ବେହେୱ ଇମେହି ଉପକ୍କିଲେସେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଅସ୍ସ; କୋ ପନ ୱାଦୋ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନା’’ତି।

ପରିସୁଦ୍ଧପପଟିକପ୍ପତ୍ତକଥା

୬୪। ‘‘ଇଧ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ତପଂ ସମାଦିୟତି, ସୋ ତେନ ତପସା ନ ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି ନ ପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପୋ। ୟମ୍ପି, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ତପଂ ସମାଦିୟତି, ସୋ ତେନ ତପସା ନ ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି ନ ପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପୋ। ଏୱଂ ସୋ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ହୋତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ତପଂ ସମାଦିୟତି, ସୋ ତେନ ତପସା ନ ଅତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି ନ ପରଂ ୱମ୍ଭେତି…ପେ… ଏୱଂ ସୋ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ହୋତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ତପଂ ସମାଦିୟତି, ସୋ ତେନ ତପସା ନ ମଜ୍ଜତି ନ ମୁଚ୍ଛତି ନ ପମାଦମାପଜ୍ଜତି…ପେ… ଏୱଂ ସୋ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ହୋତି।

୬୫। ‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ତପଂ ସମାଦିୟତି, ସୋ ତେନ ତପସା ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତି, ସୋ ତେନ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକେନ ନ ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି ନ ପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପୋ…ପେ… ଏୱଂ ସୋ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ହୋତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ତପଂ ସମାଦିୟତି, ସୋ ତେନ ତପସା ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତି, ସୋ ତେନ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକେନ ନ ଅତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି ନ ପରଂ ୱମ୍ଭେତି…ପେ… ଏୱଂ ସୋ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ହୋତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ତପଂ ସମାଦିୟତି, ସୋ ତେନ ତପସା ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତି, ସୋ ତେନ

ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକେନ ନ ମଜ୍ଜତି ନ ମୁଚ୍ଛତି ନ ପମାଦମାପଜ୍ଜତି…ପେ… ଏୱଂ ସୋ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ହୋତି।

୬୬। ''ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ଭୋଜନେସୁ ନ ୱୋଦାସଂ ଆପଜ୍ଜତି – 'ଇଦଂ ମେ ଖମତି, ଇଦଂ ମେ ନକ୍ଖମତୀ'ତି। ସୋ ଯଞ୍ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ନକ୍ଖମତି, ତଂ ଅନପେକ୍ଖୋ ପଜହତି। ଯଂ ପନସ୍ସ ଖମତି , ତଂ ଅଗଧିତୋ ଅମୁଚ୍ଛିତୋ ଅନଜ୍ଝାପନ୍ନୋ ଆଦୀନୱଦସ୍ସାୱୀ ନିସ୍ସରଣପଞ୍ଞୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତି…ପେ… ଏୱଂ ସୋ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ହୋତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ନ ତପଂ ସମାଦିଯତି ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକନିକନ୍ତିହେତୁ – 'ସକ୍କରିସ୍ସନ୍ତି ମଂ ରାଜାନୋ ରାଜମହାମତ୍ତା ଖତ୍ତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଗହପତିକା ତିତ୍ଥିଯା'ତି…ପେ… ଏୱଂ ସୋ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ହୋତି।

୬୭। ''ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ଅଞ୍ଞତରଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ନାପସାଦେତା ହୋତି – 'କିଂ ପନାଯଂ ସମ୍ବହୁଲାଜୀୱୋ ସବ୍ବଂ ସଂଭକ୍ଖେତି। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ମୂଲବୀଜଂ ଖନ୍ଧବୀଜଂ ଫଳୁବୀଜଂ ଅଗ୍ଗବୀଜଂ ବୀଜବୀଜମେୱ ପଞ୍ଚମଂ, ଅସନିୱିଚକ୍କଂ ଦନ୍ତକୂଟଂ, ସମଣପ୍ପୱାଦେନା'ତି…ପେ… ଏୱଂ ସୋ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ହୋତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ପସ୍ସତି ଅଞ୍ଞତରଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା କୁଲେସୁ ସକ୍କରିଯମାନଂ ଗରୁ କରିଯମାନଂ ମାନିଯମାନଂ ପୂଜିଯମାନଂ। ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ ନ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଇମଞ୍ହି ନାମ ସମ୍ବହୁଲାଜୀୱଂ କୁଲେସୁ ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତି। ମଂ ପନ ତପସ୍ସିଂ ଲୂଖାଜୀୱିଂ କୁଲେସୁ ନ ସକ୍କରୋନ୍ତି ନ ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ନ ମାନେନ୍ତି ନ ପୂଜେନ୍ତୀ'ତି, ଇତି ସୋ ଇସ୍ସାମଚ୍ଛରିଯଂ କୁଲେସୁ ନୁପ୍ପାଦେତା ହୋତି…ପେ… ଏୱଂ ସୋ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ହୋତି।

୬୮। ''ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ନ ଆପାଥକନିସାଦୀ ହୋତି…ପେ… ଏୱଂ ସୋ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ହୋତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ନ ଅତ୍ତାନଂ ଅଦସ୍ସଯମାନୋ କୁଲେସୁ ଚରତି – 'ଇଦମ୍ପି ମେ ତପସ୍ମିଂ, ଇଦମ୍ପି ମେ ତପସ୍ମି'ନ୍ତି…ପେ… ଏୱଂ ସୋ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ହୋତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ନ କଞ୍ଚିଦେୱ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ସେୱତି, ସୋ – 'ଖମତି ତେ ଇଦ'ନ୍ତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ଅକ୍ଖମମାନଂ ଆହ – 'ନକ୍ଖମତୀ'ତି। ଖମମାନଂ ଆହ – 'ଖମତୀ'ତି। ଇତି ସୋ ସମ୍ପଜାନମୁସା ନ ଭାସିତା ହୋତି…ପେ… ଏୱଂ ସୋ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ହୋତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ତଥାଗତସ୍ସ ୱା ତଥାଗତସାୱକସ୍ସ ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତଂଯେୱ ପରିଯାଯଂ ଅନୁଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅନୁଜାନାତି… ପେ… ଏୱଂ ସୋ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ହୋତି।

୬୯। ''ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ଅକ୍କୋଧନୋ ହୋତି ଅନୁପନାହୀ। ଯମ୍ପି, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ଅକ୍କୋଧନୋ ହୋତି ଅନୁପନାହୀ ଏୱଂ ସୋ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ହୋତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ଅମକ୍ଖୀ ହୋତି ଅପଳାସୀ…ପେ… ଅନିସ୍ସୁକୀ ହୋତି ଅମଚ୍ଛରୀ… ଅସଠୋ ହୋତି ଅମାଯାୱୀ… ଅତ୍ଥଦ୍ଧୋ ହୋତି ଅନତିମାନୀ… ନ ପାପିଚ୍ଛୋ ହୋତି ନ ପାପିକାନଂ ଇଚ୍ଛାନଂ ୱସଂ ଗତୋ… ନ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି ନ ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ… ନ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିପରାମାସୀ ହୋତି ନ ଆଧାନଗ୍ଗାହୀ ସୁପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୀ। ଯମ୍ପି, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ନ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିପରାମାସୀ ହୋତି ନ ଆଧାନଗ୍ଗାହୀ ସୁପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୀ। ଏୱଂ ସୋ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ହୋତି।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ନିଗ୍ରୋଧ, ଯଦି ଏୱଂ ସନ୍ତେ ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛା ପରିସୁଦ୍ଧା ୱା ହୋତି ଅପରିସୁଦ୍ଧା ୱା''ତି? ''ଅଦ୍ଧା ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛା ପରିସୁଦ୍ଧା ହୋତି ନୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧା, ଅଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ଚ ସାରପ୍ପତ୍ତା ଚା''ତି। ''ନ ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ଏତ୍ତାୱତା ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛା ଅଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ଚ ହୋତି ସାରପ୍ପତ୍ତା ଚ; ଅପି ଚ ଖୋ ପପଟିକପ୍ପତ୍ତା [ପପ୍ପଟିକପତ୍ତା (କ।)] ହୋତୀ''ତି।

ପରିସୁଦ୍ଧତଚପ୍ପତ୍ତକଥା

୭୦। ''କିତ୍ତାୱତା ପନ, ଭନ୍ତେ, ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛା ଅଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ଚ ହୋତି ସାରପ୍ପତ୍ତା ଚ? ସାଧୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାଯ ଅଗ୍ଗଞ୍ଚେୱ

ପାପେତୁ, ସାରଞ୍ଞେୱ ପାପେତୂ’’ତି। ‘‘ଇଧ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ଚାତୁଯାମସଂୱରସଂୱୁତୋ ହୋତି। କଥଞ୍ଚ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ଚାତୁଯାମସଂୱରସଂୱୁତୋ ହୋତି? ଇଧ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ନ ପାଣଂ ଅତିପାତେତି [ଅତିପାପେତି (କ। ସୀ। ପୀ। କ।)], ନ ପାଣଂ ଅତିପାତଯତି, ନ ପାଣମତିପାତଯତୋ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି । ନ ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯତି, ନ ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯାପେତି, ନ ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯତୋ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି। ନ ମୁସା ଭଣତି, ନ ମୁସା ଭଣାପେତି, ନ ମୁସା ଭଣତୋ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି। ନ ଭାୱିତମାସୀସତି [ନ ଭାୱିତମାସିଂ ସତି (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)], ନ ଭାୱିତମାସୀସାପେତି, ନ ଭାୱିତମାସୀସତୋ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ଚାତୁଯାମସଂୱରସଂୱୁତୋ ହୋତି।

‘‘ଯତୋ ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ଚାତୁଯାମସଂୱରସଂୱୁତୋ ହୋତି, ଅଦୁଂ ଚସ୍ସ ହୋତି ତପସ୍ସିତାଯ। ସୋ ଅଭିହରତି ନୋ ହୀନାଯାୱତ୍ତତି। ସୋ ୱିୱିତ୍ତଂ ସେନାସନଂ ଭଜତି ଅରଞ୍ଞଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ପବ୍ବତଂ କନ୍ଦରଂ ଗିରିଗୁହଂ ସୁସାନଂ ୱନପତ୍ଥଂ ଅବ୍ଭୋକାସଂ ପଲାଲପୁଞ୍ଜଂ। ସୋ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପ୍ପଟିକ୍କନ୍ତୋ ନିସୀଦତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା। ସୋ ଅଭିଜ୍ଝଂ ଲୋକେ ପହାଯ ୱିଗତାଭିଜ୍ଝେନ ଚେତସା ୱିହରତି, ଅଭିଜ୍ଝାଯ ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି। ବ୍ୟାପାଦପ୍ପଦୋସଂ ପହାଯ ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ୱିହରତି ସବ୍ବପାଣଭୂତହିତାନୁକମ୍ପୀ, ବ୍ୟାପାଦପ୍ପଦୋସା ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି। ଥିନମିଦ୍ଧଂ [ଥୀନମିଦ୍ଧଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ପହାଯ ୱିଗତଥିନମିଦ୍ଧୋ ୱିହରତି ଆଲୋକସଞ୍ଞୀ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ, ଥିନମିଦ୍ଧା ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ପହାଯ ଅନୁଦ୍ଧତୋ ୱିହରତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୂପସନ୍ତଚିତ୍ତୋ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚା ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି। ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ପହାଯ ତିଣ୍ଣୱିଚିକିଚ୍ଛୋ ୱିହରତି ଅକଥଂକଥୀ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି।

୭୧। ‘‘ସୋ ଇମେ ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣେ ପହାଯ ଚେତସୋ ଉପକ୍କିଲେସେ ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣେ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। ତଥା ଦୁତିଯଂ। ତଥା ତତିଯଂ। ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ। ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। କରୁଣାସହଗତେନ ଚେତସା…ପେ… ମୁଦିତାସହଗତେନ ଚେତସା…ପେ… ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। ତଥା ଦୁତିଯଂ। ତଥା ତତିଯଂ। ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ। ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ନିଗ୍ରୋଧ। ଯଦି ଏୱଂ ସନ୍ତେ ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛା ପରିସୁଦ୍ଧା ୱା ହୋତି ଅପରିସୁଦ୍ଧା ୱା’’ତି? ‘‘ଅଦ୍ଧା ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛା ପରିସୁଦ୍ଧା ହୋତି ନୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧା, ଅଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ଚ ସାରପ୍ପତ୍ତା ଚା’’ତି। ‘‘ନ ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ଏତ୍ତାୱତା ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛା ଅଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ଚ ହୋତି ସାରପ୍ପତ୍ତା ଚ; ଅପି ଚ ଖୋ ତଚପ୍ପତ୍ତା ହୋତୀ’’ତି।

ପରିସୁଦ୍ଧଫେଗ୍ଗୁପ୍ପତ୍ତକଥା

୭୨। ‘‘କିତ୍ତାୱତା ପନ, ଭନ୍ତେ, ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛା ଅଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ଚ ହୋତି ସାରପ୍ପତ୍ତା ଚ? ସାଧୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାଯ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେୱ ପାପେତୁ, ସାରଞ୍ଞେୱ ପାପେତୂ’’ତି। ‘‘ଇଧ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ଚାତୁଯାମସଂୱରସଂୱୁତୋ ହୋତି। କଥଞ୍ଚ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ଚାତୁଯାମସଂୱରସଂୱୁତୋ ହୋତି…ପେ… ଯତୋ ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ଚାତୁଯାମସଂୱରସଂୱୁତୋ ହୋତି, ଅଦୁଂ ଚସ୍ସ ହୋତି ତପସ୍ସିତାଯ। ସୋ ଅଭିହରତି ନୋ ହୀନାଯାୱତ୍ତତି। ସୋ ୱିୱିତ୍ତଂ ସେନାସନଂ ଭଜତି…ପେ… ସୋ ଇମେ ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣେ ପହାଯ ଚେତସୋ ଉପକ୍କିଲେସେ ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣେ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା…ପେ… କରୁଣାସହଗତେନ ଚେତସା…ପେ… ମୁଦିତାସହଗତେନ ଚେତସା…ପେ… ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। ସୋ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ ତିସ୍ସୋପି ଜାତିଯୋ ଚତସ୍ସୋପି ଜାତିଯୋ ପଞ୍ଚପି ଜାତିଯୋ ଦସପି ଜାତିଯୋ ୱୀସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ତିଂସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ଚତ୍ତାଲୀସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ପଞ୍ଞାସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ଜାତିସତମ୍ପି ଜାତିସହସ୍ସମ୍ପି ଜାତିସତସହସ୍ସମ୍ପି ଅନେକେପି ସଂୱଟ୍ଟକପ୍ପେ ଅନେକେପି ୱିୱଟ୍ଟକପ୍ପେ ଅନେକେପି ସଂୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟକପ୍ପେ – ‘ଅମୁତ୍ରାସିଂ ଏୱଂନାମୋ ଏୱଂଗୋତ୍ତୋ ଏୱଂୱଣ୍ଣୋ ଏୱମାହାରୋ ଏୱଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଏୱମାଯୁପରିଯନ୍ତୋ, ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଅମୁତ୍ର ଉଦପାଦିଂ, ତତ୍ରାପାସିଂ ଏୱଂନାମୋ ଏୱଂଗୋତ୍ତୋ ଏୱଂୱଣ୍ଣୋ ଏୱମାହାରୋ ଏୱଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଏୱମାଯୁପରିଯନ୍ତୋ, ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇଧୂପପନ୍ନୋ’ତି। ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ନିଗ୍ରୋଧ, ଯଦି ଏୱଂ ସନ୍ତେ ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛା ପରିସୁଦ୍ଧା ୱା ହୋତି ଅପରିସୁଦ୍ଧା ୱା’’ତି? ‘‘ଅଦ୍ଧା ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛା ପରିସୁଦ୍ଧା ହୋତି, ନୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧା, ଅଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ଚ ସାରପ୍ପତ୍ତା ଚା’’ତି। ‘‘ନ ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ଏତ୍ତାୱତା ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛା ଅଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ଚ

ହୋତି ସାରପ୍ପତ୍ତା ଚ; ଅପି ଚ ଖୋ ଫେଗ୍ଗୁପ୍ପତ୍ତା ହୋତୀ’’ତି।

ପରିସୁଦ୍ଧଅଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତସାରପ୍ପତ୍ତକଥା

୭୩। ‘‘କିତ୍ତାୱତା ପନ, ଭନ୍ତେ, ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛା ଅଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ଚ ହୋତି ସାରପ୍ପତ୍ତା ଚ? ସାଧୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାଯ ଅଗ୍ଗଞ୍ଚେୱ ପାପେତୁ, ସାରଞ୍ଚେୱ ପାପେତୂ’’ତି। ‘‘ଇଧ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ଚାତୁଯାମସଂୱରସଂୱୁତୋ ହୋତି। କଥଞ୍ଚ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ଚାତୁଯାମସଂୱରସଂୱୁତୋ ହୋତି…ପେ… ଯତୋ ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀ ଚାତୁଯାମସଂୱରସଂୱୁତୋ ହୋତି, ଅଦୁଂ ଚସ୍ସ ହୋତି ତପସ୍ସିତାଯ। ସୋ ଅଭିହରତି ନୋ ହୀନାଯାୱତ୍ତତି। ସୋ ୱିୱିତ୍ତଂ ସେନାସନଂ ଭଜତି…ପେ… ସୋ ଇମେ ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣେ ପହାଯ ଚେତସୋ ଉପକ୍କିଲେସେ ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣେ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା…ପେ… ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। ସୋ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ ତିସ୍ସୋପି ଜାତିଯୋ ଚତସ୍ସୋପି ଜାତିଯୋ ପଞ୍ଚପି ଜାତିଯୋ…ପେ… ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ସୋ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ, ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି – ‘ଇମେ ୱତ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅରିଯାନଂ ଉପୱାଦକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନା। ତେ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପନ୍ନା। ଇମେ ୱା ପନ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାଯସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ୱଚୀସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ମନୋସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅରିଯାନଂ ଅନୁପୱାଦକା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନା। ତେ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନା’ତି। ଇତି ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ, ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ନିଗ୍ରୋଧ, ଯଦି ଏୱଂ ସନ୍ତେ ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛା ପରିସୁଦ୍ଧା ୱା ହୋତି ଅପରିସୁଦ୍ଧା ୱା’’ତି? ‘‘ଅଦ୍ଧା ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛା ପରିସୁଦ୍ଧା ହୋତି ନୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧା, ଅଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ଚ ସାରପ୍ପତ୍ତା ଚା’’ତି।

୭୪। ‘‘ଏତ୍ତାୱତା ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛା ଅଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ଚ ହୋତି ସାରପ୍ପତ୍ତା ଚ। ଇତି ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ [ଇତି ନିଗ୍ରୋଧ (ସ୍ୟା।)], ଯଂ ମଂ ତ୍ୱଂ ଅୱଚାସି – ‘କୋ ନାମ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମୋ, ଯେନ ଭଗୱା ସାୱକେ ୱିନେତି, ଯେନ ଭଗୱତା ସାୱକା ୱିନୀତା ଅସ୍ସାସପ୍ପତ୍ତା ପଟିଜାନନ୍ତି ଅଜ୍ଝାସଯଂ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯ’ନ୍ତି। ଇତି ଖୋ ତଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ଠାନଂ ଉତ୍ତରିତରଞ୍ଚ ପଣୀତତରଞ୍ଚ, ଯେନାହଂ ସାୱକେ ୱିନେମି, ଯେନ ମଯା ସାୱକା ୱିନୀତା ଅସ୍ସାସପ୍ପତ୍ତା ପଟିଜାନନ୍ତି ଅଜ୍ଝାସଯଂ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯ’’ନ୍ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ତେ ପରିବ୍ବାଜକା ଉନ୍ନାଦିନୋ ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦମହାସଦ୍ଦା ଅହେସୁଂ – ‘‘ଏତ୍ଥ ମଯଂ ଅନସ୍ସାମ ସାଚରିଯକା, ନ ମଯଂ ଇତୋ ଭିଯ୍ୟୋ ଉତ୍ତରିତରଂ ପଜାନାମା’’ତି।

ନିଗ୍ରୋଧସ୍ସ ପଜ୍ଝାଯନଂ

୭୫। ଯଦା ଅଞ୍ଞାସି ସନ୍ଧାନୋ ଗହପତି – ‘‘ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ଖୋ ଦାନିମେ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ସୁସ୍ସୂସନ୍ତି, ସୋତଂ ଓଦହନ୍ତି, ଅଞ୍ଞାଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାପେନ୍ତୀ’’ତି। ଅଥ [ଅଥ ନଂ (କ।)] ନିଗ୍ରୋଧଂ ପରିବ୍ବାଜକଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଇତି ଖୋ, ଭନ୍ତେ ନିଗ୍ରୋଧ, ଯଂ ମଂ ତ୍ୱଂ ଅୱଚାସି – ‘ଯଗ୍ଘେ, ଗହପତି, ଜାନେଯ୍ୟାସି, କେନ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପତି, କେନ ସାକଚ୍ଛଂ ସମାପଜ୍ଜତି, କେନ ପଞ୍ଞାୱେଯ୍ୟତ୍ତିଯଂ ସମାପଜ୍ଜତି, ସୁଞ୍ଞାଗାରହତା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ପଞ୍ଞା, ଅପରିସାୱଚରୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ନାଲଂ ସଲ୍ଲାପାଯ, ସୋ ଅନ୍ତମନ୍ତାନେୱ ସେୱତି; ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଗୋକାଣା ପରିଯନ୍ତଚାରିନୀ ଅନ୍ତମନ୍ତାନେୱ ସେୱତି। ଏୱମେୱ ସୁଞ୍ଞାଗାରହତା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ପଞ୍ଞା, ଅପରିସାୱଚରୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ନାଲଂ ସଲ୍ଲାପାଯ; ସୋ ଅନ୍ତମନ୍ତାନେୱ ସେୱତି; ଇଙ୍ଘ, ଗହପତି, ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଇମଂ ପରିସଂ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ଏକପଞ୍ହେନେୱ ନଂ ସଂସାଦେଯ୍ୟାମ, ତୁଚ୍ଛକୁମ୍ଭୀୱ ନଂ ମଞ୍ଞେ ଓରୋଧେଯ୍ୟାମା’ତି। ଅଯଂ ଖୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଇଧାନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ଅପରିସାୱଚରଂ ପନ ନଂ କରୋଥ, ଗୋକାଣଂ ପରିଯନ୍ତଚାରିନିଂ କରୋଥ, ଏକପଞ୍ହେନେୱ ନଂ ସଂସାଦେଥ, ତୁଚ୍ଛକୁମ୍ଭୀୱ ନଂ ଓରୋଧେଥା’’ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ନିଗ୍ରୋଧୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ତୁଣ୍ହୀଭୂତୋ ମଙ୍କୁଭୂତୋ ପତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧୋ ଅଧୋମୁଖୋ ପଜ୍ଝାଯନ୍ତୋ ଅପ୍ପଟିଭାନୋ ନିସୀଦି।

୭୬। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ନିଗ୍ରୋଧଂ ପରିବ୍ବାଜକଂ ତୁଣ୍ହୀଭୂତଂ ମଙ୍କୁଭୂତଂ ପତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅଧୋମୁଖଂ ପଜ୍ଝାୟନ୍ତଂ ଅପ୍ପଟିଭାନଂ ଵିଦିତ୍ଵା ନିଗ୍ରୋଧଂ ପରିବ୍ବାଜକଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ସଚ୍ଚଂ କିର, ନିଗ୍ରୋଧ, ଭାସିତା ତେ ଏସା ଵାଚା''ତି? ''ସଚ୍ଚଂ , ଭନ୍ତେ, ଭାସିତା ମେ ଏସା ଵାଚା, ଯଥାବାଲେନ ଯଥାମୂଳ୍ହେନ ଯଥାଅକୁସଲେନା''ତି। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ନିଗ୍ରୋଧ। କିନ୍ତି ତେ ସୁତଂ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ଵୁଡ୍ଢାନଂ ମହଲ୍ଲକାନଂ ଆଚରିୟପାଚରିୟାନଂ ଭାସମାନାନଂ – 'ଯେ ତେ ଅହେସୁଂ ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା, ଏଵଂ ସୁ ତେ ଭଗଵନ୍ତୋ ସଂଗମ୍ମ ସମାଗମ୍ମ ଉନ୍ନାଦିନୋ ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦମହାସଦ୍ଦା ଅନେକଵିହିତଂ ତିରଚ୍ଛାନକଥଂ ଅନୁୟୁତ୍ତା ଵିହରନ୍ତି। ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ରାଜକଥଂ ଚୋରକଥଂ…ପେ… ଇତିଭଵାଭଵକଥଂ ଇତି ଵା। ସେୟ୍ୟଥାପି ତ୍ଵଂ ଏତରହି ସାଚରିୟକୋ। ଉଦାହୁ, ଏଵଂ ସୁ ତେ ଭଗଵନ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞଵନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେଵନ୍ତି ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନି ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନି ଵିଜନଵାତାନି ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେୟ୍ୟକାନି ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନି, ସେୟ୍ୟଥାପାହଂ ଏତରହୀ'ତି।

''ସୁତଂ ମେତଂ, ଭନ୍ତେ। ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ଵୁଡ୍ଢାନଂ ମହଲ୍ଲକାନଂ ଆଚରିୟପାଚରିୟାନଂ ଭାସମାନାନଂ – 'ଯେ ତେ ଅହେସୁଂ ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା , ନ ଏଵଂ ସୁ [ନାସ୍ସୁ (ସୀ। ପୀ।)] ତେ ଭଗଵନ୍ତୋ ସଂଗମ୍ମ ସମାଗମ୍ମ ଉନ୍ନାଦିନୋ ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦମହାସଦ୍ଦା ଅନେକଵିହିତଂ ତିରଚ୍ଛାନକଥଂ ଅନୁୟୁତ୍ତା ଵିହରନ୍ତି। ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ରାଜକଥଂ ଚୋରକଥଂ…ପେ… ଇତିଭଵାଭଵକଥଂ ଇତି ଵା, ସେୟ୍ୟଥାପାହଂ ଏତରହି ସାଚରିୟକୋ। ଏଵଂ ସୁ ତେ ଭଗଵନ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞଵନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେଵନ୍ତି ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନି ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନି ଵିଜନଵାତାନି ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେୟ୍ୟକାନି ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନି, ସେୟ୍ୟଥାପି ଭଗଵା ଏତରହୀ'''ତି।

''ତସ୍ସ ତେ, ନିଗ୍ରୋଧ, ଵିଞ୍ଞୁସ୍ସ ସତୋ ମହଲ୍ଲକସ୍ସ ନ ଏତଦହୋସି – 'ବୁଦ୍ଧୋ ସୋ ଭଗଵା ବୋଧାୟ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ଦନ୍ତୋ ସୋ ଭଗଵା ଦମଥାୟ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ସନ୍ତୋ ସୋ ଭଗଵା ସମଥାୟ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ତିଣ୍ଣୋ ସୋ ଭଗଵା ତରଣାୟ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ପରିନିବ୍ବୁତୋ ସୋ ଭଗଵା ପରିନିବ୍ବାନାୟ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୀ'''ତି?

ବ୍ରହ୍ମଚରିୟପରିୟୋସାନସଚ୍ଛିକିରିୟା

୭୭। ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ନିଗ୍ରୋଧୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ଅଚ୍ଚୟୋ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଚ୍ଚଗମା ଯଥାବାଲଂ ଯଥାମୂଳ୍ହଂ ଯଥାଅକୁସଲଂ, ୟ୍ଵାହଂ ଏଵଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଵଚାସିଂ। ତସ୍ସ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା ଅଚ୍ଚୟଂ ଅଚ୍ଚୟତୋ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ ଆୟତିଂ ସଂଵରାୟା''ତି। ''ତଗ୍ଘ ତ୍ଵଂ [ତଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)], ନିଗ୍ରୋଧ, ଅଚ୍ଚୟୋ ଅଚ୍ଚଗମା ଯଥାବାଲଂ ଯଥାମୂଳ୍ହଂ ଯଥାଅକୁସଲଂ, ଯୋ ମଂ ତ୍ଵଂ ଏଵଂ ଅଵଚାସି। ଯତୋ ଚ ଖୋ ତ୍ଵଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ଅଚ୍ଚୟଂ ଅଚ୍ଚୟତୋ ଦିସ୍ଵା ଯଥାଧମ୍ମଂ ପଟିକରୋସି, ତଂ ତେ ମୟଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମ। ଵୁଦ୍ଧି ହେସା, ନିଗ୍ରୋଧ, ଅରିୟସ୍ସ ଵିନୟେ, ଯୋ ଅଚ୍ଚୟଂ ଅଚ୍ଚୟତୋ ଦିସ୍ଵା ଯଥାଧମ୍ମଂ ପଟିକରୋତି ଆୟତିଂ ସଂଵରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଅହଂ ଖୋ ପନ, ନିଗ୍ରୋଧ, ଏଵଂ ଵଦାମି –

'ଏତୁ ଵିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଅସଠୋ ଅମାୟାଵୀ ଉଜୁଜାତିକୋ, ଅହମନୁସାସାମି ଅହଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେମି। ଯଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ତଥା [ଯଥାନୁସିଟ୍ଠଂ (?)] ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ, ଯସ୍ସତ୍ଥାୟ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେଵ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି, ତଦନୁତ୍ତରଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟପରିୟୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ଵା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରିସ୍ସତି ସତ୍ତଵସ୍ସାନି। ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ, ନିଗ୍ରୋଧ, ସତ୍ତ ଵସ୍ସାନି। ଏତୁ ଵିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଅସଠୋ ଅମାୟାଵୀ ଉଜୁଜାତିକୋ, ଅହମନୁସାସାମି ଅହଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେମି। ଯଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ତଥା ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ, ଯସ୍ସତ୍ଥାୟ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେଵ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି, ତଦନୁତ୍ତରଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟପରିୟୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ଵା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରିସ୍ସତି ଛ ଵସ୍ସାନି। ପଞ୍ଚ ଵସ୍ସାନି… ଚତ୍ତାରି ଵସ୍ସାନି… ତୀଣି ଵସ୍ସାନି… ଦ୍ଵେ ଵସ୍ସାନି… ଏକଂ ଵସ୍ସଂ। ତିଟ୍ଠତୁ, ନିଗ୍ରୋଧ, ଏକଂ ଵସ୍ସଂ। ଏତୁ ଵିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଅସଠୋ ଅମାୟାଵୀ ଉଜୁଜାତିକୋ ଅହମନୁସାସାମି ଅହଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେମି। ଯଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ତଥା ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ, ଯସ୍ସତ୍ଥାୟ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେଵ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି, ତଦନୁତ୍ତରଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟପରିୟୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ଵା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରିସ୍ସତି ସତ୍ତ ମାସାନି। ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ, ନିଗ୍ରୋଧ, ସତ୍ତ ମାସାନି… ଛ ମାସାନି… ପଞ୍ଚ ମାସାନି … ଚତ୍ତାରି ମାସାନି… ତୀଣି ମାସାନି… ଦ୍ଵେ ମାସାନି… ଏକଂ ମାସଂ… ଅଡ୍ଢମାସଂ। ତିଟ୍ଠତୁ, ନିଗ୍ରୋଧ, ଅଡ୍ଢମାସୋ। ଏତୁ ଵିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଅସଠୋ ଅମାୟାଵୀ ଉଜୁଜାତିକୋ, ଅହମନୁସାସାମି ଅହଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେମି। ଯଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ତଥା ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ, ଯସ୍ସତ୍ଥାୟ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେଵ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି, ତଦନୁତ୍ତରଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟପରିୟୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ଵା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରିସ୍ସତି ସତ୍ତାହଂ'।

ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ପଜ୍ଝାୟନଂ

୭୮। ''ସିୟା ଖୋ ପନ ତେ, ନିଗ୍ରୋଧ, ଏଵମସ୍ସ – 'ଅନ୍ତେଵାସିକମ୍ୟତା ନୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଏଵମାହା'ତି। ନ ଖୋ ପନେତଂ, ନିଗ୍ରୋଧ,

ଏୱଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗ। ଯୋ ଏୱ ୱୋ [ତେ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଆଚରିୟୋ, ସୋ ଏୱ ୱୋ ଆଚରିୟୋ ହୋତୁ। ସିୟା ଖୋ ପନ ତେ, ନିଗ୍ରୋଧ, ଏୱମସ୍ସ – ‘ଉଦ୍ଦେସା ନୋ ଚାୱେତୁକାମୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଏୱମାହା’ତି। ନ ଖୋ ପନେତଂ, ନିଗ୍ରୋଧ , ଏୱଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗ। ଯୋ ଏୱ ୱୋ ଉଦ୍ଦେସୋ ସୋ ଏୱ ୱୋ ଉଦ୍ଦେସୋ ହୋତୁ। ସିୟା ଖୋ ପନ ତେ, ନିଗ୍ରୋଧ, ଏୱମସ୍ସ – ‘ଆଜୀୱା ନୋ ଚାୱେତୁକାମୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଏୱମାହା’ତି। ନ ଖୋ ପନେତଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ଏୱଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗ। ଯୋ ଏୱ ୱୋ ଆଜୀୱୋ, ସୋ ଏୱ ୱୋ ଆଜୀୱୋ ହୋତୁ। ସିୟା ଖୋ ପନ ତେ, ନିଗ୍ରୋଧ, ଏୱମସ୍ସ – ‘ଯେ ନୋ ଧମ୍ମା ଅକୁସଲା ଅକୁସଲସଙ୍ଖାତା ସାଚରିୟକାନଂ, ତେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତୁକାମୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଏୱମାହା’ତି। ନ ଖୋ ପନେତଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ଏୱଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗ। ଅକୁସଲା ଚେୱ ୱୋ ତେ ଧମ୍ମା [ୱୋଧମ୍ମା (କ।), ତେ ଧମ୍ମା (ସ୍ୟା।)] ହୋନ୍ତୁ ଅକୁସଲସଙ୍ଖାତା ଚ ସାଚରିୟକାନଂ। ସିୟା ଖୋ ପନ ତେ , ନିଗ୍ରୋଧ, ଏୱମସ୍ସ – ‘ଯେ ନୋ ଧମ୍ମା କୁସଲା କୁସଲସଙ୍ଖାତା ସାଚରିୟକାନଂ, ତେହି ୱିୱେଚେତୁକାମୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଏୱମାହା’ତି। ନ ଖୋ ପନେତଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ଏୱଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗ। କୁସଲା ଚେୱ ୱୋ ତେ ଧମ୍ମା ହୋନ୍ତୁ କୁସଲସଙ୍ଖାତା ଚ ସାଚରିୟକାନଂ। ଇତି ଖ୍ୱାହଂ, ନିଗ୍ରୋଧ, ନେୱ ଅନ୍ତେୱାସିକମ୍ୟତା ଏୱଂ ୱଦାମି, ନପି ଉଦ୍ଦେସା ଚାୱେତୁକାମୋ ଏୱଂ ୱଦାମି, ନପି ଆଜୀୱା ଚାୱେତୁକାମୋ ଏୱଂ ୱଦାମି, ନପି ଯେ ୱୋ ଧମ୍ମା [ନପି ଯେ ଖୋ ଧମ୍ମା (ସୀ।), ନପି ଯେ ତେ ଧମ୍ମା (ସ୍ୟା।), ନପି ଯେ ଚ ୱୋ ଧମ୍ମା (କ।)] ଅକୁସଲା ଅକୁସଲସଙ୍ଖାତା ସାଚରିୟକାନଂ, ତେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତୁକାମୋ ଏୱଂ ୱଦାମି, ନପି ଯେ ୱୋ ଧମ୍ମା [ନପି ଯେ ଖୋ ଧମ୍ମା (ସୀ।), ନପି ଯେ ତେ ଧମ୍ମା (ସ୍ୟା।), ନପି ଯେ ଚ ୱୋ ଧମ୍ମା (କ।)] କୁସଲା କୁସଲସଙ୍ଖାତା ସାଚରିୟକାନଂ, ତେହି ୱିୱେଚେତୁକାମୋ ଏୱଂ ୱଦାମି। ସନ୍ତି ଚ ଖୋ, ନିଗ୍ରୋଧ, ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅପ୍ପହୀନା ସଂକିଲେସିକା ପୋନୋବ୍ଭୱିକା [ପୋନୋଭୱିକା (କ।)] ସଦରା [ସଦ୍ଦରା (ପୀ। କ।), ସଦରଥା (ସ୍ୟା। କ।)] ଦୁକ୍ଖୱିପାକା ଆୟତିଂ ଜାତିଜରାମରଣିୟା, ଯେସାହଂ ପହାନାୟ ଧମ୍ମଂ ଦେସେମି। ଯଥାପଟିପନ୍ନାନଂ ୱୋ ସଂକିଲେସିକା ଧମ୍ମା ପହୀୟିସ୍ସନ୍ତି, ୱୋଦାନୀୟା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢିସ୍ସନ୍ତି, ପଞ୍ଞାପାରିପୂରିଂ ୱେପୁଲ୍ଲତ୍ତଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିସ୍ସଥା’’ତି।

୭୯। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ତେ ପରିବ୍ବାଜକା ତୁଣ୍ହୀଭୂତା ମଙ୍କୁଭୂତା ପତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧା ଅଧୋମୁଖା ପଜ୍ଝାୟନ୍ତା ଅପ୍ପଟିଭାନା ନିସୀଦିଂସୁ ଯଥା ତଂ ମାରେନ ପରିୟୁଟ୍ଠିତଚିତ୍ତା। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱତୋ ଏତଦହୋସି – ‘‘ସବ୍ବେ ପିମେ ମୋଘପୁରିସା ଫୁଟ୍ଠା ପାପିମତା। ଯତ୍ର ହି ନାମ ଏକସ୍ସପି ନ ଏୱଂ ଭୱିସ୍ସତି – ‘ହନ୍ଦ ମୟଂ ଅଞ୍ଞାଣତ୍ଥମ୍ପି ସମଣେ ଗୋତମେ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରାମ, କିଂ କରିସ୍ସତି ସତ୍ତାହୋ’’’ତି? ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଉଦୁମ୍ବରିକାୟ ପରିବ୍ବାଜକାରାମେ ସୀହନାଦଂ ନଦିତ୍ୱା ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାସି [ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାସି (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)]। ସନ୍ଧାନୋ ପନ ଗହପତି ତାୱଦେୱ ରାଜଗହଂ ପାୱିସୀତି।

ଉଦୁମ୍ବରିକସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଦୁତିୟଂ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୩। ଚକ୍କୱତ୍ତିସୁତ୍ତଂ

ଅତ୍ତଦୀପସରଣତା

୮୦। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ମଗଧେସୁ ୱିହରତି ମାତୁଲାଯଂ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି। ‘‘ଭଦନ୍ତେ’’ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅତ୍ତଦୀପା, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିହରଥ ଅତ୍ତସରଣା ଅନଞ୍ଞସରଣା, ଧମ୍ମଦୀପା ଧମ୍ମସରଣା ଅନଞ୍ଞସରଣା। କଥଞ୍ଚ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତଦୀପୋ ୱିହରତି ଅତ୍ତସରଣୋ ଅନଞ୍ଞସରଣୋ, ଧମ୍ମଦୀପୋ ଧମ୍ମସରଣୋ ଅନଞ୍ଞସରଣୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା ୱିନେଯ୍ଯ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ। ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ…ପେ… ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସୀ…ପେ… ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା ୱିନେଯ୍ଯ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତଦୀପୋ ୱିହରତି ଅତ୍ତସରଣୋ ଅନଞ୍ଞସରଣୋ, ଧମ୍ମଦୀପୋ ଧମ୍ମସରଣୋ ଅନଞ୍ଞସରଣୋ।

‘‘ଗୋଚରେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚରଥ ସକେ ପେତ୍ତିକେ ୱିସଯେ। ଗୋଚରେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚରତଂ ସକେ ପେତ୍ତିକେ ୱିସଯେ ନ ଲଚ୍ଛତି ମାରୋ ଓତାରଂ, ନ ଲଚ୍ଛତି ମାରୋ ଆରମ୍ମଣଂ [ଆରମଣଂ (?)]। କୁସଲାନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମାନଂ ସମାଦାନହେତୁ ଏୱମିଦଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପୱଡ୍ଢତି।

ଦଳ୍ହନେମିଚକ୍କୱତ୍ତିରାଜା

୮୧। ‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଦଳ୍ହନେମି ନାମ ଅହୋସି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ [ଚକ୍କୱତ୍ତି (ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା ଚାତୁରନ୍ତୋ ୱିଜିତାୱୀ ଜନପଦତ୍ଥାୱରିଯପ୍ପତ୍ତୋ ସତ୍ତରତନସମନ୍ନାଗତୋ। ତସ୍ସିମାନି ସତ୍ତ ରତନାନି ଅହେସୁଂ ସେଯ୍ଯଥିଦଂ – ଚକ୍କରତନଂଉ ହତ୍ଥିରତନଂ ଅସ୍ସରତନଂ ମଣିରତନଂ ଇତ୍ଥିରତନଂ ଗହପତିରତନଂ ପରିଣାଯକରତନମେୱ ସତ୍ତମଂ। ପରୋସହସ୍ସଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ପୁତ୍ତା ଅହେସୁଂ ସୂରା ୱୀରଙ୍ଗରୂପା ପରସେନପ୍ପମଦ୍ଦନା। ସୋ ଇମଂ ପଥୱିଂ ସାଗରପରିଯନ୍ତଂ ଅଦଣ୍ଡେନ ଅସତ୍ଥେନ ଧମ୍ମେନ [ଧମ୍ମେନ ସମେନ (ସ୍ୟା। କ।)] ଅଭିୱିଜିଯ ଅଜ୍ଝାୱସି।

୮୨। ‘‘ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଦଳ୍ହନେମି ବହୁନ୍ନଂ ୱସ୍ସାନଂ ବହୁନ୍ନଂ ୱସ୍ସସତାନଂ ବହୁନ୍ନଂ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ଅଞ୍ଞତରଂ ପୁରିସଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘ଯଦା ତ୍ୱଂ, ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ପସ୍ସେଯ୍ଯାସି ଦିବ୍ବଂ ଚକ୍କରତନଂ ଓସକ୍କିତଂ ଠାନା ଚୁତଂ, ଅଥ ମେ ଆରୋଚେଯ୍ଯାସୀ’ତି। ‘ଏୱଂ, ଦେୱା’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ପୁରିସୋ ରଞ୍ଞୋ ଦଳ୍ହନେମିସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ପୁରିସୋ ବହୁନ୍ନଂ ୱସ୍ସାନଂ ବହୁନ୍ନଂ ୱସ୍ସସତାନଂ ବହୁନ୍ନଂ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ଦିବ୍ବଂ ଚକ୍କରତନଂ ଓସକ୍କିତଂ ଠାନା ଚୁତଂ, ଦିସ୍ୱାନ ଯେନ ରାଜା ଦଳ୍ହନେମି ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଦଳ୍ହନେମିଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ଯଗ୍ଘେ, ଦେୱ, ଜାନେଯ୍ଯାସି, ଦିବ୍ବଂ ତେ ଚକ୍କରତନଂ ଓସକ୍କିତଂ ଠାନା ଚୁତ’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଦଳ୍ହନେମି ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତଂ କୁମାରଂ ଆମନ୍ତାପେତ୍ୱା [ଆମନ୍ତେତ୍ୱା (ସ୍ୟା। କ।)] ଏତଦୱୋଚ – ‘ଦିବ୍ବଂ କିର ମେ, ତାତ କୁମାର, ଚକ୍କରତନଂ ଓସକ୍କିତଂ ଠାନା ଚୁତଂ। ସୁତଂ ଖୋ ପନ ମେତଂ – ଯସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ଦିବ୍ବଂ ଚକ୍କରତନଂ ଓସକ୍କତି ଠାନା ଚୱତି, ନ ଦାନି ତେନ ରଞ୍ଞା ଚିରଂ ଜୀୱିତବ୍ବଂ ହୋତୀତି। ଭୁତ୍ତା ଖୋ ପନ ମେ ମାନୁସକା କାମା, ସମଯୋ ଦାନି ମେ ଦିବ୍ବେ କାମେ ପରିଯେସିତୁଂ। ଏହି ତ୍ୱଂ, ତାତ କୁମାର, ଇମଂ ସମୁଦ୍ଦପରିଯନ୍ତଂ ପଥୱିଂ ପଟିପଜ୍ଜ। ଅହଂ ପନ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’ତି।

୮୩। ‘‘ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଦଳ୍ହନେମି ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତଂ କୁମାରଂ ସାଧୁକଂ ରଜ୍ଜେ ସମନୁସାସିତ୍ୱା କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜି। ସତ୍ତାହପବ୍ବଜିତେ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜିସିମ୍ହି ଦିବ୍ବଂ ଚକ୍କରତନଂ ଅନ୍ତରଧାଯି।

‘‘ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞତରୋ ପୁରିସୋ ଯେନ ରାଜା ଖତ୍ତିଯୋ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତୋ [ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।) ଏୱମୁପରିପି] ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଖତ୍ତିଯଂ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ଯଗ୍ଘେ, ଦେୱ, ଜାନେଯ୍ଯାସି, ଦିବ୍ବଂ ଚକ୍କରତନଂ ଅନ୍ତରହିତ’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଖତ୍ତିଯୋ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତୋ ଦିବ୍ବେ ଚକ୍କରତନେ ଅନ୍ତରହିତେ ଅନତ୍ତମନୋ ଅହୋସି, ଅନତ୍ତମନତଞ୍ଚ ପଟିସଂୱେଦେସି। ସୋ ଯେନ ରାଜିସି ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ରାଜିସିଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ଯଗ୍ଘେ, ଦେୱ, ଜାନେଯ୍ଯାସି, ଦିବ୍ବଂ ଚକ୍କରତନଂ ଅନ୍ତରହିତ’ନ୍ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜିସି ରାଜାନଂ ଖତ୍ତିଯଂ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ମା ଖୋ ତ୍ୱଂ, ତାତ, ଦିବ୍ବେ ଚକ୍କରତନେ ଅନ୍ତରହିତେ ଅନତ୍ତମନୋ ଅହୋସି, ମା ଅନତ୍ତମନତଞ୍ଚ ପଟିସଂୱେଦେସି, ନ ହି ତେ, ତାତ, ଦିବ୍ବଂ ଚକ୍କରତନଂ ପେତ୍ତିକଂ ଦାଯଜ୍ଜଂ। ଇଙ୍ଘ ତ୍ୱଂ, ତାତ, ଅରିଯେ ଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତେ ୱତ୍ତାହି। ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ ୱିଜ୍ଜତି, ଯଂ ତେ ଅରିଯେ ଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତେ ୱତ୍ତମାନସ୍ସ ତଦହୁପୋସଥେ ପନ୍ନରସେ ସୀସଂନ୍ହାତସ୍ସ [ସୀସଂ ନହାତସ୍ସ (ସୀ। ପୀ।),

ସୀସନ୍ହାତସ୍ସ (ସ୍ୟା।)] ଉପୋସଥିକସ୍ସ ଉପରିପାସାଦୱରଗତସ୍ସ ଦିବ୍ବଂ ଚକ୍କରତନଂ ପାତୁଭୱିସ୍ସତି ସହସ୍ସାରଂ ସନେମିକଂ ସନାଭିକଂ ସବ୍ବାକାରପରିପୂର’ନ୍ତି।

ଚକ୍କୱତ୍ତିଅରିୟୱତ୍ତଂ

୮୪। ‘‘‘କତମଂ ପନ ତଂ, ଦେୱ, ଅରିୟଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତ’ନ୍ତି ? ‘ତେନ ହି ତ୍ୱଂ, ତାତ, ଧମ୍ମଂଯେୱ ନିସ୍ସାୟ ଧମ୍ମଂ ସକ୍କରୋନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଗରୁଂ କରୋନ୍ତୋ [ଗରୁକରୋନ୍ତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଧମ୍ମଂ ମାନେନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ପୂଜେନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଅପଚାୟମାନୋ ଧମ୍ମଦ୍ଧଜୋ ଧମ୍ମକେତୁ ଧମ୍ମାଧିପତେୟ୍ୟୋ ଧମ୍ମିକଂ ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତିଂ ସଂୱିଦହସ୍ସୁ ଅନ୍ତୋଜନସ୍ମିଂ ବଲକାୟସ୍ମିଂ ଖତ୍ତିୟେସୁ ଅନୁୟନ୍ତେସୁ [ଅନୁୟୁତ୍ତେସୁ (ସୀ। ପୀ।)] ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେସୁ ନେଗମଜାନପଦେସୁ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ମିଗପକ୍ଖୀସୁ। ମା ଚ ତେ, ତାତ, ୱିଜିତେ ଅଧମ୍ମକାରୋ ପୱତ୍ତିତ୍ଥ। ଯେ ଚ ତେ, ତାତ, ୱିଜିତେ ଅଧନା ଅସ୍ସୁ, ତେସଞ୍ଚ ଧନମନୁପ୍ପଦେୟ୍ୟାସି [ଧନମନୁପ୍ପଦଜ୍ଜେୟ୍ୟାସି (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)]। ଯେ ଚ ତେ, ତାତ, ୱିଜିତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ମଦପ୍ପମାଦା ପଟିୱିରତା ଖନ୍ତିସୋରଚ୍ଚେ ନିୱିଟ୍ଠା ଏକମତ୍ତାନଂ ଦମେନ୍ତି, ଏକମତ୍ତାନଂ ସମେନ୍ତି, ଏକମତ୍ତାନଂ ପରିନିବ୍ବାପେନ୍ତି, ତେ କାଲେନ କାଲଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପରିପୁଚ୍ଛେୟ୍ୟାସି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହେୟ୍ୟାସି – ‘‘କିଂ, ଭନ୍ତେ, କୁସଲଂ, କିଂ ଅକୁସଲଂ, କିଂ ସାୱଜ୍ଜଂ, କିଂ ଅନୱଜ୍ଜଂ, କିଂ ସେୱିତବ୍ବଂ, କିଂ ନ ସେୱିତବ୍ବଂ, କିଂ ମେ କରୀୟମାନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟ ଅସ୍ସ, କିଂ ୱା ପନ ମେ କରୀୟମାନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାୟ ସୁଖାୟ ଅସ୍ସା’’ତି? ତେସଂ ସୁତ୍ୱା ଯଂ ଅକୁସଲଂ ତଂ ଅଭିନିୱଜ୍ଜେୟ୍ୟାସି, ଯଂ କୁସଲଂ ତଂ ସମାଦାୟ ୱତ୍ତେୟ୍ୟାସି। ଇଦଂ ଖୋ, ତାତ, ତଂ ଅରିୟଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତ’ନ୍ତି।

ଚକ୍କରତନପାତୁଭାୱୋ

୮୫। ‘‘‘ଏୱଂ, ଦେୱା’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଖତ୍ତିୟୋ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତୋ ରାଜିସିସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଅରିୟେ ଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତେ [ଅରିୟଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତଂ (କ।)] ୱତ୍ତି। ତସ୍ସ ଅରିୟେ ଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତେ ୱତ୍ତମାନସ୍ସ ତଦହୁପୋସଥେ ପନ୍ନରସେ ସୀସଂନ୍ହାତସ୍ସ ଉପୋସଥିକସ୍ସ ଉପରିପାସାଦୱରଗତସ୍ସ ଦିବ୍ବଂ ଚକ୍କରତନଂ ପାତୁରହୋସି ସହସ୍ସାରଂ ସନେମିକଂ ସନାଭିକଂ ସବ୍ବାକାରପରିପୂରଂ। ଦିସ୍ୱାନ ରଞ୍ଞୋ ଖତ୍ତିୟସ୍ସ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘ସୁତଂ ଖୋ ପନ ମେତଂ – ଯସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଖତ୍ତିୟସ୍ସ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତସ୍ସ ତଦହୁପୋସଥେ ପନ୍ନରସେ ସୀସଂନ୍ହାତସ୍ସ ଉପୋସଥିକସ୍ସ ଉପରିପାସାଦୱରଗତସ୍ସ ଦିବ୍ବଂ ଚକ୍କରତନଂ ପାତୁଭୱତି ସହସ୍ସାରଂ ସନେମିକଂ ସନାଭିକଂ ସବ୍ବାକାରପରିପୂରଂ , ସୋ ହୋତି ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ’ତି। ଅସ୍ସଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀତି।

‘‘ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଖତ୍ତିୟୋ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତୋ ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ୱାମେନ ହତ୍ଥେନ ଭିଙ୍କାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣେନ ହତ୍ଥେନ ଚକ୍କରତନଂ ଅବ୍ଭୁକ୍କିରି – ‘ପୱତ୍ତତୁ ଭୱଂ ଚକ୍କରତନଂ, ଅଭିୱିଜିନାତୁ ଭୱଂ ଚକ୍କରତନ’ନ୍ତି।

‘‘ଅଥ ଖୋ ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚକ୍କରତନଂ ପୁରତ୍ଥିମଂ ଦିସଂ ପୱତ୍ତି, ଅନ୍ୱଦେୱ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ସଦ୍ଧିଂ ଚତୁରଙ୍ଗିନିୟା ସେନାୟ। ଯସ୍ମିଂ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଦେସେ ଚକ୍କରତନଂ ପତିଟ୍ଠାସି, ତତ୍ଥ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ୱାସଂ ଉପଗଚ୍ଛି ସଦ୍ଧିଂ ଚତୁରଙ୍ଗିନିୟା ସେନାୟ। ଯେ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରତ୍ଥିମାୟ ଦିସାୟ ପଟିରାଜାନୋ, ତେ ରାଜାନଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଏହି ଖୋ, ମହାରାଜ, ସ୍ୱାଗତଂ ତେ [ସାଗତଂ (ସୀ। ପୀ।)] ମହାରାଜ, ସକଂ ତେ, ମହାରାଜ, ଅନୁସାସ, ମହାରାଜା’ତି। ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଏୱମାହ – ‘ପାଣୋ ନ ହନ୍ତବ୍ବୋ, ଅଦିନ୍ନଂ ନାଦାତବ୍ବଂ, କାମେସୁମିଚ୍ଛା ନ ଚରିତବ୍ବା, ମୁସା ନ ଭାସିତବ୍ବା, ମଜ୍ଜଂ ନ ପାତବ୍ବଂ, ଯଥାଭୁତ୍ତଞ୍ଚ ଭୁଞ୍ଜଥା’ତି। ଯେ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରତ୍ଥିମାୟ ଦିସାୟ ପଟିରାଜାନୋ, ତେ ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ଅନୁୟନ୍ତା [ଅନୁୟୁତ୍ତା (ସୀ। ପୀ।)] ଅହେସୁଂ।

୮୬। ‘‘ଅଥ ଖୋ ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚକ୍କରତନଂ ପୁରତ୍ଥିମଂ ସମୁଦ୍ଦଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା [ଅଜ୍ଝୋଗହେତ୍ୱା (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣଂ ଦିସଂ ପୱତ୍ତି…ପେ… ଦକ୍ଖିଣଂ ସମୁଦ୍ଦଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମଂ ଦିସଂ ପୱତ୍ତି, ଅନ୍ୱଦେୱ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ସଦ୍ଧିଂ ଚତୁରଙ୍ଗିନିୟା ସେନାୟ। ଯସ୍ମିଂ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଦେସେ ଚକ୍କରତନଂ ପତିଟ୍ଠାସି, ତତ୍ଥ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ୱାସଂ ଉପଗଚ୍ଛି ସଦ୍ଧିଂ ଚତୁରଙ୍ଗିନିୟା ସେନାୟ। ଯେ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଚ୍ଛିମାୟ ଦିସାୟ ପଟିରାଜାନୋ, ତେ ରାଜାନଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଏହି ଖୋ, ମହାରାଜ, ସ୍ୱାଗତଂ ତେ, ମହାରାଜ, ସକଂ ତେ, ମହାରାଜ, ଅନୁସାସ, ମହାରାଜା’ତି। ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଏୱମାହ – ‘ପାଣୋ ନ ହନ୍ତବ୍ବୋ, ଅଦିନ୍ନଂ ନାଦାତବ୍ବଂ, କାମେସୁମିଚ୍ଛା ନ ଚରିତବ୍ବା, ମୁସା ନ ଭାସିତବ୍ବା, ମଜ୍ଜଂ ନ ପାତବ୍ବଂ, ଯଥାଭୁତ୍ତଞ୍ଚ ଭୁଞ୍ଜଥା’ତି। ଯେ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଚ୍ଛିମାୟ ଦିସାୟ ପଟିରାଜାନୋ, ତେ ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ଅନୁୟନ୍ତା ଅହେସୁଂ।

୮୭। ‘‘ଅଥ ଖୋ ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚକ୍କରତନଂ ପଚ୍ଛିମଂ ସମୁଦ୍ଦଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ଉତ୍ତରଂ ଦିସଂ ପୱତ୍ତି, ଅନ୍ୱଦେୱ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ସଦ୍ଧିଂ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଯା ସେନାଯ। ଯସ୍ମିଂ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଦେସେ ଚକ୍କରତନଂ ପତିଟ୍ଠାସି, ତତ୍ଥ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ୱାସଂ ଉପଗଚ୍ଛି ସଦ୍ଧିଂ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଯା ସେନାଯ। ଯେ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉତ୍ତରାଯ ଦିସାଯ ପଟିରାଜାନୋ, ତେ ରାଜାନଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଏହି ଖୋ, ମହାରାଜ, ସ୍ୱାଗତଂ ତେ, ମହାରାଜ , ସକଂ ତେ, ମହାରାଜ, ଅନୁସାସ, ମହାରାଜା’ତି। ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଏୱମାହ – ‘ପାଣୋ ନ ହନ୍ତବ୍ବୋ, ଅଦିନ୍ନଂ ନାଦାତବ୍ବଂ, କାମେସୁମିଚ୍ଛା ନ ଚରିତବ୍ବା, ମୁସା ନ ଭାସିତବ୍ବା, ମଜ୍ଜଂ ନ ପାତବ୍ବଂ, ଯଥାଭୁତ୍ତଞ୍ଚ ଭୁଞ୍ଜଥା’ତି। ଯେ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉତ୍ତରାଯ ଦିସାଯ ପଟିରାଜାନୋ, ତେ ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ଅନୁଯନ୍ତା ଅହେସୁଂ।

‘‘ଅଥ ଖୋ ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚକ୍କରତନଂ ସମୁଦ୍ଦପରିଯନ୍ତଂ ପଥୱିଂ ଅଭିୱିଜିନିତ୍ୱା ତମେୱ ରାଜଧାନିଂ ପଚ୍ଚାଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ଅନ୍ତେପୁରଦ୍ୱାରେ ଅତ୍ଥକରଣପମୁଖେ [ଅଡ୍ଡକରଣପମୁଖେ (କ।)] ଅକ୍ଖାହତଂ ମଞ୍ଞେ ଅଟ୍ଠାସି ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ଅନ୍ତେପୁରଂ ଉପସୋଭଯମାନଂ।

ଦୁତିଯାଦିଚକ୍କୱତ୍ତିକଥା

୮୮। ‘‘ଦୁତିଯୋପି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ…ପେ… ତତିଯୋପି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ… ଚତୁତ୍ଥୋପି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ… ପଞ୍ଚମୋପି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ… ଛଟ୍ଠୋପି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ… ସତ୍ତମୋପି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ବହୁନ୍ନଂ ୱସ୍ସାନଂ ବହୁନ୍ନଂ ୱସ୍ସସତାନଂ ବହୁନ୍ନଂ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ଅଞ୍ଞତରଂ ପୁରିସଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘ଯଦା ତ୍ୱଂ, ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ପସ୍ସେଯ୍ୟାସି ଦିବ୍ବଂ ଚକ୍କରତନଂ ଓସକ୍କିତଂ ଠାନା ଚୁତଂ, ଅଥ ମେ ଆରୋଚେଯ୍ୟାସୀ’ତି। ‘ଏୱଂ, ଦେୱା’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ପୁରିସୋ ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ପୁରିସୋ ବହୁନ୍ନଂ ୱସ୍ସାନଂ ବହୁନ୍ନଂ ୱସ୍ସସତାନଂ ବହୁନ୍ନଂ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ଦିବ୍ବଂ ଚକ୍କରତନଂ ଓସକ୍କିତଂ ଠାନା ଚୁତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ଯେନ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ଯଗ୍ଘେ , ଦେୱ, ଜାନେଯ୍ୟାସି, ଦିବ୍ବଂ ତେ ଚକ୍କରତନଂ ଓସକ୍କିତଂ ଠାନା ଚୁତ’ନ୍ତି?

୮୯। ‘‘ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତଂ କୁମାରଂ ଆମନ୍ତାପେତ୍ୱା ଏତଦୱୋଚ – ‘ଦିବ୍ବଂ କିର ମେ, ତାତ କୁମାର, ଚକ୍କରତନଂ ଓସକ୍କିତଂ, ଠାନା ଚୁତଂ, ସୁତଂ ଖୋ ପନ ମେତଂ – ଯସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ଦିବ୍ବଂ ଚକ୍କରତନଂ ଓସକ୍କତି, ଠାନା ଚୱତି, ନ ଦାନି ତେନ ରଞ୍ଞା ଚିରଂ ଜୀୱିତବ୍ବଂ ହୋତୀତି। ଭୁତ୍ତା ଖୋ ପନ ମେ ମାନୁସକା କାମା, ସମଯୋ ଦାନି ମେ ଦିବ୍ବେ କାମେ ପରିଯେସିତୁଂ, ଏହି ତ୍ୱଂ, ତାତ କୁମାର, ଇମଂ ସମୁଦ୍ଦପରିଯନ୍ତଂ ପଥୱିଂ ପଟିପଜ୍ଜ । ଅହଂ ପନ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’ତି।

‘‘ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତଂ କୁମାରଂ ସାଧୁକଂ ରଜ୍ଜେ ସମନୁସାସିତ୍ୱା କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜି। ସତ୍ତାହପବ୍ବଜିତେ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜିସିମ୍ହି ଦିବ୍ବଂ ଚକ୍କରତନଂ ଅନ୍ତରଧାଯି।

୯୦। ‘‘ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞତରୋ ପୁରିସୋ ଯେନ ରାଜା ଖତ୍ତିଯୋ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଖତ୍ତିଯଂ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ଯଗ୍ଘେ, ଦେୱ, ଜାନେଯ୍ୟାସି, ଦିବ୍ବଂ ଚକ୍କରତନଂ ଅନ୍ତରହିତ’ନ୍ତି? ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଖତ୍ତିଯୋ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତୋ ଦିବ୍ବେ ଚକ୍କରତନେ ଅନ୍ତରହିତେ ଅନତ୍ତମନୋ ଅହୋସି। ଅନତ୍ତମନତଞ୍ଚ ପଟିସଂୱେଦେସି; ନୋ ଚ ଖୋ ରାଜିସିଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅରିଯଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ସମତେନେୱ ସୁଦଂ ଜନପଦଂ ପସାସତି। ତସ୍ସ ସମତେନ ଜନପଦଂ ପସାସତୋ ପୁବ୍ବେନାପରଂ ଜନପଦା ନ ପବ୍ବନ୍ତି, ଯଥା ତଂ ପୁବ୍ବକାନଂ ରାଜୂନଂ ଅରିଯେ ଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତେ ୱତ୍ତମାନାନଂ।

‘‘ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅମଚ୍ଚା ପାରିସଜ୍ଜା ଗଣକମହାମତ୍ତା ଅନୀକଟ୍ଠା ଦୋୱାରିକା ମନ୍ତସ୍ସାଜୀୱିନୋ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଖତ୍ତିଯଂ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘ନ ଖୋ ତେ, ଦେୱ, ସମତେନ (ସୁଦଂ) ଜନପଦଂ ପସାସତୋ ପୁବ୍ବେନାପରଂ ଜନପଦା ପବ୍ବନ୍ତି, ଯଥା ତଂ ପୁବ୍ବକାନଂ ରାଜୂନଂ ଅରିଯେ ଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତେ ୱତ୍ତମାନାନଂ। ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ଖୋ ତେ, ଦେୱ, ୱିଜିତେ ଅମଚ୍ଚା ପାରିସଜ୍ଜା ଗଣକମହାମତ୍ତା ଅନୀକଟ୍ଠା ଦୋୱାରିକା ମନ୍ତସ୍ସାଜୀୱିନୋ ମଯଞ୍ଚେୱ ଅଞ୍ଞେ ଚ [ଅଞ୍ଞେ ଚ ପଣ୍ଡିତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟାସି (କ।)] ଯେ ମଯଂ ଅରିଯଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତଂ ଧାରେମ। ଇଙ୍ଘ ତ୍ୱଂ, ଦେୱ, ଅମ୍ହେ ଅରିଯଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛ। ତସ୍ସ ତେ ମଯଂ ଅରିଯଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତଂ ପୁଟ୍ଠା ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମା’ତି।

ଆଯୁୱଣ୍ଣାଦିପରିହାନିକଥା

୯୧। ‘‘ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଖତ୍ତିଯୋ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତୋ ଅମଚ୍ଚେ ପାରିସଜ୍ଜେ ଗଣକମହାମତ୍ତେ ଅନୀକଟ୍ଠେ ଦୋୱାରିକେ ମନ୍ତସ୍ସାଜୀୱିନୋ

ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ଅରିୟଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛି। ତସ୍ସ ତେ ଅରିୟଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତଂ ପୁଟ୍ଠା ବ୍ୟାକରିଂସୁ। ତେସଂ ସୁତ୍ୱା ଧମ୍ମିକଞ୍ହି ଖୋ ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତିଂ ସଂୱିଦହି, ନୋ ଚ ଖୋ ଅଧନାନଂ ଧନମନୁପ୍ପଦାସି। ଅଧନାନଂ ଧନେ ଅନନୁପ୍ପଦିୟମାନେ ଦାଲିଦ୍ଦିୟଂ ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି। ଦାଲିଦ୍ଦିୟେ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେ ଅଞ୍ଞତରୋ ପୁରିସୋ ପରେସଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଥେୟ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିୟି। ତମେନଂ ଅଗ୍ଗହେସୁଂ। ଗହେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଖତ୍ତିୟସ୍ସ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତସ୍ସ ଦସ୍ସେସୁଂ – 'ଅୟଂ, ଦେୱ, ପୁରିସୋ ପରେସଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଥେୟ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିୟୀ'ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଖତ୍ତିୟୋ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତୋ ତଂ ପୁରିସଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ, ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ପରେସଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଥେୟ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିୟୀ'ତି [ଆଦିୟସୀତି (ସ୍ୟା।)]? 'ସଚ୍ଚଂ, ଦେୱା'ତି। 'କିଂ କାରଣା'ତି? 'ନ ହି, ଦେୱ, ଜୀୱାମୀ'ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଖତ୍ତିୟୋ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତୋ ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଧନମନୁପ୍ପଦାସି – 'ଇମିନା ତ୍ୱଂ, ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ଧନେନ ଅତ୍ତନା ଚ ଜୀୱାହି, ମାତାପିତରୋ ଚ ପୋସେହି, ପୁତ୍ତଦାରଞ୍ଚ ପୋସେହି, କମ୍ମନ୍ତେ ଚ ପୟୋଜେହି, ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ [ସମଣେସୁ ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ (ବହୂସୁ)] ଉଦ୍ଧଗ୍ଗିକଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ପତିଟ୍ଠାପେହି ସୋୱଗ୍ଗିକଂ ସୁଖୱିପାକଂ ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକ'ନ୍ତି। 'ଏୱଂ, ଦେୱା'ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ପୁରିସୋ ରଞ୍ଞୋ ଖତ୍ତିୟସ୍ସ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି।

''ଅଞ୍ଞତରୋପି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସୋ ପରେସଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଥେୟ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିୟି। ତମେନଂ ଅଗ୍ଗହେସୁଂ। ଗହେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଖତ୍ତିୟସ୍ସ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତସ୍ସ ଦସ୍ସେସୁଂ – 'ଅୟଂ, ଦେୱ, ପୁରିସୋ ପରେସଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଥେୟ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିୟୀ'ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଖତ୍ତିୟୋ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତୋ ତଂ ପୁରିସଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ, ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ପରେସଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଥେୟ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିୟୀ'ତି? 'ସଚ୍ଚଂ, ଦେୱା'ତି। 'କିଂ କାରଣା'ତି? 'ନ ହି, ଦେୱ, ଜୀୱାମୀ'ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଖତ୍ତିୟୋ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତୋ ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଧନମନୁପ୍ପଦାସି – 'ଇମିନା ତ୍ୱଂ, ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ଧନେନ ଅତ୍ତନା ଚ ଜୀୱାହି, ମାତାପିତରୋ ଚ ପୋସେହି, ପୁତ୍ତଦାରଞ୍ଚ ପୋସେହି, କମ୍ମନ୍ତେ ଚ ପୟୋଜେହି, ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ଉଦ୍ଧଗ୍ଗିକଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ପତିଟ୍ଠାପେହି ସୋୱଗ୍ଗିକଂ ସୁଖୱିପାକଂ ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକ'ନ୍ତି। 'ଏୱଂ, ଦେୱା'ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ପୁରିସୋ ରଞ୍ଞୋ ଖତ୍ତିୟସ୍ସ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି ।

୯୨। ''ଅସ୍ସୋସୁଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସା – 'ଯେ କିର, ଭୋ, ପରେସଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଥେୟ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିୟନ୍ତି, ତେସଂ ରାଜା ଧନମନୁପ୍ପଦେତୀ'ତି। ସୁତ୍ୱାନ ତେସଂ ଏତଦହୋସି – 'ଯଂନୂନ ମୟମ୍ପି ପରେସଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଥେୟ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିୟେୟ୍ୟାମା'ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞତରୋ ପୁରିସୋ ପରେସଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଥେୟ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିୟି। ତମେନଂ ଅଗ୍ଗହେସୁଂ। ଗହେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଖତ୍ତିୟସ୍ସ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତସ୍ସ ଦସ୍ସେସୁଂ – 'ଅୟଂ, ଦେୱ, ପୁରିସୋ ପରେସଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଥେୟ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିୟୀ'ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଖତ୍ତିୟୋ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତୋ ତଂ ପୁରିସଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ, ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ପରେସଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଥେୟ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିୟୀ'ତି? 'ସଚ୍ଚଂ, ଦେୱା'ତି। 'କିଂ କାରଣା'ତି? 'ନ ହି, ଦେୱ, ଜୀୱାମୀ'ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ଖତ୍ତିୟସ୍ସ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତସ୍ସ ଏତଦହୋସି – 'ସଚେ ଖୋ ଅହଂ ଯୋ ଯୋ ପରେସଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଥେୟ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିୟିସ୍ସତି, ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଧନମନୁପ୍ପଦସ୍ସାମି, ଏୱମିଦଂ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ପୱଡ୍ଢିସ୍ସତି। ଯଂନୂନାହଂ ଇମଂ ପୁରିସଂ ସୁନିସେଧଂ ନିସେଧେୟ୍ୟଂ, ମୂଲଘଚ୍ଚଂ [ମୂଲଘଚ୍ଛଂ (ସ୍ୟା।), ମୂଲଛେଜ୍ଜ (କ।)] କରେୟ୍ୟଂ, ସୀସମସ୍ସ ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟ'ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଖତ୍ତିୟୋ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତୋ ପୁରିସେ ଆଣାପେସି – 'ତେନ ହି, ଭଣେ, ଇମଂ ପୁରିସଂ ଦଳ୍ହାୟ ରଜ୍ଜୁୟା ପଚ୍ଛାବାହଂ [ପଚ୍ଛାବାହୁଂ (ସ୍ୟା।)] ଗାଳ୍ହବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଖୁରମୁଣ୍ଡଂ କରିତ୍ୱା ଖରସ୍ସରେନ ପଣୱେନ ରଥିକାୟ ରଥିକଂ ସିଙ୍ଘାଟକେନ ସିଙ୍ଘାଟକଂ ପରିନେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣେନ ଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣତୋ ନଗରସ୍ସ ସୁନିସେଧଂ ନିସେଧେଥ, ମୂଲଘଚ୍ଚଂ କରୋଥ, ସୀସମସ୍ସ ଛିନ୍ଦଥା'ତି। 'ଏୱଂ, ଦେୱା'ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତେ ପୁରିସା ରଞ୍ଞୋ ଖତ୍ତିୟସ୍ସ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ତଂ ପୁରିସଂ ଦଳ୍ହାୟ ରଜ୍ଜୁୟା ପଚ୍ଛାବାହଂ ଗାଳ୍ହବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଖୁରମୁଣ୍ଡଂ କରିତ୍ୱା ଖରସ୍ସରେନ ପଣୱେନ ରଥିକାୟ ରଥିକଂ ସିଙ୍ଘାଟକେନ ସିଙ୍ଘାଟକଂ ପରିନେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣେନ ଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣତୋ ନଗରସ୍ସ ସୁନିସେଧଂ ନିସେଧେସୁଂ, ମୂଲଘଚ୍ଚଂ ଅକଂସୁ, ସୀସମସ୍ସ ଛିନ୍ଦିଂସୁ।

୯୩। ''ଅସ୍ସୋସୁଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସା – 'ଯେ କିର, ଭୋ, ପରେସଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଥେୟ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିୟନ୍ତି, ତେ ରାଜା ସୁନିସେଧଂ ନିସେଧେତି, ମୂଲଘଚ୍ଚଂ କରୋତି, ସୀସାନି ତେସଂ ଛିନ୍ଦତୀ'ତି। ସୁତ୍ୱାନ ତେସଂ ଏତଦହୋସି – 'ଯଂନୂନ ମୟମ୍ପି ତିଣ୍ହାନି ସତ୍ଥାନି କାରାପେସ୍ସାମ [କାରାପେୟ୍ୟାମ (ସ୍ୟା। ପୀ।) କାରାପେୟ୍ୟାମାତି (କ। ସୀ।)], ତିଣ୍ହାନି ସତ୍ଥାନି କାରାପେତ୍ୱା ଯେସଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଥେୟ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିୟିସ୍ସାମ, ତେ ସୁନିସେଧଂ ନିସେଧେସ୍ସାମ, ମୂଲଘଚ୍ଚଂ କରିସ୍ସାମ, ସୀସାନି ତେସଂ ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମା'ତି। ତେ ତିଣ୍ହାନି ସତ୍ଥାନି କାରାପେସୁଂ, ତିଣ୍ହାନି ସତ୍ଥାନି କାରାପେତ୍ୱା ଗାମଘାତମ୍ପି ଉପକ୍କମିଂସୁ କାତୁଂ, ନିଗମଘାତମ୍ପି ଉପକ୍କମିଂସୁ କାତୁଂ, ନଗରଘାତମ୍ପି ଉପକ୍କମିଂସୁ କାତୁଂ, ପନ୍ଥଦୁହନମ୍ପି [ପନ୍ଥଦୂହନଂପି (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଉପକ୍କମିଂସୁ କାତୁଂ। ଯେସଂ ତେ ଅଦିନ୍ନଂ ଥେୟ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିୟନ୍ତି, ତେ ସୁନିସେଧଂ ନିସେଧେନ୍ତି, ମୂଲଘଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତି, ସୀସାନି ତେସଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତି।

୯୪। ''ଇତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଧନାନଂ ଧନେ ଅନନୁପ୍ପଦିୟମାନେ ଦାଲିଦ୍ଦିୟଂ ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି, ଦାଲିଦ୍ଦିୟେ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି, ଅଦିନ୍ନାଦାନେ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେ ସତ୍ଥଂ ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି, ସତ୍ଥେ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେ ପାଣାତିପାତୋ ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି, ପାଣାତିପାତେ

ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଆୟୁପି ପରିହାୟି, ୱଣ୍ଣୋପି ପରିହାୟି। ତେସଂ ଆୟୁନାପି ପରିହାୟମାନାନଂ ୱଣ୍ଣେନପି ପରିହାୟମାନାନଂ ଅସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଚତ୍ତାରୀସୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକା ପୁତ୍ତା ଅହେସୁଂ।

''ଚତ୍ତାରୀସୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକେସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସେସୁ ଅଞ୍ଞତରୋ ପୁରିସୋ ପରେସଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଥେୟ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିୟି। ତମେନଂ ଅଗ୍ଗହେସୁଂ। ଗହେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଖତ୍ତିୟସ୍ସ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତସ୍ସ ଦସ୍ସେସୁଂ – 'ଅୟଂ, ଦେୱ, ପୁରିସୋ ପରେସଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଥେୟ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିୟୀ'ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଖତ୍ତିୟୋ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତୋ ତଂ ପୁରିସଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ, ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ପରେସଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଥେୟ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିୟୀ'ତି? 'ନ ହି, ଦେୱା'ତି ସମ୍ପଜାନମୁସା ଅଭାସି।

୯୫। ''ଇତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଧନାନଂ ଧନେ ଅନନୁପ୍ପଦିୟମାନେ ଦାଲିଦ୍ଦିୟଂ ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି। ଦାଲିଦ୍ଦିୟେ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି, ଅଦିନ୍ନାଦାନେ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେ ସତ୍ଥଂ ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି। ସତ୍ଥେ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେ ପାଣାତିପାତୋ ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି, ପାଣାତିପାତେ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେ ମୁସାୱାଦୋ ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି , ମୁସାୱାଦେ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଆୟୁପି ପରିହାୟି, ୱଣ୍ଣୋପି ପରିହାୟି। ତେସଂ ଆୟୁନାପି ପରିହାୟମାନାନଂ ୱଣ୍ଣେନପି ପରିହାୟମାନାନଂ ଚତ୍ତାରୀସୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ୱୀସତିୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକା ପୁତ୍ତା ଅହେସୁଂ।

''ୱୀସତିୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକେସୁ , ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସେସୁ ଅଞ୍ଞତରୋ ପୁରିସୋ ପରେସଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଥେୟ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିୟି। ତମେନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ପୁରିସୋ ରଞ୍ଞୋ ଖତ୍ତିୟସ୍ସ ମୁଦ୍ଧାଭିସିତ୍ତସ୍ସ ଆରୋଚେସି – 'ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ, ଦେୱ, ପୁରିସୋ ପରେସଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଥେୟ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିୟୀ'ତି ପେସୁଞ୍ଞମକାସି।

୯୬। ''ଇତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଧନାନଂ ଧନେ ଅନନୁପ୍ପଦିୟମାନେ ଦାଲିଦ୍ଦିୟଂ ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି। ଦାଲିଦ୍ଦିୟେ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି, ଅଦିନ୍ନାଦାନେ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେ ସତ୍ଥଂ ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି, ସତ୍ଥେ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେ ପାଣାତିପାତୋ ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି, ପାଣାତିପାତେ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେ ମୁସାୱାଦୋ ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି, ମୁସାୱାଦେ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେ ପିସୁଣା ୱାଚା ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି, ପିସୁଣାୟ ୱାଚାୟ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତାୟ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଆୟୁପି ପରିହାୟି, ୱଣ୍ଣୋପି ପରିହାୟି। ତେସଂ ଆୟୁନାପି ପରିହାୟମାନାନଂ ୱଣ୍ଣେନପି ପରିହାୟମାନାନଂ ୱୀସତିୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଦସୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକା ପୁତ୍ତା ଅହେସୁଂ।

''ଦସୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକେସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସେସୁ ଏକିଦଂ ସତ୍ତା ୱଣ୍ଣୱନ୍ତୋ ହୋନ୍ତି, ଏକିଦଂ ସତ୍ତା ଦୁବ୍ବଣ୍ଣା। ତତ୍ଥ ଯେ ତେ ସତ୍ତା ଦୁବ୍ବଣ୍ଣା, ତେ ୱଣ୍ଣୱନ୍ତେ ସତ୍ତେ ଅଭିଜ୍ଝାୟନ୍ତା ପରେସଂ ଦାରେସୁ ଚାରିତ୍ତଂ ଆପଜ୍ଜିଂସୁ।

୯୭। ''ଇତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଧନାନଂ ଧନେ ଅନନୁପ୍ପଦିୟମାନେ ଦାଲିଦ୍ଦିୟଂ ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି। ଦାଲିଦ୍ଦିୟେ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେ…ପେ… କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୋ ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରେ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଆୟୁପି ପରିହାୟି, ୱଣ୍ଣୋପି ପରିହାୟି। ତେସଂ ଆୟୁନାପି ପରିହାୟମାନାନଂ ୱଣ୍ଣେନପି ପରିହାୟମାନାନଂ ଦସୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ପଞ୍ଚୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକା ପୁତ୍ତା ଅହେସୁଂ।

୯୮। ''ପଞ୍ଚୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକେସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ , ମନୁସ୍ସେସୁ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ୱେପୁଲ୍ଲମଗମଂସୁ – ଫରୁସାୱାଚା ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୋ ଚ। ଦ୍ୱୀସୁ ଧମ୍ମେସୁ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେସୁ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଆୟୁପି ପରିହାୟି, ୱଣ୍ଣୋପି ପରିହାୟି। ତେସଂ ଆୟୁନାପି ପରିହାୟମାନାନଂ ୱଣ୍ଣେନପି ପରିହାୟମାନାନଂ ପଞ୍ଚୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଅଡ୍ଢତେୟ୍ୟୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକା, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଦ୍ୱେୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକା ପୁତ୍ତା ଅହେସୁଂ।

୯୯। ''ଅଡ୍ଢତେୟ୍ୟୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକେସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସେସୁ ଅଭିଜ୍ଝାବ୍ୟାପାଦା ୱେପୁଲ୍ଲମଗମଂସୁ। ଅଭିଜ୍ଝାବ୍ୟାପାଦେସୁ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେସୁ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଆୟୁପି ପରିହାୟି, ୱଣ୍ଣୋପି ପରିହାୟି। ତେସଂ ଆୟୁନାପି ପରିହାୟମାନାନଂ ୱଣ୍ଣେନପି ପରିହାୟମାନାନଂ ଅଡ୍ଢତେୟ୍ୟୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକା ପୁତ୍ତା ଅହେସୁଂ।

୧୦୦। ''ୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକେସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସେସୁ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିୟା ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତାୟ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଆୟୁପି ପରିହାୟି, ୱଣ୍ଣୋପି ପରିହାୟି। ତେସଂ ଆୟୁନାପି ପରିହାୟମାନାନଂ ୱଣ୍ଣେନପି ପରିହାୟମାନାନଂ ୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ପଞ୍ଚୱସ୍ସସତାୟୁକା ପୁତ୍ତା ଅହେସୁଂ।

୧୦୧। ''ପଞ୍ଚୱସ୍ସସତାୟୁକେସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସେସୁ ତୟୋ ଧମ୍ମା ୱେପୁଲ୍ଲମଗମଂସୁ। ଅଧମ୍ମରାଗୋ ୱିସମଲୋଭୋ ମିଚ୍ଛାଧମ୍ମୋ। ତୀସୁ ଧମ୍ମେସୁ

ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେସୁ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଆୟୁପି ପରିହାୟି, ୱଣ୍ଣୋପି ପରିହାୟି। ତେସଂ ଆୟୁନାପି ପରିହାୟମାନାନଂ ୱଣ୍ଣେନପି ପରିହାୟମାନାନଂ ପଞ୍ଚୱସ୍ସସତାୟୁକାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଅଡ୍ଢତେୟ୍ୟୱସ୍ସସତାୟୁକା, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଦ୍ୱେୱସ୍ସସତାୟୁକା ପୁତ୍ତା ଅହେସୁଂ।

''ଅଡ୍ଢତେୟ୍ୟୱସ୍ସସତାୟୁକେସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ , ମନୁସ୍ସେସୁ ଇମେ ଧମ୍ମା ୱେପୁଲ୍ଲମଗମଂସୁ। ଅମତ୍ତେୟ୍ୟତା ଅପେତ୍ତେୟ୍ୟତା ଅସାମଞ୍ଞତା ଅବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞତା ନ କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାୟିତା।

୧୦୨। ''ଇତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଧନାନଂ ଧନେ ଅନନୁପ୍ପଦିୟମାନେ ଦାଲିଦ୍ଦିୟଂ ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି। ଦାଲିଦ୍ଦିୟେ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି। ଅଦିନ୍ନାଦାନେ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେ ସତ୍ଥଂ ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି। ସତ୍ଥେ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେ ପାଣାତିପାତୋ ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି। ପାଣାତିପାତେ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେ ମୁସାୱାଦୋ ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି। ମୁସାୱାଦେ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେ ପିସୁଣା ୱାଚା ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି। ପିସୁଣାୟ ୱାଚାୟ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତାୟ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୋ ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି। କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରେ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ୱେପୁଲ୍ଲମଗମଂସୁ, ଫରୁସା ୱାଚା ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୋ ଚ। ଦ୍ୱୀସୁ ଧମ୍ମେସୁ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେସୁ ଅଭିଜ୍ଝାବ୍ୟାପାଦା ୱେପୁଲ୍ଲମଗମଂସୁ। ଅଭିଜ୍ଝାବ୍ୟାପାଦେସୁ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେସୁ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ୱେପୁଲ୍ଲମଗମାସି। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିୟା ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତାୟ ତୟୋ ଧମ୍ମା ୱେପୁଲ୍ଲମଗମଂସୁ, ଅଧମ୍ମରାଗୋ ୱିସମଲୋଭୋ ମିଚ୍ଛାଧମ୍ମୋ। ତୀସୁ ଧମ୍ମେସୁ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେସୁ ଇମେ ଧମ୍ମା ୱେପୁଲ୍ଲମଗମଂସୁ, ଅମତ୍ତେୟ୍ୟତା ଅପେତ୍ତେୟ୍ୟତା ଅସାମଞ୍ଞତା ଅବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞତା ନ କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାୟିତା। ଇମେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗତେସୁ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଆୟୁପି ପରିହାୟି, ୱଣ୍ଣୋପି ପରିହାୟି। ତେସଂ ଆୟୁନାପି ପରିହାୟମାନାନଂ ୱଣ୍ଣେନପି ପରିହାୟମାନାନଂ ଅଡ୍ଢତେୟ୍ୟୱସ୍ସସତାୟୁକାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ୱସ୍ସସତାୟୁକା ପୁତ୍ତା ଅହେସୁଂ।

ଦସୱସ୍ସାୟୁକସମୟୋ

୧୦୩। ''ଭୱିସ୍ସତି , ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ସମୟୋ, ୟଂ ଇମେସଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଦସୱସ୍ସାୟୁକା ପୁତ୍ତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ଦସୱସ୍ସାୟୁକେସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସେସୁ ପଞ୍ଚୱସ୍ସିକା [ପଞ୍ଚମାସିକା (କ। ସୀ।)] କୁମାରିକା ଅଲଂପତେୟ୍ୟା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ଦସୱସ୍ସାୟୁକେସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସେସୁ ଇମାନି ରସାନି ଅନ୍ତରଧାୟିସ୍ସନ୍ତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ, ସପ୍ପି ନୱନୀତଂ ତେଲଂ ମଧୁ ଫାଣିତଂ ଲୋଣଂ। ଦସୱସ୍ସାୟୁକେସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସେସୁ କୁଦ୍ରୁସକୋ ଅଗ୍ଗଂ ଭୋଜନାନଂ [ଅଗ୍ଗଭୋଜନଂ (ସ୍ୟା।)] ଭୱିସ୍ସତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି ସାଲିମଂସୋଦନୋ ଅଗ୍ଗଂ ଭୋଜନାନଂ; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦସୱସ୍ସାୟୁକେସୁ ମନୁସ୍ସେସୁ କୁଦ୍ରୁସକୋ ଅଗ୍ଗଂ ଭୋଜନାନଂ ଭୱିସ୍ସତି।

''ଦସୱସ୍ସାୟୁକେସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସେସୁ ଦସ କୁସଲକମ୍ମପଥା ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଅନ୍ତରଧାୟିସ୍ସନ୍ତି, ଦସ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥା ଅତିବ୍ୟାଦିପ୍ପିସ୍ସନ୍ତି [ଅତିୱିୟ ଦିପ୍ପିସ୍ସନ୍ତି (ସ୍ୟା। ପୀ।), ଅତିଵ୍ୟାଦିପ୍ପିସ୍ସନ୍ତି (ସୀ।)]। ଦସୱସ୍ସାୟୁକେସୁ , ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସେସୁ କୁସଲନ୍ତିପି ନ ଭୱିସ୍ସତି, କୁତୋ ପନ କୁସଲସ୍ସ କାରକୋ। ଦସୱସ୍ସାୟୁକେସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସେସୁ ୟେ ତେ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଅମତ୍ତେୟ୍ୟା ଅପେତ୍ତେୟ୍ୟା ଅସାମଞ୍ଞା ଅବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞା ନ କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାୟିନୋ, ତେ ପୁଜ୍ଜା ଚ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ପାସଂସା ଚ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି ମତ୍ତେୟ୍ୟା ପେତ୍ତେୟ୍ୟା ସାମଞ୍ଞା ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞା କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାୟିନୋ ପୁଜ୍ଜା ଚ ପାସଂସା ଚ; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦସୱସ୍ସାୟୁକେସୁ ମନୁସ୍ସେସୁ ୟେ ତେ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଅମତ୍ତେୟ୍ୟା ଅପେତ୍ତେୟ୍ୟା ଅସାମଞ୍ଞା ଅବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞା ନ କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାୟିନୋ, ତେ ପୁଜ୍ଜା ଚ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ପାସଂସା ଚ।

''ଦସୱସ୍ସାୟୁକେସୁ , ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସେସୁ ନ ଭୱିସ୍ସତି ମାତାତି ୱା ମାତୁଚ୍ଛାତି ୱା ମାତୁଲାନୀତି ୱା ଆଚରିୟଭରିୟାତି ୱା ଗରୂନଂ ଦାରାତି ୱା। ସମ୍ଭେଦଂ ଲୋକୋ ଗମିସ୍ସତି ୟଥା ଅଜେଳକା କୁକ୍କୁଟସୂକରା ସୋଣସିଙ୍ଗାଲା [ସୋଣସିଗାଲା (ସୀ। ପୀ।)]।

''ଦସୱସ୍ସାୟୁକେସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସେସୁ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞମ୍ହି ତିବ୍ବୋ ଆଘାତୋ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ ଭୱିସ୍ସତି ତିବ୍ବୋ ବ୍ୟାପାଦୋ ତିବ୍ବୋ ମନୋପଦୋସୋ ତିବ୍ବଂ ୱଧକଚିତ୍ତଂ। ମାତୁପି ପୁତ୍ତମ୍ହି ପୁତ୍ତସ୍ସପି ମାତରି; ପିତୁପି ପୁତ୍ତମ୍ହି ପୁତ୍ତସ୍ସପି ପିତରି; ଭାତୁପି ଭଗିନିୟା ଭଗିନିୟାପି ଭାତରି ତିବ୍ବୋ ଆଘାତୋ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ ଭୱିସ୍ସତି ତିବ୍ବୋ ବ୍ୟାପାଦୋ ତିବ୍ବୋ ମନୋପଦୋସୋ ତିବ୍ବଂ ୱଧକଚିତ୍ତଂ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାଗୱିକସ୍ସ ମିଗଂ ଦିସ୍ୱା ତିବ୍ବୋ ଆଘାତୋ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ ହୋତି ତିବ୍ବୋ ବ୍ୟାପାଦୋ ତିବ୍ବୋ ମନୋପଦୋସୋ ତିବ୍ବଂ ୱଧକଚିତ୍ତଂ; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦସୱସ୍ସାୟୁକେସୁ ମନୁସ୍ସେସୁ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞମ୍ହି ତିବ୍ବୋ ଆଘାତୋ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ ଭୱିସ୍ସତି ତିବ୍ବୋ ବ୍ୟାପାଦୋ ତିବ୍ବୋ ମନୋପଦୋସୋ ତିବ୍ବଂ ୱଧକଚିତ୍ତଂ। ମାତୁପି ପୁତ୍ତମ୍ହି ପୁତ୍ତସ୍ସପି ମାତରି; ପିତୁପି ପୁତ୍ତମ୍ହି ପୁତ୍ତସ୍ସପି ପିତରି; ଭାତୁପି ଭଗିନିୟା ଭଗିନିୟାପି ଭାତରି ତିବ୍ବୋ ଆଘାତୋ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ ଭୱିସ୍ସତି ତିବ୍ବୋ ବ୍ୟାପାଦୋ ତିବ୍ବୋ ମନୋପଦୋସୋ ତିବ୍ବଂ ୱଧକଚିତ୍ତଂ।

୧୦୪। ''ଦସୱସ୍ସାୟୁକେସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସେସୁ ସତ୍ତାହଂ ସତ୍ଥନ୍ତରକପ୍ପୋ ଭୱିସ୍ସତି। ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞମ୍ହି ମିଗସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭିସ୍ସନ୍ତି। ତେସଂ ତିଣ୍ହାନି ସତ୍ଥାନି ହତ୍ଥେସୁ ପାତୁଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ତେ ତିଣ୍ହେନ ସତ୍ଥେନ 'ଏସ ମିଗୋ ଏସ ମିଗୋ'ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସ୍ସନ୍ତି।

''ଅଥ ଖୋ ତେସଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତାନଂ ଏକଚ୍ଚାନଂ ଏୱଂ ଭୱିସ୍ସତି – 'ମା ଚ ମଯଂ କଞ୍ଚି [କିଞ୍ଚି (କ।)], ମା ଚ ଅମ୍ହେ କୋଚି, ଯଂନୂନ ମଯଂ ତିଣଗହନଂ ୱା ୱନଗହନଂ ୱା ରୁକ୍ଖଗହନଂ ୱା ନଦୀୱିଦୁଗ୍ଗଂ ୱା ପବ୍ବତୱିସମଂ ୱା ପୱିସିତ୍ୱା ୱନମୂଲଫଲାହାରା ଯାପେଯ୍ୟାମା'ତି। ତେ ତିଣଗହନଂ ୱା ୱନଗହନଂ ୱା ରୁକ୍ଖଗହନଂ ୱା ନଦୀୱିଦୁଗ୍ଗଂ ୱା ପବ୍ବତୱିସମଂ ୱା [ତେ ତିଣଗହନଂ ୱନଗହନଂ ରୁକ୍ଖଗହନଂ ନଦୀୱିଦୁଗ୍ଗଂ ପବ୍ବତୱିସମଂ (ସୀ। ପୀ।)] ପୱିସିତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ୱନମୂଲଫଲାହାରା ଯାପେସ୍ସନ୍ତି। ତେ ତସ୍ସ ସତ୍ତାହସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନ ତିଣଗହନା ୱନଗହନା ରୁକ୍ଖଗହନା ନଦୀୱିଦୁଗ୍ଗା ପବ୍ବତୱିସମା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ସଭାଗାଯିସ୍ସନ୍ତି ସମସ୍ସାସିସ୍ସନ୍ତି – 'ଦିଟ୍ଠା, ଭୋ, ସତ୍ତା ଜୀୱସି, ଦିଟ୍ଠା, ଭୋ, ସତ୍ତା ଜୀୱସୀ'ତି।

ଆଯୁୱଣ୍ଣାଦିୱଡ୍ଢନକଥା

୧୦୫। ''ଅଥ ଖୋ ତେସଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତାନଂ ଏୱଂ ଭୱିସ୍ସତି – 'ମଯଂ ଖୋ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାଦାନହେତୁ ଏୱରୂପଂ ଆଯତଂ ଞାତିକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତା। ଯଂନୂନ ମଯଂ କୁସଲଂ କରେଯ୍ୟାମ। କିଂ କୁସଲଂ କରେଯ୍ୟାମ? ଯଂନୂନ ମଯଂ ପାଣାତିପାତା ୱିରମେଯ୍ୟାମ, ଇଦଂ କୁସଲଂ ଧମ୍ମଂ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତେଯ୍ୟାମା'ତି। ତେ ପାଣାତିପାତା ୱିରମିସ୍ସନ୍ତି, ଇଦଂ କୁସଲଂ ଧମ୍ମଂ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତିସ୍ସନ୍ତି। ତେ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାଦାନହେତୁ ଆଯୁନାପି ୱଡ୍ଢିସ୍ସନ୍ତି, ୱଣ୍ଣେନପି ୱଡ୍ଢିସ୍ସନ୍ତି । ତେସଂ ଆଯୁନାପି ୱଡ୍ଢମାନାନଂ ୱଣ୍ଣେନପି ୱଡ୍ଢମାନାନଂ ଦସୱସ୍ସାଯୁକାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ୱୀସତିୱସ୍ସାଯୁକା ପୁତ୍ତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି।

''ଅଥ ଖୋ ତେସଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତାନଂ ଏୱଂ ଭୱିସ୍ସତି – 'ମଯଂ ଖୋ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାଦାନହେତୁ ଆଯୁନାପି ୱଡ୍ଢାମ, ୱଣ୍ଣେନପି ୱଡ୍ଢାମ। ଯଂନୂନ ମଯଂ ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ କୁସଲଂ କରେଯ୍ୟାମ। କିଂ କୁସଲଂ କରେଯ୍ୟାମ? ଯଂନୂନ ମଯଂ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ୱିରମେଯ୍ୟାମ… କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ୱିରମେଯ୍ୟାମ… ମୁସାୱାଦା ୱିରମେଯ୍ୟାମ… ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ୱିରମେଯ୍ୟାମ… ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ୱିରମେଯ୍ୟାମ… ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ୱିରମେଯ୍ୟାମ… ଅଭିଜ୍ଝଂ ପଜହେଯ୍ୟାମ… ବ୍ୟାପାଦଂ ପଜହେଯ୍ୟାମ… ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଂ ପଜହେଯ୍ୟାମ… ତଯୋ ଧମ୍ମେ ପଜହେଯ୍ୟାମ – ଅଧମ୍ମରାଗଂ ୱିସମଲୋଭଂ ମିଚ୍ଛାଧମ୍ମଂ… ଯଂନୂନ ମଯଂ ମତ୍ତେଯ୍ୟା ଅସ୍ସାମ ପେତ୍ତେଯ୍ୟା ସାମଞ୍ଞା ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞା କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାଯିନୋ, ଇଦଂ କୁସଲଂ ଧମ୍ମଂ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତେଯ୍ୟାମା'ତି। ତେ ମତ୍ତେଯ୍ୟା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ପେତ୍ତେଯ୍ୟା ସାମଞ୍ଞା ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞା କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାଯିନୋ, ଇଦଂ କୁସଲଂ ଧମ୍ମଂ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତିସ୍ସନ୍ତି।

''ତେ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାଦାନହେତୁ ଆଯୁନାପି ୱଡ୍ଢିସ୍ସନ୍ତି, ୱଣ୍ଣେନପି ୱଡ୍ଢିସ୍ସନ୍ତି। ତେସଂ ଆଯୁନାପି ୱଡ୍ଢମାନାନଂ ୱଣ୍ଣେନପି ୱଡ୍ଢମାନାନଂ ୱୀସତିୱସ୍ସାଯୁକାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଚତ୍ତାରୀସୱସ୍ସାଯୁକା ପୁତ୍ତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି… ଚତ୍ତାରୀସୱସ୍ସାଯୁକାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅସୀତିୱସ୍ସାଯୁକା ପୁତ୍ତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି… ଅସୀତିୱସ୍ସାଯୁକାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ସଟ୍ଠିୱସ୍ସସତାଯୁକା ପୁତ୍ତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି… ସଟ୍ଠିୱସ୍ସସତାଯୁକାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ୱୀସତିତିୱସ୍ସସତାଯୁକା ପୁତ୍ତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି… ୱୀସତିତିୱସ୍ସସତାଯୁକାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଚତ୍ତାରୀସଛବ୍ବସ୍ସସତାଯୁକା ପୁତ୍ତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ଚତ୍ତାରୀସଛବ୍ବସ୍ସସତାଯୁକାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଦ୍ୱେୱସ୍ସସହସ୍ସାଯୁକା ପୁତ୍ତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି… ଦ୍ୱେୱସ୍ସସହସ୍ସାଯୁକାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଚତ୍ତାରିୱସ୍ସସହସ୍ସାଯୁକା ପୁତ୍ତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି… ଚତ୍ତାରିୱସ୍ସସହସ୍ସାଯୁକାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅଟ୍ଠୱସ୍ସସହସ୍ସାଯୁକା ପୁତ୍ତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି… ଅଟ୍ଠୱସ୍ସସହସ୍ସାଯୁକାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ୱୀସତିୱସ୍ସସହସ୍ସାଯୁକା ପୁତ୍ତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି… ୱୀସତିୱସ୍ସସହସ୍ସାଯୁକାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଚତ୍ତାରୀସୱସ୍ସସହସ୍ସାଯୁକା ପୁତ୍ତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି… ଚତ୍ତାରୀସୱସ୍ସସହସ୍ସାଯୁକାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାଯୁକା ପୁତ୍ତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି… ଅସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାଯୁକେସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସେସୁ ପଞ୍ଚୱସ୍ସସତିକା କୁମାରିକା ଅଲଂପତେଯ୍ୟା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି।

ସଙ୍ଖରାଜୌପ୍ପତ୍ତି

୧୦୬। ''ଅସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାଯୁକେସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସେସୁ ତଯୋ ଆବାଧା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ଇଚ୍ଛା, ଅନସନଂ, ଜରା। ଅସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାଯୁକେସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସେସୁ ଅଯଂ ଜମ୍ବୁଦୀପୋ ଇଦ୍ଧୋ ଚେୱ ଭୱିସ୍ସତି ଫୀତୋ ଚ, କୁକ୍କୁଟସମ୍ପାତିକା ଗାମନିଗମରାଜଧାନିଯୋ [ଗାମନିଗମଜନପଦା ରାଜଧାନିଯୋ (କ।)]। ଅସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାଯୁକେସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସେସୁ ଅଯଂ ଜମ୍ବୁଦୀପୋ ଅୱୀଚି ମଞ୍ଞେ ଫୁଟୋ ଭୱିସ୍ସତି ମନୁସ୍ସେହି, ସେଯ୍ୟଥାପି ନଳୱନଂ ୱା ସରୱନଂ [ସାରୱନଂ (ସ୍ୟା।)] ୱା। ଅସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାଯୁକେସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସେସୁ ଅଯଂ ବାରାଣସୀ କେତୁମତୀ ନାମ ରାଜଧାନୀ ଭୱିସ୍ସତି ଇଦ୍ଧା ଚେୱ ଫୀତା ଚ ବହୁଜନା ଚ ଆକିଣ୍ଣମନୁସ୍ସା ଚ ସୁଭିକ୍ଖା ଚ। ଅସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାଯୁକେସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସେସୁ ଇମସ୍ମିଂ ଜମ୍ବୁଦୀପେ ଚତୁରାସୀତିନଗରସହସ୍ସାନି ଭୱିସ୍ସନ୍ତି କେତୁମତୀରାଜଧାନୀପମୁଖାନି। ଅସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାଯୁକେସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସେସୁ କେତୁମତିଯା ରାଜଧାନିଯା ସଙ୍ଖୋ ନାମ ରାଜା ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା ଚାତୁରନ୍ତୋ ୱିଜିତାୱୀ ଜନପଦତ୍ଥାୱରିଯପ୍ପତ୍ତୋ ସତ୍ତରତନସମନ୍ନାଗତୋ। ତସ୍ସିମାନି

ସତ୍ତ ରତନାନି ଭଵିସ୍ସନ୍ତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ, ଚକ୍କରତନଂ ହତ୍ଥିରତନଂ ଅସ୍ସରତନଂ ମଣିରତନଂ ଇତ୍ଥିରତନଂ ଗହପତିରତନଂ ପରିଣାୟକରତନମେଵ ସତ୍ତମଂ। ପରୋସହସ୍ସଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ପୁତ୍ତା ଭଵିସ୍ସନ୍ତି ସୂରା ଵୀରଙ୍ଗରୂପା ପରସେନପ୍ପମଦ୍ଦନା। ସୋ ଇମଂ ପଥଵିଂ ସାଗରପରିୟନ୍ତଂ ଅଦଣ୍ଡେନ ଅସତ୍ଥେନ ଧମ୍ମେନ ଅଭିଵିଜିୟ ଅଜ୍ଝାଵସିସ୍ସତି।

ମେତ୍ତେୟ୍ୟବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦୋ

୧୦୭। "ଅସୀତିଵସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକେସୁ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମନୁସ୍ସେସୁ ମେତ୍ତେୟ୍ୟୋ ନାମ ଭଗଵା ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଵିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକଵିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେଵମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗଵା। ସେୟ୍ୟଥାପାହମେତରହି ଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଵିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକଵିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେଵମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗଵା। ସୋ ଇମଂ ଲୋକଂ ସଦେଵକଂ ସମାରକଂ ସବ୍ରହ୍ମକଂ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ପଜଂ ସଦେଵମନୁସ୍ସଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ଵା ପଵେଦେସ୍ସତି, ସେୟ୍ୟଥାପାହମେତରହି ଇମଂ ଲୋକଂ ସଦେଵକଂ ସମାରକଂ ସବ୍ରହ୍ମକଂ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ପଜଂ ସଦେଵମନୁସ୍ସଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ଵା ପଵେଦେମି। ସୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ କେଵଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ପକାସେସ୍ସତି; ସେୟ୍ୟଥାପାହମେତରହି ଧମ୍ମଂ ଦେସେମି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ କେଵଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ପକାସେମି। ସୋ ଅନେକସହସ୍ସଂ [ଅନେକସତସହସ୍ସଂ (କ।)] ଭିକ୍ଖୁସଂଘଂ ପରିହରିସ୍ସତି, ସେୟ୍ୟଥାପାହମେତରହି ଅନେକସତଂ ଭିକ୍ଖୁସଂଘଂ ପରିହରାମି।

୧୦୮। "ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସଙ୍ଖୋ ନାମ ରାଜା ଯୋ ସୋ ୟୂପୋ ରଞ୍ଞା ମହାପନାଦେନ କାରାପିତୋ। ତଂ ୟୂପଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ଵା ଅଜ୍ଝାଵସିତ୍ଵା ତଂ ଦତ୍ଵା ଵିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ଵା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣକପଣଦ୍ଧିକଵଣିବ୍ବକୟାଚକାନଂ ଦାନଂ ଦତ୍ଵା ମେତ୍ତେୟ୍ୟସ୍ସ ଭଗଵତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସନ୍ତିକେ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ଵା କାସାୟାନି ଵତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ଵା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସତି। ସୋ ଏଵଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ଏକୋ ଵୂପକଟ୍ଠୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ଵିହରନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେଵ ୟସ୍ସତ୍ଥାୟ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେଵ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି, ତଦନୁତ୍ତରଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟପରିୟୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ଵା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରିସ୍ସତି।

୧୦୯। "ଅତ୍ତଦୀପା, ଭିକ୍ଖଵେ, ଵିହରଥ ଅତ୍ତସରଣା ଅନଞ୍ଞସରଣା, ଧମ୍ମଦୀପା ଧମ୍ମସରଣା ଅନଞ୍ଞସରଣା। କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତଦୀପୋ ଵିହରତି ଅତ୍ତସରଣୋ ଅନଞ୍ଞସରଣୋ ଧମ୍ମଦୀପୋ ଧମ୍ମସରଣୋ ଅନଞ୍ଞସରଣୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ କାୟେ କାୟାନୁପସ୍ସୀ ଵିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା ଵିନେୟ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ। ଵେଦନାସୁ ଵେଦନାନୁପସ୍ସୀ…ପେ… ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସୀ…ପେ… ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ଵିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା ଵିନେୟ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତଦୀପୋ ଵିହରତି ଅତ୍ତସରଣୋ ଅନଞ୍ଞସରଣୋ ଧମ୍ମଦୀପୋ ଧମ୍ମସରଣୋ ଅନଞ୍ଞସରଣୋ।

ଭିକ୍ଖୁନୋଆୟୁଵଣ୍ଣାଦିଵଡ୍ଢନକଥା

୧୧୦। "ଗୋଚରେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚରଥ ସକେ ପେତ୍ତିକେ ଵିସୟେ। ଗୋଚରେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚରନ୍ତା ସକେ ପେତ୍ତିକେ ଵିସୟେ ଆୟୁନାପି ଵଡ୍ଢିସ୍ସଥ, ଵଣ୍ଣେନପି ଵଡ୍ଢିସ୍ସଥ, ସୁଖେନପି ଵଡ୍ଢିସ୍ସଥ, ଭୋଗେନପି ଵଡ୍ଢିସ୍ସଥ, ବଲେନପି ଵଡ୍ଢିସ୍ସଥ।

"କିଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଆୟୁସ୍ମିଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଛନ୍ଦସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାଵେତି, ଵୀରିୟସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାଵେତି, ଚିତ୍ତସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାଵେତି, ଵୀମଂସାସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାଵେତି। ସୋ ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଇଦ୍ଧିପାଦାନଂ ଭାଵିତତ୍ତା ବହୁଲୀକତତ୍ତା ଆକଙ୍ଖମାନୋ କପ୍ପଂ ଵା ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ କପ୍ପାଵସେସଂ ଵା। ଇଦଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଆୟୁସ୍ମିଂ।

"କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଵଣ୍ଣସ୍ମିଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲଵା ହୋତି, ପାତିମୋକ୍ଖସଂଵରସଂଵୁତୋ ଵିହରତି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ, ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ଵଜ୍ଜେସୁ ଭୟଦସ୍ସାଵୀ, ସମାଦାୟ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ। ଇଦଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଵଣ୍ଣସ୍ମିଂ।

"କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ସୁଖସ୍ମିଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଵିଵିଚ୍ଚେଵ କାମେହି ଵିଵିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସଵିତକ୍କଂ ସଵିଚାରଂ ଵିଵେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି। ଵିତକ୍କଵିଚାରାନଂ ଵୂପସମା…ପେ… ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ…ପେ… ତତିୟଂ ଝାନଂ…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ

ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇଦଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ, ସୁଖସ୍ମିଂ।

‘‘କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଭୋଗସ୍ମିଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି ତଥା ଦୁତିଯଂ। ତଥା ତତିଯଂ। ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ। ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। କରୁଣାସହଗତେନ ଚେତସା…ପେ… ମୁଦିତାସହଗତେନ ଚେତସା…ପେ… ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। ତଥା ଦୁତିଯଂ। ତଥା ତତିଯଂ। ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ। ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। ଇଦଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଭୋଗସ୍ମିଂ।

‘‘କିଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ବଲସ୍ମିଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇଦଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ବଲସ୍ମିଂ।

‘‘ନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞଂ ଏକବଲମ୍ପି ସମନୁପସ୍ସାମି ଯଂ ଏୱଂ ଦୁପ୍ପସହଂ, ଯଥଯିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାରବଲଂ। କୁସଲାନଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମାନଂ ସମାଦାନହେତୁ ଏୱମିଦଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପୱଡ୍ଢତୀ’’ତି। ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୁନ୍ତି।

ଚକ୍କୱତ୍ତିସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ତତିଯଂ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୪। ଅଗ୍ଗଞ୍ଞସୁତ୍ତଂ

ୱାସେଟ୍ଠଭାରଦ୍ୱାଜା

୧୧୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ପୁବ୍ବାରାମେ ମିଗାରମାତୁପାସାଦେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ୱାସେଟ୍ଠଭାରଦ୍ୱାଜା ଭିକ୍ଖୂସୁ ପରିୱସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁଭାୱଂ ଆକଙ୍ଖମାନା। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ପାସାଦା ଓରୋହିତ୍ୱା ପାସାଦପଚ୍ଛାଯାଯଂ [ପାସାଦଚ୍ଛାଯାଯଂ (କ।)] ଅବ୍ଭୋକାସେ ଚଙ୍କମତି।

୧୧୨। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ୱାସେଟ୍ଠୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତଂ ପାସାଦା ଓରୋହିତ୍ୱା ପାସାଦପଚ୍ଛାଯାଯଂ ଅବ୍ଭୋକାସେ ଚଙ୍କମନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ଭାରଦ୍ୱାଜଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଅଯଂ, ଆୱୁସୋ ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଭଗୱା ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ପାସାଦା ଓରୋହିତ୍ୱା ପାସାଦପଚ୍ଛାଯାଯଂ ଅବ୍ଭୋକାସେ ଚଙ୍କମତି। ଆଯାମାୱୁସୋ ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିସ୍ସାମ; ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଲଭେଯ୍ୟାମ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକା [ସମ୍ମୁଖା (ସ୍ୟା। କ।)] ଧମ୍ମିଂ କଥଂ ସୱନାଯା’’ତି। ‘‘ଏୱମାୱୁସୋ’’ତି ଖୋ ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ୱାସେଟ୍ଠସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି।

୧୧୩। ଅଥ ଖୋ ୱାସେଟ୍ଠଭାରଦ୍ୱାଜା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଚଙ୍କମନ୍ତଂ ଅନୁଚଙ୍କମିଂସୁ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ୱାସେଟ୍ଠଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ତୁମ୍ହେ ଖ୍ୱତ୍ଥ, ୱାସେଟ୍ଠ, ବ୍ରାହ୍ମଣଜଚ୍ଚା ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲୀନା ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତା, କଚ୍ଚି ୱୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ନ ଅକ୍କୋସନ୍ତି ନ ପରିଭାସନ୍ତୀ’’ତି? ‘‘ତଗ୍ଘ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ଅକ୍କୋସନ୍ତି ପରିଭାସନ୍ତି ଅତ୍ତରୂପାଯ ପରିଭାସାଯ ପରିପୁଣ୍ଣାଯ, ନୋ ଅପରିପୁଣ୍ଣାଯା’’ତି। ‘‘ଯଥା କଥଂ ପନ ୱୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ଅକ୍କୋସନ୍ତି ପରିଭାସନ୍ତି ଅତ୍ତରୂପାଯ ପରିଭାସାଯ ପରିପୁଣ୍ଣାଯ, ନୋ ଅପରିପୁଣ୍ଣାଯା’’ତି? ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣା, ଭନ୍ତେ, ଏୱମାହଂସୁ – ‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନା ଅଞ୍ଞେ ୱଣ୍ଣା [ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ (ସୀ। ପୀ। ମ। ନି। ୨ ମଧୁରସୁତ୍ତ)]। ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସୁକ୍କୋ ୱଣ୍ଣୋ , କଣ୍ହା ଅଞ୍ଞେ ୱଣ୍ଣା [କଣ୍ହୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋ (ସୀ। ପୀ। ମ। ନି। ୨ ମଧୁରସୁତ୍ତ)]। ବ୍ରାହ୍ମଣାୱ ସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ନୋ ଅବ୍ରାହ୍ମଣା। ବ୍ରାହ୍ମଣାୱ [ବ୍ରାହ୍ମଣା (ସ୍ୟା।)] ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ପୁତ୍ତା ଓରସା ମୁଖତୋ ଜାତା ବ୍ରହ୍ମଜା ବ୍ରହ୍ମନିମ୍ମିତା ବ୍ରହ୍ମଦାଯାଦା। ତେ ତୁମ୍ହେ ସେଟ୍ଠଂ ୱଣ୍ଣଂ ହିତ୍ୱା ହୀନମତ୍ଥ ୱଣ୍ଣଂ ଅଜ୍ଝୁପଗତା, ଯଦିଦଂ ମୁଣ୍ଡକେ ସମଣକେ ଇବ୍ଭେ କଣ୍ହେ ବନ୍ଧୁପାଦାପଚ୍ଚେ। ତଯିଦଂ ନ ସାଧୁ, ତଯିଦଂ ନପ୍ପତିରୂପଂ, ଯଂ ତୁମ୍ହେ ସେଟ୍ଠଂ ୱଣ୍ଣଂ ହିତ୍ୱା ହୀନମତ୍ଥ ୱଣ୍ଣଂ ଅଜ୍ଝୁପଗତା ଯଦିଦଂ ମୁଣ୍ଡକେ ସମଣକେ ଇବ୍ଭେ କଣ୍ହେ ବନ୍ଧୁପାଦାପଚ୍ଚେ’ତି। ଏୱଂ ଖୋ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ଅକ୍କୋସନ୍ତି ପରିଭାସନ୍ତି ଅତ୍ତରୂପାଯ ପରିଭାସାଯ ପରିପୁଣ୍ଣାଯ, ନୋ ଅପରିପୁଣ୍ଣାଯା’’ତି।

୧୧୪। ‘‘ତଗ୍ଘ ୱୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ପୋରାଣଂ ଅସ୍ସରନ୍ତା ଏୱମାହଂସୁ – ‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନା ଅଞ୍ଞେ ୱଣ୍ଣା; ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସୁକ୍କୋ ୱଣ୍ଣୋ, କଣ୍ହା ଅଞ୍ଞେ ୱଣ୍ଣା; ବ୍ରାହ୍ମଣାୱ ସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ନୋ ଅବ୍ରାହ୍ମଣା; ବ୍ରାହ୍ମଣାୱ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ପୁତ୍ତା ଓରସା ମୁଖତୋ ଜାତା ବ୍ରହ୍ମଜା ବ୍ରହ୍ମନିମ୍ମିତା ବ୍ରହ୍ମଦାଯାଦା’ତି। ଦିସ୍ସନ୍ତି ଖୋ ପନ, ୱାସେଟ୍ଠ, ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣିଯୋ ଉତୁନିଯୋପି ଗବ୍ଭିନିଯୋପି ୱିଜାଯମାନାପି ପାଯମାନାପି। ତେ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଯୋନିଜାୱ ସମାନା ଏୱମାହଂସୁ – ‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନା ଅଞ୍ଞେ ୱଣ୍ଣା; ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସୁକ୍କୋ ୱଣ୍ଣୋ, କଣ୍ହା ଅଞ୍ଞେ ୱଣ୍ଣା; ବ୍ରାହ୍ମଣାୱ ସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ନୋ ଅବ୍ରାହ୍ମଣା; ବ୍ରାହ୍ମଣାୱ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ପୁତ୍ତା ଓରସା ମୁଖତୋ ଜାତା ବ୍ରହ୍ମଜା ବ୍ରହ୍ମନିମ୍ମିତା ବ୍ରହ୍ମଦାଯାଦା’ତି। ତେ [ତେ ଚ (ସ୍ୟା। କ।)] ବ୍ରହ୍ମାନଞ୍ଚେୱ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖନ୍ତି, ମୁସା ଚ ଭାସନ୍ତି, ବହୁଞ୍ଚ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱନ୍ତି।

ଚତୁୱଣ୍ଣସୁଦ୍ଧି

୧୧୫। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ୱାସେଟ୍ଠ, ୱଣ୍ଣା – ଖତ୍ତିଯା, ବ୍ରାହ୍ମଣା, ୱେସ୍ସା, ସୁଦ୍ଦା। ଖତ୍ତିଯୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ମୁସାୱାଦୀ ପିସୁଣୱାଚୋ ଫରୁସୱାଚୋ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୀ ଅଭିଜ୍ଝାଲୁ ବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠୀ। ଇତି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଯେମେ ଧମ୍ମା ଅକୁସଲା ଅକୁସଲସଙ୍ଖାତା ସାୱଜ୍ଜା ସାୱଜ୍ଜସଙ୍ଖାତା ଅସେୱିତବ୍ବା ଅସେୱିତବ୍ବସଙ୍ଖାତା ନଅଲମରିଯା ନଅଲମରିଯସଙ୍ଖାତା କଣ୍ହା କଣ୍ହୱିପାକା ୱିଞ୍ଞୁଗରହିତା, ଖତ୍ତିଯେପି ତେ [ଖୋ ୱାସେଟ୍ଠ (କ।)] ଇଧେକଚ୍ଚେ ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ…ପେ… ୱେସ୍ସୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ…ପେ… ସୁଦ୍ଦୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ମୁସାୱାଦୀ ପିସୁଣୱାଚୋ ଫରୁସୱାଚୋ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୀ ଅଭିଜ୍ଝାଲୁ ବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠୀ। ଇତି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଯେମେ ଧମ୍ମା ଅକୁସଲା ଅକୁସଲସଙ୍ଖାତା…ପେ… କଣ୍ହା କଣ୍ହୱିପାକା ୱିଞ୍ଞୁଗରହିତା; ସୁଦ୍ଦେପି ତେ ଇଧେକଚ୍ଚେ ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି।

‘‘ଖତ୍ତିଯୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ, ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ, ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ, ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ପଟିୱିରତୋ, ଅନଭିଜ୍ଝାଲୁ ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠୀ। ଇତି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଯେମେ ଧମ୍ମା କୁସଲା କୁସଲସଙ୍ଖାତା ଅନୱଜ୍ଜା ଅନୱଜ୍ଜସଙ୍ଖାତା ସେୱିତବ୍ବା ସେୱିତବ୍ବସଙ୍ଖାତା ଅଲମରିଯା ଅଲମରିଯସଙ୍ଖାତା ସୁକ୍କା ସୁକ୍କୱିପାକା ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥା, ଖତ୍ତିଯେପି ତେ ଇଧେକଚ୍ଚେ ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ…ପେ… ୱେସ୍ସୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ…ପେ… ସୁଦ୍ଦୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି…ପେ… ଅନଭିଜ୍ଝାଲୁ , ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠୀ। ଇତି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଯେମେ ଧମ୍ମା କୁସଲା କୁସଲସଙ୍ଖାତା ଅନୱଜ୍ଜା ଅନୱଜ୍ଜସଙ୍ଖାତା ସେୱିତବ୍ବା ସେୱିତବ୍ବସଙ୍ଖାତା ଅଲମରିଯା ଅଲମରିଯସଙ୍ଖାତା ସୁକ୍କା ସୁକ୍କୱିପାକା ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥା; ସୁଦ୍ଦେପି ତେ ଇଧେକଚ୍ଚେ ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି।

୧୧୬। ‘‘ଇମେସୁ ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଚତୂସୁ ୱଣ୍ଣେସୁ ଏୱଂ ଉଭଯୱୋକିଣ୍ଣେସୁ ୱତ୍ତମାନେସୁ କଣ୍ହସୁକ୍କେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ୱିଞ୍ଞୁଗରହିତେସୁ ଚେୱ ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥେସୁ ଚ ଯଦେତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱମାହଂସୁ – ‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ, ହୀନା ଅଞ୍ଞେ ୱଣ୍ଣା; ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସୁକ୍କୋ ୱଣ୍ଣୋ, କଣ୍ହା ଅଞ୍ଞେ ୱଣ୍ଣା; ବ୍ରାହ୍ମଣାୱ ସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ନୋ ଅବ୍ରାହ୍ମଣା; ବ୍ରାହ୍ମଣାୱ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ପୁତ୍ତା ଓରସା ମୁଖତୋ ଜାତା ବ୍ରହ୍ମଜା ବ୍ରହ୍ମନିମ୍ମିତା ବ୍ରହ୍ମଦାଯାଦା’ତି। ତଂ ତେସଂ ୱିଞ୍ଞୂ ନାନୁଜାନନ୍ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଇମେସଞ୍ହି, ୱାସେଟ୍ଠ, ଚତୁନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ ଯୋ ହୋତି ଭିକ୍ଖୁ ଅରହଂ ଖୀଣାସୱୋ ୱୁସିତୱା କତକରଣୀଯୋ ଓହିତଭାରୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତସଦତ୍ଥୋ ପରିକ୍ଖୀଣଭୱସଂଯୋଜନୋ ସମ୍ମଦଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋ, ସୋ ନେସଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି ଧମ୍ମେନେୱ, ନୋ ଅଧମ୍ମେନ। ଧମ୍ମୋ ହି, ୱାସେଟ୍ଠ, ସେଟ୍ଠୋ ଜନେତସ୍ମିଂ, ଦିଟ୍ଠେ ଚେୱ ଧମ୍ମେ ଅଭିସମ୍ପରାଯଞ୍ଚ ।

୧୧୭। ‘‘ତଦମିନାପେତଂ, ୱାସେଟ୍ଠ, ପରିଯାଯେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ଯଥା ଧମ୍ମୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ଜନେତସ୍ମିଂ, ଦିଟ୍ଠେ ଚେୱ ଧମ୍ମେ ଅଭିସମ୍ପରାଯଞ୍ଚ।

‘‘ଜାନାତି ଖୋ [ଖୋ ପନ (କ।)], ୱାସେଟ୍ଠ, ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ – ‘ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଅନନ୍ତରା [ଅନୁତ୍ତରୋ (ବହୂସୁ)] ସକ୍ୟକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ’ତି। ସକ୍ୟା ଖୋ ପନ, ୱାସେଟ୍ଠ, ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ଅନୁଯୁତ୍ତା [ଅନନ୍ତରା ଅନୁଯନ୍ତା (ସ୍ୟା।), ଅନନ୍ତରା ଅନୁଯୁତ୍ତା (କ।)] ଭୱନ୍ତି। କରୋନ୍ତି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସକ୍ୟା ରଞ୍ଞେ ପସେନଦିମ୍ହି କୋସଲେ ନିପଚ୍ଚକାରଂ ଅଭିୱାଦନଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଂ ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମଂ ସାମୀଚିକମ୍ମଂ। ଇତି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଯଂ କରୋନ୍ତି ସକ୍ୟା ରଞ୍ଞେ ପସେନଦିମ୍ହି କୋସଲେ ନିପଚ୍ଚକାରଂ ଅଭିୱାଦନଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଂ ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମଂ ସାମୀଚିକମ୍ମଂ, କରୋତି ତଂ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ତଥାଗତେ ନିପଚ୍ଚକାରଂ ଅଭିୱାଦନଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଂ ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମଂ ସାମୀଚିକମ୍ମଂ, ନ ନଂ [ନନୁ (ବହୂସୁ)] ‘ସୁଜାତୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ, ଦୁଜ୍ଜାତୋହମସ୍ମି। ବଲୱା ସମଣୋ ଗୋତମୋ, ଦୁବ୍ବଲୋହମସ୍ମି। ପାସାଦିକୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ, ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋହମସ୍ମି। ମହେସକ୍ଖୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ, ଅପ୍ପେସକ୍ଖୋହମସ୍ମୀ’ତି। ଅଥ ଖୋ ନଂ ଧମ୍ମଂଯେୱ ସକ୍କରୋନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଗରୁଂ କରୋନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ମାନେନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ପୂଜେନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଅପଚାଯମାନୋ ଏୱଂ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ତଥାଗତେ ନିପଚ୍ଚକାରଂ କରୋତି, ଅଭିୱାଦନଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଂ ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମଂ ସାମୀଚିକମ୍ମଂ। ଇମିନାପି ଖୋ ଏତଂ, ୱାସେଟ୍ଠ, ପରିଯାଯେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ଯଥା ଧମ୍ମୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ଜନେତସ୍ମିଂ, ଦିଟ୍ଠେ ଚେୱ ଧମ୍ମେ ଅଭିସମ୍ପରାଯଞ୍ଚ।

୧୧୮। ‘‘ତୁମ୍ହେ ଖ୍ୱତ୍ଥ, ୱାସେଟ୍ଠ, ନାନାଜଚ୍ଚା ନାନାନାମା ନାନାଗୋତ୍ତା ନାନାକୁଲା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତା। ‘କେ ତୁମ୍ହେ’ତି – ପୁଟ୍ଠା ସମାନା ‘ସମଣା ସକ୍ୟପୁତ୍ତିଯାମ୍ହା’ତି – ପଟିଜାନାଥ। ଯସ୍ସ ଖୋ ପନସ୍ସ, ୱାସେଟ୍ଠ, ତଥାଗତେ ସଦ୍ଧା ନିୱିଟ୍ଠା ମୂଲଜାତା ପତିଟ୍ଠିତା ଦଳ୍ହା ଅସଂହାରିଯା ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା ଦେୱେନ ୱା ମାରେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମୁନା ୱା କେନଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିଂ, ତସ୍ସେତଂ କଲ୍ଲଂ ୱଚନାଯ – ‘ଭଗୱତୋମ୍ହି ପୁତ୍ତୋ ଓରସୋ ମୁଖତୋ ଜାତୋ ଧମ୍ମଜୋ ଧମ୍ମନିମ୍ମିତୋ ଧମ୍ମଦାଯାଦୋ’ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଥାଗତସ୍ସ ହେତଂ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଅଧିୱଚନଂ ‘ଧମ୍ମକାଯୋ’ ଇତିପି, ‘ବ୍ରହ୍ମକାଯୋ’ ଇତିପି, ‘ଧମ୍ମଭୂତୋ’ ଇତିପି, ‘ବ୍ରହ୍ମଭୂତୋ’ ଇତିପି।

୧୧୯। ‘‘ହୋତି ଖୋ ସୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସମଯୋ ଯଂ କଦାଚି କରହଚି ଦୀଘସ୍ସ ଅଦ୍ଧୁନୋ ଅଚ୍ଚଯେନ ଅଯଂ ଲୋକୋ ସଂୱଟ୍ଟତି। ସଂୱଟ୍ଟମାନେ ଲୋକେ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ସତ୍ତା ଆଭସ୍ସରସଂୱତ୍ତନିକା ହୋନ୍ତି। ତେ ତତ୍ଥ ହୋନ୍ତି ମନୋମଯା ପୀତିଭକ୍ଖା ସଯଂପଭା ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଚରା ସୁଭଟ୍ଠାଯିନୋ ଚିରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ତିଟ୍ଠନ୍ତି।

‘‘ହୋତି ଖୋ ସୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସମଯୋ ଯଂ କଦାଚି କରହଚି ଦୀଘସ୍ସ ଅଦ୍ଧୁନୋ ଅଚ୍ଚଯେନ ଅଯଂ ଲୋକୋ ୱିୱଟ୍ଟତି। ୱିୱଟ୍ଟମାନେ ଲୋକେ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ସତ୍ତା ଆଭସ୍ସରକାଯା ଚୱିତ୍ୱା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତେଧ ହୋନ୍ତି ମନୋମଯା ପୀତିଭକ୍ଖା ସଯଂପଭା ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଚରା ସୁଭଟ୍ଠାଯିନୋ ଚିରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ତିଟ୍ଠନ୍ତି।

ରସପଥୱିପାତୁଭାୱୋ

୧୨୦। ''ଏକୋଦକୀଭୂତଂ ଖୋ ପନ, ୱାସେଟ୍ଠ, ତେନ ସମଯେନ ହୋତି ଅନ୍ଧକାରୋ ଅନ୍ଧକାରତିମିସା । ନ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ନ ନକ୍ଖତ୍ତାନି ତାରକରୂପାନି ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ନ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ନ ମାସଡ୍ଢମାସା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ନ ଉତୁସଂୱଚ୍ଛରା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି , ନ ଇତ୍ଥିପୁମା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ସତ୍ତା ସତ୍ତାତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ତେସଂ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତାନଂ କଦାଚି କରହଚି ଦୀଘସ୍ସ ଅଦ୍ଧୁନୋ ଅଚ୍ଚଯେନ ରସପଥୱୀ ଉଦକସ୍ମିଂ ସମତନି [ସମତାନି (ବହୂସୁ)]; ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ପଯସୋ ତତ୍ତସ୍ସ [ପଯତତ୍ତସ୍ସ (ସ୍ୟା।)] ନିବ୍ବାଯମାନସ୍ସ ଉପରି ସନ୍ତାନକଂ ହୋତି, ଏୱମେୱ ପାତୁରହୋସି। ସା ଅହୋସି ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନା ଗନ୍ଧସମ୍ପନ୍ନା ରସସମ୍ପନ୍ନା, ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ସମ୍ପନ୍ନଂ ୱା ସପ୍ପି ସମ୍ପନ୍ନଂ ୱା ନୱନୀତଂ ଏୱଂୱଣ୍ଣା ଅହୋସି। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଖୁଦ୍ଦମଧୁଂ [ଖୁଦ୍ଦଂ ମଧୁଂ (କ। ସୀ।)] ଅନେଳକଂ [ଅନେଲକଂ (ସୀ। ପୀ।)], ଏୱମସ୍ସାଦା ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଅଞ୍ଞତରୋ ସତ୍ତୋ ଲୋଲଜାତିକୋ – 'ଅମ୍ଭୋ, କିମେୱିଦଂ ଭୱିସ୍ସତୀ'ତି ରସପଥୱିଂ ଅଙ୍ଗୁଲିଯା ସାଯି। ତସ୍ସ ରସପଥୱିଂ ଅଙ୍ଗୁଲିଯା ସାଯତୋ ଅଚ୍ଛାଦେସି, ତଣ୍ହା ଚସ୍ସ ଓକ୍କମି। ଅଞ୍ଞେପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତା ତସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜମାନା ରସପଥୱିଂ ଅଙ୍ଗୁଲିଯା ସାଯିଂସୁ। ତେସଂ ରସପଥୱିଂ ଅଙ୍ଗୁଲିଯା ସାଯତଂ ଅଚ୍ଛାଦେସି, ତଣ୍ହା ଚ ତେସଂ ଓକ୍କମି।

ଚନ୍ଦିମସୂରିଯାଦିପାତୁଭାୱୋ

୧୨୧। ''ଅଥ ଖୋ ତେ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତା ରସପଥୱିଂ ହତ୍ଥେହି ଆଲୁପ୍ପକାରକଂ ଉପକ୍କମିଂସୁ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ। ଯତୋ ଖୋ ତେ [ଯତୋ ଖୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)], ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତା ରସପଥୱିଂ ହତ୍ଥେହି ଆଲୁପ୍ପକାରକଂ ଉପକ୍କମିଂସୁ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ। ଅଥ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ସଯଂପଭା ଅନ୍ତରଧାଯି। ସଯଂପଭାଯ ଅନ୍ତରହିତାଯ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ପାତୁରହେସୁଂ। ଚନ୍ଦିମସୂରିଯେସୁ ପାତୁଭୂତେସୁ ନକ୍ଖତ୍ତାନି ତାରକରୂପାନି ପାତୁରହେସୁଂ। ନକ୍ଖତ୍ତେସୁ ତାରକରୂପେସୁ ପାତୁଭୂତେସୁ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱା ପଞ୍ଞାଯିଂସୁ। ରତ୍ତିନ୍ଦିୱେସୁ ପଞ୍ଞାଯମାନେସୁ ମାସଡ୍ଢମାସା ପଞ୍ଞାଯିଂସୁ। ମାସଡ୍ଢମାସେସୁ ପଞ୍ଞାଯମାନେସୁ ଉତୁସଂୱଚ୍ଛରା ପଞ୍ଞାଯିଂସୁ। ଏତ୍ତାୱତା ଖୋ , ୱାସେଟ୍ଠ, ଅଯଂ ଲୋକୋ ପୁନ ୱିୱଟ୍ଟୋ ହୋତି।

୧୨୨। ''ଅଥ ଖୋ ତେ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତା ରସପଥୱିଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତା ତଂଭକ୍ଖା [ତବ୍ଭକ୍ଖା (ସ୍ୟା।)] ତଦାହାରା ଚିରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଯଥା ଯଥା ଖୋ ତେ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତା ରସପଥୱିଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତା ତଂଭକ୍ଖା ତଦାହାରା ଚିରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ, ତଥା ତଥା ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ (ରସପଥୱିଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତାନଂ) [( ) ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ନତ୍ଥି] ଖରତ୍ତଞ୍ଚେୱ କାଯସ୍ମିଂ ଓକ୍କମି, ୱଣ୍ଣୱେୱଣ୍ଣତା [ୱଣ୍ଣୱେୱଜ୍ଜତା (ଟୀକା)] ଚ ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ଏକିଦଂ ସତ୍ତା ୱଣ୍ଣୱନ୍ତୋ ହୋନ୍ତି, ଏକିଦଂ ସତ୍ତା ଦୁବ୍ବଣ୍ଣା। ତତ୍ଥ ଯେ ତେ ସତ୍ତା ୱଣ୍ଣୱନ୍ତୋ, ତେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସତ୍ତେ ଅତିମଞ୍ଞନ୍ତି – 'ମଯମେତେହି ୱଣ୍ଣୱନ୍ତତରା, ଅମ୍ହେହେତେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣତରା'ତି। ତେସଂ ୱଣ୍ଣାତିମାନପଚ୍ଚଯା ମାନାତିମାନଜାତିକାନଂ ରସପଥୱୀ ଅନ୍ତରଧାଯି। ରସାଯ ପଥୱିଯା ଅନ୍ତରହିତାଯ ସନ୍ନିପତିଂସୁ। ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଅନୁତ୍ଥୁନିଂସୁ – 'ଅହୋ ରସଂ, ଅହୋ ରସ'ନ୍ତି! ତଦେତରହିପି ମନୁସ୍ସା କଞ୍ଚିଦେୱ ସୁରସଂ [ସାଧୁରସଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଲଭିତ୍ୱା ଏୱମାହଂସୁ – 'ଅହୋ ରସଂ, ଅହୋ ରସ'ନ୍ତି! ତଦେୱ ପୋରାଣଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ଅକ୍ଖରଂ ଅନୁସରନ୍ତି, ନ ତ୍ୱେୱସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନନ୍ତି।

ଭୂମିପପ୍ପଟକପାତୁଭାୱୋ

୧୨୩। ''ଅଥ ଖୋ ତେସଂ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତାନଂ ରସାଯ ପଥୱିଯା ଅନ୍ତରହିତାଯ ଭୂମିପପ୍ପଟକୋ ପାତୁରହୋସି। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଅହିଚ୍ଛତ୍ତକୋ, ଏୱମେୱ ପାତୁରହୋସି। ସୋ ଅହୋସି ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଗନ୍ଧସମ୍ପନ୍ନୋ ରସସମ୍ପନ୍ନୋ, ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ସମ୍ପନ୍ନଂ ୱା ସପ୍ପି ସମ୍ପନ୍ନଂ ୱା ନୱନୀତଂ ଏୱଂୱଣ୍ଣୋ ଅହୋସି। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଖୁଦ୍ଦମଧୁଂ ଅନେଳକଂ, ଏୱମସ୍ସାଦୋ ଅହୋସି।

''ଅଥ ଖୋ ତେ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତା ଭୂମିପପ୍ପଟକଂ ଉପକ୍କମିଂସୁ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ। ତେ ତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତା ତଂଭକ୍ଖା ତଦାହାରା ଚିରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଯଥା ଯଥା ଖୋ ତେ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତା ଭୂମିପପ୍ପଟକଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତା ତଂଭକ୍ଖା ତଦାହାରା ଚିରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ, ତଥା ତଥା ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଭିଯ୍ୟୋସୋ ମତ୍ତାଯ ଖରତ୍ତଞ୍ଚେୱ କାଯସ୍ମିଂ ଓକ୍କମି, ୱଣ୍ଣୱେୱଣ୍ଣତା ଚ ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ଏକିଦଂ ସତ୍ତା ୱଣ୍ଣୱନ୍ତୋ ହୋନ୍ତି, ଏକିଦଂ ସତ୍ତା ଦୁବ୍ବଣ୍ଣା। ତତ୍ଥ ଯେ ତେ ସତ୍ତା ୱଣ୍ଣୱନ୍ତୋ, ତେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସତ୍ତେ ଅତିମଞ୍ଞନ୍ତି – 'ମଯମେତେହି ୱଣ୍ଣୱନ୍ତତରା, ଅମ୍ହେହେତେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣତରା'ତି। ତେସଂ ୱଣ୍ଣାତିମାନପଚ୍ଚଯା ମାନାତିମାନଜାତିକାନଂ ଭୂମିପପ୍ପଟକୋ ଅନ୍ତରଧାଯି।

ପଦାଲତାପାତୁଭାୱୋ

୧୨୪। ''ଭୂମିପପ୍ପଟକେ ଅନ୍ତରହିତେ ପଦାଲତା [ସଦ୍ଦାଲତା (ସୀ।)] ପାତୁରହୋସି, ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ କଲମ୍ବୁକା [କଲମ୍ବକା (ସ୍ୟା।)], ଏୱମେୱ ପାତୁରହୋସି। ସା ଅହୋସି ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନା ଗନ୍ଧସମ୍ପନ୍ନା ରସସମ୍ପନ୍ନା, ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ସମ୍ପନ୍ନଂ ୱା ସପ୍ପି ସମ୍ପନ୍ନଂ ୱା ନୱନୀତଂ ଏୱଂୱଣ୍ଣା ଅହୋସି।

ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଖୁଦ୍ଦମଧୁଂ ଅନେଳକଂ, ଏୱମସ୍ସାଦା ଅହୋସି।

''ଅଥ ଖୋ ତେ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତା ପଦାଲତଂ ଉପକ୍କମିଂସୁ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ। ତେ ତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତା ତଂଭକ୍ଖା ତଦାହାରା ଚିରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଯଥା ଯଥା ଖୋ ତେ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତା ପଦାଲତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତା ତଂଭକ୍ଖା ତଦାହାରା ଚିରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ, ତଥା ତଥା ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଭିୟ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ଖରତ୍ତଞ୍ଚେୱ କାଯସ୍ମିଂ ଓକ୍କମି, ୱଣ୍ଣୱେୱଣ୍ଣତା ଚ ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ଏକିଦଂ ସତ୍ତା ୱଣ୍ଣୱନ୍ତୋ ହୋନ୍ତି, ଏକିଦଂ ସତ୍ତା ଦୁବ୍ବଣ୍ଣା। ତତ୍ଥ ଯେ ତେ ସତ୍ତା ୱଣ୍ଣୱନ୍ତୋ, ତେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସତ୍ତେ ଅତିମଞ୍ଞନ୍ତି – 'ମଯମେତେହି ୱଣ୍ଣୱନ୍ତତରା, ଅମ୍ହେହେତେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣତରା'ତି। ତେସଂ ୱଣ୍ଣାତିମାନପଚ୍ଚଯା ମାନାତିମାନଜାତିକାନଂ ପଦାଲତା ଅନ୍ତରଧାଯି।

''ପଦାଲତାଯ ଅନ୍ତରହିତାଯ ସନ୍ନିପତିଂସୁ। ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଅନୁତ୍ଥୁନିଂସୁ – 'ଅହୁ ୱତ ନୋ, ଅହାଯି ୱତ ନୋ ପଦାଲତା'ତି! ତଦେତରହିପି ମନୁସ୍ସା କେନଚି [କେନଚିଦେୱ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମେନ ଫୁଟ୍ଠା ଏୱମାହଂସୁ – 'ଅହୁ ୱତ ନୋ, ଅହାଯି ୱତ ନୋ'ତି! ତଦେୱ ପୋରାଣଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ଅକ୍ଖରଂ ଅନୁସରନ୍ତି, ନ ତ୍ୱେୱସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନନ୍ତି।

ଅକଟ୍ଠପାକସାଲିପାତୁଭାୱୋ

୧୨୫। ''ଅଥ ଖୋ ତେସଂ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତାନଂ ପଦାଲତାଯ ଅନ୍ତରହିତାଯ ଅକଟ୍ଠପାକୋ ସାଲି ପାତୁରହୋସି ଅକଣୋ ଅଥୁସୋ ସୁଦ୍ଧୋ ସୁଗନ୍ଧୋ ତଣ୍ଡୁଲପ୍ଫଲୋ। ଯଂ ତଂ ସାଯଂ ସାଯମାସାଯ ଆହରନ୍ତି, ପାତୋ ତଂ ହୋତି ପକ୍କଂ ପଟିୱିରୂଳ୍ହଂ। ଯଂ ତଂ ପାତୋ ପାତରାସାଯ ଆହରନ୍ତି, ସାଯଂ ତଂ ହୋତି ପକ୍କଂ ପଟିୱିରୂଳ୍ହଂ; ନାପଦାନଂ ପଞ୍ଞାଯତି। ଅଥ ଖୋ ତେ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତା ଅକଟ୍ଠପାକଂ ସାଲିଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତା ତଂଭକ୍ଖା ତଦାହାରା ଚିରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ।

ଇତ୍ଥିପୁରିସଲିଙ୍ଗପାତୁଭାୱୋ

୧୨୬। ''ଯଥା ଯଥା ଖୋ ତେ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତା ଅକଟ୍ଠପାକଂ ସାଲିଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତା ତଂଭକ୍ଖା ତଦାହାରା ଚିରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ, ତଥା ତଥା ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଭିୟ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ଖରତ୍ତଞ୍ଚେୱ କାଯସ୍ମିଂ ଓକ୍କମି, ୱଣ୍ଣୱେୱଣ୍ଣତା ଚ ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ, ଇତ୍ଥିଯା ଚ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଂ ପାତୁରହୋସି ପୁରିସସ୍ସ ଚ ପୁରିସଲିଙ୍ଗଂ। ଇତ୍ଥୀ ଚ ପୁରିସଂ ଅତିୱେଲଂ ଉପନିଜ୍ଝାଯତି ପୁରିସୋ ଚ ଇତ୍ଥିଂ। ତେସଂ ଅତିୱେଲଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଉପନିଜ୍ଝାଯତଂ ସାରାଗୋ ଉଦପାଦି, ପରିଳାହୋ କାଯସ୍ମିଂ ଓକ୍କମି। ତେ ପରିଳାହପଚ୍ଚଯା ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱିଂସୁ।

''ଯେ ଖୋ ପନ ତେ, ୱାସେଟ୍ଠ, ତେନ ସମଯେନ ସତ୍ତା ପସ୍ସନ୍ତି ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞେ ପଂସୁଂ ଖିପନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେ ସେଟ୍ଠିଂ ଖିପନ୍ତି , ଅଞ୍ଞେ ଗୋମଯଂ ଖିପନ୍ତି – 'ନସ୍ସ ଅସୁଚି [ୱସଲି (ସ୍ୟା।), ୱସଲୀ (କ।)], ନସ୍ସ ଅସୁଚୀ'ତି। 'କଥଞ୍ହି ନାମ ସତ୍ତୋ ସତ୍ତସ୍ସ ଏୱରୂପଂ କରିସ୍ସତୀ'ତି! ତଦେତରହିପି ମନୁସ୍ସା ଏକଚ୍ଚେସୁ ଜନପଦେସୁ ୱଧୁଯା ନିବୁୟ୍ହମାନାଯ [ନିୱୟ୍ହମାନାଯ, ନିଗ୍ଗୟ୍ହମାନାଯ (କ।)] ଅଞ୍ଞେ ପଂସୁଂ ଖିପନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେ ସେଟ୍ଠିଂ ଖିପନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେ ଗୋମଯଂ ଖିପନ୍ତି। ତଦେୱ ପୋରାଣଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ଅକ୍ଖରଂ ଅନୁସରନ୍ତି, ନ ତ୍ୱେୱସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନନ୍ତି।

ମେଥୁନଧମ୍ମସମାଚାରୋ

୧୨୭। ''ଅଧମ୍ମସମ୍ମତଂ ଖୋ ପନ [ଅଧମ୍ମସମ୍ମତଂ ତଂ ଖୋ ପନ (ସ୍ୟା।), ଅଧମ୍ମସମ୍ମତଂ ଖୋ ପନ ତଂ (?)], ୱାସେଟ୍ଠ, ତେନ ସମଯେନ ହୋତି, ତଦେତରହି ଧମ୍ମସମ୍ମତଂ। ଯେ ଖୋ ପନ, ୱାସେଟ୍ଠ, ତେନ ସମଯେନ ସତ୍ତା ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱନ୍ତି, ତେ ମାସମ୍ପି ଦ୍ୱେମାସମ୍ପି ନ ଲଭନ୍ତି ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପୱିସିତୁଂ। ଯତୋ ଖୋ ତେ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତା ତସ୍ମିଂ ଅସଦ୍ଧମ୍ମେ ଅତିୱେଲଂ ପାତବ୍ୟତଂ ଆପଜ୍ଜିଂସୁ। ଅଥ ଅଗାରାନି ଉପକ୍କମିଂସୁ କାତୁଂ ତସ୍ସେୱ ଅସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ପଟିଚ୍ଛାଦନତ୍ଥଂ। ଅଥ ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ଅଲସଜାତିକସ୍ସ ଏତଦହୋସି – 'ଅମ୍ଭୋ, କିମେୱାହଂ ୱିହଞ୍ଞାମି ସାଲିଂ ଆହରନ୍ତୋ ସାଯଂ ସାଯମାସାଯ ପାତୋ ପାତରାସାଯ! ଯଂନୂନାହଂ ସାଲିଂ ଆହରେୟ୍ୟଂ ସକିଂଦେୱ [ସକିଂଦେୱ (କ।)] ସାଯପାତରାସାଯା'ତି !

''ଅଥ ଖୋ ସୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତୋ ସାଲିଂ ଆହାସି ସକିଂଦେୱ ସାଯପାତରାସାଯ। ଅଥ ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଅଞ୍ଞତରୋ ସତ୍ତୋ ଯେନ ସୋ ସତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ସତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଏହି, ଭୋ ସତ୍ତ, ସାଲାହାରଂ ଗମିସ୍ସାମା'ତି। 'ଅଲଂ, ଭୋ ସତ୍ତ, ଆହଟୋ [ଆହଟୋ (ସ୍ୟା।)] ମେ ସାଲି ସକିଂଦେୱ ସାଯପାତରାସାଯା'ତି। ଅଥ ଖୋ ସୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜମାନୋ ସାଲିଂ ଆହାସି

ସକିଂଦେୱ ଦ୍ୱୀହାଯ। ‘ଏୱମ୍ପି କିର, ଭୋ, ସାଧୂ’ତି।

‘‘ଅଥ ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଅଞ୍ଞତରୋ ସତ୍ତୋ ଯେନ ସୋ ସତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ସତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ଏହି, ଭୋ ସତ୍ତ, ସାଲାହାରଂ ଗମିସ୍ସାମା’ତି। ‘ଅଲଂ, ଭୋ ସତ୍ତ, ଆହତୋ ମେ ସାଲି ସକିଂଦେୱ ଦ୍ୱୀହାଯା’ତି। ଅଥ ଖୋ ସୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜମାନୋ ସାଲିଂ ଆହାସି ସକିଂଦେୱ ଚତୂହାଯ, ‘ଏୱମ୍ପି କିର, ଭୋ, ସାଧୂ’ତି।

‘‘ଅଥ ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଅଞ୍ଞତରୋ ସତ୍ତୋ ଯେନ ସୋ ସତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ସତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘ଏହି, ଭୋ ସତ୍ତ, ସାଲାହାରଂ ଗମିସ୍ସାମା’ତି। ‘ଅଲଂ, ଭୋ ସତ୍ତ, ଆହତୋ ମେ ସାଲି ସକିଦେୱ ଚତୂହାଯା’ତି। ଅଥ ଖୋ ସୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜମାନୋ ସାଲିଂ ଆହାସି ସକିଦେୱ ଅଟ୍ଠାହାଯ, ‘ଏୱମ୍ପି କିର, ଭୋ, ସାଧୂ’ତି।

‘‘ଯତୋ ଖୋ ତେ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତା ସନ୍ନିଧିକାରକଂ ସାଲିଂ ଉପକ୍କମିଂସୁ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ। ଅଥ କଣୋପି ତଣ୍ଡୁଲଂ ପରିଯୋନନ୍ଧି, ଥୁସୋପି ତଣ୍ଡୁଲଂ ପରିଯୋନନ୍ଧି; ଲୂନମ୍ପି ନପ୍ପଟିୱିରୂଳ୍ହଂ , ଅପଦାନଂ ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ, ସଣ୍ଡସଣ୍ଡା ସାଲଯୋ ଅଟ୍ଠଂସୁ।

ସାଲିୱିଭାଗୋ

୧୨୮। ‘‘ଅଥ ଖୋ ତେ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତା ସନ୍ନିପତିଂସୁ, ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଅନୁତ୍ଥୁନିଂସୁ – ‘ପାପକା ୱତ, ଭୋ, ଧମ୍ମା ସତ୍ତେସୁ ପାତୁଭୂତା। ମଯଞ୍ହି ପୁବ୍ବେ ମନୋମଯା ଅହୁମ୍ହା ପୀତିଭକ୍ଖା ସଯଂପଭା ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଚରା ସୁଭଟ୍ଠାଯିନୋ, ଚିରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ଅଟ୍ଠମ୍ହା। ତେସଂ ନୋ ଅମ୍ହାକଂ କଦାଚି କରହଚି ଦୀଘସ୍ସ ଅଦ୍ଧୁନୋ ଅଚ୍ଚଯେନ ରସପଥୱୀ ଉଦକସ୍ମିଂ ସମତନି। ସା ଅହୋସି ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନା ଗନ୍ଧସମ୍ପନ୍ନା ରସସମ୍ପନ୍ନା। ତେ ମଯଂ ରସପଥୱିଂ ହତ୍ଥେହି ଆଲୁପ୍ପକାରକଂ ଉପକ୍କମିମ୍ହ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ, ତେସଂ ନୋ ରସପଥୱିଂ ହତ୍ଥେହି ଆଲୁପ୍ପକାରକଂ ଉପକ୍କମତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ସଯଂପଭା ଅନ୍ତରଧାଯି। ସଯଂପଭାଯ ଅନ୍ତରହିତାଯ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ପାତୁରହେସୁଂ, ଚନ୍ଦିମସୂରିଯେସୁ ପାତୁଭୂତେସୁ ନକ୍ଖତ୍ତାନି ତାରକରୂପାନି ପାତୁରହେସୁଂ, ନକ୍ଖତ୍ତେସୁ ତାରକରୂପେସୁ ପାତୁଭୂତେସୁ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱା ପଞ୍ଞାଯିଂସୁ, ରତ୍ତିନ୍ଦିୱେସୁ ପଞ୍ଞାଯମାନେସୁ ମାସଡ୍ଢମାସା ପଞ୍ଞାଯିଂସୁ। ମାସଡ୍ଢମାସେସୁ ପଞ୍ଞାଯମାନେସୁ ଉତୁସଂୱଚ୍ଛରା ପଞ୍ଞାଯିଂସୁ। ତେ ମଯଂ ରସପଥୱିଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତା ତଂଭକ୍ଖା ତଦାହାରା ଚିରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ଅଟ୍ଠମ୍ହା। ତେସଂ ନୋ ପାପକାନଂଯେୱ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପାତୁଭାୱା ରସପଥୱୀ ଅନ୍ତରଧାଯି। ରସପଥୱିଯା ଅନ୍ତରହିତାଯ ଭୂମିପପ୍ପଟକୋ ପାତୁରହୋସି। ସୋ ଅହୋସି ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଗନ୍ଧସମ୍ପନ୍ନୋ ରସସମ୍ପନ୍ନୋ। ତେ ମଯଂ ଭୂମିପପ୍ପଟକଂ ଉପକ୍କମିମ୍ହ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ। ତେ ମଯଂ ତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତା ତଂଭକ୍ଖା ତଦାହାରା ଚିରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ଅଟ୍ଠମ୍ହା। ତେସଂ ନୋ ପାପକାନଂଯେୱ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପାତୁଭାୱା ଭୂମିପପ୍ପଟକୋ ଅନ୍ତରଧାଯି। ଭୂମିପପ୍ପଟକେ ଅନ୍ତରହିତେ ପଦାଲତା ପାତୁରହୋସି। ସା ଅହୋସି ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନା ଗନ୍ଧସମ୍ପନ୍ନା ରସସମ୍ପନ୍ନା। ତେ ମଯଂ ପଦାଲତଂ ଉପକ୍କମିମ୍ହ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ। ତେ ମଯଂ ତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତା ତଂଭକ୍ଖା ତଦାହାରା ଚିରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ଅଟ୍ଠମ୍ହା। ତେସଂ ନୋ ପାପକାନଂଯେୱ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପାତୁଭାୱା ପଦାଲତା ଅନ୍ତରଧାଯି। ପଦାଲତାଯ ଅନ୍ତରହିତାଯ ଅକଟ୍ଠପାକୋ ସାଲି ପାତୁରହୋସି ଅକଣୋ ଅଥୁସୋ ସୁଦ୍ଧୋ ସୁଗନ୍ଧୋ ତଣ୍ଡୁଲପ୍ଫଲୋ। ଯଂ ତଂ ସାଯଂ ସାଯମାସାଯ ଆହରାମ, ପାତୋ ତଂ ହୋତି ପକ୍କଂ ପଟିୱିରୂଳ୍ହଂ। ଯଂ ତଂ ପାତୋ ପାତରାସାଯ ଆହରାମ, ସାଯଂ ତଂ ହୋତି ପକ୍କଂ ପଟିୱିରୂଳ୍ହଂ। ନାପଦାନଂ ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ତେ ମଯଂ ଅକଟ୍ଠପାକଂ ସାଲିଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତା ତଂଭକ୍ଖା ତଦାହାରା ଚିରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ଅଟ୍ଠମ୍ହା। ତେସଂ ନୋ ପାପକାନଂଯେୱ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପାତୁଭାୱା କଣୋପି ତଣ୍ଡୁଲଂ ପରିଯୋନନ୍ଧି, ଥୁସୋପି ତଣ୍ଡୁଲଂ ପରିଯୋନନ୍ଧି, ଲୂନମ୍ପି ନପ୍ପଟିୱିରୂଳ୍ହଂ, ଅପଦାନଂ ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ, ସଣ୍ଡସଣ୍ଡା ସାଲଯୋ ଠିତା। ଯଂନୂନ ମଯଂ ସାଲିଂ ୱିଭଜେଯ୍ୟାମ, ମରିଯାଦଂ ଠପେଯ୍ୟାମା’ତି! ଅଥ ଖୋ ତେ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତା ସାଲିଂ ୱିଭଜିଂସୁ, ମରିଯାଦଂ ଠପେସୁଂ।

୧୨୯। ‘‘ଅଥ ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଅଞ୍ଞତରୋ ସତ୍ତୋ ଲୋଲଜାତିକୋ ସକଂ ଭାଗଂ ପରିରକ୍ଖନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ [ଅଞ୍ଞସ୍ସ (?)] ଭାଗଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜି। ତମେନଂ ଅଗ୍ଗହେସୁଂ, ଗହେତ୍ୱା ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘ପାପକଂ ୱତ, ଭୋ ସତ୍ତ, କରୋସି, ଯତ୍ର ହି ନାମ ସକଂ ଭାଗଂ ପରିରକ୍ଖନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଭାଗଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜସି। ମାସ୍ସୁ, ଭୋ ସତ୍ତ, ପୁନପି ଏୱରୂପମକାସୀ’ତି। ‘ଏୱଂ, ଭୋ’ତି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସୋ ସତ୍ତୋ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସୋ ସତ୍ତୋ…ପେ… ତତିଯମ୍ପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସୋ ସତ୍ତୋ ସକଂ ଭାଗଂ ପରିରକ୍ଖନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଭାଗଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜି। ତମେନଂ ଅଗ୍ଗହେସୁଂ, ଗହେତ୍ୱା ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘ପାପକଂ ୱତ, ଭୋ ସତ୍ତ, କରୋସି, ଯତ୍ର ହି ନାମ ସକଂ ଭାଗଂ ପରିରକ୍ଖନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଭାଗଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜସି। ମାସ୍ସୁ, ଭୋ ସତ୍ତ, ପୁନପି ଏୱରୂପମକାସୀ’ତି। ଅଞ୍ଞେ ପାଣିନା ପହରିଂସୁ, ଅଞ୍ଞେ ଲେଡ୍ଡୁନା ପହରିଂସୁ, ଅଞ୍ଞେ ଦଣ୍ଡେନ ପହରିଂସୁ। ତଦଗ୍ଗେ ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ପଞ୍ଞାଯତି, ଗରହା ପଞ୍ଞାଯତି, ମୁସାୱାଦୋ ପଞ୍ଞାଯତି, ଦଣ୍ଡାଦାନଂ ପଞ୍ଞାଯତି।

ମହାସମ୍ମତରାଜା

୧୩୦। ‘‘ଅଥ ଖୋ ତେ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତା ସନ୍ନିପତିଂସୁ, ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଅନୁତ୍ଥୁନିଂସୁ – ‘ପାପକା ୱତ ଭୋ ଧମ୍ମା ସତ୍ତେସୁ ପାତୁଭୂତା, ଯତ୍ର ହି ନାମ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ପଞ୍ଞାୟିସ୍ସତି, ଗରହା ପଞ୍ଞାୟିସ୍ସତି, ମୁସାୱାଦୋ ପଞ୍ଞାୟିସ୍ସତି, ଦଣ୍ଡାଦାନଂ ପଞ୍ଞାୟିସ୍ସତି। ଯଂନୂନ ମଯଂ ଏକଂ ସତ୍ତଂ ସମ୍ମନ୍ନେୟ୍ୟାମ, ଯୋ ନୋ ସମ୍ମା ଖୀୟିତବ୍ବଂ ଖୀୟେୟ୍ୟ, ସମ୍ମା ଗରହିତବ୍ବଂ ଗରହେୟ୍ୟ, ସମ୍ମା ପବ୍ବାଜେତବ୍ବଂ ପବ୍ବାଜେୟ୍ୟ। ମଯଂ ପନସ୍ସ ସାଲୀନଂ ଭାଗଂ ଅନୁପ୍ପଦସ୍ସାମା’ତି।

‘‘ଅଥ ଖୋ ତେ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତା ଯୋ ନେସଂ ସତ୍ତୋ ଅଭିରୂପତରୋ ଚ ଦସ୍ସନୀୟତରୋ ଚ ପାସାଦିକତରୋ ଚ ମହେସକ୍ଖତରୋ ଚ ତଂ ସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘ଏହି, ଭୋ ସତ୍ତ, ସମ୍ମା ଖୀୟିତବ୍ବଂ ଖୀୟ, ସମ୍ମା ଗରହିତବ୍ବଂ ଗରହ, ସମ୍ମା ପବ୍ବାଜେତବ୍ବଂ ପବ୍ବାଜେହି। ମଯଂ ପନ ତେ ସାଲୀନଂ ଭାଗଂ ଅନୁପ୍ପଦସ୍ସାମା’ତି। ‘ଏୱଂ, ଭୋ’ତି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସୋ ସତ୍ତୋ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ସମ୍ମା ଖୀୟିତବ୍ବଂ ଖୀୟି, ସମ୍ମା ଗରହିତବ୍ବଂ ଗରହି, ସମ୍ମା ପବ୍ବାଜେତବ୍ବଂ ପବ୍ବାଜେସି। ତେ ପନସ୍ସ ସାଲୀନଂ ଭାଗଂ ଅନୁପ୍ପଦଂସୁ।

୧୩୧। ‘‘ମହାଜନସମ୍ମତୋତି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ‘ମହାସମ୍ମତୋ, ମହାସମ୍ମତୋ’ ତ୍ୱେୱ ପଠମଂ ଅକ୍ଖରଂ ଉପନିବ୍ବତ୍ତଂ। ଖେତ୍ତାନଂ ଅଧିପତୀତି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ‘ଖତ୍ତିୟୋ, ଖତ୍ତିୟୋ’ ତ୍ୱେୱ ଦୁତିଯଂ ଅକ୍ଖରଂ ଉପନିବ୍ବତ୍ତଂ। ଧମ୍ମେନ ପରେ ରଞ୍ଜେତୀତି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ‘ରାଜା, ରାଜା’ ତ୍ୱେୱ ତତିଯଂ ଅକ୍ଖରଂ ଉପନିବ୍ବତ୍ତଂ। ଇତି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଏୱମେତସ୍ସ ଖତ୍ତିଯମଣ୍ଡଲସ୍ସ ପୋରାଣେନ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେନ ଅକ୍ଖରେନ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ଅହୋସି ତେସଂଯେୱ ସତ୍ତାନଂ, ଅନଞ୍ଞେସଂ। ସଦିସାନଂଯେୱ, ନୋ ଅସଦିସାନଂ। ଧମ୍ମେନେୱ, ନୋ ଅଧମ୍ମେନ। ଧମ୍ମୋ ହି, ୱାସେଟ୍ଠ, ସେଟ୍ଠୋ ଜନେତସ୍ମିଂ ଦିଟ୍ଠେ ଚେୱ ଧମ୍ମେ ଅଭିସମ୍ପରାଯଞ୍ଚ।

ବ୍ରାହ୍ମଣମଣ୍ଡଲଂ

୧୩୨। ‘‘ଅଥ ଖୋ ତେସଂ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତାନଂଯେୱ [ତେସଂ ଯେୱ ଖୋ ୱାସେଟ୍ଠ ସତ୍ତାନଂ (ସୀ। ପୀ।)] ଏକଚ୍ଚାନଂ ଏତଦହୋସି – ‘ପାପକା ୱତ, ଭୋ, ଧମ୍ମା ସତ୍ତେସୁ ପାତୁଭୂତା, ଯତ୍ର ହି ନାମ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ପଞ୍ଞାୟିସ୍ସତି, ଗରହା ପଞ୍ଞାୟିସ୍ସତି, ମୁସାୱାଦୋ ପଞ୍ଞାୟିସ୍ସତି, ଦଣ୍ଡାଦାନଂ ପଞ୍ଞାୟିସ୍ସତି, ପବ୍ବାଜନଂ ପଞ୍ଞାୟିସ୍ସତି। ଯଂନୂନ ମଯଂ ପାପକେ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ୱାହେୟ୍ୟାମା’ତି। ତେ ପାପକେ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ୱାହେସୁଂ । ପାପକେ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ୱାହେନ୍ତୀତି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ‘ବ୍ରାହ୍ମଣା, ବ୍ରାହ୍ମଣା’ ତ୍ୱେୱ ପଠମଂ ଅକ୍ଖରଂ ଉପନିବ୍ବତ୍ତଂ। ତେ ଅରଞ୍ଞାଯତନେ ପଣ୍ଣକୁଟିୟୋ କରିତ୍ୱା ପଣ୍ଣକୁଟୀସୁ ଝାଯନ୍ତି ୱୀତଙ୍ଗାରା ୱୀତଧୂମା ପନ୍ନମୁସଲା ସାଯଂ ସାଯମାସାଯ ପାତୋ ପାତରାସାଯ ଗାମନିଗମରାଜଧାନିୟୋ ଓସରନ୍ତି ଘାସମେସମାନା [ଘାସମେସନା (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)]। ତେ ଘାସଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ପୁନଦେୱ ଅରଞ୍ଞାଯତନେ ପଣ୍ଣକୁଟୀସୁ ଝାଯନ୍ତି। ତମେନଂ ମନୁସ୍ସା ଦିସ୍ୱା ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଇମେ ଖୋ, ଭୋ, ସତ୍ତା ଅରଞ୍ଞାଯତନେ ପଣ୍ଣକୁଟିୟୋ କରିତ୍ୱା ପଣ୍ଣକୁଟୀସୁ ଝାଯନ୍ତି, ୱୀତଙ୍ଗାରା ୱୀତଧୂମା ପନ୍ନମୁସଲା ସାଯଂ ସାଯମାସାଯ ପାତୋ ପାତରାସାଯ ଗାମନିଗମରାଜଧାନିୟୋ ଓସରନ୍ତି ଘାସମେସମାନା। ତେ ଘାସଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ପୁନଦେୱ ଅରଞ୍ଞାଯତନେ ପଣ୍ଣକୁଟୀସୁ ଝାଯନ୍ତୀ’ତି, ଝାଯନ୍ତୀତି ଖୋ [ପଣ୍ଣକୁଟୀସୁ ଝାଯନ୍ତି ଝାଯନ୍ତୀତି ଖୋ (ସୀ। ପୀ।), ପଣ୍ଣକୁଟୀସୁ ଝାଯନ୍ତୀତି ଖୋ (କ।)], ୱାସେଟ୍ଠ, ‘ଝାଯକା, ଝାଯକା’ ତ୍ୱେୱ ଦୁତିଯଂ ଅକ୍ଖରଂ ଉପନିବ୍ବତ୍ତଂ। ତେସଂଯେୱ ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତାନଂ ଏକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ଅରଞ୍ଞାଯତନେ ପଣ୍ଣକୁଟୀସୁ ତଂ ଝାନଂ ଅନଭିସମ୍ଭୁଣମାନା [ଅନଭିସଂଭୂନମାନା (କତ୍ଥଚି)] ଗାମସାମନ୍ତଂ ନିଗମସାମନ୍ତଂ ଓସରିତ୍ୱା ଗନ୍ଥେ କରୋନ୍ତା ଅଚ୍ଛନ୍ତି। ତମେନଂ ମନୁସ୍ସା ଦିସ୍ୱା ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଇମେ ଖୋ, ଭୋ, ସତ୍ତା ଅରଞ୍ଞାଯତନେ ପଣ୍ଣକୁଟୀସୁ ତଂ ଝାନଂ ଅନଭିସମ୍ଭୁଣମାନା ଗାମସାମନ୍ତଂ ନିଗମସାମନ୍ତଂ ଓସରିତ୍ୱା ଗନ୍ଥେ କରୋନ୍ତା ଅଚ୍ଛନ୍ତି, ନ ଦାନିମେ ଝାଯନ୍ତୀ’ତି। ନ ଦାନିମେ [ନ ଦାନିମେ ଝାଯନ୍ତୀ ନ ଦାନିମେ (ସୀ। ପୀ। କ।)] ଝାଯନ୍ତୀତି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ‘ଅଜ୍ଝାଯକା ଅଜ୍ଝାଯକା’ ତ୍ୱେୱ ତତିଯଂ ଅକ୍ଖରଂ ଉପନିବ୍ବତ୍ତଂ। ହୀନସମ୍ମତଂ ଖୋ ପନ, ୱାସେଟ୍ଠ, ତେନ ସମଯେନ ହୋତି, ତଦେତରହି ସେଟ୍ଠସମ୍ମତଂ। ଇତି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଏୱମେତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣମଣ୍ଡଲସ୍ସ ପୋରାଣେନ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେନ ଅକ୍ଖରେନ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ଅହୋସି ତେସଂଯେୱ ସତ୍ତାନଂ , ଅନଞ୍ଞେସଂ ସଦିସାନଂଯେୱ ନୋ ଅସଦିସାନଂ ଧମ୍ମେନେୱ , ନୋ ଅଧମ୍ମେନ। ଧମ୍ମୋ ହି, ୱାସେଟ୍ଠ, ସେଟ୍ଠୋ ଜନେତସ୍ମିଂ ଦିଟ୍ଠେ ଚେୱ ଧମ୍ମେ ଅଭିସମ୍ପରାଯଞ୍ଚ।

ୱେସ୍ସମଣ୍ଡଲଂ

୧୩୩। ‘‘ତେସଂଯେୱ ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତାନଂ ଏକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ସମାଦାଯ ୱିସୁକମ୍ମନ୍ତେ [ୱିସ୍ସୁତକମ୍ମନ୍ତେ (ସୀ। ପୀ।), ୱିସ୍ସୁକମ୍ମନ୍ତେ

(କ। ସୀ।), ୱିସୁଂ କମ୍ମନ୍ତେ (ସ୍ଯା। କ।)] ପୟୋଜେସୁଂ। ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ସମାଦାୟ ୱିସୁକମ୍ମନ୍ତେ ପୟୋଜେନ୍ତୀତି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ‘ୱେସ୍ସା, ୱେସ୍ସା’ ତ୍ୱେୱ ଅକ୍ଖରଂ ଉପନିବ୍ବତ୍ତଂ। ଇତି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଏୱମେତସ୍ସ ୱେସ୍ସମଣ୍ଡଲସ୍ସ ପୋରାଣେନ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେନ ଅକ୍ଖରେନ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ଅହୋସି ତେସଞ୍ଞେୱ ସତ୍ତାନଂ ଅନଞ୍ଞେସଂ ସଦିସାନଂଯେୱ , ନୋ ଅସଦିସାନଂ, ଧମ୍ମେନେୱ ନୋ ଅଧମ୍ମେନ। ଧମ୍ମୋ ହି, ୱାସେଟ୍ଠ, ସେଟ୍ଠୋ ଜନେତସ୍ମିଂ ଦିଟ୍ଠେ ଚେୱ ଧମ୍ମେ ଅଭିସମ୍ପରାୟଞ୍ଚ।

ସୁଦ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ

୧୩୪। ‘‘ତେସଞ୍ଞେୱ ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସତ୍ତାନଂ ଯେ ତେ ସତ୍ତା ଅୱସେସା ତେ ଲୁଦ୍ଦାଚାରା ଖୁଦ୍ଦାଚାରା ଅହେସୁଂ। ଲୁଦ୍ଦାଚାରା ଖୁଦ୍ଦାଚାରାତି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ‘ସୁଦ୍ଦା, ସୁଦ୍ଦା’ ତ୍ୱେୱ ଅକ୍ଖରଂ ଉପନିବ୍ବତ୍ତଂ। ଇତି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଏୱମେତସ୍ସ ସୁଦ୍ଦମଣ୍ଡଲସ୍ସ ପୋରାଣେନ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେନ ଅକ୍ଖରେନ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ଅହୋସି ତେସଂଯେୱ ସତ୍ତାନଂ ଅନଞ୍ଞେସଂ, ସଦିସାନଂଯେୱ ନୋ ଅସଦିସାନଂ, ଧମ୍ମେନେୱ, ନୋ ଅଧମ୍ମେନ। ଧମ୍ମୋ ହି, ୱାସେଟ୍ଠ, ସେଟ୍ଠୋ ଜନେତସ୍ମିଂ ଦିଟ୍ଠେ ଚେୱ ଧମ୍ମେ ଅଭିସମ୍ପରାୟଞ୍ଚ।

୧୩୫। ‘‘ଅହୁ ଖୋ ସୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସମୟୋ, ଯଂ ଖତ୍ତିୟୋପି ସକଂ ଧମ୍ମଂ ଗରହମାନୋ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜତି – ‘ସମଣୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’ତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ…ପେ… ୱେସ୍ସୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ…ପେ… ସୁଦ୍ଦୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସକଂ ଧମ୍ମଂ ଗରହମାନୋ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜତି – ‘ସମଣୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’ତି। ଇମେହି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଚତୂହି ମଣ୍ଡଲେହି ସମଣମଣ୍ଡଲସ୍ସ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ଅହୋସି, ତେସଂଯେୱ ସତ୍ତାନଂ ଅନଞ୍ଞେସଂ, ସଦିସାନଂଯେୱ ନୋ ଅସଦିସାନଂ, ଧମ୍ମେନେୱ ନୋ ଅଧମ୍ମେନ। ଧମ୍ମୋ ହି, ୱାସେଟ୍ଠ, ସେଟ୍ଠୋ ଜନେତସ୍ମିଂ ଦିଟ୍ଠେ ଚେୱ ଧମ୍ମେ ଅଭିସମ୍ପରାୟଞ୍ଚ।

ଦୁଚ୍ଚରିତାଦିକଥା

୧୩୬। ‘‘ଖତ୍ତିୟୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ୱାଚାୟ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନୋ [ଇଦଂ ପଦଂ ସୀ। ଇପୋତ୍ଥକେସୁ ନତ୍ଥି] ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନହେତୁ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ…ପେ… ୱେସ୍ସୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ… ସୁଦ୍ଦୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ… ସମଣୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ୱାଚାୟ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନହେତୁ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପଜ୍ଜତି।

‘‘ଖତ୍ତିୟୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, କାଯେନ ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ୱାଚାୟ ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ମନସା ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନୋ [ଇଦଂ ପଦଂ ସୀ। ପୀ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ନତ୍ଥି] ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନହେତୁ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ…ପେ… ୱେସ୍ସୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ… ସୁଦ୍ଦୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ… ସମଣୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, କାଯେନ ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ୱାଚାୟ ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ମନସା ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନହେତୁ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି।

୧୩୭। ‘‘ଖତ୍ତିୟୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, କାଯେନ ଦ୍ୱୟକାରୀ, ୱାଚାୟ ଦ୍ୱୟକାରୀ, ମନସା ଦ୍ୱୟକାରୀ, ୱିମିସ୍ସଦିଟ୍ଠିକୋ ୱିମିସ୍ସଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନୋ ୱିମିସ୍ସଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନହେତୁ [ୱିମିସ୍ସଦିଟ୍ଠିକୋ ୱିମିସ୍ସକମ୍ମସମାଦାନୋ ୱିମିସ୍ସକମ୍ମସମାଦାନହେତୁ (ସ୍ଯା।), ୱୀତିମିସ୍ସଦିଟ୍ଠିକୋ ୱୀତିମିସ୍ସଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନହେତୁ (ସୀ। ପୀ।)] କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ହୋତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ …ପେ… ୱେସ୍ସୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ… ସୁଦ୍ଦୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ… ସମଣୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, କାଯେନ ଦ୍ୱୟକାରୀ , ୱାଚାୟ ଦ୍ୱୟକାରୀ, ମନସା ଦ୍ୱୟକାରୀ, ୱିମିସ୍ସଦିଟ୍ଠିକୋ ୱିମିସ୍ସଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନୋ ୱିମିସ୍ସଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନହେତୁ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ହୋତି।

ବୋଧିପକ୍ଖିୟଭାୱନା

୧୩୮। ‘‘ଖତ୍ତିୟୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, କାଯେନ ସଂୱୁତୋ ୱାଚାୟ ସଂୱୁତୋ ମନସା ସଂୱୁତୋ ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୋଧିପକ୍ଖିୟାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱନମନ୍ୱାୟ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ପରିନିବ୍ବାୟତି [ପରିନିବ୍ବାତି (କ।)]। ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ…ପେ… ୱେସ୍ସୋପି ଖୋ ୱାସେଟ୍ଠ… ସୁଦ୍ଦୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ … ସମଣୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, କାଯେନ ସଂୱୁତୋ ୱାଚାୟ ସଂୱୁତୋ ମନସା ସଂୱୁତୋ ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୋଧିପକ୍ଖିୟାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱନମନ୍ୱାୟ ଦିଟ୍ଠେୱ

ଧମ୍ମେ ପରିନିବ୍ବାଯତି।

୧୩୯। ‘‘ଇମେସଞ୍ଚି, ୱାସେଟ୍ଠ, ଚତୁନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ ଯୋ ହୋତି ଭିକ୍ଖୁ ଅରହଂ ଖୀଣାସୱୋ ୱୁସିତୱା କତକରଣୀଯୋ ଓହିତଭାରୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତସଦତ୍ଥୋ ପରିକ୍ଖୀଣଭୱସଂଯୋଜନୋ ସମ୍ମଦଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତୋ ସୋ ନେସଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି ଧମ୍ମେନେୱ। ନୋ ଅଧମ୍ମେନ। ଧମ୍ମୋ ହି, ୱାସେଟ୍ଠ, ସେଟ୍ଠୋ ଜନେତସ୍ମିଂ ଦିଟ୍ଠେ ଚେୱ ଧମ୍ମେ ଅଭିସମ୍ପରାଯଞ୍ଚ।

୧୪୦। ‘‘ବ୍ରହ୍ମୁନା ପେସା, ୱାସେଟ୍ଠ, ସନଙ୍କୁମାରେନ ଗାଥା ଭାସିତା –

‘ଖତ୍ତିଯୋ ସେଟ୍ଠୋ ଜନେତସ୍ମିଂ, ଯେ ଗୋତ୍ତପଟିସାରିନୋ;

ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ, ସୋ ସେଟ୍ଠୋ ଦେୱମାନୁସେ’ତି।

‘‘ସା ଖୋ ପନେସା, ୱାସେଟ୍ଠ, ବ୍ରହ୍ମୁନା ସନଙ୍କୁମାରେନ ଗାଥା ସୁଗୀତା, ନୋ ଦୁଗ୍ଗୀତା। ସୁଭାସିତା, ନୋ ଦୁବ୍ଭାସିତା। ଅତ୍ଥସଂହିତା, ନୋ ଅନତ୍ଥସଂହିତା। ଅନୁମତା ମଯା। ଅହମ୍ପି, ୱାସେଟ୍ଠ, ଏୱଂ ୱଦାମି –

‘ଖତ୍ତିଯୋ ସେଟ୍ଠୋ ଜନେତସ୍ମିଂ, ଯେ ଗୋତ୍ତପଟିସାରିନୋ;

ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ, ସୋ ସେଟ୍ଠୋ ଦେୱମାନୁସେ’ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନା ୱାସେଟ୍ଠଭାରଦ୍ୱାଜା ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୁନ୍ତି।

ଅଗ୍ଗଞ୍ଞସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଚତୁତ୍ଥଂ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୫। ସମ୍ପସାଦନୀଯସୁତ୍ତଂ

ସାରିପୁତ୍ତସୀହନାଦୋ

୧୪୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ନାଳନ୍ଦାଯଂ ୱିହରତି ପାୱାରିକମ୍ବୱନେ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଏୱଂପସନ୍ନୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତି, ନ ଚାହୁ ନ ଚ ଭୱିସ୍ସତି ନ ଚେତରହି ୱିଜ୍ଜତି ଅଞ୍ଞୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଭଗୱତା ଭିଯ୍ୟୋଭିଞ୍ଞତରୋ ଯଦିଦଂ ସମ୍ବୋଧିଯ''ନ୍ତି।

୧୪୨। ''ଉଳାରା ଖୋ ତେ ଅଯଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଆସଭୀ ୱାଚା ଭାସିତା, ଏକଂସୋ ଗହିତୋ, ସୀହନାଦୋ ନଦିତୋ – 'ଏୱଂପସନ୍ନୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତି; ନ ଚାହୁ ନ ଚ ଭୱିସ୍ସତି ନ ଚେତରହି ୱିଜ୍ଜତି ଅଞ୍ଞୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଭଗୱତା ଭିଯ୍ୟୋଭିଞ୍ଞତରୋ ଯଦିଦଂ ସମ୍ବୋଧିଯ'ନ୍ତି। କିଂ ତେ [କିଂ ନୁ (ସୀ। ପୀ।), କିଂ ନୁ ଖୋ ତେ (ସ୍ୟା।)], ସାରିପୁତ୍ତ, ଯେ ତେ ଅହେସୁଂ ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା, ସବ୍ବେ ତେ ଭଗୱନ୍ତୋ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତା – 'ଏୱଂସୀଲା ତେ ଭଗୱନ୍ତୋ ଅହେସୁଂ ଇତିପି, ଏୱଂଧମ୍ମା ତେ ଭଗୱନ୍ତୋ ଅହେସୁଂ ଇତିପି , ଏୱଂପଞ୍ଞା ତେ ଭଗୱନ୍ତୋ ଅହେସୁଂ ଇତିପି, ଏୱଂୱିହାରୀ ତେ ଭଗୱନ୍ତୋ ଅହେସୁଂ ଇତିପି, ଏୱଂୱିମୁତ୍ତା ତେ ଭଗୱନ୍ତୋ ଅହେସୁଂ ଇତିପୀ'''ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''।

''କିଂ ପନ ତେ [କିଂ ପନ (ସୀ। ପୀ।)], ସାରିପୁତ୍ତ, ଯେ ତେ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା , ସବ୍ବେ ତେ ଭଗୱନ୍ତୋ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତା, `ଏୱଂସୀଲା ତେ ଭଗୱନ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଇତିପି, ଏୱଂଧମ୍ମା…ପେ… ଏୱଂପଞ୍ଞା… ଏୱଂୱିହାରୀ… ଏୱଂୱିମୁତ୍ତା ତେ ଭଗୱନ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଇତିପୀ'''ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''।

''କିଂ ପନ ତେ [କିଂ ପନ (ସୀ। ପୀ।)], ସାରିପୁତ୍ତ, ଅହଂ ଏତରହି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ୱିଦିତୋ – 'ଏୱଂସୀଲୋ ଭଗୱା ଇତିପି, ଏୱଂଧମ୍ମୋ…ପେ… ଏୱଂପଞ୍ଞୋ … ଏୱଂୱିହାରୀ… ଏୱଂୱିମୁତ୍ତୋ ଭଗୱା ଇତିପୀ'''ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''।

''ଏତ୍ଥ ଚ ହି ତେ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେସୁ ଅରହନ୍ତେସୁ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେସୁ ଚେତୋପରିଯଞାଣଂ ନତ୍ଥି। ଅଥ କିଂ ଚରହି ତେ ଅଯଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଉଳାରା ଆସଭୀ ୱାଚା ଭାସିତା, ଏକଂସୋ ଗହିତୋ, ସୀହନାଦୋ ନଦିତୋ – 'ଏୱଂପସନ୍ନୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତି, ନ ଚାହୁ ନ ଚ ଭୱିସ୍ସତି ନ ଚେତରହି ୱିଜ୍ଜତି ଅଞ୍ଞୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଭଗୱତା ଭିଯ୍ୟୋଭିଞ୍ଞତରୋ ଯଦିଦଂ ସମ୍ବୋଧିଯ'''ନ୍ତି?

୧୪୩। ''ନ ଖୋ ମେ [ନ ଖୋ ପନେତଂ (ସ୍ୟା। କ।)], ଭନ୍ତେ, ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେସୁ ଅରହନ୍ତେସୁ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେସୁ ଚେତୋପରିଯଞାଣଂ ଅତ୍ଥି। ଅପି ଚ, ମେ [ମେ ଭନ୍ତେ (ସୀ। ପୀ। କ।)] ଧମ୍ମନ୍ୱଯୋ ୱିଦିତୋ। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ , ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତିମଂ ନଗରଂ ଦଳ୍ହୁଦ୍ଧାପଂ [ଦଳ୍ହୁଦ୍ଦାପଂ (ସୀ। ପୀ। କ।)] ଦଳ୍ହପାକାରତୋରଣଂ ଏକଦ୍ୱାରଂ। ତତ୍ରସ୍ସ ଦୋୱାରିକୋ ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ ମେଧାୱୀ ଅଞ୍ଞାତାନଂ ନିୱାରେତା, ଞାତାନଂ ପୱେସେତା। ସୋ ତସ୍ସ ନଗରସ୍ସ ସମନ୍ତା ଅନୁପରିଯାଯପଥଂ ଅନୁକ୍କମମାନୋ ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ପାକାରସନ୍ଧିଂ ୱା ପାକାରୱିୱରଂ ୱା ଅନ୍ତମସୋ ବିଳାରନିକ୍ଖମନମତ୍ତମ୍ପି। ତସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – 'ଯେ ଖୋ କେଚି ଓଳାରିକା ପାଣା ଇମଂ ନଗରଂ ପୱିସନ୍ତି ୱା ନିକ୍ଖମନ୍ତି ୱା, ସବ୍ବେ ତେ ଇମିନାୱ ଦ୍ୱାରେନ ପୱିସନ୍ତି ୱା ନିକ୍ଖମନ୍ତି ୱା'ତି। ଏୱମେୱ ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମନ୍ୱଯୋ ୱିଦିତୋ। ଯେ ତେ, ଭନ୍ତେ, ଅହେସୁଂ ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା, ସବ୍ବେ ତେ ଭଗୱନ୍ତୋ ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣେ ପହାଯ ଚେତସୋ ଉପକ୍କିଲେସେ ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣେ ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତଚିତ୍ତା, ସତ୍ତ ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ଯଥାଭୂତଂ ଭାୱେତ୍ୱା ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝିଂସୁ। ଯେପି ତେ, ଭନ୍ତେ, ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା, ସବ୍ବେ ତେ ଭଗୱନ୍ତୋ ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣେ ପହାଯ ଚେତସୋ ଉପକ୍କିଲେସେ ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣେ ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତଚିତ୍ତା, ସତ୍ତ ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ଯଥାଭୂତଂ ଭାୱେତ୍ୱା ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝିସ୍ସନ୍ତି। ଭଗୱାପି, ଭନ୍ତେ, ଏତରହି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣେ ପହାଯ ଚେତସୋ ଉପକ୍କିଲେସେ ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣେ ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତଚିତ୍ତୋ ସତ୍ତ ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ଯଥାଭୂତଂ ଭାୱେତ୍ୱା ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ।

୧୪୪। ''ଇଧାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂ ଧମ୍ମସ୍ସୱନାଯ। ତସ୍ସ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଉତ୍ତରୁତ୍ତରଂ ପଣୀତପଣୀତଂ

କଣ୍ହସୁକ୍କସପ୍ପଟିଭାଗଂ। ଯଥା ଯଥା ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି ଉତ୍ତରୁତ୍ତରଂ ପଣୀତପଣୀତଂ କଣ୍ହସୁକ୍କସପ୍ପଟିଭାଗଂ, ତଥା ତଥାହଂ ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଅଭିଞ୍ଞା ଇଧେକଚ୍ଚଂ ଧମ୍ମଂ ଧମ୍ମେସୁ ନିଟ୍ଠମଗମଂ; ସତ୍ଥରି ପସୀଦିଂ – 'ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା, ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଭଗୱତା ଧମ୍ମୋ, ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ'ତି।

କୁସଲଧମ୍ମଦେସନା

୧୪୫। ''ଅପରଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଯଥା ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ତତ୍ରିମେ କୁସଲା ଧମ୍ମା ସେଯ୍ୟଥିଦଂ, ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା, ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା, ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା, ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି, ପଞ୍ଚ ବଲାନି, ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ। ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ତଂ ଭଗୱା ଅସେସମଭିଜାନାତି, ତଂ ଭଗୱତୋ ଅସେସମଭିଜାନତୋ ଉତ୍ତରି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ନତ୍ଥି, ଯଦଭିଜାନଂ ଅଞ୍ଞୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଭଗୱତା ଭିଯ୍ୟୋଭିଞ୍ଞତରୋ ଅସ୍ସ, ଯଦିଦଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ।

ଆଯତନପଣ୍ଣତ୍ତିଦେସନା

୧୪୬। ''ଅପରଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଯଥା ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଆଯତନପଣ୍ଣତ୍ତୀସୁ। ଛଯିମାନି, ଭନ୍ତେ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରାନି ଆଯତନାନି। ଚକ୍ଖୁଞ୍ଚେୱ ରୂପା [ରୂପାନି (କ।)] ଚ, ସୋତଞ୍ଚେୱ ସଦ୍ଦା ଚ, ଘାନଞ୍ଚେୱ ଗନ୍ଧା ଚ, ଜିୱ୍ହା ଚେୱ ରସା ଚ, କାଯୋ ଚେୱ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଚ, ମନୋ ଚେୱ ଧମ୍ମା ଚ। ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଆଯତନପଣ୍ଣତ୍ତୀସୁ। ତଂ ଭଗୱା ଅସେସମଭିଜାନାତି, ତଂ ଭଗୱତୋ ଅସେସମଭିଜାନତୋ ଉତ୍ତରି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ନତ୍ଥି, ଯଦଭିଜାନଂ ଅଞ୍ଞୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଭଗୱତା ଭିଯ୍ୟୋଭିଞ୍ଞତରୋ ଅସ୍ସ ଯଦିଦଂ ଆଯତନପଣ୍ଣତ୍ତୀସୁ।

ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତିଦେସନା

୧୪୭। ''ଅପରଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଯଥା ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତୀସୁ। ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଭନ୍ତେ, ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତିଯୋ। ଇଧ , ଭନ୍ତେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମତି; ଅସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ଠାତି; ଅସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହା ନିକ୍ଖମତି। ଅଯଂ ପଠମା ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭନ୍ତେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମତି; ଅସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ଠାତି; ଅସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହା ନିକ୍ଖମତି। ଅଯଂ ଦୁତିଯା ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭନ୍ତେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମତି; ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ଠାତି; ଅସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହା ନିକ୍ଖମତି। ଅଯଂ ତତିଯା ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭନ୍ତେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମତି; ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ଠାତି; ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହା ନିକ୍ଖମତି। ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥା ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତି। ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତୀସୁ।

ଆଦେସନୱିଧାଦେସନା

୧୪୮। ''ଅପରଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଯଥା ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଆଦେସନୱିଧାସୁ। ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଭନ୍ତେ, ଆଦେସନୱିଧା। ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଏକଚ୍ଚୋ ନିମିତ୍ତେନ ଆଦିସତି – 'ଏୱମ୍ପି ତେ ମନୋ, ଇତ୍ଥମ୍ପି ତେ ମନୋ, ଇତିପି ତେ ଚିତ୍ତ'ନ୍ତି। ସୋ ବହୁଂ ଚେପି ଆଦିସତି, ତଥେୱ ତଂ ହୋତି, ନୋ ଅଞ୍ଞଥା। ଅଯଂ ପଠମା ଆଦେସନୱିଧା।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭନ୍ତେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ନ ହେୱ ଖୋ ନିମିତ୍ତେନ ଆଦିସତି। ଅପି ଚ ଖୋ ମନୁସ୍ସାନଂ ୱା ଅମନୁସ୍ସାନଂ ୱା ଦେୱତାନଂ ୱା ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଆଦିସତି – 'ଏୱମ୍ପି ତେ ମନୋ, ଇତ୍ଥମ୍ପି ତେ ମନୋ, ଇତିପି ତେ ଚିତ୍ତ'ନ୍ତି। ସୋ ବହୁଂ ଚେପି ଆଦିସତି, ତଥେୱ ତଂ ହୋତି, ନୋ ଅଞ୍ଞଥା। ଅଯଂ ଦୁତିଯା ଆଦେସନୱିଧା।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭନ୍ତେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ନ ହେୱ ଖୋ ନିମିତ୍ତେନ ଆଦିସତି, ନାପି ମନୁସ୍ସାନଂ ୱା ଅମନୁସ୍ସାନଂ ୱା ଦେୱତାନଂ ୱା ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଆଦିସତି। ଅପି ଚ ଖୋ ୱିତକ୍କଯତୋ ୱିଚାରଯତୋ ୱିତକ୍କୱିପ୍ଫାରସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଆଦିସତି – ‘ଏୱମ୍ପି ତେ ମନୋ, ଇତ୍ଥମ୍ପି ତେ ମନୋ, ଇତିପି ତେ ଚିତ୍ତ’ନ୍ତି। ସୋ ବହୁଂ ଚେପି ଆଦିସତି, ତଥେୱ ତଂ ହୋତି, ନୋ ଅଞ୍ଞଥା। ଅଯଂ ତତିଯା ଆଦେସନୱିଧା।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭନ୍ତେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ନ ହେୱ ଖୋ ନିମିତ୍ତେନ ଆଦିସତି, ନାପି ମନୁସ୍ସାନଂ ୱା ଅମନୁସ୍ସାନଂ ୱା ଦେୱତାନଂ ୱା ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଆଦିସତି, ନାପି ୱିତକ୍କଯତୋ ୱିଚାରଯତୋ ୱିତକ୍କୱିପ୍ଫାରସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଆଦିସତି। ଅପି ଚ ଖୋ ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରଂ ସମାଧିଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ [ୱିତକ୍କୱିଚାରସମାଧିସମାପନ୍ନସ୍ସ (ସ୍ଯା। କ।) ଅ। ନି। ୩।୬୧ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାତି – ‘ଯଥା ଇମସ୍ସ ଭୋତୋ ମନୋସଙ୍ଖାରା ପଣିହିତା। ତଥା ଇମସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅନନ୍ତରା ଇମଂ ନାମ ୱିତକ୍କଂ ୱିତକ୍କେସ୍ସତୀ’ତି। ସୋ ବହୁଂ ଚେପି ଆଦିସତି, ତଥେୱ ତଂ ହୋତି, ନୋ ଅଞ୍ଞଥା। ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥା ଆଦେସନୱିଧା। ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଆଦେସନୱିଧାସୁ।

ଦସ୍ସନସମାପତ୍ତିଦେସନା

୧୪୯। ‘‘ଅପରଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଯଥା ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଦସ୍ସନସମାପତ୍ତୀସୁ। ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଭନ୍ତେ, ଦସ୍ସନସମାପତ୍ତିଯୋ। ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଏକଚ୍ଚୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଆତପ୍ପମନ୍ୱାଯ ପଧାନମନ୍ୱାଯ ଅନୁଯୋଗମନ୍ୱାଯ ଅପ୍ପମାଦମନ୍ୱାଯ ସମ୍ମାମନସିକାରମନ୍ୱାଯ ତଥାରୂପଂ ଚେତୋସମାଧିଂ ଫୁସତି, ଯଥାସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ଇମମେୱ କାଯଂ ଉଦ୍ଧଂ ପାଦତଲା ଅଧୋ କେସମତ୍ଥକା ତଚପରିଯନ୍ତଂ ପୂରଂ ନାନପ୍ପକାରସ୍ସ ଅସୁଚିନୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି – ‘ଅତ୍ଥି ଇମସ୍ମିଂ କାଯେ କେସା ଲୋମା ନଖା ଦନ୍ତା ତଚୋ ମଂସଂ ନ୍ହାରୁ ଅଟ୍ଠି ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ୱକ୍କଂ ହଦଯଂ ଯକନଂ କିଲୋମକଂ ପିହକଂ ପପ୍ଫାସଂ ଅନ୍ତଂ ଅନ୍ତଗୁଣଂ ଉଦରିଯଂ କରୀସଂ ପିତ୍ତଂ ସେମ୍ହଂ ପୁବ୍ବୋ ଲୋହିତଂ ସେଦୋ ମେଦୋ ଅସ୍ସୁ ୱସା ଖେଳୋ ସିଙ୍ଘାଣିକା ଲସିକା ମୁତ୍ତ’ନ୍ତି। ଅଯଂ ପଠମା ଦସ୍ସନସମାପତ୍ତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ , ଭନ୍ତେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଆତପ୍ପମନ୍ୱାଯ…ପେ… ତଥାରୂପଂ ଚେତୋସମାଧିଂ ଫୁସତି, ଯଥାସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ଇମମେୱ କାଯଂ ଉଦ୍ଧଂ ପାଦତଲା ଅଧୋ କେସମତ୍ଥକା ତଚପରିଯନ୍ତଂ ପୂରଂ ନାନପ୍ପକାରସ୍ସ ଅସୁଚିନୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି – ‘ଅତ୍ଥି ଇମସ୍ମିଂ କାଯେ କେସା ଲୋମା…ପେ… ଲସିକା ମୁତ୍ତ’ନ୍ତି। ଅତିକ୍କମ୍ମ ଚ ପୁରିସସ୍ସ ଛୱିମଂସଲୋହିତଂ ଅଟ୍ଠିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି। ଅଯଂ ଦୁତିଯା ଦସ୍ସନସମାପତ୍ତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭନ୍ତେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଆତପ୍ପମନ୍ୱାଯ…ପେ… ତଥାରୂପଂ ଚେତୋସମାଧିଂ ଫୁସତି, ଯଥାସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ଇମମେୱ କାଯଂ ଉଦ୍ଧଂ ପାଦତଲା ଅଧୋ କେସମତ୍ଥକା ତଚପରିଯନ୍ତଂ ପୂରଂ ନାନପ୍ପକାରସ୍ସ ଅସୁଚିନୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି – ‘ଅତ୍ଥି ଇମସ୍ମିଂ କାଯେ କେସା ଲୋମା…ପେ… ଲସିକା ମୁତ୍ତ’ନ୍ତି। ଅତିକ୍କମ୍ମ ଚ ପୁରିସସ୍ସ ଛୱିମଂସଲୋହିତଂ ଅଟ୍ଠିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି। ପୁରିସସ୍ସ ଚ ୱିଞ୍ଞାଣସୋତଂ ପଜାନାତି, ଉଭଯତୋ ଅବ୍ବୋଚ୍ଛିନ୍ନଂ ଇଧ ଲୋକେ ପତିଟ୍ଠିତଞ୍ଚ ପରଲୋକେ ପତିଟ୍ଠିତଞ୍ଚ। ଅଯଂ ତତିଯା ଦସ୍ସନସମାପତ୍ତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭନ୍ତେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଆତପ୍ପମନ୍ୱାଯ…ପେ… ତଥାରୂପଂ ଚେତୋସମାଧିଂ ଫୁସତି, ଯଥାସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ଇମମେୱ କାଯଂ ଉଦ୍ଧଂ ପାଦତଲା ଅଧୋ କେସମତ୍ଥକା ତଚପରିଯନ୍ତଂ ପୂରଂ ନାନପ୍ପକାରସ୍ସ ଅସୁଚିନୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି – ‘ଅତ୍ଥି ଇମସ୍ମିଂ କାଯେ କେସା ଲୋମା…ପେ… ଲସିକା ମୁତ୍ତ’ନ୍ତି। ଅତିକ୍କମ୍ମ ଚ ପୁରିସସ୍ସ ଛୱିମଂସଲୋହିତଂ ଅଟ୍ଠିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି। ପୁରିସସ୍ସ ଚ ୱିଞ୍ଞାଣସୋତଂ ପଜାନାତି, ଉଭଯତୋ ଅବ୍ବୋଚ୍ଛିନ୍ନଂ ଇଧ ଲୋକେ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠିତଞ୍ଚ ପରଲୋକେ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠିତଞ୍ଚ। ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥା ଦସ୍ସନସମାପତ୍ତି। ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଦସ୍ସନସମାପତ୍ତୀସୁ।

ପୁଗ୍ଗଲପଣ୍ଣତ୍ତିଦେସନା

୧୫୦। ‘‘ଅପରଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଯଥା ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ପୁଗ୍ଗଲପଣ୍ଣତ୍ତୀସୁ। ସତ୍ତିମେ, ଭନ୍ତେ, ପୁଗ୍ଗଲା। ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତୋ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋ କାଯସକ୍ଖୀ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ ଧମ୍ମାନୁସାରୀ ସଦ୍ଧାନୁସାରୀ। ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁଗ୍ଗଲପଣ୍ଣତ୍ତୀସୁ।

ପଧାନଦେସନା

୧୫୧। ‘‘ଅପରଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଯଥା ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ପଧାନେସୁ। ସତ୍ତିମେ, ଭନ୍ତେ ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ

ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ। ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ପଧାନେସୁ।

ପଟିପଦାଦେସନା

୧୫୨। ‘‘ଅପରଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଯଥା ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ପଟିପଦାସୁ। ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଭନ୍ତେ, ପଟିପଦା ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା, ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା, ସୁଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା, ସୁଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞାତି। ତତ୍ର, ଭନ୍ତେ, ଯାଯଂ ପଟିପଦା ଦୁକ୍ଖା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା, ଅଯଂ, ଭନ୍ତେ, ପଟିପଦା ଉଭଯେନେୱ ହୀନା ଅକ୍ଖାଯତି ଦୁକ୍ଖତ୍ତା ଚ ଦନ୍ଧତ୍ତା ଚ। ତତ୍ର, ଭନ୍ତେ, ଯାଯଂ ପଟିପଦା ଦୁକ୍ଖା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା, ଅଯଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ପଟିପଦା ଦୁକ୍ଖତ୍ତା ହୀନା ଅକ୍ଖାଯତି । ତତ୍ର, ଭନ୍ତେ, ଯାଯଂ ପଟିପଦା ସୁଖା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା, ଅଯଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ପଟିପଦା ଦନ୍ଧତ୍ତା ହୀନା ଅକ୍ଖାଯତି। ତତ୍ର, ଭନ୍ତେ, ଯାଯଂ ପଟିପଦା ସୁଖା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା, ଅଯଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ପଟିପଦା ଉଭଯେନେୱ ପଣୀତା ଅକ୍ଖାଯତି ସୁଖତ୍ତା ଚ ଖିପ୍ପତ୍ତା ଚ। ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ପଟିପଦାସୁ।

ଭସ୍ସସମାଚାରାଦିଦେସନା

୧୫୩। ‘‘ଅପରଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଯଥା ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଭସ୍ସସମାଚାରେ। ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଏକଚ୍ଚୋ ନ ଚେୱ ମୁସାୱାଦୁପସଞ୍ହିତଂ ୱାଚଂ ଭାସତି ନ ଚ ୱେଭୂତିଯଂ ନ ଚ ପେସୁଣିଯଂ ନ ଚ ସାରମ୍ଭଜଂ ଜଯାପେକ୍ଖୋ; ମନ୍ତା ମନ୍ତା ଚ ୱାଚଂ ଭାସତି ନିଧାନୱତିଂ କାଲେନ। ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଭସ୍ସସମାଚାରେ।

‘‘ଅପରଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଯଥା ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ପୁରିସସୀଲସମାଚାରେ। ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଏକଚ୍ଚୋ ସଚ୍ଚୋ ଚସ୍ସ ସଦ୍ଧୋ ଚ, ନ ଚ କୁହକୋ, ନ ଚ ଲପକୋ, ନ ଚ ନେମିତ୍ତିକୋ, ନ ଚ ନିପ୍ପେସିକୋ, ନ ଚ ଲାଭେନ ଲାଭଂ ନିଜିଗୀସନକୋ [ଜିଜିଗିଂସନକୋ (ସ୍ୟା।), ନିଜିଗିଂସିତା (ସୀ। ପୀ।)], ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ, ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୂ, ସମକାରୀ, ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ, ଅତନ୍ଦିତୋ, ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ, ଝାଯୀ, ସତିମା, କଲ୍ୟାଣପଟିଭାନୋ, ଗତିମା, ଧିତିମା, ମତିମା, ନ ଚ କାମେସୁ ଗିଦ୍ଧୋ, ସତୋ ଚ ନିପକୋ ଚ। ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସସୀଲସମାଚାରେ।

ଅନୁସାସନୱିଧାଦେସନା

୧୫୪। ‘‘ଅପରଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଯଥା ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଅନୁସାସନୱିଧାସୁ। ଚତସ୍ସୋ ଇମା ଭନ୍ତେ ଅନୁସାସନୱିଧା – ଜାନାତି , ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଅପରଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ଯୋନିସୋମନସିକାରା ‘ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଯଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ତଥା ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ ତିଣ୍ଣଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ସୋତାପନ୍ନୋ ଭୱିସ୍ସତି ଅୱିନିପାତଧମ୍ମୋ ନିଯତୋ ସମ୍ବୋଧିପରାଯଣୋ’ତି। ଜାନାତି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ପରଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ଯୋନିସୋମନସିକାରା – ‘ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଯଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ତଥା ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ ତିଣ୍ଣଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ରାଗଦୋସମୋହାନଂ ତନୁତ୍ତା ସକଦାଗାମୀ ଭୱିସ୍ସତି, ସକିଦେୱ ଇମଂ ଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରିସ୍ସତୀ’ତି। ଜାନାତି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ପରଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ଯୋନିସୋମନସିକାରା – ‘ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଯଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ତଥା ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଓପପାତିକୋ ଭୱିସ୍ସତି ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାଯୀ ଅନାୱତ୍ତିଧମ୍ମୋ ତସ୍ମା ଲୋକା’ତି। ଜାନାତି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ପରଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ଯୋନିସୋମନସିକାରା – ‘ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଯଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ତଥା ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିସ୍ସତୀ’ତି। ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅନୁସାସନୱିଧାସୁ।

ପରପୁଗ୍ଗଲୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦେସନା

୧୫୫। ‘‘ଅପରଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଯଥା ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ପରପୁଗ୍ଗଲୱିମୁତ୍ତିଞାଣେ। ଜାନାତି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ପରଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ଯୋନିସୋମନସିକାରା – ‘ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତିଣ୍ଣଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ସୋତାପନ୍ନୋ ଭୱିସ୍ସତି ଅୱିନିପାତଧମ୍ମୋ ନିଯତୋ ସମ୍ବୋଧିପରାଯଣୋ’ତି। ଜାନାତି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ପରଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ଯୋନିସୋମନସିକାରା – ‘ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତିଣ୍ଣଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ରାଗଦୋସମୋହାନଂ ତନୁତ୍ତା ସକଦାଗାମୀ ଭୱିସ୍ସତି, ସକିଦେୱ ଇମଂ ଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରିସ୍ସତୀ’ତି। ଜାନାତି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ପରଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ଯୋନିସୋମନସିକାରା – ‘ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଓପପାତିକୋ ଭୱିସ୍ସତି ତତ୍ଥ

ପରିନିବ୍ବାଯୀ ଅନାଵତ୍ତିଧମ୍ମୋ ତସ୍ମା ଲୋକା'ତି। ଜାନାତି, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା ପରଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ଯୋନିସୋମନସିକାରା – 'ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆସଵାନଂ ଖଯା ଅନାସଵଂ ଚେତୋଵିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାଵିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରିସ୍ସତୀ'ତି। ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ପରପୁଗ୍ଗଲଵିମୁତ୍ତିଞାଣେ।

ସସ୍ସତଵାଦଦେସନା

୧୫୬। ''ଅପରଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଯଥା ଭଗଵା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ସସ୍ସତଵାଦେସୁ। ତଯୋମେ, ଭନ୍ତେ, ସସ୍ସତଵାଦା। ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଏକଚ୍ଚୋ ସମଣୋ ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଵା ଆତପ୍ପମନ୍ୱାଯ…ପେ… ତଥାରୂପଂ ଚେତୋସମାଧିଂ ଫୁସତି, ଯଥାସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ଅନେକଵିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିଵାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ, ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ ତିସ୍ସୋପି ଜାତିଯୋ ଚତସ୍ସୋପି ଜାତିଯୋ ପଞ୍ଚପି ଜାତିଯୋ ଦସପି ଜାତିଯୋ ଵୀସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ତିଂସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ଚତ୍ତାଲୀସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ପଞ୍ଞାସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ଜାତିସତମ୍ପି ଜାତିସହସ୍ସମ୍ପି ଜାତିସତସହସ୍ସମ୍ପି ଅନେକାନିପି ଜାତିସତାନି ଅନେକାନିପି ଜାତିସହସ୍ସାନି ଅନେକାନିପି ଜାତିସତସହସ୍ସାନି, 'ଅମୁତ୍ରାସିଂ ଏଵଂନାମୋ ଏଵଂଗୋତ୍ତୋ ଏଵଂଵଣ୍ଣୋ ଏଵମାହାରୋ ଏଵଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂଵେଦୀ ଏଵମାଯୁପରିଯନ୍ତୋ, ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଅମୁତ୍ର ଉଦପାଦିଂ; ତତ୍ରାପାସିଂ ଏଵଂନାମୋ ଏଵଂଗୋତ୍ତୋ ଏଵଂଵଣ୍ଣୋ ଏଵମାହାରୋ ଏଵଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂଵେଦୀ ଏଵମାଯୁପରିଯନ୍ତୋ, ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇଧୂପପନ୍ନୋ'ତି। ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକଵିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିଵାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ସୋ ଏଵମାହ – 'ଅତୀତଂପାହଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ଜାନାମି – ସଂଵଟ୍ଟି ଵା ଲୋକୋ ଵିଵଟ୍ଟି ଵାତି। ଅନାଗତଂପାହଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ଜାନାମି – ସଂଵଟ୍ଟିସ୍ସତି ଵା ଲୋକୋ ଵିଵଟ୍ଟିସ୍ସତି ଵାତି। ସସ୍ସତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ ଵଞ୍ଝୋ କୂଟଟ୍ଠୋ ଏସିକଟ୍ଠାଯିଟ୍ଠିତୋ। ତେ ଚ ସତ୍ତା ସନ୍ଧାଵନ୍ତି ସଂସରନ୍ତି ଚଵନ୍ତି ଉପପଜ୍ଜନ୍ତି, ଅତ୍ଥିତ୍ୱେଵ ସସ୍ସତିସମ'ନ୍ତି। ଅଯଂ ପଠମୋ ସସ୍ସତଵାଦୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭନ୍ତେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସମଣୋ ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଵା ଆତପ୍ପମନ୍ୱାଯ…ପେ… ତଥାରୂପଂ ଚେତୋସମାଧିଂ ଫୁସତି, ଯଥାସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ଅନେକଵିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିଵାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ, ଏକମ୍ପି ସଂଵଟ୍ଟଵିଵଟ୍ଟଂ ଦ୍ୱେପି ସଂଵଟ୍ଟଵିଵଟ୍ଟାନି ତୀଣିପି ସଂଵଟ୍ଟଵିଵଟ୍ଟାନି ଚତ୍ତାରିପି ସଂଵଟ୍ଟଵିଵଟ୍ଟାନି ପଞ୍ଚପି ସଂଵଟ୍ଟଵିଵଟ୍ଟାନି ଦସପି ସଂଵଟ୍ଟଵିଵଟ୍ଟାନି, 'ଅମୁତ୍ରାସିଂ ଏଵଂନାମୋ ଏଵଂଗୋତ୍ତୋ ଏଵଂଵଣ୍ଣୋ ଏଵମାହାରୋ ଏଵଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂଵେଦୀ ଏଵମାଯୁପରିଯନ୍ତୋ, ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଅମୁତ୍ର ଉଦପାଦିଂ; ତତ୍ରାପାସିଂ ଏଵଂନାମୋ ଏଵଂଗୋତ୍ତୋ ଏଵଂଵଣ୍ଣୋ ଏଵମାହାରୋ ଏଵଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂଵେଦୀ ଏଵମାଯୁପରିଯନ୍ତୋ, ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇଧୂପପନ୍ନୋ'ତି। ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକଵିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିଵାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ସୋ ଏଵମାହ – 'ଅତୀତଂପାହଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ଜାନାମି ସଂଵଟ୍ଟି ଵା ଲୋକୋ ଵିଵଟ୍ଟି ଵାତି । ଅନାଗତଂପାହଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ଜାନାମି ସଂଵଟ୍ଟିସ୍ସତି ଵା ଲୋକୋ ଵିଵଟ୍ଟିସ୍ସତି ଵାତି। ସସ୍ସତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ ଵଞ୍ଝୋ କୂଟଟ୍ଠୋ ଏସିକଟ୍ଠାଯିଟ୍ଠିତୋ। ତେ ଚ ସତ୍ତା ସନ୍ଧାଵନ୍ତି ସଂସରନ୍ତି ଚଵନ୍ତି ଉପପଜ୍ଜନ୍ତି, ଅତ୍ଥିତ୍ୱେଵ ସସ୍ସତିସମ'ନ୍ତି। ଅଯଂ ଦୁତିଯୋ ସସ୍ସତଵାଦୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭନ୍ତେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସମଣୋ ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଵା ଆତପ୍ପମନ୍ୱାଯ…ପେ… ତଥାରୂପଂ ଚେତୋସମାଧିଂ ଫୁସତି, ଯଥାସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ଅନେକଵିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିଵାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ, ଦସପି ସଂଵଟ୍ଟଵିଵଟ୍ଟାନି ଵୀସମ୍ପି ସଂଵଟ୍ଟଵିଵଟ୍ଟାନି ତିଂସମ୍ପି ସଂଵଟ୍ଟଵିଵଟ୍ଟାନି ଚତ୍ତାଲୀସମ୍ପି ସଂଵଟ୍ଟଵିଵଟ୍ଟାନି, 'ଅମୁତ୍ରାସିଂ ଏଵଂନାମୋ ଏଵଂଗୋତ୍ତୋ ଏଵଂଵଣ୍ଣୋ ଏଵମାହାରୋ ଏଵଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂଵେଦୀ ଏଵମାଯୁପରିଯନ୍ତୋ, ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଅମୁତ୍ର ଉଦପାଦିଂ; ତତ୍ରାପାସିଂ ଏଵଂନାମୋ ଏଵଂଗୋତ୍ତୋ ଏଵଂଵଣ୍ଣୋ ଏଵମାହାରୋ ଏଵଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂଵେଦୀ ଏଵମାଯୁପରିଯନ୍ତୋ, ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇଧୂପପନ୍ନୋ'ତି। ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକଵିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିଵାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ସୋ ଏଵମାହ – 'ଅତୀତଂପାହଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ଜାନାମି ସଂଵଟ୍ଟିପି ଲୋକୋ ଵିଵଟ୍ଟିପୀତି; ଅନାଗତଂପାହଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ଜାନାମି ସଂଵଟ୍ଟିସ୍ସତିପି ଲୋକୋ ଵିଵଟ୍ଟିସ୍ସତିପୀତି। ସସ୍ସତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ ଵଞ୍ଝୋ କୂଟଟ୍ଠୋ ଏସିକଟ୍ଠାଯିଟ୍ଠିତୋ। ତେ ଚ ସତ୍ତା ସନ୍ଧାଵନ୍ତି ସଂସରନ୍ତି ଚଵନ୍ତି ଉପପଜ୍ଜନ୍ତି, ଅତ୍ଥିତ୍ୱେଵ ସସ୍ସତିସମ'ନ୍ତି। ଅଯଂ ତତିଯୋ ସସ୍ସତଵାଦୋ, ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ସସ୍ସତଵାଦେସୁ।

ପୁବ୍ବେନିଵାସାନୁସ୍ସତିଞାଣଦେସନା

୧୫୭। ''ଅପରଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଯଥା ଭଗଵା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ପୁବ୍ବେନିଵାସାନୁସ୍ସତିଞାଣେ। ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଏକଚ୍ଚୋ ସମଣୋ ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଵା ଆତପ୍ପମନ୍ୱାଯ…ପେ… ତଥାରୂପଂ ଚେତୋସମାଧିଂ ଫୁସତି, ଯଥାସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ଅନେକଵିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିଵାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ, ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ ତିସ୍ସୋପି ଜାତିଯୋ ଚତସ୍ସୋପି ଜାତିଯୋ ପଞ୍ଚପି ଜାତିଯୋ ଦସପି ଜାତିଯୋ ଵୀସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ତିଂସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ଚତ୍ତାଲୀସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ପଞ୍ଞାସମ୍ପି ଜାତିଯୋ ଜାତିସତମ୍ପି ଜାତିସହସ୍ସମ୍ପି ଜାତିସତସହସ୍ସମ୍ପି ଅନେକେପି ସଂଵଟ୍ଟକପ୍ପେ ଅନେକେପି ଵିଵଟ୍ଟକପ୍ପେ ଅନେକେପି ସଂଵଟ୍ଟଵିଵଟ୍ଟକପ୍ପେ, 'ଅମୁତ୍ରାସିଂ ଏଵଂନାମୋ ଏଵଂଗୋତ୍ତୋ ଏଵଂଵଣ୍ଣୋ ଏଵମାହାରୋ ଏଵଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂଵେଦୀ

ଏୱଂମାୟୁପରିୟନ୍ତୋ, ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଅମୁତ୍ର ଉଦପାଦିଂ; ତତ୍ରାପାସିଂ ଏୱଂନାମୋ ଏୱଂଗୋତ୍ତୋ ଏୱଂୱଣ୍ଣୋ ଏୱମାହାରୋ ଏୱଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଏୱମାୟୁପରିୟନ୍ତୋ, ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇଧୂପପନ୍ନୋ’ତି। ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ସନ୍ତି, ଭନ୍ତେ, ଦେୱା [ସତ୍ତା (ସ୍ୟା।)], ୟେସଂ ନ ସକ୍କା ଗଣନାୟ ୱା ସଙ୍ଖାନେନ ୱା ଆୟୁ ସଙ୍ଖାତୁଂ। ଅପି ଚ, ୟସ୍ମିଂ ୟସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ଅଭିନିୱୁଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ [ଅଭିନିୱୁତ୍ଥପୁବ୍ବୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ହୋତି ୟଦି ୱା ରୂପୀସୁ ୟଦି ୱା ଅରୂପୀସୁ ୟଦି ୱା ସଞ୍ଞୀସୁ ୟଦି ୱା ଅସଞ୍ଞୀସୁ ୟଦି ୱା ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀସୁ। ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ଏତଦାନୁତ୍ତରିୟଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣେ।

ଚୁତୂପପାତଞାଣଦେସନା

୧୫୮। ‘‘ଅପରଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦାନୁତ୍ତରିୟଂ, ୟଥା ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ସତ୍ତାନଂ ଚୁତୂପପାତଞାଣେ। ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଏକଚ୍ଚୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଆତପ୍ପମନ୍ୱାୟ…ପେ… ତଥାରୂପଂ ଚେତୋସମାଧିଂ ଫୁସତି, ୟଥାସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ୟଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି – ‘ଇମେ ୱତ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାୟଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅରିୟାନଂ ଉପୱାଦକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନା। ତେ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପନ୍ନା। ଇମେ ୱା ପନ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାୟସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ୱଚୀସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ମନୋସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅରିୟାନଂ ଅନୁପୱାଦକା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନା। ତେ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନା’ତି। ଇତି ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ୟଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି। ଏତଦାନୁତ୍ତରିୟଂ, ଭନ୍ତେ, ସତ୍ତାନଂ ଚୁତୂପପାତଞାଣେ।

ଇଦ୍ଧିୱିଧଦେସନା

୧୫୯। ‘‘ଅପରଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦାନୁତ୍ତରିୟଂ, ୟଥା ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଇଦ୍ଧିୱିଧାସୁ। ଦ୍ୱେମା, ଭନ୍ତେ, ଇଦ୍ଧିୱିଧାୟୋ – ଅତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ, ଇଦ୍ଧି ସାସୱା ସଉପଧିକା, ‘ନୋ ଅରିୟା’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ, ଇଦ୍ଧି ଅନାସୱା ଅନୁପଧିକା ‘ଅରିୟା’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ‘‘କତମା ଚ, ଭନ୍ତେ, ଇଦ୍ଧି ସାସୱା ସଉପଧିକା, ‘ନୋ ଅରିୟା’ତି ୱୁଚ୍ଚତି? ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଏକଚ୍ଚୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଆତପ୍ପମନ୍ୱାୟ…ପେ… ତଥାରୂପଂ ଚେତୋସମାଧିଂ ଫୁସତି, ୟଥାସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ଅନେକୱିହିତଂ ଇଦ୍ଧିୱିଧଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋତି। ଏକୋପି ହୁତ୍ୱା ବହୁଧା ହୋତି, ବହୁଧାପି ହୁତ୍ୱା ଏକୋ ହୋତି; ଆୱିଭାୱଂ ତିରୋଭାୱଂ ତିରୋକୁଟ୍ଟଂ ତିରୋପାକାରଂ ତିରୋପବ୍ବତଂ ଅସଜ୍ଜମାନୋ ଗଚ୍ଛତି ସେୟ୍ୟଥାପି ଆକାସେ। ପଥୱିୟାପି ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନିମ୍ମୁଜ୍ଜଂ କରୋତି, ସେୟ୍ୟଥାପି ଉଦକେ। ଉଦକେପି ଅଭିଜ୍ଜମାନେ ଗଚ୍ଛତି, ସେୟ୍ୟଥାପି ପଥୱିୟଂ। ଆକାସେପି ପଲ୍ଲଙ୍କେନ କମତି, ସେୟ୍ୟଥାପି ପକ୍ଖୀ ସକୁଣୋ। ଇମେପି ଚନ୍ଦିମସୂରିୟେ ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକେ ଏୱଂମହାନୁଭାୱେ ପାଣିନା ପରାମସତି ପରିମଜ୍ଜତି। ୟାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକାପି କାୟେନ ୱସଂ ୱତ୍ତେତି। ଅୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଇଦ୍ଧି ସାସୱା ସଉପଧିକା, ‘ନୋ ଅରିୟା’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘କତମା ପନ, ଭନ୍ତେ, ଇଦ୍ଧି ଅନାସୱା ଅନୁପଧିକା, ‘ଅରିୟା’ତି ୱୁଚ୍ଚତି? ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଚେ ଆକଙ୍ଖତି – ‘ପଟିକୂଲେ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରେୟ୍ୟ’ନ୍ତି, ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ତତ୍ଥ ୱିହରତି। ସଚେ ଆକଙ୍ଖତି – ‘ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରେୟ୍ୟ’ନ୍ତି, ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ତତ୍ଥ ୱିହରତି। ସଚେ ଆକଙ୍ଖତି – ‘ପଟିକୂଲେ ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରେୟ୍ୟ’ନ୍ତି, ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ତତ୍ଥ ୱିହରତି। ସଚେ ଆକଙ୍ଖତି – ‘ପଟିକୂଲେ ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ଚ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରେୟ୍ୟ’ନ୍ତି, ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ତତ୍ଥ ୱିହରତି। ସଚେ ଆକଙ୍ଖତି – ‘ପଟିକୂଲଞ୍ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲଞ୍ଚ ତଦୁଭୟଂ ଅଭିନିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରେୟ୍ୟଂ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ’ତି, ଉପେକ୍ଖକୋ ତତ୍ଥ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ଅୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଇଦ୍ଧି ଅନାସୱା ଅନୁପଧିକା ‘ଅରିୟା’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏତଦାନୁତ୍ତରିୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଇଦ୍ଧିୱିଧାସୁ । ତଂ ଭଗୱା ଅସେସମଭିଜାନାତି, ତଂ ଭଗୱତୋ ଅସେସମଭିଜାନତୋ ଉତ୍ତରି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ ନତ୍ଥି, ୟଦଭିଜାନଂ ଅଞ୍ଞୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଭଗୱତା ଭିୟ୍ୟୋଭିଞ୍ଞତରୋ ଅସ୍ସ ୟଦିଦଂ ଇଦ୍ଧିୱିଧାସୁ।

ଅଞ୍ଞଥାସତ୍ଥୁଗୁଣଦସ୍ସନଂ

୧୬୦। ‘‘ୟଂ ତଂ, ଭନ୍ତେ, ସଦ୍ଧେନ କୁଲପୁତ୍ତେନ ପତ୍ତବ୍ବଂ ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟେନ ଥାମୱତା ପୁରିସଥାମେନ ପୁରିସୱୀରିୟେନ ପୁରିସପରକ୍କମେନ

ପୁରିସଧୋରୟ୍ହେନ, ଅନୁପ୍ପତ୍ତଂ ତଂ ଭଗୱତା। ନ ଚ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା କାମେସୁ କାମସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ହୀନଂ ଗମ୍ମଂ ପୋଥୁଜ୍ଜନିକଂ ଅନରିଯଂ ଅନତ୍ଥସଂହିତଂ, ନ ଚ ଅତ୍ତକିଲମଥାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନରିଯଂ ଅନତ୍ଥସଂହିତଂ। ଚତୁନ୍ନଞ୍ଚ ଭଗୱା ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ।

ଅନୁଯୋଗଦାନପ୍ପକାରୋ

୧୬୧। ''ସଚେ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟୁ – 'କିଂ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଅହେସୁଂ ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ ଅଞ୍ଞେ ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା ଭଗୱତା ଭିୟ୍ୟୋଭିଞ୍ଞତରା ସମ୍ବୋଧିଯ'ନ୍ତି, ଏୱଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, 'ନୋ'ତି ୱଦେଯ୍ୟଂ। 'କିଂ ପନାୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ଅଞ୍ଞେ ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା ଭଗୱତା ଭିୟ୍ୟୋଭିଞ୍ଞତରା ସମ୍ବୋଧିଯ'ନ୍ତି, ଏୱଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, 'ନୋ'ତି ୱଦେଯ୍ୟଂ । 'କିଂ ପନାୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଅତ୍ଥେତରହି ଅଞ୍ଞୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଭଗୱତା ଭିୟ୍ୟୋଭିଞ୍ଞତରୋ ସମ୍ବୋଧିଯ'ନ୍ତି, ଏୱଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, 'ନୋ'ତି ୱଦେଯ୍ୟଂ।

''ସଚେ ପନ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟ – 'କିଂ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଅହେସୁଂ ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ ଅଞ୍ଞେ ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା ଭଗୱତା ସମସମା ସମ୍ବୋଧିଯ'ନ୍ତି, ଏୱଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, 'ଏୱ'ନ୍ତି ୱଦେଯ୍ୟଂ। 'କିଂ ପନାୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ଅଞ୍ଞେ ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା ଭଗୱତା ସମସମା ସମ୍ବୋଧିଯ'ନ୍ତି, ଏୱଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ''ଏୱ''ନ୍ତି ୱଦେଯ୍ୟଂ । 'କିଂ ପନାୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଅତ୍ଥେତରହି ଅଞ୍ଞେ ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା ଭଗୱତା ସମସମା ସମ୍ବୋଧିଯ'ନ୍ତି, ଏୱଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଅହଂ ଭନ୍ତେ 'ନୋ'ତି ୱଦେଯ୍ୟଂ।

''ସଚେ ପନ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟ – 'କିଂ ପନାଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଏକଚ୍ଚଂ ଅବ୍ଭନୁଜାନାତି , ଏକଚ୍ଚଂ ନ ଅବ୍ଭନୁଜାନାତୀ'ତି, ଏୱଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ବ୍ୟାକରେଯ୍ୟଂ – 'ସମ୍ମୁଖା ମେତଂ, ଆୱୁସୋ, ଭଗୱତୋ ସୁତଂ, ସମ୍ମୁଖା ପଟିଗ୍ଗହିତଂ – ''ଅହେସୁଂ ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ମଯା ସମସମା ସମ୍ବୋଧିଯ''ନ୍ତି। ସମ୍ମୁଖା ମେତଂ, ଆୱୁସୋ, ଭଗୱତୋ ସୁତଂ, ସମ୍ମୁଖା ପଟିଗ୍ଗହିତଂ – ''ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ମଯା ସମସମା ସମ୍ବୋଧିଯ''ନ୍ତି। ସମ୍ମୁଖା ମେତଂ, ଆୱୁସୋ, ଭଗୱତୋ ସୁତଂ ସମ୍ମୁଖା ପଟିଗ୍ଗହିତଂ – ''ଅଟ୍ଠାନମେତଂ ଅନୱକାସୋ ଯଂ ଏକିସ୍ସା ଲୋକଧାତୁଯା ଦ୍ୱେ ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଅପୁବ୍ବଂ ଅଚରିମଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ, ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତୀ'''ତି।

''କଚ୍ଚାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଏୱଂ ବ୍ୟାକରମାନୋ ୱୁତ୍ତୱାଦୀ ଚେୱ ଭଗୱତୋ ହୋମି, ନ ଚ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭୂତେନ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖାମି, ଧମ୍ମସ୍ସ ଚାନୁଧମ୍ମଂ ବ୍ୟାକରୋମି, ନ ଚ କୋଚି ସହଧମ୍ମିକୋ ୱାଦାନୁୱାଦୋ [ୱାଦାନୁପାତୋ (ସୀ।)] ଗାରଯ୍ହଂ ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛତୀ''ତି? ''ତଗ୍ଘ ତ୍ୱଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଏୱଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଏୱଂ ବ୍ୟାକରମାନୋ ୱୁତ୍ତୱାଦୀ ଚେୱ ମେ ହୋସି, ନ ଚ ମଂ ଅଭୂତେନ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖସି, ଧମ୍ମସ୍ସ ଚାନୁଧମ୍ମଂ ବ୍ୟାକରୋସି, ନ ଚ କୋଚି ସହଧମ୍ମିକୋ ୱାଦାନୁୱାଦୋ ଗାରଯ୍ହଂ ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛତୀ''ତି।

ଅଚ୍ଛରିଯଅବ୍ଭୁତଂ

୧୬୨। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ଉଦାଯୀ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ, ତଥାଗତସ୍ସ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତା ସନ୍ତୁଟ୍ଠିତା ସଲ୍ଲେଖତା। ଯତ୍ର ହି ନାମ ତଥାଗତୋ ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକୋ ଏୱଂମହାନୁଭାୱୋ, ଅଥ ଚ ପନ ନେୱତ୍ତାନଂ ପାତୁକରିସ୍ସତି! ଏକମେକଞ୍ଚେପି ଇତୋ, ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଅତ୍ତନି ସମନୁପସ୍ସେଯ୍ୟୁଂ, ତେ ତାୱତକେନେୱ ପଟାକଂ ପରିହରେଯ୍ୟୁଂ। ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ, ତଥାଗତସ୍ସ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତା ସନ୍ତୁଟ୍ଠିତା ସଲ୍ଲେଖତା। ଯତ୍ର ହି ନାମ ତଥାଗତୋ ଏୱଂ ମହିଦ୍ଧିକୋ ଏୱଂମହାନୁଭାୱୋ। ଅଥ ଚ ପନ ନେୱତ୍ତାନଂ ପାତୁକରିସ୍ସତୀ''ତି!

''ପସ୍ସ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଉଦାଯି, 'ତଥାଗତସ୍ସ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତା ସନ୍ତୁଟ୍ଠିତା ସଲ୍ଲେଖତା। ଯତ୍ର ହି ନାମ ତଥାଗତୋ ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକୋ ଏୱଂମହାନୁଭାୱୋ, ଅଥ ଚ ପନ ନେୱତ୍ତାନଂ ପାତୁକରିସ୍ସତି'! ଏକମେକଞ୍ଚେପି ଇତୋ, ଉଦାଯି, ଧମ୍ମଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଅତ୍ତନି ସମନୁପସ୍ସେଯ୍ୟୁଂ, ତେ ତାୱତକେନେୱ ପଟାକଂ ପରିହରେଯ୍ୟୁଂ। ପସ୍ସ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଉଦାଯି, 'ତଥାଗତସ୍ସ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତା ସନ୍ତୁଟ୍ଠିତା ସଲ୍ଲେଖତା। ଯତ୍ର ହି ନାମ ତଥାଗତୋ ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକୋ ଏୱଂମହାନୁଭାୱୋ, ଅଥ ଚ ପନ ନେୱତ୍ତାନଂ ପାତୁକରିସ୍ସତୀ'''ତି!

୧୬୩। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ତସ୍ମା ତିହ ତ୍ୱଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଇମଂ ଧମ୍ମପରିଯାଯଂ ଅଭିକ୍ଖଣଂ ଭାସେଯ୍ୟାସି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉପାସକାନଂ ଉପାସିକାନଂ। ଯେସମ୍ପି ହି, ସାରିପୁତ୍ତ, ମୋଘପୁରିସାନଂ ଭୱିସ୍ସତି ତଥାଗତେ କଙ୍ଖା ୱା ୱିମତି ୱା, ତେସମିମଂ ଧମ୍ମପରିଯାଯଂ ସୁତ୍ୱା ତଥାଗତେ କଙ୍ଖା ୱା ୱିମତି ୱା, ସା ପହୀଯିସ୍ସତୀ''ତି। ଇତି ହିଦଂ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ସମ୍ମୁଖା ସମ୍ପସାଦଂ

ପୱେଦେସି। ତସ୍ମା ଇମସ୍ସ ୱେୟ୍ୟାକରଣସ୍ସ ସମ୍ପସାଦନୀୟଂ ତ୍ୱେୱ ଅଧିୱଚନନ୍ତି।

ସମ୍ପସାଦନୀୟସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ପଞ୍ଚମଂ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୬। ପାସାଦିକସୁତ୍ତଂ

୧୬୪। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସକ୍କେସୁ ୱିହରତି ୱେଧଞ୍ଞା ନାମ ସକ୍କା, ତେସଂ ଅମ୍ବୱନେ ପାସାଦେ।

ନିଗଣ୍ଠନାଟପୁତ୍ତକାଲଙ୍କିରିଯା

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ [ନାଥପୁତ୍ତୋ (ସୀ। ପୀ।)] ପାୱାଯଂ ଅଧୁନାକାଲଙ୍କତୋ ହୋତି। ତସ୍ସ କାଲଙ୍କିରିଯାଯ ଭିନ୍ନା ନିଗଣ୍ଠା ଦ୍ୱେଧିକଜାତା ଭଣ୍ଡନଜାତା କଲହଜାତା ୱିୱାଦାପନ୍ନା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ମୁଖସତ୍ତୀହି ୱିତୁଦନ୍ତା ୱିହରନ୍ତି – ‘‘ନ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଜାନାସି, ଅହଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଜାନାମି, କିଂ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଜାନିସ୍ସସି? ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନୋ ତ୍ୱମସି, ଅହମସ୍ମି ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନୋ। ସହିତଂ ମେ, ଅସହିତଂ ତେ। ପୁରେୱଚନୀଯଂ ପଚ୍ଛା ଅୱଚ, ପଚ୍ଛାୱଚନୀଯଂ ପୁରେ ଅୱଚ। ଅଧିଚିଣ୍ଣଂ ତେ ୱିପରାୱତ୍ତଂ, ଆରୋପିତୋ ତେ ୱାଦୋ, ନିଗ୍ଗହିତୋ ତ୍ୱମସି, ଚର ୱାଦପ୍ପମୋକ୍ଖାଯ, ନିବ୍ବେଠେହି ୱା ସଚେ ପହୋସୀ’’ତି। ୱଧୋଯେୱ ଖୋ [ୱଧୋଯେୱେକୋ (କ।)] ମଞ୍ଞେ ନିଗଣ୍ଠେସୁ ନାଟପୁତ୍ତିଯେସୁ ୱତ୍ତତି [ଅନୁୱତ୍ତତି (ସ୍ୟା। କ।)]। ଯେପି ନିଗଣ୍ଠସ୍ସ ନାଟପୁତ୍ତସ୍ସ ସାୱକା ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା , ତେପି [ତେ ତେସୁ (କ।)] ନିଗଣ୍ଠେସୁ ନାଟପୁତ୍ତିଯେସୁ ନିବ୍ବିନ୍ନରୂପା [ନିବ୍ବିନ୍ଦରୂପା (କ।)] ୱିରତ୍ତରୂପା ପଟିୱାନରୂପା, ଯଥା ତଂ ଦୁରକ୍ଖାତେ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଦୁପ୍ପୱେଦିତେ ଅନିଯ୍ୟାନିକେ ଅନୁପସମସଂୱତ୍ତନିକେ ଅସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପୱେଦିତେ ଭିନ୍ନଥୂପେ ଅପ୍ପଟିସରଣେ।

୧୬୫। ଅଥ ଖୋ ଚୁନ୍ଦୋ ସମଣୁଦ୍ଦେସୋ ପାୱାଯଂ ୱସ୍ସଂୱୁଟ୍ଠୋ [ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଯେନ ସାମଗାମୋ, ଯେନାଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଚୁନ୍ଦୋ ସମଣୁଦ୍ଦେସୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ନିଗଣ୍ଠୋ, ଭନ୍ତେ, ନାଟପୁତ୍ତୋ ପାୱାଯଂ ଅଧୁନାକାଲଙ୍କତୋ। ତସ୍ସ କାଲଙ୍କିରିଯାଯ ଭିନ୍ନା ନିଗଣ୍ଠା ଦ୍ୱେଧିକଜାତା…ପେ… ଭିନ୍ନଥୂପେ ଅପ୍ପଟିସରଣେ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଚୁନ୍ଦଂ ସମଣୁଦ୍ଦେସଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅତ୍ଥି ଖୋ ଇଦଂ, ଆୱୁସୋ ଚୁନ୍ଦ, କଥାପାଭତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ। ଆଯାମାୱୁସୋ ଚୁନ୍ଦ, ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିସ୍ସାମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତମତ୍ଥଂ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସ୍ସାମା’’ତି [ଆରୋଚେଯ୍ୟାମାତି (ସ୍ୟା।)]। ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ଚୁନ୍ଦୋ ସମଣୁଦ୍ଦେସୋ ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଚ ଆନନ୍ଦୋ ଚୁନ୍ଦୋ ଚ ସମଣୁଦ୍ଦେସୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଚୁନ୍ଦୋ ସମଣୁଦ୍ଦେସୋ ଏୱମାହ, ‘ନିଗଣ୍ଠୋ, ଭନ୍ତେ, ନାଟପୁତ୍ତୋ ପାୱାଯଂ ଅଧୁନାକାଲଙ୍କତୋ, ତସ୍ସ କାଲଙ୍କିରିଯାଯ ଭିନ୍ନା ନିଗଣ୍ଠା…ପେ… ଭିନ୍ନଥୂପେ ଅପ୍ପଟିସରଣେ’’’ତି।

ଅସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପୱେଦିତଧମ୍ମୱିନଯୋ

୧୬୬। ‘‘ଏୱଂ ହେତଂ, ଚୁନ୍ଦ, ହୋତି ଦୁରକ୍ଖାତେ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଦୁପ୍ପୱେଦିତେ ଅନିଯ୍ୟାନିକେ ଅନୁପସମସଂୱତ୍ତନିକେ ଅସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପୱେଦିତେ। ଇଧ, ଚୁନ୍ଦ, ସତ୍ଥା ଚ ହୋତି ଅସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ଧମ୍ମୋ ଚ ଦୁରକ୍ଖାତୋ ଦୁପ୍ପୱେଦିତୋ ଅନିଯ୍ୟାନିକୋ ଅନୁପସମସଂୱତ୍ତନିକୋ ଅସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପୱେଦିତୋ, ସାୱକୋ ଚ ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ନ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ୱିହରତି ନ ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ନ ଅନୁଧମ୍ମଚାରୀ, ୱୋକ୍କମ୍ମ ଚ ତମ୍ହା ଧମ୍ମା ୱତ୍ତତି। ସୋ ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ – ‘ତସ୍ସ ତେ, ଆୱୁସୋ, ଲାଭା, ତସ୍ସ ତେ ସୁଲଦ୍ଧଂ, ସତ୍ଥା ଚ ତେ ଅସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ଧମ୍ମୋ ଚ ଦୁରକ୍ଖାତୋ ଦୁପ୍ପୱେଦିତୋ ଅନିଯ୍ୟାନିକୋ ଅନୁପସମସଂୱତ୍ତନିକୋ ଅସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପୱେଦିତୋ। ତ୍ୱଞ୍ଚ ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ନ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ୱିହରସି, ନ ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନୋ, ନ ଅନୁଧମ୍ମଚାରୀ, ୱୋକ୍କମ୍ମ ଚ ତମ୍ହା ଧମ୍ମା ୱତ୍ତସୀ’ତି। ଇତି ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ସତ୍ଥାପି ତତ୍ଥ ଗାରଯ୍ହୋ, ଧମ୍ମୋପି ତତ୍ଥ ଗାରଯ୍ହୋ, ସାୱକୋ ଚ ତତ୍ଥ ଏୱଂ ପାସଂସୋ। ଯୋ ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଏୱରୂପଂ ସାୱକଂ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – ‘ଏତାଯସ୍ମା ତଥା ପଟିପଜ୍ଜତୁ, ଯଥା ତେ ସତ୍ଥାରା ଧମ୍ମୋ ଦେସିତୋ ପଞ୍ଞତ୍ତୋ’ତି। ଯୋ ଚ ସମାଦପେତି [ସମାଦାପେତି (ସୀ। ଟ୍ଠ।)], ଯଞ୍ଚ ସମାଦପେତି, ଯୋ ଚ ସମାଦପିତୋ [ସମାଦାପିତୋ (ସୀ। ଟ୍ଠ।)] ତଥତ୍ତାଯ ପଟିପଜ୍ଜତି। ସବ୍ବେ ତେ ବହୁଂ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱନ୍ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଏୱଂ ହେତଂ, ଚୁନ୍ଦ, ହୋତି ଦୁରକ୍ଖାତେ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଦୁପ୍ପୱେଦିତେ ଅନିଯ୍ୟାନିକେ ଅନୁପସମସଂୱତ୍ତନିକେ ଅସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପୱେଦିତେ।

୧୬୭। ‘‘ଇଧ ପନ, ଚୁନ୍ଦ, ସତ୍ଥା ଚ ହୋତି ଅସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ଧମ୍ମୋ ଚ ଦୁରକ୍ଖାତୋ ଦୁପ୍ପଵେଦିତୋ ଅନିୟ୍ୟାନିକୋ ଅନୁପସମସଂଵତ୍ତନିକୋ ଅସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପଵେଦିତୋ, ସାଵକୋ ଚ ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଵିହରତି ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଅନୁଧମ୍ମଚାରୀ, ସମାଦାୟ ତଂ ଧମ୍ମଂ ଵତ୍ତତି। ସୋ ଏଵମସ୍ସ ଵଚନୀୟୋ – ‘ତସ୍ସ ତେ, ଆଵୁସୋ, ଅଲାଭା, ତସ୍ସ ତେ ଦୁଲ୍ଲଦ୍ଧଂ, ସତ୍ଥା ଚ ତେ ଅସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ , ଧମ୍ମୋ ଚ ଦୁରକ୍ଖାତୋ ଦୁପ୍ପଵେଦିତୋ ଅନିୟ୍ୟାନିକୋ ଅନୁପସମସଂଵତ୍ତନିକୋ ଅସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପଵେଦିତୋ। ତ୍ଵଞ୍ଚ ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଵିହରସି ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଅନୁଧମ୍ମଚାରୀ, ସମାଦାୟ ତଂ ଧମ୍ମଂ ଵତ୍ତସୀ’ତି। ଇତି ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ସତ୍ଥାପି ତତ୍ଥ ଗାରୟ୍ହୋ, ଧମ୍ମୋପି ତତ୍ଥ ଗାରୟ୍ହୋ, ସାଵକୋପି ତତ୍ଥ ଏଵଂ ଗାରୟ୍ହୋ। ୟୋ ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଏଵରୂପଂ ସାଵକଂ ଏଵଂ ଵଦେୟ୍ୟ – ‘ଅଦ୍ଧାୟସ୍ମା ଞାୟପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଞାୟମାରାଧେସ୍ସତୀ’ତି। ୟୋ ଚ ପସଂସତି, ୟଞ୍ଚ ପସଂସତି, ୟୋ ଚ ପସଂସିତୋ ଭିୟ୍ୟୋସୋ ମତ୍ତାୟ ଵୀରିୟଂ ଆରଭତି। ସବ୍ବେ ତେ ବହୁଂ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସଵନ୍ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଏଵଞ୍ହେତଂ, ଚୁନ୍ଦ, ହୋତି ଦୁରକ୍ଖାତେ ଧମ୍ମଵିନୟେ ଦୁପ୍ପଵେଦିତେ ଅନିୟ୍ୟାନିକେ ଅନୁପସମସଂଵତ୍ତନିକେ ଅସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପଵେଦିତେ।

ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପଵେଦିତଧମ୍ମଵିନୟୋ

୧୬୮। ‘‘ଇଧ ପନ, ଚୁନ୍ଦ, ସତ୍ଥା ଚ ହୋତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ଧମ୍ମୋ ଚ ସ୍ଵାକ୍ଖାତୋ ସୁପ୍ପଵେଦିତୋ ନିୟ୍ୟାନିକୋ ଉପସମସଂଵତ୍ତନିକୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପଵେଦିତୋ, ସାଵକୋ ଚ ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ନ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଵିହରତି, ନ ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନୋ, ନ ଅନୁଧମ୍ମଚାରୀ, ଵୋକ୍କମ୍ମ ଚ ତମ୍ହା ଧମ୍ମା ଵତ୍ତତି। ସୋ ଏଵମସ୍ସ ଵଚନୀୟୋ – ‘ତସ୍ସ ତେ, ଆଵୁସୋ, ଅଲାଭା, ତସ୍ସ ତେ ଦୁଲ୍ଲଦ୍ଧଂ, ସତ୍ଥା ଚ ତେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ଧମ୍ମୋ ଚ ସ୍ଵାକ୍ଖାତୋ ସୁପ୍ପଵେଦିତୋ ନିୟ୍ୟାନିକୋ ଉପସମସଂଵତ୍ତନିକୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପଵେଦିତୋ। ତ୍ଵଞ୍ଚ ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ନ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଵିହରସି, ନ ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନୋ, ନ ଅନୁଧମ୍ମଚାରୀ, ଵୋକ୍କମ୍ମ ଚ ତମ୍ହା ଧମ୍ମା ଵତ୍ତସୀ’ତି। ଇତି ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ସତ୍ଥାପି ତତ୍ଥ ପାସଂସୋ, ଧମ୍ମୋପି ତତ୍ଥ ପାସଂସୋ, ସାଵକୋ ଚ ତତ୍ଥ ଏଵଂ ଗାରୟ୍ହୋ। ୟୋ ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଏଵରୂପଂ ସାଵକଂ ଏଵଂ ଵଦେୟ୍ୟ – ‘ଏତାୟସ୍ମା ତଥା ପଟିପଜ୍ଜତୁ ୟଥା ତେ ସତ୍ଥାରା ଧମ୍ମୋ ଦେସିତୋ ପଞ୍ଞତ୍ତୋ’ତି। ୟୋ ଚ ସମାଦପେତି, ୟଞ୍ଚ ସମାଦପେତି, ୟୋ ଚ ସମାଦପିତୋ ତଥତ୍ତାୟ ପଟିପଜ୍ଜତି। ସବ୍ବେ ତେ ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସଵନ୍ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଏଵଞ୍ହେତଂ , ଚୁନ୍ଦ, ହୋତି ସ୍ଵାକ୍ଖାତେ ଧମ୍ମଵିନୟେ ସୁପ୍ପଵେଦିତେ ନିୟ୍ୟାନିକେ ଉପସମସଂଵତ୍ତନିକେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପଵେଦିତେ।

୧୬୯। ‘‘ଇଧ ପନ, ଚୁନ୍ଦ, ସତ୍ଥା ଚ ହୋତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ଧମ୍ମୋ ଚ ସ୍ଵାକ୍ଖାତୋ ସୁପ୍ପଵେଦିତୋ ନିୟ୍ୟାନିକୋ ଉପସମସଂଵତ୍ତନିକୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପଵେଦିତୋ, ସାଵକୋ ଚ ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଵିହରତି ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଅନୁଧମ୍ମଚାରୀ, ସମାଦାୟ ତଂ ଧମ୍ମଂ ଵତ୍ତତି। ସୋ ଏଵମସ୍ସ ଵଚନୀୟୋ – ‘ତସ୍ସ ତେ, ଆଵୁସୋ, ଲାଭା, ତସ୍ସ ତେ ସୁଲଦ୍ଧଂ, ସତ୍ଥା ଚ ତେ [ସତ୍ଥା ଚ ତେ ଅରହଂ (ସ୍ୟା।)] ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ , ଧମ୍ମୋ ଚ ସ୍ଵାକ୍ଖାତୋ ସୁପ୍ପଵେଦିତୋ ନିୟ୍ୟାନିକୋ ଉପସମସଂଵତ୍ତନିକୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପଵେଦିତୋ। ତ୍ଵଞ୍ଚ ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଵିହରସି ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଅନୁଧମ୍ମଚାରୀ, ସମାଦାୟ ତଂ ଧମ୍ମଂ ଵତ୍ତସୀ’ତି। ଇତି ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ସତ୍ଥାପି ତତ୍ଥ ପାସଂସୋ, ଧମ୍ମୋପି ତତ୍ଥ ପାସଂସୋ, ସାଵକୋପି ତତ୍ଥ ଏଵଂ ପାସଂସୋ। ୟୋ ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଏଵରୂପଂ ସାଵକଂ ଏଵଂ ଵଦେୟ୍ୟ – ‘ଅଦ୍ଧାୟସ୍ମା ଞାୟପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଞାୟମାରାଧେସ୍ସତୀ’ତି। ୟୋ ଚ ପସଂସତି, ୟଞ୍ଚ ପସଂସତି, ୟୋ ଚ ପସଂସିତୋ [ପସତ୍ଥୋ (ସ୍ୟା।)] ଭିୟ୍ୟୋସୋ ମତ୍ତାୟ ଵୀରିୟଂ ଆରଭତି। ସବ୍ବେ ତେ ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସଵନ୍ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଏଵଞ୍ହେତଂ, ଚୁନ୍ଦ, ହୋତି ସ୍ଵାକ୍ଖାତେ ଧମ୍ମଵିନୟେ ସୁପ୍ପଵେଦିତେ ନିୟ୍ୟାନିକେ ଉପସମସଂଵତ୍ତନିକେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପଵେଦିତେ।

ସାଵକାନୁତପ୍ପସତ୍ଥୁ

୧୭୦। ‘‘ଇଧ ପନ, ଚୁନ୍ଦ, ସତ୍ଥା ଚ ଲୋକେ ଉଦପାଦି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ଧମ୍ମୋ ଚ ସ୍ଵାକ୍ଖାତୋ ସୁପ୍ପଵେଦିତୋ ନିୟ୍ୟାନିକୋ ଉପସମସଂଵତ୍ତନିକୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପଵେଦିତୋ, ଅଵିଞ୍ଞାପିତତ୍ଥା ଚସ୍ସ ହୋନ୍ତି ସାଵକା ସଦ୍ଧମ୍ମେ, ନ ଚ ତେସଂ କେଵଲଂ ପରିପୂରଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଆଵିକତଂ ହୋତି ଉତ୍ତାନୀକତଂ ସବ୍ବସଙ୍ଗାହପଦକତଂ ସପ୍ପାଟିହୀରକତଂ ୟାଵ ଦେଵମନୁସ୍ସେହି ସୁପ୍ପକାସିତଂ। ଅଥ ନେସଂ ସତ୍ଥୁନୋ ଅନ୍ତରଧାନଂ ହୋତି। ଏଵରୂପୋ ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ସତ୍ଥା ସାଵକାନଂ କାଲଙ୍କତୋ ଅନୁତପ୍ପୋ ହୋତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ସତ୍ଥା ଚ ନୋ ଲୋକେ ଉଦପାଦି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ଧମ୍ମୋ ଚ ସ୍ଵାକ୍ଖାତୋ ସୁପ୍ପଵେଦିତୋ ନିୟ୍ୟାନିକୋ ଉପସମସଂଵତ୍ତନିକୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପଵେଦିତୋ, ଅଵିଞ୍ଞାପିତତ୍ଥା ଚମ୍ହ ସଦ୍ଧମ୍ମେ, ନ ଚ ନୋ କେଵଲଂ ପରିପୂରଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଆଵିକତଂ ହୋତି ଉତ୍ତାନୀକତଂ ସବ୍ବସଙ୍ଗାହପଦକତଂ ସପ୍ପାଟିହୀରକତଂ ୟାଵ ଦେଵମନୁସ୍ସେହି ସୁପ୍ପକାସିତଂ। ଅଥ ନୋ ସତ୍ଥୁନୋ ଅନ୍ତରଧାନଂ ହୋତୀତି। ଏଵରୂପୋ ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ସତ୍ଥା ସାଵକାନଂ କାଲଙ୍କତୋ ଅନୁତପ୍ପୋ ହୋତି।

ସାଵକାନନୁତପ୍ପସତ୍ଥୁ

୧୭୧। ‘‘ଇଧ ପନ, ଚୁନ୍ଦ, ସତ୍ଥା ଚ ଲୋକେ ଉଦପାଦି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ଧମ୍ମୋ ଚ ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ସୁପ୍ପୱେଦିତୋ ନିୟ୍ୟାନିକୋ ଉପସମସଂୱତ୍ତନିକୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପୱେଦିତୋ। ୱିଞ୍ଞାପିତତ୍ଥା ଚସ୍ସ ହୋନ୍ତି ସାୱକା ସଦ୍ଧମ୍ମେ, କେୱଲଞ୍ଚ ତେସଂ ପରିପୂରଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଆୱିକତଂ ହୋତି ଉତ୍ତାନୀକତଂ ସବ୍ବସଙ୍ଗାହପଦକତଂ ସପ୍ପାଟିହୀରକତଂ ଯାୱ ଦେୱମନୁସ୍ସେହି ସୁପ୍ପକାସିତଂ। ଅଥ ନେସଂ ସତ୍ଥୁନୋ ଅନ୍ତରଧାନଂ ହୋତି। ଏୱରୂପୋ ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ସତ୍ଥା ସାୱକାନଂ କାଲଙ୍କତୋ ଅନନୁତପ୍ପୋ ହୋତି । ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ସତ୍ଥା ଚ ନୋ ଲୋକେ ଉଦପାଦି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ଧମ୍ମୋ ଚ ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ସୁପ୍ପୱେଦିତୋ ନିୟ୍ୟାନିକୋ ଉପସମସଂୱତ୍ତନିକୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପୱେଦିତୋ। ୱିଞ୍ଞାପିତତ୍ଥା ଚମ୍ହ ସଦ୍ଧମ୍ମେ, କେୱଲଞ୍ଚ ନୋ ପରିପୂରଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଆୱିକତଂ ହୋତି ଉତ୍ତାନୀକତଂ ସବ୍ବସଙ୍ଗାହପଦକତଂ ସପ୍ପାଟିହୀରକତଂ ଯାୱ ଦେୱମନୁସ୍ସେହି ସୁପ୍ପକାସିତଂ । ଅଥ ନୋ ସତ୍ଥୁନୋ ଅନ୍ତରଧାନଂ ହୋତୀତି। ଏୱରୂପୋ ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ସତ୍ଥା ସାୱକାନଂ କାଲଙ୍କତୋ ଅନନୁତପ୍ପୋ ହୋତି।

ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଅପରିପୂରାଦିକଥା

୧୭୨। ‘‘ଏତେହି ଚେପି, ଚୁନ୍ଦ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ହୋତି, ନୋ ଚ ଖୋ ସତ୍ଥା ହୋତି ଥେରୋ ରତ୍ତଞ୍ଞୂ ଚିରପବ୍ବଜିତୋ ଅଦ୍ଧଗତୋ ୱଯୋଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ। ଏୱଂ ତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅପରିପୂରଂ ହୋତି ତେନଙ୍ଗେନ।

‘‘ଯତୋ ଚ ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଏତେହି ଚେୱ ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ହୋତି, ସତ୍ଥା ଚ ହୋତି ଥେରୋ ରତ୍ତଞ୍ଞୂ ଚିରପବ୍ବଜିତୋ ଅଦ୍ଧଗତୋ ୱଯୋଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ। ଏୱଂ ତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପରିପୂରଂ ହୋତି ତେନଙ୍ଗେନ।

୧୭୩। ‘‘ଏତେହି ଚେପି, ଚୁନ୍ଦ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ହୋତି, ସତ୍ଥା ଚ ହୋତି ଥେରୋ ରତ୍ତଞ୍ଞୂ ଚିରପବ୍ବଜିତୋ ଅଦ୍ଧଗତୋ ୱଯୋଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ , ନୋ ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ସାୱକା ହୋନ୍ତି ୱିଯତ୍ତା ୱିନୀତା ୱିସାରଦା ପତ୍ତଯୋଗକ୍ଖେମା। ଅଲଂ ସମକ୍ଖାତୁଂ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ, ଅଲଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପରପ୍ପୱାଦଂ ସହଧମ୍ମେହି ସୁନିଗ୍ଗହିତଂ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସପ୍ପାଟିହାରିଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁଂ। ଏୱଂ ତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅପରିପୂରଂ ହୋତି ତେନଙ୍ଗେନ।

‘‘ଯତୋ ଚ ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଏତେହି ଚେୱ ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ହୋତି, ସତ୍ଥା ଚ ହୋତି ଥେରୋ ରତ୍ତଞ୍ଞୂ ଚିରପବ୍ବଜିତୋ ଅଦ୍ଧଗତୋ ୱଯୋଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ଥେରା ଚସ୍ସ ଭିକ୍ଖୂ ସାୱକା ହୋନ୍ତି ୱିଯତ୍ତା ୱିନୀତା ୱିସାରଦା ପତ୍ତଯୋଗକ୍ଖେମା। ଅଲଂ ସମକ୍ଖାତୁଂ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ, ଅଲଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପରପ୍ପୱାଦଂ ସହଧମ୍ମେହି ସୁନିଗ୍ଗହିତଂ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସପ୍ପାଟିହାରିଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁଂ। ଏୱଂ ତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପରିପୂରଂ ହୋତି ତେନଙ୍ଗେନ।

୧୭୪। ‘‘ଏତେହି ଚେପି, ଚୁନ୍ଦ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ହୋତି, ସତ୍ଥା ଚ ହୋତି ଥେରୋ ରତ୍ତଞ୍ଞୂ ଚିରପବ୍ବଜିତୋ ଅଦ୍ଧଗତୋ ୱଯୋଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ଥେରା ଚସ୍ସ ଭିକ୍ଖୂ ସାୱକା ହୋନ୍ତି ୱିଯତ୍ତା ୱିନୀତା ୱିସାରଦା ପତ୍ତଯୋଗକ୍ଖେମା। ଅଲଂ ସମକ୍ଖାତୁଂ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ, ଅଲଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପରପ୍ପୱାଦଂ ସହଧମ୍ମେହି ସୁନିଗ୍ଗହିତଂ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସପ୍ପାଟିହାରିଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁଂ। ନୋ ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ମଜ୍ଝିମା ଭିକ୍ଖୂ ସାୱକା ହୋନ୍ତି…ପେ… ମଜ୍ଝିମା ଚସ୍ସ ଭିକ୍ଖୂ ସାୱକା ହୋନ୍ତି, ନୋ ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ନୱା ଭିକ୍ଖୂ ସାୱକା ହୋନ୍ତି…ପେ… ନୱା ଚସ୍ସ ଭିକ୍ଖୂ ସାୱକା ହୋନ୍ତି, ନୋ ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ଥେରା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ସାୱିକା ହୋନ୍ତି…ପେ… ଥେରା ଚସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ସାୱିକା ହୋନ୍ତି, ନୋ ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ମଜ୍ଝିମା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ସାୱିକା ହୋନ୍ତି…ପେ… ମଜ୍ଝିମା ଚସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ସାୱିକା ହୋନ୍ତି , ନୋ ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ନୱା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ସାୱିକା ହୋନ୍ତି…ପେ… ନୱା ଚସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ସାୱିକା ହୋନ୍ତି, ନୋ ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ଉପାସକା ସାୱକା ହୋନ୍ତି ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ…ପେ… ଉପାସକା ଚସ୍ସ ସାୱକା ହୋନ୍ତି ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ, ନୋ ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ଉପାସକା ସାୱକା ହୋନ୍ତି ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା କାମଭୋଗିନୋ…ପେ… ଉପାସକା ଚସ୍ସ ସାୱକା ହୋନ୍ତି ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା କାମଭୋଗିନୋ, ନୋ ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ଉପାସିକା ସାୱିକା ହୋନ୍ତି ଗିହିନିଯୋ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନିଯୋ…ପେ… ଉପାସିକା ଚସ୍ସ ସାୱିକା ହୋନ୍ତି ଗିହିନିଯୋ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନିଯୋ, ନୋ ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ଉପାସିକା ସାୱିକା ହୋନ୍ତି ଗିହିନିଯୋ ଓଦାତୱସନା କାମଭୋଗିନିଯୋ…ପେ… ଉପାସିକା ଚସ୍ସ ସାୱିକା ହୋନ୍ତି ଗିହିନିଯୋ ଓଦାତୱସନା କାମଭୋଗିନିଯୋ, ନୋ ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ହୋତି ଇଦ୍ଧଞ୍ଚେୱ ଫୀତଞ୍ଚ ୱିତ୍ଥାରିକଂ ବାହୁଜଞ୍ଞଂ ପୁଥୁଭୂତଂ ଯାୱ ଦେୱମନୁସ୍ସେହି ସୁପ୍ପକାସିତଂ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଞ୍ଚସ୍ସ ହୋତି ଇଦ୍ଧଞ୍ଚେୱ ଫୀତଞ୍ଚ ୱିତ୍ଥାରିକଂ ବାହୁଜଞ୍ଞଂ ପୁଥୁଭୂତଂ ଯାୱ ଦେୱମନୁସ୍ସେହି ସୁପ୍ପକାସିତଂ, ନୋ ଚ ଖୋ ଲାଭଗ୍ଗଯସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ। ଏୱଂ ତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅପରିପୂରଂ ହୋତି ତେନଙ୍ଗେନ।

‘‘ଯତୋ ଚ ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଏତେହି ଚେୱ ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ହୋତି, ସତ୍ଥା ଚ ହୋତି ଥେରୋ ରତ୍ତଞ୍ଞୂ ଚିରପବ୍ବଜିତୋ ଅଦ୍ଧଗତୋ ୱଯୋଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ଥେରା ଚସ୍ସ ଭିକ୍ଖୂ ସାୱକା ହୋନ୍ତି ୱିଯତ୍ତା ୱିନୀତା ୱିସାରଦା ପତ୍ତଯୋଗକ୍ଖେମା। ଅଲଂ ସମକ୍ଖାତୁଂ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ, ଅଲଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପରପ୍ପୱାଦଂ ସହଧମ୍ମେହି ସୁନିଗ୍ଗହିତଂ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସପ୍ପାଟିହାରିଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁଂ। ମଜ୍ଝିମା ଚସ୍ସ ଭିକ୍ଖୂ ସାୱକା ହୋନ୍ତି…ପେ… ନୱା ଚସ୍ସ ଭିକ୍ଖୂ ସାୱକା ହୋନ୍ତି…ପେ… ଥେରା ଚସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ସାୱିକା ହୋନ୍ତି…ପେ… ମଜ୍ଝିମା ଚସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ସାୱିକା ହୋନ୍ତି…ପେ… ନୱା ଚସ୍ସ

ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ସାୱିକା ହୋନ୍ତି…ପେ… ଉପାସକା ଚସ୍ସ ସାୱକା ହୋନ୍ତି…ପେ… ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ । ଉପାସକା ଚସ୍ସ ସାୱକା ହୋନ୍ତି ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା କାମଭୋଗିନୋ…ପେ… ଉପାସିକା ଚସ୍ସ ସାୱିକା ହୋନ୍ତି ଗିହିନିଯୋ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନିଯୋ…ପେ… ଉପାସିକା ଚସ୍ସ ସାୱିକା ହୋନ୍ତି ଗିହିନିଯୋ ଓଦାତୱସନା କାମଭୋଗିନିଯୋ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଞ୍ଚସ୍ସ ହୋତି ଇଦ୍ଧଞ୍ଚେୱ ଫୀତଞ୍ଚ ୱିତ୍ଥାରିକଂ ବାହୁଜଞ୍ଞଂ ପୁଥୁଭୂତଂ ଯାୱ ଦେୱମନୁସ୍ସେହି ସୁପ୍ପକାସିତଂ, ଲାଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଞ୍ଚ ଯସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଞ୍ଚ। ଏୱଂ ତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପରିପୂରଂ ହୋତି ତେନଙ୍ଗେନ।

୧୭୫। "ଅହଂ ଖୋ ପନ, ଚୁନ୍ଦ, ଏତରହି ସତ୍ଥା ଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ଧମ୍ମୋ ଚ ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ସୁପ୍ପୱେଦିତୋ ନିଯ୍ୟାନିକୋ ଉପସମସଂୱତ୍ତନିକୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପୱେଦିତୋ। ୱିଞ୍ଞାପିତତ୍ଥା ଚ ମେ ସାୱକା ସଦ୍ଧମ୍ମେ, କେୱଲଞ୍ଚ ତେସଂ ପରିପୂରଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଆୱିକତଂ ଉତ୍ତାନୀକତଂ ସବ୍ବସଙ୍ଗାହପଦକତଂ ସପ୍ପାଟିହୀରକତଂ ଯାୱ ଦେୱମନୁସ୍ସେହି ସୁପ୍ପକାସିତଂ। ଅହଂ ଖୋ ପନ, ଚୁନ୍ଦ, ଏତରହି ସତ୍ଥା ଥେରୋ ରତ୍ତଞ୍ଞୂ ଚିରପବ୍ବଜିତୋ ଅଦ୍ଧଗତୋ ୱଯୋଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ।

"ସନ୍ତି ଖୋ ପନ ମେ, ଚୁନ୍ଦ, ଏତରହି ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ସାୱକା ହୋନ୍ତି ୱିଯତ୍ତା ୱିନୀତା ୱିସାରଦା ପତ୍ତଯୋଗକ୍ଖେମା। ଅଲଂ ସମକ୍ଖାତୁଂ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ, ଅଲଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପରପ୍ପୱାଦଂ ସହଧମ୍ମେହି ସୁନିଗ୍ଗହିତଂ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସପ୍ପାଟିହାରିଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁଂ। ସନ୍ତି ଖୋ ପନ ମେ, ଚୁନ୍ଦ , ଏତରହି ମଜ୍ଝିମା ଭିକ୍ଖୂ ସାୱକା…ପେ… ସନ୍ତି ଖୋ ପନ ମେ, ଚୁନ୍ଦ, ଏତରହି ନୱା ଭିକ୍ଖୂ ସାୱକା…ପେ… ସନ୍ତି ଖୋ ପନ ମେ, ଚୁନ୍ଦ, ଏତରହି ଥେରା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ସାୱିକା…ପେ… ସନ୍ତି ଖୋ ପନ ମେ, ଚୁନ୍ଦ, ଏତରହି ମଜ୍ଝିମା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ସାୱିକା…ପେ… ସନ୍ତି ଖୋ ପନ ମେ, ଚୁନ୍ଦ, ଏତରହି ନୱା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ସାୱିକା…ପେ… ସନ୍ତି ଖୋ ପନ ମେ, ଚୁନ୍ଦ, ଏତରହି ଉପାସକା ସାୱକା ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ…ପେ… ସନ୍ତି ଖୋ ପନ ମେ, ଚୁନ୍ଦ, ଏତରହି ଉପାସକା ସାୱକା ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା କାମଭୋଗିନୋ…ପେ… ସନ୍ତି ଖୋ ପନ ମେ, ଚୁନ୍ଦ, ଏତରହି ଉପାସିକା ସାୱିକା ଗିହିନିଯୋ ଓଦାତୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନିଯୋ…ପେ… ସନ୍ତି ଖୋ ପନ ମେ, ଚୁନ୍ଦ, ଏତରହି ଉପାସିକା ସାୱିକା ଗିହିନିଯୋ ଓଦାତୱସନା କାମଭୋଗିନିଯୋ…ପେ… ଏତରହି ଖୋ ପନ ମେ, ଚୁନ୍ଦ, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଇଦ୍ଧଞ୍ଚେୱ ଫୀତଞ୍ଚ ୱିତ୍ଥାରିକଂ ବାହୁଜଞ୍ଞଂ ପୁଥୁଭୂତଂ ଯାୱ ଦେୱମନୁସ୍ସେହି ସୁପ୍ପକାସିତଂ।

୧୭୬। "ଯାୱତା ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଏତରହି ସତ୍ଥାରୋ ଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନା, ନାହଂ, ଚୁନ୍ଦ, ଅଞ୍ଞଂ ଏକସତ୍ଥାରମ୍ପି ସମନୁପସ୍ସାମି ଏୱଂଲାଭଗ୍ଗଯସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ ଯଥରିୱାହଂ। ଯାୱତା ଖୋ ପନ, ଚୁନ୍ଦ, ଏତରହି ସଙ୍ଘୋ ୱା ଗଣୋ ୱା ଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ; ନାହଂ, ଚୁନ୍ଦ, ଅଞ୍ଞଂ ଏକଂ ସଂଘମ୍ପି ସମନୁପସ୍ସାମି ଏୱଂଲାଭଗ୍ଗଯସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ ଯଥରିୱାଯଂ, ଚୁନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ। ଯଂ ଖୋ ତଂ, ଚୁନ୍ଦ, ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେଯ୍ୟ – 'ସବ୍ବାକାରସମ୍ପନ୍ନଂ ସବ୍ବାକାରପରିପୂରଂ ଅନୂନମନଧିକଂ ସ୍ୱାକ୍ଖାତଂ କେୱଲଂ ପରିପୂରଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ସୁପ୍ପକାସିତ'ନ୍ତି। ଇଦମେୱ ତଂ ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେଯ୍ୟ – 'ସବ୍ବାକାରସମ୍ପନ୍ନଂ…ପେ… ସୁପ୍ପକାସିତ'ନ୍ତି।

"ଉଦକୋ [ଉଦ୍ଦକୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ସୁଦଂ, ଚୁନ୍ଦ, ରାମପୁତ୍ତୋ ଏୱଂ ୱାଚଂ ଭାସତି – 'ପସ୍ସଂ ନ ପସ୍ସତୀ'ତି। କିଞ୍ଚ ପସ୍ସଂ ନ ପସ୍ସତୀତି? ଖୁରସ୍ସ ସାଧୁନିସିତସ୍ସ ତଲମସ୍ସ ପସ୍ସତି, ଧାରଞ୍ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ନ ପସ୍ସତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି – 'ପସ୍ସଂ ନ ପସ୍ସତୀ'ତି। ଯଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଚୁନ୍ଦ, ଉଦକେନ ରାମପୁତ୍ତେନ ଭାସିତଂ ହୀନଂ ଗମ୍ମଂ ପୋଥୁଜ୍ଜନିକଂ ଅନରିଯଂ ଅନତ୍ଥସଂହିତଂ ଖୁରମେୱ ସନ୍ଧାଯ। ଯଞ୍ଚ ତଂ [ଯଞ୍ଚେତଂ (ସ୍ୟା। କ।)], ଚୁନ୍ଦ, ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେଯ୍ୟ – 'ପସ୍ସଂ ନ ପସ୍ସତୀ'ତି, ଇଦମେୱ ତଂ [ଇଦମେୱେତଂ (କ।)] ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେଯ୍ୟ – 'ପସ୍ସଂ ନ ପସ୍ସତୀ'ତି। କିଞ୍ଚ ପସ୍ସଂ ନ ପସ୍ସତୀତି? ଏୱଂ ସବ୍ବାକାରସମ୍ପନ୍ନଂ ସବ୍ବାକାରପରିପୂରଂ ଅନୂନମନଧିକଂ ସ୍ୱାକ୍ଖାତଂ କେୱଲଂ ପରିପୂରଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ସୁପ୍ପକାସିତନ୍ତି, ଇତି ହେତଂ ପସ୍ସତି [ସୁପ୍ପକାସିତଂ, ଇତି ହେତଂ ନ ପସ୍ସତୀତି (ସ୍ୟା। କ।)]। ଇଦମେତ୍ଥ ଅପକଡ୍ଢେଯ୍ୟ, ଏୱଂ ତଂ ପରିସୁଦ୍ଧତରଂ ଅସ୍ସାତି, ଇତି ହେତଂ ନ ପସ୍ସତି [ନ ପସ୍ସତୀତି (ସ୍ୟା। କ।)]। ଇଦମେତ୍ଥ ଉପକଡ୍ଢେଯ୍ୟ, ଏୱଂ ତଂ ପରିପୂରଂ [ପରିସୁଦ୍ଧତରଂ (ସ୍ୟା। କ।), ପରିପୂରତରଂ (?)] ଅସ୍ସାତି, ଇତି ହେତଂ ନ ପସ୍ସତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଚୁନ୍ଦ – 'ପସ୍ସଂ ନ ପସ୍ସତୀ'ତି। ଯଂ ଖୋ ତଂ, ଚୁନ୍ଦ, ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେଯ୍ୟ – 'ସବ୍ବାକାରସମ୍ପନ୍ନଂ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ସୁପ୍ପକାସିତ'ନ୍ତି। ଇଦମେୱ ତଂ ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେଯ୍ୟ – 'ସବ୍ବାକାରସମ୍ପନ୍ନଂ ସବ୍ବାକାରପରିପୂରଂ ଅନୂନମନଧିକଂ ସ୍ୱାକ୍ଖାତଂ କେୱଲଂ ପରିପୂରଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ସୁପ୍ପକାସିତ'ନ୍ତି।

ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବଧମ୍ମୋ

୧୭୭। ତସ୍ମାତିହ, ଚୁନ୍ଦ, ଯେ ୱୋ ମଯା ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞା ଦେସିତା, ତତ୍ଥ ସବ୍ବେହେୱ ସଙ୍ଗମ୍ମ ସମାଗମ୍ମ ଅତ୍ଥେନ ଅତ୍ଥଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନେନ ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବଂ ନ ୱିୱଦିତବ୍ବଂ, ଯଥଯିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଦ୍ଧନିଯଂ ଅସ୍ସ ଚିରଟ୍ଠିତିକଂ, ତଦସ୍ସ ବହୁଜନହିତାଯ ବହୁଜନସୁଖାଯ ଲୋକାନୁକମ୍ପାଯ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ। କତମେ ଚ ତେ, ଚୁନ୍ଦ , ଧମ୍ମା ମଯା ଅଭିଞ୍ଞା ଦେସିତା, ଯତ୍ଥ ସବ୍ବେହେୱ ସଙ୍ଗମ୍ମ ସମାଗମ୍ମ ଅତ୍ଥେନ ଅତ୍ଥଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନେନ ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବଂ ନ ୱିୱଦିତବ୍ବଂ, ଯଥଯିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଦ୍ଧନିଯଂ ଅସ୍ସ ଚିରଟ୍ଠିତିକଂ, ତଦସ୍ସ ବହୁଜନହିତାଯ ବହୁଜନସୁଖାଯ ଲୋକାନୁକମ୍ପାଯ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ? ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା, ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା, ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା,

ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି, ପଞ୍ଚ ବଲାନି, ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା , ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ। ଇମେ ଖୋ ତେ, ଚୁନ୍ଦ, ଧମ୍ମା ମଯା ଅଭିଞ୍ଞା ଦେସିତା। ଯତ୍ଥ ସବ୍ବେହେୱ ସଙ୍ଗମ୍ମ ସମାଗମ୍ମ ଅତ୍ଥେନ ଅତ୍ଥଂ ବ୍ଯଞ୍ଜନେନ ବ୍ଯଞ୍ଜନଂ ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବଂ ନ ୱିୱଦିତବ୍ବଂ, ଯଥଯିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଦ୍ଧନିଯଂ ଅସ୍ସ ଚିରଟ୍ଠିତିକଂ, ତଦସ୍ସ ବହୁଜନହିତାଯ ବହୁଜନସୁଖାଯ ଲୋକାନୁକମ୍ପାଯ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ।

ସଞ୍ଞତ୍ତାପେତବ୍ବୱିଧି

୧୭୮। ''ତେସଞ୍ଚ ୱୋ, ଚୁନ୍ଦ, ସମଗ୍ଗାନଂ ସମ୍ମୋଦମାନାନଂ ଅୱିୱଦମାନାନଂ ସିକ୍ଖତଂ [ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ (ବହୂସୁ)] ଅଞ୍ଞତରୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ସଙ୍ଘେ ଧମ୍ମଂ ଭାସେଯ୍ଯ। ତତ୍ର ଚେ ତୁମ୍ହାକଂ ଏୱମସ୍ସ – 'ଅଯଂ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଅତ୍ଥଞ୍ଚେୱ ମିଚ୍ଛା ଗଣ୍ହାତି, ବ୍ଯଞ୍ଜନାନି ଚ ମିଚ୍ଛା ରୋପେତୀ'ତି। ତସ୍ସ ନେୱ ଅଭିନନ୍ଦିତବ୍ବଂ ନ ପଟିକ୍କୋସିତବ୍ବଂ, ଅନଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିକ୍କୋସିତ୍ୱା ସୋ ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ – 'ଇମସ୍ସ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଅତ୍ଥସ୍ସ ଇମାନି ୱା ବ୍ଯଞ୍ଜନାନି ଏତାନି ୱା ବ୍ଯଞ୍ଜନାନି କତମାନି ଓପାଯିକତରାନି, ଇମେସଞ୍ଚ [ଇମେସଂ ୱା (ସ୍ଯା। ପୀ। କ।), ଇମେସଂ (ସୀ।)] ବ୍ଯଞ୍ଜନାନଂ ଅଯଂ ୱା ଅତ୍ଥୋ ଏସୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ କତମୋ ଓପାଯିକତରୋ'ତି ? ସୋ ଚେ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ଯ – 'ଇମସ୍ସ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଅତ୍ଥସ୍ସ ଇମାନେୱ ବ୍ଯଞ୍ଜନାନି ଓପାଯିକତରାନି, ଯା ଚେୱ [ଯଞ୍ଚେୱ (ସୀ। କ।), ଟୀକା ଓଲୋକେତବ୍ବା] ଏତାନି; ଇମେସଞ୍ଚ [ଇମେସଂ (ସବ୍ବତ୍ଥ)] ବ୍ଯଞ୍ଜନାନଂ ଅଯମେୱ ଅତ୍ଥୋ ଓପାଯିକତରୋ, ଯା ଚେୱ [ଯଞ୍ଚେୱ (ସୀ। କ।), ଟୀକା ଓଲୋକେତବ୍ବା] ଏସୋ'ତି। ସୋ ନେୱ ଉସ୍ସାଦେତବ୍ବୋ ନ ଅପସାଦେତବ୍ବୋ, ଅନୁସ୍ସାଦେତ୍ୱା ଅନପସାଦେତ୍ୱା ସ୍ୱେୱ ସାଧୁକଂ ସଞ୍ଞତ୍ତାପେତବ୍ବୋ ତସ୍ସ ଚ ଅତ୍ଥସ୍ସ ତେସଞ୍ଚ ବ୍ଯଞ୍ଜନାନଂ ନିସନ୍ତିଯା।

୧୭୯। ''ଅପରୋପି ଚେ, ଚୁନ୍ଦ, ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ସଙ୍ଘେ ଧମ୍ମଂ ଭାସେଯ୍ଯ। ତତ୍ର ଚେ ତୁମ୍ହାକଂ ଏୱମସ୍ସ – 'ଅଯଂ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଅତ୍ଥଞ୍ହି ଖୋ ମିଚ୍ଛା ଗଣ୍ହାତି ବ୍ଯଞ୍ଜନାନି ସମ୍ମା ରୋପେତୀ'ତି। ତସ୍ସ ନେୱ ଅଭିନନ୍ଦିତବ୍ବଂ ନ ପଟିକ୍କୋସିତବ୍ବଂ, ଅନଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିକ୍କୋସିତ୍ୱା ସୋ ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ – 'ଇମେସଂ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ବ୍ଯଞ୍ଜନାନଂ ଅଯଂ ୱା ଅତ୍ଥୋ ଏସୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ କତମୋ ଓପାଯିକତରୋ'ତି? ସୋ ଚେ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ଯ – 'ଇମେସଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ବ୍ଯଞ୍ଜନାନଂ ଅଯମେୱ ଅତ୍ଥୋ ଓପାଯିକତରୋ, ଯା ଚେୱ ଏସୋ'ତି। ସୋ ନେୱ ଉସ୍ସାଦେତବ୍ବୋ ନ ଅପସାଦେତବ୍ବୋ, ଅନୁସ୍ସାଦେତ୍ୱା ଅନପସାଦେତ୍ୱା ସ୍ୱେୱ ସାଧୁକଂ ସଞ୍ଞତ୍ତାପେତବ୍ବୋ ତସ୍ସେୱ ଅତ୍ଥସ୍ସ ନିସନ୍ତିଯା।

୧୮୦। ''ଅପରୋପି ଚେ, ଚୁନ୍ଦ, ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ସଙ୍ଘେ ଧମ୍ମଂ ଭାସେଯ୍ଯ। ତତ୍ର ଚେ ତୁମ୍ହାକଂ ଏୱମସ୍ସ – 'ଅଯଂ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଅତ୍ଥଞ୍ହି ଖୋ ସମ୍ମା ଗଣ୍ହାତି ବ୍ଯଞ୍ଜନାନି ମିଚ୍ଛା ରୋପେତୀ'ତି। ତସ୍ସ ନେୱ ଅଭିନନ୍ଦିତବ୍ବଂ ନ ପଟିକ୍କୋସିତବ୍ବଂ; ଅନଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିକ୍କୋସିତ୍ୱା ସୋ ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ – 'ଇମସ୍ସ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଅତ୍ଥସ୍ସ ଇମାନି ୱା ବ୍ଯଞ୍ଜନାନି ଏତାନି ୱା ବ୍ଯଞ୍ଜନାନି କତମାନି ଓପାଯିକତରାନୀ'ତି? ସୋ ଚେ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ଯ – 'ଇମସ୍ସ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଅତ୍ଥସ୍ସ ଇମାନେୱ ବ୍ଯଞ୍ଜନାନି ଓପଯିକତରାନି, ଯାନି ଚେୱ ଏତାନୀ'ତି । ସୋ ନେୱ ଉସ୍ସାଦେତବ୍ବୋ ନ ଅପସାଦେତବ୍ବୋ; ଅନୁସ୍ସାଦେତ୍ୱା ଅନପସାଦେତ୍ୱା ସ୍ୱେୱ ସାଧୁକଂ ସଞ୍ଞତ୍ତାପେତବ୍ବୋ ତେସଞ୍ଞେୱ ବ୍ଯଞ୍ଜନାନଂ ନିସନ୍ତିଯା।

୧୮୧। ''ଅପରୋପି ଚେ, ଚୁନ୍ଦ, ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ସଙ୍ଘେ ଧମ୍ମଂ ଭାସେଯ୍ଯ। ତତ୍ର ଚେ ତୁମ୍ହାକଂ ଏୱମସ୍ସ – 'ଅଯଂ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଅତ୍ଥଞ୍ଚେୱ ସମ୍ମା ଗଣ୍ହାତି ବ୍ଯଞ୍ଜନାନି ଚ ସମ୍ମା ରୋପେତୀ'ତି। ତସ୍ସ 'ସାଧୂ'ତି ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତବ୍ବଂ ଅନୁମୋଦିତବ୍ବଂ; ତସ୍ସ 'ସାଧୂ'ତି ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ସୋ ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ – 'ଲାଭା ନୋ ଆୱୁସୋ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ନୋ ଆୱୁସୋ, ଯେ ମଯଂ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ତାଦିସଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରିଂ ପସ୍ସାମ ଏୱଂ ଅତ୍ଥୁପେତଂ ବ୍ଯଞ୍ଜନୁପେତ'ନ୍ତି।

ପଚ୍ଚଯାନୁଞ୍ଞାତକାରଣଂ

୧୮୨। ''ନ ୱୋ ଅହଂ, ଚୁନ୍ଦ, ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକାନଂଯେୱ ଆସୱାନଂ ସଂୱରାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେମି। ନ ପନାହଂ, ଚୁନ୍ଦ, ସମ୍ପରାଯିକାନଂଯେୱ ଆସୱାନଂ ପଟିଘାତାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେମି। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକାନଂ ଚେୱାହଂ, ଚୁନ୍ଦ, ଆସୱାନଂ ସଂୱରାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେମି; ସମ୍ପରାଯିକାନଞ୍ଚ ଆସୱାନଂ ପଟିଘାତାଯ। ତସ୍ମାତିହ, ଚୁନ୍ଦ, ଯଂ ୱୋ ମଯା ଚୀୱରଂ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ, ଅଲଂ ୱୋ ତଂ – ଯାୱଦେୱ ସୀତସ୍ସ ପଟିଘାତାଯ, ଉଣ୍ହସ୍ସ ପଟିଘାତାଯ, ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପ [ସିରିଂସପ (ସ୍ଯା।)] ସମ୍ଫସ୍ସାନଂ ପଟିଘାତାଯ, ଯାୱଦେୱ ହିରିକୋପୀନପଟିଚ୍ଛାଦନତ୍ଥଂ। ଯୋ ୱୋ ମଯା ପିଣ୍ଡପାତୋ ଅନୁଞ୍ଞାତୋ, ଅଲଂ ୱୋ ସୋ ଯାୱଦେୱ ଇମସ୍ସ କାଯସ୍ସ ଠିତିଯା ଯାପନାଯ ୱିହିଂସୂପରତିଯା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯାନୁଗ୍ଗହାଯ, ଇତି ପୁରାଣଞ୍ଚ ୱେଦନଂ ପଟିହଙ୍ଖାମି, ନୱଞ୍ଚ ୱେଦନଂ ନ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମି, ଯାତ୍ରା ଚ ମେ ଭୱିସ୍ସତି ଅନୱଜ୍ଜତା ଚ ଫାସୁୱିହାରୋ ଚ [ଚାତି (ବହୂସୁ)]। ଯଂ ୱୋ ମଯା ସେନାସନଂ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ, ଅଲଂ ୱୋ ତଂ ଯାୱଦେୱ ସୀତସ୍ସ ପଟିଘାତାଯ, ଉଣ୍ହସ୍ସ ପଟିଘାତାଯ, ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସାନଂ ପଟିଘାତାଯ, ଯାୱଦେୱ ଉତୁପରିସ୍ସଯୱିନୋଦନ ପଟିସଲ୍ଲାନାରାମତ୍ଥଂ। ଯୋ ୱୋ ମଯା ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜ ପରିକ୍ଖାରୋ ଅନୁଞ୍ଞାତୋ, ଅଲଂ

ୱୋ ସୋ ଯାୱଦେୱ ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ୱେଯ୍ୟାବାଧିକାନଂ ୱେଦନାନଂ ପଟିଘାତାଯ ଅବ୍ଯାପଜ୍ଜପରମତାଯ [ଅବ୍ଯାପଜ୍ଝପରମତାଯାତି (ସୀ। ସ୍ଯା। ପୀ।), ଅବ୍ଯାବଜ୍ଝପରମତାଯ (?)]।

ସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗୋ

୧୮୩। ''ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଚୁନ୍ଦ, ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ – 'ସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତା ସମଣା ସକ୍ଯପୁତ୍ତିଯା ୱିହରନ୍ତୀ'ତି। ଏୱଂୱାଦିନୋ [ୱଦମାନା (ସ୍ଯା।)], ଚୁନ୍ଦ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱମସ୍ସୁ ୱଚନୀଯା – 'କତମୋ ସୋ , ଆୱୁସୋ, ସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗୋ? ସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗା ହି ବହୂ ଅନେକୱିହିତା ନାନପ୍ପକାରକା'ତି।

''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଚୁନ୍ଦ, ସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗା ହୀନା ଗମ୍ମା ପୋଥୁଜ୍ଜନିକା ଅନରିଯା ଅନତ୍ଥସଂହିତା ନ ନିବ୍ବିଦାଯ ନ ୱିରାଗାଯ ନ ନିରୋଧାଯ ନ ଉପସମାଯ ନ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ନ ସମ୍ବୋଧାଯ ନ ନିବ୍ବାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ?

''ଇଧ, ଚୁନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚୋ ବାଲୋ ପାଣେ ୱଧିତ୍ୱା ୱଧିତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ସୁଖେତି ପୀଣେତି। ଅଯଂ ପଠମୋ ସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଚୁନ୍ଦ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯିତ୍ୱା ଆଦିଯିତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ସୁଖେତି ପୀଣେତି। ଅଯଂ ଦୁତିଯୋ ସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଚୁନ୍ଦ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ମୁସା ଭଣିତ୍ୱା ଭଣିତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ସୁଖେତି ପୀଣେତି। ଅଯଂ ତତିଯୋ ସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଚୁନ୍ଦ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତୋ ସମଙ୍ଗୀଭୂତୋ ପରିଚାରେତି। ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗୋ।

''ଇମେ ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଚତ୍ତାରୋ ସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗା ହୀନା ଗମ୍ମା ପୋଥୁଜ୍ଜନିକା ଅନରିଯା ଅନତ୍ଥସଂହିତା ନ ନିବ୍ବିଦାଯ ନ ୱିରାଗାଯ ନ ନିରୋଧାଯ ନ ଉପସମାଯ ନ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ନ ସମ୍ବୋଧାଯ ନ ନିବ୍ବାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି।

''ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଚୁନ୍ଦ, ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ – ''ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗେ ଅନୁଯୁତ୍ତା ସମଣା ସକ୍ଯପୁତ୍ତିଯା ୱିହରନ୍ତୀ'ତି। ତେ ୱୋ [ତେ (ସୀ। ପୀ।)] 'ମାହେୱଂ' ତିସ୍ସୁ ୱଚନୀଯା। ନ ତେ ୱୋ ସମ୍ମା ୱଦମାନା ୱଦେଯ୍ୟୁଂ, ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖେଯ୍ୟୁଂ ଅସତା ଅଭୂତେନ।

୧୮୪। ''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଚୁନ୍ଦ, ସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗା ଏକନ୍ତନିବ୍ବିଦାଯ ୱିରାଗାଯ ନିରୋଧାଯ ଉପସମାଯ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ସମ୍ବୋଧାଯ ନିବ୍ବାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ?

''ଇଧ , ଚୁନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅଯଂ ପଠମୋ ସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଚୁନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା…ପେ… ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅଯଂ ଦୁତିଯୋ ସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଚୁନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ପୀତିଯା ଚ ୱିରାଗା…ପେ… ତତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅଯଂ ତତିଯୋ ସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଚୁନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗୋ।

''ଇମେ ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଚତ୍ତାରୋ ସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗା ଏକନ୍ତନିବ୍ବିଦାଯ ୱିରାଗାଯ ନିରୋଧାଯ ଉପସମାଯ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ସମ୍ବୋଧାଯ ନିବ୍ବାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି।

''ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଚୁନ୍ଦ, ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ – ''ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗେ ଅନୁଯୁତ୍ତା ସମଣା ସକ୍ଯପୁତ୍ତିଯା ୱିହରନ୍ତୀ'ତି। ତେ ୱୋ 'ଏୱଂ' ତିସ୍ସୁ ୱଚନୀଯା। ସମ୍ମା ତେ ୱୋ ୱଦମାନା ୱଦେଯ୍ୟୁଂ, ନ ତେ ୱୋ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖେଯ୍ୟୁଂ ଅସତା ଅଭୂତେନ।

ସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗାନିସଂସୋ

୧୮୫। ''ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଚୁନ୍ଦ, ୱିଜ୍ଜତି, ଯଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟୁଂ – 'ଇମେ ପନାୱୁସୋ, ଚତ୍ତାରୋ ସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗେ ଅନୁଯୁତ୍ତାନଂ ୱିହରତଂ କତି ଫଲାନି କତାନିସଂସା ପାଟିକଙ୍ଖା'ତି? ଏୱଂୱାଦିନୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱମସ୍ସୁ ୱଚନୀୟା – 'ଇମେ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଚତ୍ତାରୋ ସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗେ ଅନୁଯୁତ୍ତାନଂ ୱିହରତଂ ଚତ୍ତାରି ଫଲାନି ଚତ୍ତାରୋ ଆନିସଂସା ପାଟିକଙ୍ଖା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ତିଣ୍ଣଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖୟା ସୋତାପନ୍ନୋ ହୋତି ଅୱିନିପାତଧମ୍ମୋ ନିୟତୋ ସମ୍ବୋଧିପରାୟଣୋ। ଇଦଂ ପଠମଂ ଫଲଂ, ପଠମୋ ଆନିସଂସୋ। ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ତିଣ୍ଣଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖୟା ରାଗଦୋସମୋହାନଂ ତନୁତ୍ତା ସକଦାଗାମୀ ହୋତି, ସକିଦେୱ ଇମଂ ଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରୋତି। ଇଦଂ ଦୁତିୟଂ ଫଲଂ, ଦୁତିୟୋ ଆନିସଂସୋ। ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିୟାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖୟା ଓପପାତିକୋ ହୋତି, ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାୟୀ ଅନାୱତ୍ତିଧମ୍ମୋ ତସ୍ମା ଲୋକା। ଇଦଂ ତତିୟଂ ଫଲଂ, ତତିୟୋ ଆନିସଂସୋ। ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖୟା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇଦଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଫଲଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ଆନିସଂସୋ। ଇମେ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଚତ୍ତାରୋ ସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗେ ଅନୁଯୁତ୍ତାନଂ ୱିହରତଂ ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଫଲାନି, ଚତ୍ତାରୋ ଆନିସଂସା ପାଟିକଙ୍ଖା''ତି।

ଖୀଣାସୱଅଭବ୍ବଠାନଂ

୧୮୬। ''ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଚୁନ୍ଦ, ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟୁଂ – 'ଅଟ୍ଠିତଧମ୍ମା ସମଣା ସକ୍ୟପୁତ୍ତିୟା ୱିହରନ୍ତୀ'ତି। ଏୱଂୱାଦିନୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱମସ୍ସୁ ୱଚନୀୟା – 'ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସାୱକାନଂ ଧମ୍ମା ଦେସିତା ପଞ୍ଞତ୍ତା ଯାୱଜୀୱଂ ଅନତିକ୍କମନୀୟା। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଆୱୁସୋ, ଇନ୍ଦଖୀଲୋ ୱା ଅୟୋଖୀଲୋ ୱା ଗମ୍ଭୀରନେମୋ ସୁନିଖାତୋ ଅଚଲୋ ଅସମ୍ପୱେଧୀ। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସାୱକାନଂ ଧମ୍ମା ଦେସିତା ପଞ୍ଞତ୍ତା ଯାୱଜୀୱଂ ଅନତିକ୍କମନୀୟା। ଯୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଅରହଂ ଖୀଣାସୱୋ ୱୁସିତୱା କତକରଣୀୟୋ ଓହିତଭାରୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତସଦତ୍ଥୋ ପରିକ୍ଖୀଣଭୱସଂଯୋଜନୋ ସମ୍ମଦଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତୋ, ଅଭବ୍ବୋ ସୋ ନୱ ଠାନାନି ଅଜ୍ଝାଚରିତୁଂ। ଅଭବ୍ବୋ, ଆୱୁସୋ, ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ପାଣଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତୁଂ; ଅଭବ୍ବୋ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଦିନ୍ନଂ ଥେୟ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିୟିତୁଂ; ଅଭବ୍ବୋ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱିତୁଂ; ଅଭବ୍ବୋ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ସମ୍ପଜାନମୁସା ଭାସିତୁଂ; ଅଭବ୍ବୋ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ନିଧିକାରକଂ କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ସେୟ୍ୟଥାପି ପୁବ୍ବେ ଆଗାରିକଭୂତୋ; ଅଭବ୍ବୋ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗନ୍ତୁଂ; ଅଭବ୍ବୋ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ଦୋସାଗତିଂ ଗନ୍ତୁଂ; ଅଭବ୍ବୋ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ମୋହାଗତିଂ ଗନ୍ତୁଂ; ଅଭବ୍ବୋ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭୟାଗତିଂ ଗନ୍ତୁଂ। ଯୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଅରହଂ ଖୀଣାସୱୋ ୱୁସିତୱା କତକରଣୀୟୋ ଓହିତଭାରୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତସଦତ୍ଥୋ ପରିକ୍ଖୀଣଭୱସଂଯୋଜନୋ ସମ୍ମଦଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତୋ, ଅଭବ୍ବୋ ସୋ ଇମାନି ନୱ ଠାନାନି ଅଜ୍ଝାଚରିତୁ''ନ୍ତି।

ପଞ୍ହାବ୍ୟାକରଣଂ

୧୮୭। ''ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଚୁନ୍ଦ, ୱିଜ୍ଜତି, ଯଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟୁଂ – 'ଅତୀତଂ ଖୋ ଅଦ୍ଧାନଂ ଆରବ୍ଭ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଅତୀରକଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଞ୍ଞପେତି, ନୋ ଚ ଖୋ ଅନାଗତଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ଆରବ୍ଭ ଅତୀରକଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଞ୍ଞପେତି, ତୟିଦଂ କିଂସୁ ତୟିଦଂ କଥଂସୂ'ତି? ତେ ଚ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟା ପରିବ୍ବାଜକା ଅଞ୍ଞୱିହିତକେନ ଞାଣଦସ୍ସନେନ ଅଞ୍ଞୱିହିତକଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଞ୍ଞପେତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି ଯଥରିୱ ବାଲା ଅବ୍ୟତ୍ତା। ଅତୀତଂ ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଅଦ୍ଧାନଂ ଆରବ୍ଭ ତଥାଗତସ୍ସ ସତାନୁସାରି ଞାଣଂ ହୋତି; ସୋ ଯାୱତକଂ ଆକଙ୍ଖତି ତାୱତକଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ଅନାଗତଞ୍ଚ ଖୋ ଅଦ୍ଧାନଂ ଆରବ୍ଭ ତଥାଗତସ୍ସ ବୋଧିଜଂ ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି – 'ଅୟମନ୍ତିମା ଜାତି, ନତ୍ଥିଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋ'ତି। 'ଅତୀତଂ ଚେପି, ଚୁନ୍ଦ, ହୋତି ଅଭୂତଂ ଅତଚ୍ଛଂ ଅନତ୍ଥସଂହିତଂ, ନ ତଂ ତଥାଗତୋ ବ୍ୟାକରୋତି। ଅତୀତଂ ଚେପି, ଚୁନ୍ଦ, ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ ଅନତ୍ଥସଂହିତଂ, ତମ୍ପି ତଥାଗତୋ ନ ବ୍ୟାକରୋତି। ଅତୀତଂ ଚେପି ଚୁନ୍ଦ, ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ ଅତ୍ଥସଂହିତଂ, ତତ୍ର କାଲଞ୍ଞୂ ତଥାଗତୋ ହୋତି ତସ୍ସ ପଞ୍ହସ୍ସ ୱେୟ୍ୟାକରଣାୟ। ଅନାଗତଂ ଚେପି, ଚୁନ୍ଦ, ହୋତି ଅଭୂତଂ ଅତଚ୍ଛଂ ଅନତ୍ଥସଂହିତଂ, ନ ତଂ ତଥାଗତୋ ବ୍ୟାକରୋତି...ପେ... ତସ୍ସ ପଞ୍ହସ୍ସ ୱେୟ୍ୟାକରଣାୟ। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଚେପି, ଚୁନ୍ଦ, ହୋତି ଅଭୂତଂ ଅତଚ୍ଛଂ ଅନତ୍ଥସଂହିତଂ, ନ ତଂ ତଥାଗତୋ ବ୍ୟାକରୋତି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଚେପି, ଚୁନ୍ଦ, ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ ଅନତ୍ଥସଂହିତଂ, ତମ୍ପି ତଥାଗତୋ ନ ବ୍ୟାକରୋତି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଚେପି, ଚୁନ୍ଦ, ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ ଅତ୍ଥସଂହିତଂ, ତତ୍ର କାଲଞ୍ଞୂ ତଥାଗତୋ ହୋତି ତସ୍ସ ପଞ୍ହସ୍ସ ୱେୟ୍ୟାକରଣାୟ।

୧୮୮। ''ଇତି ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ତଥାଗତୋ କାଲୱାଦୀ [କାଲୱାଦୀ ସଚ୍ଚୱାଦୀ (ସ୍ୟା।)] ଭୂତୱାଦୀ ଅତ୍ଥୱାଦୀ ଧମ୍ମୱାଦୀ ୱିନଯୱାଦୀ, ତସ୍ମା 'ତଥାଗତୋ'ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯଞ୍ଚ ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସମାରକସ୍ସ ସବ୍ରହ୍ମକସ୍ସ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ଦିଟ୍ଠଂ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱିଞ୍ଞାତଂ ପତ୍ତଂ ପରିଯେସିତଂ ଅନୁୱିଚରିତଂ ମନସା, ସବ୍ବଂ ତଥାଗତେନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ, ତସ୍ମା 'ତଥାଗତୋ'ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯଞ୍ଚ, ଚୁନ୍ଦ, ରତ୍ତିଂ ତଥାଗତୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝତି, ଯଞ୍ଚ ରତ୍ତିଂ ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବାଯତି, ଯଂ ଏତସ୍ମିଂ ଅନ୍ତରେ ଭାସତି ଲପତି ନିଦ୍ଦିସତି। ସବ୍ବଂ ତଂ ତଥେୱ ହୋତି ନୋ ଅଞ୍ଞଥା, ତସ୍ମା 'ତଥାଗତୋ'ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯଥାୱାଦୀ, ଚୁନ୍ଦ, ତଥାଗତୋ ତଥାକାରୀ, ଯଥାକାରୀ ତଥାୱାଦୀ। ଇତି ଯଥାୱାଦୀ ତଥାକାରୀ, ଯଥାକାରୀ ତଥାୱାଦୀ, ତସ୍ମା 'ତଥାଗତୋ'ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସଦେୱକେ ଲୋକେ, ଚୁନ୍ଦ, ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ତଥାଗତୋ ଅଭିଭୂ ଅନଭିଭୂତୋ ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁଦସୋ ୱସୱତ୍ତୀ, ତସ୍ମା 'ତଥାଗତୋ'ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଅବ୍ୟାକତଟ୍ଠାନଂ

୧୮୯। ''ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଚୁନ୍ଦ, ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ – 'କିଂ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ'ନ୍ତି? ଏୱଂୱାଦିନୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱମସ୍ସୁ ୱଚନୀଯା – 'ଅବ୍ୟାକତଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭଗୱତା – ''ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ'''ନ୍ତି।

''ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଚୁନ୍ଦ, ୱିଜ୍ଜତି, ଯଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ – 'କିଂ ପନାୱୁସୋ, ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ'ନ୍ତି? ଏୱଂୱାଦିନୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱମସ୍ସୁ ୱଚନୀଯା – 'ଏତମ୍ପି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭଗୱତା ଅବ୍ୟାକତଂ – ''ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ'''ନ୍ତି।

''ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଚୁନ୍ଦ, ୱିଜ୍ଜତି, ଯଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ – 'କିଂ ପନାୱୁସୋ, ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ'ନ୍ତି? ଏୱଂୱାଦିନୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱମସ୍ସୁ ୱଚନୀଯା – 'ଅବ୍ୟାକତଂ ଖୋ ଏତଂ, ଆୱୁସୋ, ଭଗୱତା – ''ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ'''ନ୍ତି।

''ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଚୁନ୍ଦ, ୱିଜ୍ଜତି, ଯଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ – 'କିଂ ପନାୱୁସୋ, ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ'ନ୍ତି? ଏୱଂୱାଦିନୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱମସ୍ସୁ ୱଚନୀଯା – 'ଏତମ୍ପି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭଗୱତା ଅବ୍ୟାକତଂ – ''ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ'''ନ୍ତି।

''ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଚୁନ୍ଦ, ୱିଜ୍ଜତି, ଯଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ – 'କସ୍ମା ପନେତଂ, ଆୱୁସୋ, ସମଣେନ ଗୋତମେନ ଅବ୍ୟାକତ'ନ୍ତି? ଏୱଂୱାଦିନୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱମସ୍ସୁ ୱଚନୀଯା – 'ନ ହେତଂ, ଆୱୁସୋ, ଅତ୍ଥସଂହିତଂ ନ ଧମ୍ମସଂହିତଂ ନ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯକଂ ନ ନିବ୍ବିଦାଯ ନ ୱିରାଗାଯ ନ ନିରୋଧାଯ ନ ଉପସମାଯ ନ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ନ ସମ୍ବୋଧାଯ ନ ନିବ୍ବାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି, ତସ୍ମା ତଂ ଭଗୱତା ଅବ୍ୟାକତ'ନ୍ତି।

ବ୍ୟାକତଟ୍ଠାନଂ

୧୯୦। ''ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଚୁନ୍ଦ, ୱିଜ୍ଜତି, ଯଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ – 'କିଂ ପନାୱୁସୋ, ସମଣେନ ଗୋତମେନ ବ୍ୟାକତ'ନ୍ତି? ଏୱଂୱାଦିନୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱମସ୍ସୁ ୱଚନୀଯା – 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭଗୱତା ବ୍ୟାକତଂ, ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋତି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭଗୱତା ବ୍ୟାକତଂ, ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋତି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭଗୱତା ବ୍ୟାକତଂ, ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦାତି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭଗୱତା ବ୍ୟାକତ'ନ୍ତି।

''ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଚୁନ୍ଦ, ୱିଜ୍ଜତି, ଯଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ – 'କସ୍ମା ପନେତଂ, ଆୱୁସୋ, ସମଣେନ ଗୋତମେନ ବ୍ୟାକତ'ନ୍ତି? ଏୱଂୱାଦିନୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ପରିବ୍ବାଜକା ଏୱମସ୍ସୁ ୱଚନୀଯା – 'ଏତଞ୍ହି, ଆୱୁସୋ, ଅତ୍ଥସଂହିତଂ, ଏତଂ ଧମ୍ମସଂହିତଂ, ଏତଂ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯକଂ ଏକନ୍ତନିବ୍ବିଦାଯ ୱିରାଗାଯ ନିରୋଧାଯ ଉପସମାଯ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ସମ୍ବୋଧାଯ ନିବ୍ବାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ତସ୍ମା ତଂ ଭଗୱତା

ବ୍ୟାକତ’ନ୍ତି।

ପୁବ୍ବନ୍ତସହଗତଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସୟା

୧୯୧। ‘‘ଯେପି ତେ, ଚୁନ୍ଦ, ପୁବ୍ବନ୍ତସହଗତା ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସୟା, ତେପି ୱୋ ମୟା ବ୍ୟାକତା, ଯଥା ତେ ବ୍ୟାକାତବ୍ବା। ଯଥା ଚ ତେ ନ ବ୍ୟାକାତବ୍ବା, କିଂ ୱୋ ଅହଂ ତେ ତଥା [ତତ୍ଥ (ସ୍ୟା। କ।)] ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମି? ଯେପି ତେ, ଚୁନ୍ଦ, ଅପରନ୍ତସହଗତା ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସୟା, ତେପି ୱୋ ମୟା ବ୍ୟାକତା, ଯଥା ତେ ବ୍ୟାକାତବ୍ବା। ଯଥା ଚ ତେ ନ ବ୍ୟାକାତବ୍ବା, କିଂ ୱୋ ଅହଂ ତେ ତଥା ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମି? କତମେ ଚ ତେ, ଚୁନ୍ଦ, ପୁବ୍ବନ୍ତସହଗତା ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସୟା, ଯେ ୱୋ ମୟା ବ୍ୟାକତା, ଯଥା ତେ ବ୍ୟାକାତବ୍ବା। (ଯଥା ଚ ତେ ନ ବ୍ୟାକାତବ୍ବା, କିଂ ୱୋ ଅହଂ ତେ ତଥା ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମି) [(ଯଥା ଚ ତେ ନ ବ୍ୟାକାତବ୍ବା) ସବ୍ବତ୍ଥ]? ସନ୍ତି ଖୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ସସ୍ସତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି। ସନ୍ତି ପନ, ଚୁନ୍ଦ, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ଅସସ୍ସତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ…ପେ… ସସ୍ସତୋ ଚ ଅସସ୍ସତୋ ଚ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ… ନେୱ ସସ୍ସତୋ ନାସସ୍ସତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ… ସୟଂକତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ… ପରଂକତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ… ସୟଂକତୋ ଚ ପରଂକତୋ ଚ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ… ଅସୟଂକାରୋ ଅପରଂକାରୋ ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି। ସସ୍ସତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ… ଅସସ୍ସତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ… ସସ୍ସତଞ୍ଚ ଅସସ୍ସତଞ୍ଚ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ… ନେୱସସ୍ସତଂ ନାସସ୍ସତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ… ସୟଂକତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ… ପରଂକତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ… ସୟଂକତଞ୍ଚ ପରଂକତଞ୍ଚ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ… ଅସୟଂକାରଂ ଅପରଂକାରଂ ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି।

୧୯୨। ‘‘ତତ୍ର, ଚୁନ୍ଦ, ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ସସ୍ସତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି। ତ୍ୟାହଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦାମି – ‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଇଦଂ, ଆୱୁସୋ, ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ସସ୍ସତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚା’’ତି? ଯଞ୍ଚ ଖୋ ତେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି। ତଂ ତେସଂ ନାନୁଜାନାମି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅଞ୍ଞଥାସଞ୍ଞିନୋପି ହେତ୍ଥ, ଚୁନ୍ଦ, ସନ୍ତେକେ ସତ୍ତା। ଇମାୟପି ଖୋ ଅହଂ, ଚୁନ୍ଦ, ପଞ୍ଞତ୍ତିୟା ନେୱ ଅତ୍ତନା ସମସମଂ ସମନୁପସ୍ସାମି କୁତୋ ଭିୟ୍ୟୋ। ଅଥ ଖୋ ଅହମେୱ ତତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ ଯଦିଦଂ ଅଧିପଞ୍ଞତ୍ତି।

୧୯୩। ‘‘ତତ୍ର, ଚୁନ୍ଦ, ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ଅସସ୍ସତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ…ପେ… ସସ୍ସତୋ ଚ ଅସସ୍ସତୋ ଚ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ… ନେୱସସ୍ସତୋ ନାସସ୍ସତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ… ସୟଂକତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ… ପରଂକତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ… ସୟଂକତୋ ଚ ପରଂକତୋ ଚ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ… ଅସୟଂକାରୋ ଅପରଂକାରୋ ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚ… ସସ୍ସତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ… ଅସସ୍ସତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ… ସସ୍ସତଞ୍ଚ ଅସସ୍ସତଞ୍ଚ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ… ନେୱସସ୍ସତଂ ନାସସ୍ସତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ… ସୟଂକତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ… ପରଂକତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ… ସୟଂକତଞ୍ଚ ପରଂକତଞ୍ଚ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ… ଅସୟଂକାରଂ ଅପରଂକାରଂ ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି। ତ୍ୟାହଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦାମି – ‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଇଦଂ, ଆୱୁସୋ, ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଅସୟଂକାରଂ ଅପରଂକାରଂ ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖ’’’ନ୍ତି? ଯଞ୍ଚ ଖୋ ତେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି। ତଂ ତେସଂ ନାନୁଜାନାମି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅଞ୍ଞଥାସଞ୍ଞିନୋପି ହେତ୍ଥ, ଚୁନ୍ଦ, ସନ୍ତେକେ ସତ୍ତା। ଇମାୟପି ଖୋ ଅହଂ, ଚୁନ୍ଦ, ପଞ୍ଞତ୍ତିୟା ନେୱ ଅତ୍ତନା ସମସମଂ ସମନୁପସ୍ସାମି କୁତୋ ଭିୟ୍ୟୋ। ଅଥ ଖୋ ଅହମେୱ ତତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ ଯଦିଦଂ ଅଧିପଞ୍ଞତ୍ତି। ଇମେ ଖୋ ତେ, ଚୁନ୍ଦ, ପୁବ୍ବନ୍ତସହଗତା ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସୟା, ଯେ ୱୋ ମୟା ବ୍ୟାକତା, ଯଥା ତେ ବ୍ୟାକାତବ୍ବା । ଯଥା ଚ ତେ ନ ବ୍ୟାକାତବ୍ବା, କିଂ ୱୋ ଅହଂ ତେ ତଥା ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମୀତି [ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମୀତି (ସୀ। କ।)]?

ଅପରନ୍ତସହଗତଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସୟା

୧୯୪। ‘‘କତମେ ଚ ତେ, ଚୁନ୍ଦ, ଅପରନ୍ତସହଗତା ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସୟା, ଯେ ୱୋ ମୟା ବ୍ୟାକତା, ଯଥା ତେ ବ୍ୟାକାତବ୍ବା। (ଯଥା ଚ ତେ ନ ବ୍ୟାକାତବ୍ବା, କିଂ ୱୋ ଅହଂ ତେ ତଥା ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମୀ) [( ) ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ପାଠୋ ସବ୍ବତ୍ଥପି ପରିପୁଣ୍ଣୋ ଦିସ୍ସତି]? ସନ୍ତି, ଚୁନ୍ଦ, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ରୂପୀ ଅତ୍ତା ହୋତି ଅରୋଗୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି। ସନ୍ତି ପନ, ଚୁନ୍ଦ, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ଅରୂପୀ ଅତ୍ତା ହୋତି…ପେ… ରୂପୀ ଚ ଅରୂପୀ ଚ ଅତ୍ତା ହୋତି… ନେୱରୂପୀ ନାରୂପୀ ଅତ୍ତା ହୋତି… ସଞ୍ଞୀ ଅତ୍ତା ହୋତି… ଅସଞ୍ଞୀ ଅତ୍ତା ହୋତି… ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀ ଅତ୍ତା ହୋତି… ଅତ୍ତା ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜତି ୱିନସ୍ସତି ନ ହୋତି ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି। ତତ୍ର, ଚୁନ୍ଦ, ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – ‘ରୂପୀ ଅତ୍ତା ହୋତି ଅରୋଗୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି। ତ୍ୟାହଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦାମି – ‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଇଦଂ, ଆୱୁସୋ, ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ରୂପୀ ଅତ୍ତା ହୋତି ଅରୋଗୋ ପରଂ ମରଣା’’’ତି? ଯଞ୍ଚ ଖୋ ତେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’ନ୍ତି। ତଂ ତେସଂ ନାନୁଜାନାମି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ?

ଅଞ୍ଞଥାସଞ୍ଞିନୋପି ହେତ୍ଥ, ଚୁନ୍ଦ, ସନ୍ତେକେ ସତ୍ତା। ଇମାଯପି ଖୋ ଅହଂ, ଚୁନ୍ଦ, ପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ନେୱ ଅତ୍ତନା ସମସମଂ ସମନୁପସ୍ସାମି କୁତୋ ଭିୟ୍ୟୋ। ଅଥ ଖୋ ଅହମେୱ ତତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ ଯଦିଦଂ ଅଧିପଞ୍ଞତ୍ତି।

୧୯୫। ''ତତ୍ର, ଚୁନ୍ଦ, ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂୱାଦିନୋ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ – 'ଅରୂପୀ ଅତ୍ତା ହୋତି…ପେ… ରୂପୀ ଚ ଅରୂପୀ ଚ ଅତ୍ତା ହୋତି… ନେୱରୂପୀନାରୂପୀ ଅତ୍ତା ହୋତି… ସଞ୍ଞୀ ଅତ୍ତା ହୋତି… ଅସଞ୍ଞୀ ଅତ୍ତା ହୋତି… ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀ ଅତ୍ତା ହୋତି… ଅତ୍ତା ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜତି ୱିନସ୍ସତି ନ ହୋତି ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ'ନ୍ତି। ତ୍ୟାହଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦାମି – 'ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଇଦଂ, ଆୱୁସୋ, ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଅତ୍ତା ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜତି ୱିନସ୍ସତି ନ ହୋତି ପରଂ ମରଣା'''ତି? ଯଞ୍ଚ ଖୋ ତେ, ଚୁନ୍ଦ, ଏୱମାହଂସୁ – 'ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ'ନ୍ତି। ତଂ ତେସଂ ନାନୁଜାନାମି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅଞ୍ଞଥାସଞ୍ଞିନୋପି ହେତ୍ଥ, ଚୁନ୍ଦ, ସନ୍ତେକେ ସତ୍ତା। ଇମାଯପି ଖୋ ଅହଂ, ଚୁନ୍ଦ, ପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ନେୱ ଅତ୍ତନା ସମସମଂ ସମନୁପସ୍ସାମି, କୁତୋ ଭିୟ୍ୟୋ। ଅଥ ଖୋ ଅହମେୱ ତତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ ଯଦିଦଂ ଅଧିପଞ୍ଞତ୍ତି। ଇମେ ଖୋ ତେ, ଚୁନ୍ଦ, ଅପରନ୍ତସହଗତା ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯା, ଯେ ୱୋ ମଯା ବ୍ୟାକତା , ଯଥା ତେ ବ୍ୟାକାତବ୍ବା। ଯଥା ଚ ତେ ନ ବ୍ୟାକାତବ୍ବା, କିଂ ୱୋ ଅହଂ ତେ ତଥା ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମୀତି [ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମୀତି (ସୀ। କ।)]?

୧୯୬। ''ଇମେସଞ୍ଚ, ଚୁନ୍ଦ, ପୁବ୍ବନ୍ତସହଗତାନଂ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯାନଂ ଇମେସଞ୍ଚ ଅପରନ୍ତସହଗତାନଂ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯାନଂ ପହାନାଯ ସମତିକ୍କମାଯ ଏୱଂ ମଯା ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା ଦେସିତା ପଞ୍ଞତ୍ତା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଚୁନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା ୱିନେଯ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ। ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ…ପେ… ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସୀ… ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା, ୱିନେଯ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ। ଇମେସଞ୍ଚ ଚୁନ୍ଦ, ପୁବ୍ବନ୍ତସହଗତାନଂ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯାନଂ ଇମେସଞ୍ଚ ଅପରନ୍ତସହଗତାନଂ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯାନଂ ପହାନାଯ ସମତିକ୍କମାଯ। ଏୱଂ ମଯା ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା ଦେସିତା ପଞ୍ଞତ୍ତା''ତି।

୧୯୭। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ଉପୱାଣୋ ଭଗୱତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ଠିତୋ ହୋତି ଭଗୱନ୍ତଂ ବୀଜଯମାନୋ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଉପୱାଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! ପାସାଦିକୋ ୱତାଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମପରିଯାଯୋ; ସୁପାସାଦିକୋ ୱତାଯଂ ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମପରିଯାଯୋ, କୋ ନାମାଯଂ ଭନ୍ତେ ଧମ୍ମପରିଯାଯୋ''ତି? ''ତସ୍ମାତିହ ତ୍ୱଂ, ଉପୱାଣ, ଇମଂ ଧମ୍ମପରିଯାଯଂ 'ପାସାଦିକୋ' ତ୍ୱେୱ ନଂ ଧାରେହୀ''ତି। ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନୋ ଆଯସ୍ମା ଉପୱାଣୋ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୀତି।

ପାସାଦିକସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଛଟ୍ଠଂ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୭। ଲକ୍ଖଣସୁତ୍ତଂ

ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି

୧୯୮। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି। ‘‘ଭଦ୍ଦନ୍ତେ’’ତି [ଭଦନ୍ତେତି (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

୧୯୯। ‘‘ଦ୍ୱତ୍ତିଂସିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାପୁରିସସ୍ସ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି, ଯେହି ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଦ୍ୱେୱ ଗତିଯୋ ଭୱନ୍ତି ଅନଞ୍ଞା। ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା ଚାତୁରନ୍ତୋ ୱିଜିତାୱୀ ଜନପଦତ୍ଥାୱରିଯପ୍ପତ୍ତୋ ସତ୍ତରତନସମନ୍ନାଗତୋ। ତସ୍ସିମାନି ସତ୍ତ ରତନାନି ଭୱନ୍ତି; ସେଯ୍ୟଥିଦଂ, ଚକ୍କରତନଂ ହତ୍ଥିରତନଂ ଅସ୍ସରତନଂ ମଣିରତନଂ ଇତ୍ଥିରତନଂ ଗହପତିରତନଂ ପରିଣାଯକରତନମେୱ ସତ୍ତମଂ। ପରୋସହସ୍ସଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ପୁତ୍ତା ଭୱନ୍ତି ସୂରା ୱୀରଙ୍ଗରୂପା ପରସେନପ୍ପମଦ୍ଦନା। ସୋ ଇମଂ ପଥୱିଂ ସାଗରପରିଯନ୍ତଂ ଅଦଣ୍ଡେନ ଅସତ୍ଥେନ ଧମ୍ମେନ ଅଭିୱିଜିଯ ଅଜ୍ଝାୱସତି। ସଚେ ଖୋ ପନ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜତି, ଅରହଂ ହୋତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଲୋକେ ୱିୱଟ୍ଟଚ୍ଛଦୋ [ୱିୱଟଚ୍ଛଦୋ (ସ୍ୟା। କ।), ୱିୱତ୍ତଚ୍ଛଦୋ (ସୀ। ପୀ।)]।

୨୦୦। ‘‘କତମାନି ଚ ତାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ମହାପୁରିସସ୍ସ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି, ଯେହି ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଦ୍ୱେୱ ଗତିଯୋ ଭୱନ୍ତି ଅନଞ୍ଞା? ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ…ପେ… ସଚେ ଖୋ ପନ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜତି, ଅରହଂ ହୋତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଲୋକେ ୱିୱଟ୍ଟଚ୍ଛଦୋ।

‘‘ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାପୁରିସୋ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତପାଦୋ ହୋତି। ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାପୁରିସୋ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତପାଦୋ ହୋତି, ଇଦମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାପୁରିସସ୍ସ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ ଭୱତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାପୁରିସସ୍ସ ହେଟ୍ଠାପାଦତଲେସୁ ଚକ୍କାନି ଜାତାନି ହୋନ୍ତି ସହସ୍ସାରାନି ସନେମିକାନି ସନାଭିକାନି ସବ୍ବାକାରପରିପୂରାନି [ସବ୍ବାକାରପରିପୂରାନି ସୁୱିଭତ୍ତନ୍ତରାନି (ସୀ। ପୀ।)]। ଯମ୍ପି , ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାପୁରିସସ୍ସ ହେଟ୍ଠାପାଦତଲେସୁ ଚକ୍କାନି ଜାତାନି ହୋନ୍ତି ସହସ୍ସାରାନି ସନେମିକାନି ସନାଭିକାନି ସବ୍ବାକାରପରିପୂରାନି, ଇଦମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାପୁରିସସ୍ସ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ ଭୱତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାପୁରିସୋ ଆଯତପଣ୍ହି ହୋତି…ପେ… ଦୀଘଙ୍ଗୁଲି ହୋତି… ମୁଦୁତଲୁନହତ୍ଥପାଦୋ ହୋତି… ଜାଲହତ୍ଥପାଦୋ ହୋତି… ଉସ୍ସଙ୍ଖପାଦୋ ହୋତି… ଏଣିଜଙ୍ଘୋ ହୋତି… ଠିତକୋୱ ଅନୋନମନ୍ତୋ ଉଭୋହି ପାଣିତଲେହି ଜଣ୍ଣୁକାନି ପରିମସତି ପରିମଜ୍ଜତି… କୋସୋହିତୱତ୍ଥଗୁଯ୍ହୋ ହୋତି… ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ ହୋତି କଞ୍ଚନସନ୍ନିଭତ୍ତଚୋ… ସୁଖୁମଚ୍ଛୱି ହୋତି, ସୁଖୁମତ୍ତା ଛୱିଯା ରଜୋଜଲ୍ଲଂ କାଯେ ନ ଉପଲିମ୍ପତି… ଏକେକଲୋମୋ ହୋତି, ଏକେକାନି ଲୋମାନି ଲୋମକୂପେସୁ ଜାତାନି… ଉଦ୍ଧଗ୍ଗଲୋମୋ ହୋତି, ଉଦ୍ଧଗ୍ଗାନି ଲୋମାନି ଜାତାନି ନୀଲାନି ଅଞ୍ଜନୱଣ୍ଣାନି କୁଣ୍ଡଲାୱଟ୍ଟାନି [କୁଣ୍ଡଲାୱତ୍ତାନି (ବହୂସୁ)] ଦକ୍ଖିଣାୱଟ୍ଟକଜାତାନି [ଦକ୍ଖିଣାୱତ୍ତକଜାତାନି (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] … ବ୍ରହ୍ମୁଜୁଗତ୍ତୋ ହୋତି… ସତ୍ତୁସ୍ସଦୋ ହୋତି… ସୀହପୁବ୍ବଦ୍ଧକାଯୋ ହୋତି… ଚିତନ୍ତରଂସୋ [ପିତନ୍ତରଂସୋ (ସ୍ୟା।)] ହୋତି… ନିଗ୍ରୋଧପରିମଣ୍ଡଲୋ ହୋତି, ଯାୱତକ୍ୱସ୍ସ କାଯୋ ତାୱତକ୍ୱସ୍ସ ବ୍ୟାମୋ ଯାୱତକ୍ୱସ୍ସ ବ୍ୟାମୋ ତାୱତକ୍ୱସ୍ସ କାଯୋ… ସମୱଟ୍ଟକ୍ଖନ୍ଧୋ ହୋତି… ରସଗ୍ଗସଗ୍ଗୀ ହୋତି… ସୀହହନୁ ହୋତି… ଚତ୍ତାଲୀସଦନ୍ତୋ ହୋତି … ସମଦନ୍ତୋ ହୋତି… ଅୱିରଳଦନ୍ତୋ ହୋତି… ସୁସୁକ୍କଦାଠୋ ହୋତି… ପହୂତଜିୱ୍ହୋ ହୋତି… ବ୍ରହ୍ମସ୍ସରୋ ହୋତି କରୱୀକଭାଣୀ… ଅଭିନୀଲନେତ୍ତୋ ହୋତି… ଗୋପଖୁମୋ ହୋତି… ଉଣ୍ଣା ଭମୁକନ୍ତରେ ଜାତା ହୋତି, ଓଦାତା ମୁଦୁତୂଲସନ୍ନିଭା। ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାପୁରିସସ୍ସ ଉଣ୍ଣା ଭମୁକନ୍ତରେ ଜାତା ହୋତି, ଓଦାତା ମୁଦୁତୂଲସନ୍ନିଭା, ଇଦମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାପୁରିସସ୍ସ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ ଭୱତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାପୁରିସୋ ଉଣ୍ହୀସସୀସୋ ହୋତି। ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାପୁରିସୋ ଉଣ୍ହୀସସୀସୋ ହୋତି, ଇଦମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାପୁରିସସ୍ସ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ ଭୱତି।

‘‘ଇମାନି ଖୋ ତାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ମହାପୁରିସସ୍ସ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି, ଯେହି ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଦ୍ୱେୱ ଗତିଯୋ ଭୱନ୍ତି ଅନଞ୍ଞା।

ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ…ପେ… ସଚେ ଖୋ ପନ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜତି, ଅରହଂ ହୋତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଲୋକେ ୱିୱଟ୍ଟଚ୍ଛଦୋ।

''ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ମହାପୁରିସସ୍ସ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି ବାହିରକାପି ଇସଯୋ ଧାରେନ୍ତି, ନୋ ଚ ଖୋ ତେ ଜାନନ୍ତି – 'ଇମସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କଟତ୍ତା ଇଦଂ ଲକ୍ଖଣଂ ପଟିଲଭତୀ'ତି।

(୧) ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତପାଦତାଲକ୍ଖଣଂ

୨୦୧। ''ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ପୁରିମଂ ଜାତିଂ ପୁରିମଂ ଭୱଂ ପୁରିମଂ ନିକେତଂ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ଦଳ୍ହସମାଦାନୋ ଅହୋସି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ଅୱତ୍ଥିତସମାଦାନୋ କାଯସୁଚରିତେ ୱଚୀସୁଚରିତେ ମନୋସୁଚରିତେ ଦାନସଂୱିଭାଗେ ସୀଲସମାଦାନେ ଉପୋସଥୁପୱାସେ ମତ୍ତେଯ୍ୟତାଯ ପେତ୍ତେଯ୍ୟତାଯ ସାମଞ୍ଞତାଯ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞତାଯ କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାଯିତାଯ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେସୁ ଚ ଅଧିକୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ । ସୋ ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କଟତ୍ତା ଉପଚିତତ୍ତା ଉସ୍ସନ୍ନତ୍ତା ୱିପୁଲତ୍ତା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞେ ଦେୱେ ଦସହି ଠାନେହି ଅଧିଗ୍ଗଣ୍ହାତି ଦିବ୍ବେନ ଆଯୁନା ଦିବ୍ବେନ ୱଣ୍ଣେନ ଦିବ୍ବେନ ସୁଖେନ ଦିବ୍ବେନ ଯସେନ ଦିବ୍ବେନ ଆଧିପତେଯ୍ୟେନ ଦିବ୍ବେହି ରୂପେହି ଦିବ୍ବେହି ସଦ୍ଦେହି ଦିବ୍ବେହି ଗନ୍ଧେହି ଦିବ୍ବେହି ରସେହି ଦିବ୍ବେହି ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେହି। ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋ ସମାନୋ ଇମଂ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ ପଟିଲଭତି। ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତପାଦୋ ହୋତି। ସମଂ ପାଦଂ ଭୂମିଯଂ ନିକ୍ଖିପତି, ସମଂ ଉଦ୍ଧରତି, ସମଂ ସବ୍ବାୱନ୍ତେହି ପାଦତଲେହି ଭୂମିଂ ଫୁସତି।

୨୦୨। ''ସୋ ତେନ ଲକ୍ଖଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା ଚାତୁରନ୍ତୋ ୱିଜିତାୱୀ ଜନପଦତ୍ଥାୱରିଯପ୍ପତ୍ତୋ ସତ୍ତରତନସମନ୍ନାଗତୋ। ତସ୍ସିମାନି ସତ୍ତ ରତନାନି ଭୱନ୍ତି; ସେଯ୍ୟଥିଦଂ, ଚକ୍କରତନଂ ହତ୍ଥିରତନଂ ଅସ୍ସରତନଂ ମଣିରତନଂ ଇତ୍ଥିରତନଂ ଗହପତିରତନଂ ପରିଣାଯକରତନମେୱ ସତ୍ତମଂ। ପରୋସହସ୍ସଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ପୁତ୍ତା ଭୱନ୍ତି ସୂରା ୱୀରଙ୍ଗରୂପା ପରସେନପ୍ପମଦ୍ଦନା। ସୋ ଇମଂ ପଥୱିଂ ସାଗରପରିଯନ୍ତଂ ଅଖିଲମନିମିତ୍ତମକଣ୍ଟକଂ ଇଦ୍ଧଂ ଫୀତଂ ଖେମଂ ସିୱଂ ନିରବ୍ବୁଦଂ ଅଦଣ୍ଡେନ ଅସତ୍ଥେନ ଧମ୍ମେନ ଅଭିୱିଜିଯ ଅଜ୍ଝାୱସତି । ରାଜା ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ଅକ୍ଖମ୍ଭିଯୋ [ଅୱିକ୍ଖମ୍ଭିଯୋ (ସୀ। ପୀ।)] ହୋତି କେନଚି ମନୁସ୍ସଭୂତେନ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେନ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେନ। ରାଜା ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି। ''ସଚେ ଖୋ ପନ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜତି, ଅରହଂ ହୋତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଲୋକେ ୱିୱଟ୍ଟଚ୍ଛଦୋ। ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ଅକ୍ଖମ୍ଭିଯୋ ହୋତି ଅବ୍ଭନ୍ତରେହି ୱା ବାହିରେହି ୱା ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେହି ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେହି ରାଗେନ ୱା ଦୋସେନ ୱା ମୋହେନ ୱା ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା ଦେୱେନ ୱା ମାରେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମୁନା ୱା କେନଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିଂ। ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି''। ଏତମତ୍ଥଂ ଭଗୱା ଅୱୋଚ।

୨୦୩। ତତ୍ଥେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

''ସଚ୍ଚେ ଚ ଧମ୍ମେ ଚ ଦମେ ଚ ସଂଯମେ,

ସୋଚେଯ୍ୟସୀଲାଲଯୁପୋସଥେସୁ ଚ;

ଦାନେ ଅହିଂସାଯ ଅସାହସେ ରତୋ,

ଦଳ୍ହଂ ସମାଦାଯ ସମତ୍ତମାଚରି [ସମନ୍ତମାଚରି (ସ୍ୟା। କ।)]।

''ସୋ ତେନ କମ୍ମେନ ଦିୱଂ ସମକ୍କମି [ଅପକ୍କମି (ସ୍ୟା। କ।)],

ସୁଖଞ୍ଚ ଖିଡ୍ଡାରତିଯୋ ଚ ଅନ୍ୱଭି [ଅଂନ୍ୱଭି (ଟୀକା)];

ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ପୁନରାଗତୋ ଇଧ,

ସମେହି ପାଦେହି ଫୁସୀ ୱସୁନ୍ଧରଂ।

‘‘ବ୍ଯାକଂସୁ ୱେଯ୍ୟଞ୍ଜନିକା ସମାଗତା,

ସମତ୍ତତିଂସ୍ସ ନ ହୋତି ଖନ୍ଧନା;

ଗିହିସ୍ସ ୱା ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ୱା ପୁନ [ପନ (ସ୍ଯା।)],

ତଂ ଲକ୍ଖଣଂ ଭୱତି ତଦତ୍ଥଜୋତକଂ।

‘‘ଅକ୍ଖମ୍ଭିୟୋ ହୋତି ଅଗାରମାୱସଂ,

ପରାଭିଭୂ ସତ୍ତୁଭି ନପ୍ପମଦ୍ଦନୋ;

ମନୁସ୍ସଭୂତେନିଧ ହୋତି କେନଚି,

ଅକ୍ଖମ୍ଭିୟୋ ତସ୍ସ ଫଲେନ କମ୍ମୁନୋ।

‘‘ସଚେ ଚ ପବ୍ବଜ୍ଜମୁପେତି ତାଦିସୋ,

ନେକ୍ଖମ୍ମଛନ୍ଦାଭିରତୋ ୱିଚକ୍ଖଣୋ;

ଅଗ୍ଗୋ ନ ସୋ ଗଚ୍ଛତି ଜାତୁ ଖମ୍ଭନଂ,

ନରୁତ୍ତମୋ ଏସ ହି ତସ୍ସ ଧମ୍ମତା’’ତି।

(୨) ପାଦତଲଚକ୍କଲକ୍ଖଣଂ

୨୦୪। ‘‘ୟମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ପୁରିମଂ ଜାତିଂ ପୁରିମଂ ଭୱଂ ପୁରିମଂ ନିକେତଂ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ବହୁଜନସ୍ସ ସୁଖାୱହୋ ଅହୋସି, ଉବ୍ବେଗୌତ୍ତାସଭୟଂ ଅପନୁଦିତା, ଧମ୍ମିକଞ୍ଚ ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତିଂ ସଂୱିଧାତା, ସପରିୱାରଞ୍ଚ ଦାନଂ ଅଦାସି। ସୋ ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କଟତ୍ତା ଉପଚିତତ୍ତା ଉସ୍ସନ୍ନତ୍ତା ୱିପୁଲତ୍ତା କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି…ପେ… ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋ ସମାନୋ ଇମଂ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ ପଟିଲଭତି। ହେଟ୍ଠାପାଦତଲେସୁ ଚକ୍କାନି ଜାତାନି ହୋନ୍ତି ସହସ୍ସାରାନି ସନେମିକାନି ସନାଭିକାନି ସବ୍ବାକାରପରିପୂରାନି ସୁୱିଭତ୍ତନ୍ତରାନି।

‘‘ସୋ ତେନ ଲକ୍ଖଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ…ପେ… ରାଜା ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ମହାପରିୱାରୋ ହୋତି; ମହାସ୍ସ ହୋନ୍ତି ପରିୱାରା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ନେଗମଜାନପଦା ଗଣକମହାମତ୍ତା ଅନୀକଟ୍ଠା ଦୋୱାରିକା ଅମଚ୍ଚା ପାରିସଜ୍ଜା ରାଜାନୋ ଭୋଗିୟା କୁମାରା। ରାଜା ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି। ସଚେ ଖୋ ପନ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜତି, ଅରହଂ ହୋତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଲୋକେ ୱିୱଟ୍ଟଚ୍ଛଦୋ। ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ମହାପରିୱାରୋ ହୋତି; ମହାସ୍ସ ହୋନ୍ତି ପରିୱାରା ଭିକ୍ଖୂ ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଉପାସକା ଉପାସିକାୟୋ ଦେୱା ମନୁସ୍ସା ଅସୁରା ନାଗା ଗନ୍ଧବ୍ବା। ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି’’। ଏତମତ୍ଥଂ ଭଗୱା ଅୱୋଚ।

୨୦୫। ତତ୍ଥେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

‘‘ପୁରେ ପୁରତ୍ଥା ପୁରିମାସୁ ଜାତିସୁ,

ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ବହୁନଂ ସୁଖାୱହୋ;

ଉବ୍ବେଗୌତ୍ତାସଭୟାପନୂଦନୋ,

ଗୁତ୍ତୀସୁ ରକ୍ଖାୱରଣେସୁ ଉସ୍ସୁକୋ।

‘‘ସୋ ତେନ କମ୍ମେନ ଦିୱଂ ସମକ୍କମି,

ସୁଖଞ୍ଚ ଖିଡ୍ଡାରତିଯୋ ଚ ଅନ୍ୱଭି;

ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ପୁନରାଗତୋ ଇଧ,

ଚକ୍କାନି ପାଦେସୁ ଦୁୱେସୁ ୱିନ୍ଦତି।

‘‘ସମନ୍ତନେମୀନି ସହସ୍ସରାନି ଚ,

ୱ୍ୟାକଂସୁ ୱେୟ୍ୟଞ୍ଜନିକା ସମାଗତା;

ଦିସ୍ୱା କୁମାରଂ ସତପୁଞ୍ଞଲକ୍ଖଣଂ,

ପରିୱାରୱା ହେସ୍ସତି ସତ୍ତୁମଦ୍ଦନୋ।

ତଥା ହୀ ଚକ୍କାନି ସମନ୍ତନେମିନି,

ସଚେ ନ ପବ୍ବଜ୍ଜମୁପେତି ତାଦିସୋ;

ୱତ୍ତେତି ଚକ୍କଂ ପଥୱିଂ ପସାସତି,

ତସ୍ସାନୁଯନ୍ତାଧ [ତସ୍ସାନୁୟୁତ୍ତା ଇଧ (ସୀ। ପୀ।), ତସ୍ସାନୁଯନ୍ତା ଇଧ (ସ୍ୟା। କ।)] ଭୱନ୍ତି ଖତ୍ତିୟା।

‘‘ମହାୟସଂ ସଂପରିୱାରୟନ୍ତି ନଂ,

ସଚେ ଚ ପବ୍ବଜ୍ଜମୁପେତି ତାଦିସୋ;

ନେକ୍ଖମ୍ମଛନ୍ଦାଭିରତୋ ୱିଚକ୍ଖଣୋ,

ଦେୱାମନୁସ୍ସାସୁରସକ୍କରକ୍ଖସା [ସତ୍ତରକ୍ଖସା (କ।) ସୀ। ସ୍ୟାଅଟ୍ଠକଥା ଓଲୋକେତବ୍ବା]।

‘‘ଗନ୍ଧବ୍ବନାଗା ୱିହଗା ଚତୁପ୍ପଦା,

ଅନୁତ୍ତରଂ ଦେୱମନୁସ୍ସପୂଜିତଂ;

ମହାୟସଂ ସଂପରିୱାରୟନ୍ତି ନ’’ନ୍ତି।

(୩-୫) ଆୟତପଣ୍ହିତାଦିତିଲକ୍ଖଣଂ

୨୦୬। ‘‘ୟମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ପୁରିମଂ ଜାତିଂ ପୁରିମଂ ଭୱଂ ପୁରିମଂ ନିକେତଂ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ପାଣାତିପାତଂ ପହାୟ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ଅହୋସି ନିହିତଦଣ୍ଡୋ ନିହିତସତ୍ଥୋ ଲଜ୍ଜୀ ଦୟାପନ୍ନୋ, ସବ୍ବପାଣଭୂତହିତାନୁକମ୍ପୀ ୱିହାସି। ସୋ ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କଟତ୍ତା ଉପଚିତତ୍ତା ଉସ୍ସନ୍ନତ୍ତା ୱିପୁଲତ୍ତା…ପେ… ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋ ସମାନୋ ଇମାନି ତୀଣି ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି ପଟିଲଭତି। ଆୟତପଣ୍ହି ଚ ହୋତି, ଦୀଘଙ୍ଗୁଲି ଚ ବ୍ରହ୍ମୁଜୁଗତ୍ତୋ ଚ।

‘‘ସୋ ତେହି ଲକ୍ଖଣେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ…ପେ… ରାଜା ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ଦୀଘାଯୁକୋ ହୋତି ଚିରଟ୍ଠିତିକୋ, ଦୀଘମାଯୁଂ ପାଲେତି, ନ ସକ୍କା ହୋତି ଅନ୍ତରା ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତୁଂ କେନଚି ମନୁସ୍ସଭୂତେନ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେନ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେନ । ରାଜା ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି… ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ଦୀଘାଯୁକୋ ହୋତି ଚିରଟ୍ଠିତିକୋ, ଦୀଘମାଯୁଂ ପାଲେତି, ନ ସକ୍କା ହୋତି ଅନ୍ତରା ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତୁଂ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେହି ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେହି ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା ଦେୱେନ ୱା ମାରେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମୁନା ୱା କେନଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିଂ। ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି’’। ଏତମତ୍ଥଂ ଭଗୱା ଅୱୋଚ।

୨୦୭। ତତ୍ଥେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

‘‘ମାରଣୱଧଭୟତ୍ତନୋ [ମରଣୱଧଭୟତ୍ତନୋ (ସୀ। ପୀ। କ।), ମରଣୱଧଭୟମତ୍ତନୋ (ସ୍ୟା।)] ୱିଦିତ୍ୱା,

ପଟିୱିରତୋ ପରଂ ମାରଣାୟହୋସି;

ତେନ ସୁଚରିତେନ ସଗ୍ଗମଗମା [ତେନ ସୋ ସୁଚରିତେନ ସଗ୍ଗମଗମାସି (ସ୍ୟା।)],

ସୁକତଫଲୱିପାକମନୁଭୋସି।

‘‘ଚୱିୟ ପୁନରିଧାଗତୋ ସମାନୋ,

ପଟିଲଭତି ଇଧ ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି;

ଭୱତି ୱିପୁଲଦୀଘପାସଣ୍ହିକୋ,

ବ୍ରହ୍ମାୱ ସୁଜୁ ସୁଭୋ ସୁଜାତଗତ୍ତୋ।

‘‘ସୁଭୁଜୋ ସୁସୁ ସୁସଣ୍ଠିତୋ ସୁଜାତୋ,

ମୁଦୁତଲୁନଙ୍ଗୁଲିୟସ୍ସ ହୋନ୍ତି;

ଦୀଘା ତୀଭି ପୁରିସୱରଗ୍ଗଲକ୍ଖଣେହି,

ଚିରୟପନାୟ [ଚିରୟାପନାୟ (ସ୍ୟା।)] କୁମାରମାଦିସନ୍ତି।

‘‘ଭୱତି ଯଦି ଗିହୀ ଚିରଂ ଯପେତି,

ଚିରତରଂ ପବ୍ବଜତି ଯଦି ତତୋ ହି;

ଯାପୟତି ଚ ୱସିଦ୍ଧିଭାୱନାୟ,

ଇତି ଦୀଘାଯୁକତାୟ ତଂ ନିମିତ୍ତ’’ନ୍ତି।

(୬) ସତ୍ତୁସ୍ସଦତାଲକ୍ଖଣଂ

୨୦୮। ‘‘ଯମ୍ପି , ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ପୁରିମଂ ଜାତିଂ ପୁରିମଂ ଭୱଂ ପୁରିମଂ ନିକେତଂ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ଦାତା ଅହୋସି ପଣୀତାନଂ ରସିତାନଂ ଖାଦନୀୟାନଂ ଭୋଜନୀୟାନଂ ସାୟନୀୟାନଂ ଲେହନୀୟାନଂ ପାନାନଂ। ସୋ ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କଟତ୍ତା…ପେ… ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋ ସମାନୋ ଇମଂ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ ପଟିଲଭତି, ସତ୍ତୁସ୍ସଦୋ ହୋତି, ସତ୍ତସ୍ସ ଉସ୍ସଦା ହୋନ୍ତି; ଉଭୋସୁ ହତ୍ଥେସୁ ଉସ୍ସଦା ହୋନ୍ତି, ଉଭୋସୁ ପାଦେସୁ ଉସ୍ସଦା ହୋନ୍ତି, ଉଭୋସୁ ଅଂସକୂଟେସୁ ଉସ୍ସଦା ହୋନ୍ତି, ଖନ୍ଧେ ଉସ୍ସଦୋ ହୋତି।

‘‘ସୋ ତେନ ଲକ୍ଖଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ…ପେ… ରାଜା ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ଲାଭୀ ହୋତି ପଣୀତାନଂ ରସିତାନଂ ଖାଦନୀୟାନଂ ଭୋଜନୀୟାନଂ ସାୟନୀୟାନଂ ଲେହନୀୟାନଂ ପାନାନଂ। ରାଜା ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି… ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ଲାଭୀ ହୋତି ପଣୀତାନଂ ରସିତାନଂ ଖାଦନୀୟାନଂ ଭୋଜନୀୟାନଂ ସାୟନୀୟାନଂ ଲେହନୀୟାନଂ ପାନାନଂ। ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି’’। ଏତମତ୍ଥଂ ଭଗୱା ଅୱୋଚ।

୨୦୯। ତତ୍ଥେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

‘‘ଖଜ୍ଜଭୋଜ୍ଜମଥ ଲେୟ୍ୟ ସାୟିୟଂ,

ଉତ୍ତମଗ୍ଗରସଦାୟକୋ ଅହୁ;

ତେନ ସୋ ସୁଚରିତେନ କମ୍ମୁନା,

ନନ୍ଦନେ ଚିରମଭିପ୍ପମୋଦତି।

‘‘ସତ୍ତ ଚୁସ୍ସଦେ ଇଧାଧିଗଚ୍ଛତି,

ହତ୍ଥପାଦମୁଦୁତଞ୍ଚ ୱିନ୍ଦତି;

ଆହୁ ବ୍ୟଞ୍ଜନନିମିତ୍ତକୋୱିଦା,

ଖଜ୍ଜଭୋଜ୍ଜରସଲାଭିତାୟ ନଂ।

‘‘ୟଂ ଗିହିସ୍ସପି [ନ ତଂ ଗିହିସ୍ସାପି (ସ୍ୟା।)] ତଦତ୍ଥଜୋତକଂ,

ପବ୍ବଜମ୍ପି ଚ ତଦାଧିଗଚ୍ଛତି;

ଖଜ୍ଜଭୋଜ୍ଜରସଲାଭିରୁତ୍ତମଂ,

ଆହୁ ସବ୍ବଗିହିବନ୍ଧନଚ୍ଛିଦ’’ନ୍ତି।

(୭-୮) କରଚରଣମୁଦୁଜାଲତାଲକ୍ଖଣାନି

୨୧୦। ‘‘ୟମ୍ପି , ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ପୁରିମଂ ଜାତିଂ ପୁରିମଂ ଭୱଂ ପୁରିମଂ ନିକେତଂ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ଚତୂହି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହି ଜନଂ ସଙ୍ଗାହକୋ ଅହୋସି – ଦାନେନ ପେୟ୍ୟୱଜ୍ଜେନ [ପିୟୱାଚେନ (ସ୍ୟା। କ।)] ଅତ୍ଥଚରିୟାୟ ସମାନତ୍ତତାୟ। ସୋ ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କଟତ୍ତା…ପେ… ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋ ସମାନୋ ଇମାନି ଦ୍ୱେ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି ପଟିଲଭତି। ମୁଦୁତଲୁନହତ୍ଥପାଦୋ ଚ ହୋତି ଜାଲହତ୍ଥପାଦୋ ଚ।

‘‘ସୋ ତେହି ଲକ୍ଖଣେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ…ପେ… ରାଜା ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ସୁସଙ୍ଗହିତପରିଜନୋ ହୋତି, ସୁସଙ୍ଗହିତାସ୍ସ ହୋନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ନେଗମଜାନପଦା ଗଣକମହାମତ୍ତା ଅନୀକଟ୍ଠା ଦୋୱାରିକା ଅମଚ୍ଚା ପାରିସଜ୍ଜା ରାଜାନୋ ଭୋଗିୟା କୁମାରା। ରାଜା ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି… ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ସୁସଙ୍ଗହିତପରିଜନୋ ହୋତି, ସୁସଙ୍ଗହିତାସ୍ସ ହୋନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂ ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଉପାସକା ଉପାସିକାୟୋ ଦେୱା ମନୁସ୍ସା ଅସୁରା ନାଗା ଗନ୍ଧବ୍ବା। ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି’’। ଏତମତ୍ଥଂ ଭଗୱା ଅୱୋଚ।

୨୧୧। ତତ୍ଥେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

‘‘ଦାନମ୍ପି ଚତ୍ଥଚରିଯତଞ୍ଚ [ଦାନମ୍ପି ଚ ଅତ୍ଥଚରିଯତମ୍ପି ଚ (ସୀ। ପୀ।)],

ପିଯୱାଦିତଞ୍ଚ ସମାନତ୍ତତଞ୍ଚ [ପିଯୱଦତଞ୍ଚ ସମାନଛନ୍ଦତଞ୍ଚ (ସୀ। ପୀ।)];

କରିଯଚରିଯସୁସଙ୍ଗହଂ ବହୂନଂ,

ଅନୱମତେନ ଗୁଣେନ ଯାତି ସଗ୍ଗଂ।

‘‘ଚୱିଯ ପୁନରିଧାଗତୋ ସମାନୋ,

କରଚରଣମୁଦୁତଞ୍ଚ ଜାଲିନୋ ଚ;

ଅତିରୁଚିରସୁୱଗ୍ଗୁଦସ୍ସନେଯ୍ୟଂ,

ପଟିଲଭତି ଦହରୋ ସୁସୁ କୁମାରୋ।

‘‘ଭୱତି ପରିଜନସ୍ସୱୋ ୱିଧେଯ୍ୟୋ,

ମହିମଂ ଆୱସିତୋ ସୁସଙ୍ଗହିତୋ;

ପିଯୱଦୂ ହିତସୁଖତଂ ଜିଗୀସମାନୋ [ଜିଗିଂ ସମାନୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)],

ଅଭିରୁଚିତାନି ଗୁଣାନି ଆଚରତି।

‘‘ଯଦି ଚ ଜହତି ସବ୍ବକାମଭୋଗଂ,

କଥଯତି ଧମ୍ମକଥଂ ଜିନୋ ଜନସ୍ସ;

ୱଚନପଟିକରସ୍ସାଭିପ୍ପସନ୍ନା,

ସୁତ୍ୱାନ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମମାଚରନ୍ତୀ’’ତି।

(୯-୧୦) ଉସ୍ସଙ୍ଖପାଦୌଦ୍ଧଗ୍ଗଲୋମତାଲକ୍ଖଣାନି

୨୧୨। ‘‘ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ପୁରିମଂ ଜାତିଂ ପୁରିମଂ ଭୱଂ ପୁରିମଂ ନିକେତଂ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ [ସମାନୋ ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ (ସୀ। ପୀ।)] ଅତ୍ଥୂପସଂହିତଂ ଧମ୍ମୂପସଂହିତଂ ୱାଚଂ ଭାସିତା ଅହୋସି, ବହୁଜନଂ ନିଦଂସେସି, ପାଣୀନଂ ହିତସୁଖାୱହୋ ଧମ୍ମଯାଗୀ। ସୋ ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କଟତ୍ତା…ପେ… ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋ ସମାନୋ ଇମାନି ଦ୍ୱେ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି ପଟିଲଭତି। ଉସ୍ସଙ୍ଖପାଦୋ ଚ ହୋତି, ଉଦ୍ଧଗ୍ଗଲୋମୋ ଚ।

‘‘ସୋ ତେହି ଲକ୍ଖଣେହି ସମନ୍ନାଗତୋ, ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ…ପେ… ରାଜା ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ଅଗ୍ଗୋ ଚ ହୋତି ସେଟ୍ଠୋ ଚ ପାମୋକ୍ଖୋ ଚ ଉତ୍ତମୋ ଚ ପୱରୋ ଚ କାମଭୋଗୀନଂ। ରାଜା ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି… ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ଅଗ୍ଗୋ ଚ ହୋତି ସେଟ୍ଠୋ ଚ ପାମୋକ୍ଖୋ ଚ ଉତ୍ତମୋ ଚ ପୱରୋ ଚ ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ। ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି’’। ଏତମତ୍ଥଂ ଭଗୱା ଅୱୋଚ।

୨୧୩। ତତ୍ଥେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

‘‘ଅତ୍ଥଧମ୍ମସହିତଂ [ଅତ୍ଥଧମ୍ମସଂହିତଂ (କ। ସୀ। ପୀ।), ଅତ୍ଥଧମ୍ମୁପସଂହିତଂ (କ।)] ପୁରେ ଗିରଂ,

ଏରଯଂ ବହୁଜନଂ ନିବଂସଯି;

ପାଣିନଂ ହିତସୁଖାୱହୋ ଅହୁ,

ଧମ୍ମଯାଗମଯଜୀ [ଧମ୍ମଯାଗଂ ଅସ୍ସଜି (କ।)] ଅମଚ୍ଛରୀ।

''ତେନ ସୋ ସୁଚରିତେନ କମ୍ମୁନା,

ସୁଗ୍ଗତିଂ ୱଜତି ତତ୍ଥ ମୋଦତି;

ଲକ୍ଖଣାନି ଚ ଦୁୱେ ଇଧାଗତୋ,

ଉତ୍ତମପ୍ପମୁଖତାଯ [ଉତ୍ତମସୁଖତାଯ (ସ୍ୟା।), ଉତ୍ତମପମୁକ୍ଖତାଯ (କ।)] ୱିନ୍ଦତି।

''ଉବ୍ଭମୁପ୍ପତିତଲୋମୱା ସସୋ,

ପାଦଗଣ୍ଠିରହୁ ସାଧୁସଣ୍ଠିତା;

ମଂସଲୋହିତାଚିତା ତଚୋତ୍ଥତା,

ଉପରିଚରଣସୋଭନା [ଉପରିଜାନୁସୋଭନା (ସ୍ୟା।), ଉପରି ଚ ପନ ସୋଭନା (ସୀ। ପୀ।)] ଅହୁ।

''ଗେହମାୱସତି ଚେ ତଥାୱିଧୋ,

ଅଗ୍ଗତଂ ୱଜତି କାମଭୋଗିନଂ;

ତେନ ଉତ୍ତରିତରୋ ନ ୱିଜ୍ଜତି,

ଜମ୍ବୁଦୀପମଭିଭୁଯ୍ୟ ଇରିଯତି।

''ପବ୍ବଜମ୍ପି ଚ ଅନୋମନିକ୍କମୋ,

ଅଗ୍ଗତଂ ୱଜତି ସବ୍ବପାଣିନଂ;

ତେନ ଉତ୍ତରିତରୋ ନ ୱିଜ୍ଜତି,

ସବ୍ବଲୋକମଭିଭୁଯ୍ୟ ୱିହରତୀ''ତି।

(୧୧) ଏଣିଜଙ୍ଘଲକ୍ଖଣଂ

୨୧୪। ''ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ପୁରିମଂ ଜାତିଂ ପୁରିମଂ ଭୱଂ ପୁରିମଂ ନିକେତଂ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ୱାଚେତା ଅହୋସି ସିପ୍ପଂ ୱା ୱିଜ୍ଜଂ ୱା ଚରଣଂ ୱା କମ୍ମଂ ୱା – 'କିଂ ଇମେ ଖିପ୍ପଂ ୱିଜାନେଯ୍ୟୁଂ, ଖିପ୍ପଂ ପଟିପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ, ନ ଚିରଂ କିଲିସ୍ସେଯ୍ୟୁ''ନ୍ତି। ସୋ ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କଟତ୍ତା...ପେ... ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋ ସମାନୋ ଇମଂ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ ପଟିଲଭତି। ଏଣିଜଙ୍ଘୋ ହୋତି।

''ସୋ ତେନ ଲକ୍ଖଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ...ପେ... ରାଜା ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ଯାନି ତାନି ରାଜାରହାନି ରାଜଙ୍ଗାନି ରାଜୂପଭୋଗାନି ରାଜାନୁଚ୍ଛୱିକାନି ତାନି ଖିପ୍ପଂ ପଟିଲଭତି। ରାଜା ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି... ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି?

ଯାନି ତାନି ସମଣାରହାନି ସମଣଙ୍ଗାନି ସମଣୂପଭୋଗାନି ସମଣାନୁଚ୍ଛଵିକାନି, ତାନି ଖିପ୍ପଂ ପଟିଲଭତି। ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି’’। ଏତମତ୍ଥଂ ଭଗଵା ଅଵୋଚ।

୨୧୫। ତତ୍ଥେତଂ ଵୁଚ୍ଚତି –

‘‘ସିପ୍ପେସୁ ଵିଜ୍ଜାଚରଣେସୁ କମ୍ମେସୁ [କମ୍ମସୁ (ସୀ। ପୀ।)],

କଥଂ ଵିଜାନେଯ୍ୟୁଂ [ଵିଜାନେୟ୍ୟ (ସୀ। ପୀ।), ଵିଜାନେୟ୍ୟୁ (ସ୍ୟା।)] ଲହୁନ୍ତି ଇଚ୍ଛତି;

ଯଦୂପଘାତାଯ ନ ହୋତି କସ୍ସଚି,

ଵାଚେତି ଖିପ୍ପଂ ନ ଚିରଂ କିଲିସ୍ସତି।

‘‘ତଂ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା କୁସଲଂ ସୁଖୁଦ୍ରଯଂ [ସୁଖିନ୍ଦ୍ରିଯଂ (କ।)],

ଜଙ୍ଘା ମନୁଞ୍ଞା ଲଭତେ ସୁସଣ୍ଠିତା;

ଵଟ୍ଟା ସୁଜାତା ଅନୁପୁବ୍ବମୁଗ୍ଗତା,

ଉଦ୍ଧଗ୍ଗଲୋମା ସୁଖୁମତ୍ତଚୋତ୍ଥତା।

‘‘ଏଣେଯ୍ୟଜଙ୍ଘୋତି ତମାହୁ ପୁଗ୍ଗଲଂ,

ସମ୍ପତ୍ତିଯା ଖିପ୍ପମିଧାହୁ [ଖିପ୍ପମିଦାହୁ (?)] ଲକ୍ଖଣଂ;

ଗେହାନୁଲୋମାନି ଯଦାଭିକଙ୍ଖତି,

ଅପବ୍ବଜଂ ଖିପ୍ପମିଧାଧିଗଚ୍ଛତି [ଖିପ୍ପମିଦାଧିଗଚ୍ଛତି (?)]।

‘‘ସଚେ ଚ ପବ୍ବଜ୍ଜମୁପେତି ତାଦିସୋ,

ନେକ୍ଖମ୍ମଛନ୍ଦାଭିରତୋ ଵିଚକ୍ଖଣୋ;

ଅନୁଚ୍ଛଵିକସ୍ସ ଯଦାନୁଲୋମିକଂ,

ତଂ ଵିନ୍ଦତି ଖିପ୍ପମନୋମଵିକ୍କମୋ [ନିକ୍କମୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)]’’ତି।

(୧୨) ସୁଖୁମଚ୍ଛଵିଲକ୍ଖଣଂ

୨୧୬। ‘‘ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ତଥାଗତୋ ପୁରିମଂ ଜାତିଂ ପୁରିମଂ ଭଵଂ ପୁରିମଂ ନିକେତଂ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ସମଣଂ ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଵା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପରିପୁଚ୍ଛିତା ଅହୋସି – ‘‘କିଂ, ଭନ୍ତେ, କୁସଲଂ, କିଂ ଅକୁସଲଂ, କିଂ ସାଵଜ୍ଜଂ, କିଂ ଅନଵଜ୍ଜଂ, କିଂ ସେଵିତବ୍ବଂ, କିଂ ନ ସେଵିତବ୍ବଂ, କିଂ ମେ କରୀଯମାନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଅସ୍ସ, କିଂ ଵା ପନ ମେ କରୀଯମାନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଅସ୍ସା’’ତି। ସୋ ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କଟତ୍ତା…ପେ… ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋ ସମାନୋ ଇମଂ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ ପଟିଲଭତି। ସୁଖୁମଚ୍ଛଵି ହୋତି, ସୁଖୁମତ୍ତା ଛଵିଯା ରଜୋଜଲ୍ଲଂ କାଯେ ନ ଉପଲିମ୍ପତି।

‘‘ସୋ ତେନ ଲକ୍ଖଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାଵସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କଵତ୍ତୀ…ପେ… ରାଜା ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ମହାପଞ୍ଞୋ

ହୋତି, ନାସ୍ସ ହୋତି କୋଚି ପଞ୍ଞାଯ ସଦିସୋ ୱା ସେଟ୍ଠୋ ୱା କାମଭୋଗୀନଂ। ରାଜା ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି… ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ମହାପଞ୍ଞୋ ହୋତି ପୁଥୁପଞ୍ଞୋ ହାସପଞ୍ଞୋ [ହାସୁପଞ୍ଞୋ (ସୀ। ପୀ।)] ଜୱନପଞ୍ଞୋ ତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞୋ, ନାସ୍ସ ହୋତି କୋଚି ପଞ୍ଞାଯ ସଦିସୋ ୱା ସେଟ୍ଠୋ ୱା ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ। ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି''। ଏତମତ୍ଥଂ ଭଗୱା ଅୱୋଚ।

୨୧୭। ତତ୍ଥେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

''ପୁରେ ପୁରତ୍ଥା ପୁରିମାସୁ ଜାତିସୁ,

ଅଞ୍ଞାତୁକାମୋ ପରିପୁଚ୍ଛିତା ଅହୁ;

ସୁସ୍ସୂସିତା ପବ୍ବଜିତଂ ଉପାସିତା,

ଅତ୍ଥନ୍ତରୋ ଅତ୍ଥକଥଂ ନିସାମଯି।

''ପଞ୍ଞାପଟିଲାଭଗତେନ [ପଞ୍ଞାପଟିଲାଭକତେନ (ସୀ। ପୀ।) ଟୀକା ଓଲୋକେତବ୍ବା] କମ୍ମୁନା,

ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସୁଖୁମଚ୍ଛୱୀ ଅହୁ;

ବ୍ୟାକଂସୁ ଉପ୍ପାଦନିମିତ୍ତକୋୱିଦା,

ସୁଖୁମାନି ଅତ୍ଥାନି ଅୱେଚ୍ଚ ଦକ୍ଖିତି।

''ସଚେ ନ ପବ୍ବଜ୍ଜମୁପେତି ତାଦିସୋ,

ୱତ୍ତେତି ଚକ୍କଂ ପଥୱିଂ ପସାସତି;

ଅତ୍ଥାନୁସିଟ୍ଠୀସୁ ପରିଗ୍ଗହେସୁ ଚ,

ନ ତେନ ସେଯ୍ୟୋ ସଦିସୋ ଚ ୱିଜ୍ଜତି।

''ସଚେ ଚ ପବ୍ବଜ୍ଜମୁପେତି ତାଦିସୋ,

ନେକ୍ଖମ୍ମଛନ୍ଦାଭିରତୋ ୱିଚକ୍ଖଣୋ;

ପଞ୍ଞାୱିସିଟ୍ଠଂ ଲଭତେ ଅନୁତ୍ତରଂ,

ପପ୍ପୋତି ବୋଧିଂ ୱରଭୂରିମେଧସୋ''ତି।

(୧୩) ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଲକ୍ଖଣଂ

୨୧୮। ''ଯମ୍ପି , ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ପୁରିମଂ ଜାତିଂ ପୁରିମଂ ଭୱଂ ପୁରିମଂ ନିକେତଂ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ଅକ୍କୋଧନୋ ଅହୋସି ଅନୁପାଯାସବହୁଲୋ, ବହୁମ୍ପି ୱୁତ୍ତୋ ସମାନୋ ନାଭିସଜ୍ଜି ନ କୁପ୍ପି ନ ବ୍ୟାପଜ୍ଜି ନ ପତିତ୍ଥୀଯି, ନ କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତ୍ୱାକାସି। ଦାତା ଚ ଅହୋସି ସୁଖୁମାନଂ ମୁଦୁକାନଂ ଅତ୍ଥରଣାନଂ ପାୱୁରଣାନଂ [ପାପୁରଣାନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଖୋମସୁଖୁମାନଂ କପ୍ପାସିକସୁଖୁମାନଂ କୋସେଯ୍ୟସୁଖୁମାନଂ କମ୍ବଲସୁଖୁମାନଂ। ସୋ ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କଟତ୍ତା ଉପଚିତତ୍ତା…ପେ… ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋ ସମାନୋ ଇମଂ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ ପଟିଲଭତି। ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ ହୋତି କଞ୍ଚନସନ୍ନିଭତ୍ତଚୋ।

‘‘ସୋ ତେନ ଲକ୍ଖଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାଓସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କଓତ୍ତୀ…ପେ… ରାଜା ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ଲାଭୀ ହୋତି ସୁଖୁମାନଂ ମୁଦୁକାନଂ ଅତ୍ଥରଣାନଂ ପାଓୁରଣାନଂ ଖୋମସୁଖୁମାନଂ କପ୍ପାସିକସୁଖୁମାନଂ କୋସେଯ୍ୟସୁଖୁମାନଂ କମ୍ବଲସୁଖୁମାନଂ। ରାଜା ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି… ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ଲାଭୀ ହୋତି ସୁଖୁମାନଂ ମୁଦୁକାନଂ ଅତ୍ଥରଣାନଂ ପାଓୁରଣାନଂ ଖୋମସୁଖୁମାନଂ କପ୍ପାସିକସୁଖୁମାନଂ କୋସେଯ୍ୟସୁଖୁମାନଂ କମ୍ବଲସୁଖୁମାନଂ। ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି’’। ଏତମତ୍ଥଂ ଭଗଓା ଅଓୋଚ।

୨୧୯। ତତ୍ଥେତଂ ଓୁଚ୍ଚତି –

‘‘ଅକ୍କୋଧଞ୍ଚ ଅଧିଟ୍ଠହି ଅଦାସି [ଅଦାସି ଚ (ସୀ। ପୀ।)],

ଦାନଞ୍ଚ ଓତ୍ଥାନି ସୁଖୁମାନି ସୁଚ୍ଛଓୀନି;

ପୁରିମତରଭଓେ ଠିତୋ ଅଭିଓିସ୍ସଜି,

ମହିମିଓ ସୁରୋ ଅଭିଓସ୍ସଂ।

‘‘ତଂ କତ୍ୱାନ ଇତୋ ଚୁତୋ ଦିବ୍ବଂ,

ଉପପଜ୍ଜି [ଉପପଜ୍ଜ (ସୀ। ପୀ।)] ସୁକତଫଲଓିପାକମନୁଭୁତ୍ୱା;

କନକତନୁସନ୍ନିଭୋ ଇଧାଭିଭଓତି,

ସୁରଓରତରୋରିଓ ଇନ୍ଦୋ।

‘‘ଗେହଞ୍ଚାଓସତି ନରୋ ଅପବ୍ବଜ୍ଜ,

ମିଚ୍ଛଂ ମହତିମହିଂ ଅନୁସାସତି [ପସାସତି (ସ୍ୟା।)];

ପସଯ୍ହ ସହିଧ ସତ୍ତରତନଂ [ପସଯ୍ହ ଅଭିଓସନ-ଓରତରଂ (ସୀ। ପୀ।)],

ପଟିଲଭତି ଓିମଲ [ଓିପୁଲ (ସ୍ୟା।), ଓିପୁଲଂ (ସୀ। ପୀ।)] ସୁଖୁମଚ୍ଛଓିଂ ସୁଚିଞ୍ଚ।

‘‘ଲାଭୀ ଅଚ୍ଛାଦନଓତ୍ଥମୋକ୍ଖପାଓୁରଣାନଂ,

ଭଓତି ଯଦି ଅନାଗାରିଯତଂ ଉପେତି;

ସହିତୋ [ସୁହିତ (ସ୍ୟା।), ସ ହି (ସୀ। ପୀ।)] ପୁରିମକତଫଲଂ ଅନୁଭଓତି,

ନ ଭଓତି କତସ୍ସ ପନାସୋ’’ତି।

(୧୪) କୋସୋହିତଓତ୍ଥଗୁଯ୍ହଲକ୍ଖଣଂ

୨୨୦। ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖଓେ, ତଥାଗତୋ ପୁରିମଂ ଜାତିଂ ପୁରିମଂ ଭଓଂ ପୁରିମଂ ନିକେତଂ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ଚିରପ୍ପନଟ୍ଠେ ସୁଚିରପ୍ପଓାସିନୋ ଞାତିମିତ୍ତେ ସୁହଜ୍ଜେ ସଖିନୋ ସମାନେତା ଅହୋସି। ମାତରମ୍ପି ପୁତ୍ତେନ ସମାନେତା ଅହୋସି, ପୁତ୍ତମ୍ପି ମାତରା ସମାନେତା ଅହୋସି, ପିତରମ୍ପି ପୁତ୍ତେନ ସମାନେତା ଅହୋସି, ପୁତ୍ତମ୍ପି ପିତରା ସମାନେତା ଅହୋସି, ଭାତରମ୍ପି ଭାତରା ସମାନେତା ଅହୋସି, ଭାତରମ୍ପି ଭଗିନିଯା ସମାନେତା ଅହୋସି, ଭଗିନିମ୍ପି ଭାତରା ସମାନେତା ଅହୋସି, ଭଗିନିମ୍ପି ଭଗିନିଯା ସମାନେତା ଅହୋସି, ସମଙ୍ଗୀକତ୍ୱା [ସମଗ୍ଗିଂ କତ୍ୱା (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଚ ଅବ୍ଭନୁମୋଦିତା ଅହୋସି। ସୋ ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କଟତ୍ତା…ପେ… ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋ ସମାନୋ ଇମଂ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ

ପଟିଲଭତି – କୋସୋହିତଓ୍ୱତ୍ଥଗୁୟ୍ହୋ ହୋତି।

‘‘ସୋ ତେନ ଲକ୍ଖଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାଓ୍ୱସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କଓ୍ୱତ୍ତୀ…ପେ… ରାଜା ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ପହୂତପୁତ୍ତୋ ହୋତି, ପରୋସହସ୍ସଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ପୁତ୍ତା ଭଓ୍ୱନ୍ତି ସୂରା ଓ୍ୱୀରଙ୍ଗରୂପା ପରସେନପ୍ପମଦ୍ଦନା। ରାଜା ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି… ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ପହୂତପୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଅନେକସହସ୍ସଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ପୁତ୍ତା ଭଓ୍ୱନ୍ତି ସୂରା ଓ୍ୱୀରଙ୍ଗରୂପା ପରସେନପ୍ପମଦ୍ଦନା। ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି’’। ଏତମତ୍ଥଂ ଭଗଓ୍ୱା ଅଓ୍ୱୋଚ।

୨୨୧। ତତ୍ଥେତଂ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି –

‘‘ପୁରେ ପୁରତ୍ଥା ପୁରିମାସୁ ଜାତିସୁ,

ଚିରପ୍ପନଟ୍ଠେ ସୁଚିରପ୍ପଓ୍ୱାସିନୋ;

ଞାତୀ ସୁହଜ୍ଜେ ସଖିନୋ ସମାନୟି,

ସମଙ୍ଗିକତ୍ୱା ଅନୁମୋଦିତା ଅହୁ।

‘‘ସୋ ତେନ [ସ ତେନ (କ।)] କମ୍ମେନ ଦିଓ୍ୱଂ ସମକ୍କମି,

ସୁଖଞ୍ଚ ଖିଡ୍ଡାରତିୟୋ ଚ ଅନ୍ୱଭି;

ତତୋ ଚଓ୍ୱିତ୍ୱା ପୁନରାଗତୋ ଇଧ,

କୋସୋହିତଂ ଓ୍ୱିନ୍ଦତି ଓ୍ୱତ୍ଥଛାଦିୟଂ।

‘‘ପହୂତପୁତ୍ତୋ ଭଓ୍ୱତୀ ତଥାଓ୍ୱିଧୋ,

ପରୋସହସ୍ସଞ୍ଚ [ପରୋସହସ୍ସସ୍ସ (ସୀ। ପୀ।)] ଭଓ୍ୱନ୍ତି ଅତ୍ରଜା;

ସୂରା ଚ ଓ୍ୱୀରା ଚ [ସୂରା ଚ ଓ୍ୱୀରଙ୍ଗରୂପା (କ।)] ଅମିତ୍ତତାପନା,

ଗିହିସ୍ସ ପୀତିଂଜନନା ପିୟଂଓ୍ୱଦା।

‘‘ବହୂତରା ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ଇରିୟତୋ,

ଭଓ୍ୱନ୍ତି ପୁତ୍ତା ଓ୍ୱଚନାନୁସାରିନୋ;

ଗିହିସ୍ସ ଓ୍ୱା ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ଓ୍ୱା ପୁନ,

ତଂ ଲକ୍ଖଣଂ ଜାୟତି ତଦତ୍ଥଜୋତକ’’ନ୍ତି।

ପଠମଭାଣଓ୍ୱାରୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

(୧୫-୧୬) ପରିମଣ୍ଡଲଅନୋନମଜଣ୍ଣୁପରିମସନଲକ୍ଖଣାନି

୨୨୨। ‘‘ୟମ୍ପି, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ତଥାଗତୋ ପୁରିମଂ ଜାତିଂ ପୁରିମଂ ଭଓ୍ୱଂ ପୁରିମଂ ନିକେତଂ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ମହାଜନସଙ୍ଗହଂ

[ମହାଜନସଙ୍ଗାହକଂ (କ।)] ସମେକ୍ଖମାନୋ [ସମପେକ୍ଖମାନୋ (କ।)] ସମଂ ଜାନାତି ସାମଂ ଜାନାତି, ପୁରିସଂ ଜାନାତି ପୁରିସୱିସେସଂ ଜାନାତି – ‘ଅଯମିଦମରହତି ଅଯମିଦମରହତୀ’ତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପୁରିସୱିସେସକରୋ ଅହୋସି। ସୋ ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କଟତ୍ତା…ପେ… ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋ ସମାନୋ ଇମାନି ଦ୍ୱେ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି ପଟିଲଭତି। ନିଗ୍ରୋଧ ପରିମଣ୍ଡଲୋ ଚ ହୋତି, ଠିତକୋୟେୱ ଚ ଅନୋନମନ୍ତୋ ଉଭୋହି ପାଣିତଲେହି ଜଣ୍ଣୁକାନି ପରିମସତି ପରିମଜ୍ଜତି।

“ସୋ ତେହି ଲକ୍ଖଣେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ…ପେ… ରାଜା ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି ? ଅଡ୍ଢୋ ହୋତି ମହଦ୍ଧନୋ ମହାଭୋଗୋ ପହୂତଜାତରୂପରଜତୋ ପହୂତୱିତ୍ତୂପକରଣୋ ପହୂତଧନଧଞ୍ଞୋ ପରିପୁଣ୍ଣକୋସକୋଟ୍ଠାଗାରୋ। ରାଜା ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି…ପେ… ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ଅଡ୍ଢୋ ହୋତି ମହଦ୍ଧନୋ ମହାଭୋଗୋ। ତସ୍ସିମାନି ଧନାନି ହୋନ୍ତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ, ସଦ୍ଧାଧନଂ ସୀଲଧନଂ ହିରିଧନଂ ଓତ୍ତପ୍ପଧନଂ ସୁତଧନଂ ଚାଗଧନଂ ପଞ୍ଞାଧନଂ। ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି”। ଏତମତ୍ଥଂ ଭଗୱା ଅୱୋଚ।

୨୨୩। ତତ୍ଥେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

“ତୁଲିଯ ପଟିୱିଚଯ ଚିନ୍ତଯିତ୍ୱା,

ମହାଜନସଙ୍ଗହନଂ [ମହାଜନଂ ସଙ୍ଗାହକଂ (କ।)] ସମେକ୍ଖମାନୋ;

ଅଯମିଦମରହତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ,

ପୁରିସୱିସେସକରୋ ପୁରେ ଅହୋସି।

“ମହିଞ୍ଚ ପନ [ସମା ଚ ପନ (ସ୍ୟା।), ସ ହି ଚ ପନ (ସୀ। ପୀ।)] ଠିତୋ ଅନୋନମନ୍ତୋ,

ଫୁସତି କରେହି ଉଭୋହି ଜଣ୍ଣୁକାନି;

ମହିରୁହପରିମଣ୍ଡଲୋ ଅହୋସି,

ସୁଚରିତକମ୍ମୱିପାକସେସକେନ।

“ବହୁୱିୱିଧନିମିତ୍ତଲକ୍ଖଣଞ୍ଞୂ,

ଅତିନିପୁଣା ମନୁଜା ବ୍ୟାକରିଂସୁ;

ବହୁୱିୱିଧା ଗିହୀନଂ ଅରହାନି,

ପଟିଲଭତି ଦହରୋ ସୁସୁ କୁମାରୋ।

“ଇଧ ଚ ମହୀପତିସ୍ସ କାମଭୋଗୀ,

ଗିହିପତିରୂପକା ବହୂ ଭୱନ୍ତି;

ଯଦି ଚ ଜହତି ସବ୍ବକାମଭୋଗଂ,

ଲଭତି ଅନୁତ୍ତରଂ ଉତ୍ତମଧନଗ୍ଗ”ନ୍ତି।

(୧୭-୧୯) ସୀହପୁବ୍ବଦ୍ଧକାଯାଦିତିଲକ୍ଖଣଂ

୨୨୪। ‘‘ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ପୁରିମଂ ଜାତିଂ ପୁରିମଂ ଭୱଂ ପୁରିମଂ ନିକେତଂ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ବହୁଜନସ୍ସ ଅତ୍ଥକାମୋ ଅହୋସି ହିତକାମୋ ଫାସୁକାମୋ ଯୋଗକ୍ଖେମକାମୋ – ‘କିନ୍ତିମେ ସଦ୍ଧାୟ ୱଡ୍ଢେୟ୍ୟୁଂ, ସୀଲେନ ୱଡ୍ଢେୟ୍ୟୁଂ, ସୁତେନ ୱଡ୍ଢେୟ୍ୟୁଂ [ସୁତେନ ୱଡ୍ଢେୟ୍ୟୁଂ, ବୁଦ୍ଧିଯା ୱଡ୍ଢେୟ୍ୟୁଂ (ସ୍ୟା।)], ଚାଗେନ ୱଡ୍ଢେୟ୍ୟୁଂ, ଧମ୍ମେନ ୱଡ୍ଢେୟ୍ୟୁଂ, ପଞ୍ଞାୟ ୱଡ୍ଢେୟ୍ୟୁଂ, ଧନଧଞ୍ଞେନ ୱଡ୍ଢେୟ୍ୟୁଂ, ଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁନା ୱଡ୍ଢେୟ୍ୟୁଂ, ଦ୍ୱିପଦଚତୁପ୍ପଦେହି ୱଡ୍ଢେୟ୍ୟୁଂ, ପୁତ୍ତଦାରେହି ୱଡ୍ଢେୟ୍ୟୁଂ, ଦାସକମ୍ମକରପୋରିସେହି ୱଡ୍ଢେୟ୍ୟୁଂ, ଞାତୀହି ୱଡ୍ଢେୟ୍ୟୁଂ, ମିତ୍ତେହି ୱଡ୍ଢେୟ୍ୟୁଂ, ବନ୍ଧୱେହି ୱଡ୍ଢେୟ୍ୟୁ’ନ୍ତି। ସୋ ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କଟତ୍ତା…ପେ… ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋ ସମାନୋ ଇମାନି ତୀଣି ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି ପଟିଲଭତି। ସୀହପୁବ୍ବଦ୍ଧକାୟୋ ଚ ହୋତି ଚିତନ୍ତରଂସୋ ଚ ସମୱଟ୍ଟକ୍ଖନ୍ଧୋ ଚ।

‘‘ସୋ ତେହି ଲକ୍ଖଣେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ…ପେ… ରାଜା ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ଅପରିହାନଧମ୍ମୋ ହୋତି, ନ ପରିହାୟତି ଧନଧଞ୍ଞେନ ଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁନା ଦ୍ୱିପଦଚତୁପ୍ପଦେହି ପୁତ୍ତଦାରେହି ଦାସକମ୍ମକରପୋରିସେହି ଞାତୀହି ମିତ୍ତେହି ବନ୍ଧୱେହି, ନ ପରିହାୟତି ସବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିୟା। ରାଜା ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି… ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ଅପରିହାନଧମ୍ମୋ ହୋତି, ନ ପରିହାୟତି ସଦ୍ଧାୟ ସୀଲେନ ସୁତେନ ଚାଗେନ ପଞ୍ଞାୟ, ନ ପରିହାୟତି ସବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିୟା। ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି’’। ଏତମତ୍ଥଂ ଭଗୱା ଅୱୋଚ।

୨୨୫। ତତ୍ଥେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

‘‘ସଦ୍ଧାୟ ସୀଲେନ ସୁତେନ ବୁଦ୍ଧିୟା,

ଚାଗେନ ଧମ୍ମେନ ବହୂହି ସାଧୁହି;

ଧନେନ ଧଞ୍ଞେନ ଚ ଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁନା,

ପୁତ୍ତେହି ଦାରେହି ଚତୁପ୍ପଦେହି ଚ।

‘‘ଞାତୀହି ମିତ୍ତେହି ଚ ବନ୍ଧୱେହି ଚ,

ବଲେନ ୱଣ୍ଣେନ ସୁଖେନ ଚୂଭୟଂ;

କଥଂ ନ ହାୟେୟ୍ୟୁଂ ପରେତି ଇଚ୍ଛତି,

ଅତ୍ଥସ୍ସ ମିଦ୍ଧୀ ଚ [ଇଦଂ ସମିଦ୍ଧଞ୍ଚ (କ।), ଅଦ୍ଧଂ ସମିଦ୍ଧଞ୍ଚ (ସ୍ୟା।)] ପନାଭିକଙ୍ଖତି।

‘‘ସ ସୀହପୁବ୍ବଦ୍ଧସୁସଣ୍ଠିତୋ ଅହୁ,

ସମୱଟ୍ଟକ୍ଖନ୍ଧୋ ଚ ଚିତନ୍ତରଂସୋ;

ପୁବ୍ବେ ସୁଚିଣ୍ଣେନ କତେନ କମ୍ମୁନା,

ଅହାନିୟଂ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତମସ୍ସ ତଂ।

‘‘ଗିହୀପି ଧଞ୍ଞେନ ଧନେନ ୱଡ୍ଢତି,

ପୁତ୍ତେହି ଦାରେହି ଚତୁପ୍ପଦେହି ଚ;

ଅକିଞ୍ଚନୋ ପବ୍ବଜିତୋ ଅନୁତ୍ତରଂ,

ପପ୍ପୋତି ବୋଧିଂ ଅସହାନଧମ୍ମତ’’ନ୍ତି [ସମ୍ବୋଧିମହାନଧମ୍ମତନ୍ତି (ସ୍ୟା। କ।) ଟୀକା ଓଲୋକେତବ୍ବା]।

(୨୦) ରସଗ୍ଗସଗ୍ଗିତାଲକ୍ଖଣଂ

୨୨୬। ‘‘ଯମ୍ପି , ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ପୁରିମଂ ଜାତିଂ ପୁରିମଂ ଭୱଂ ପୁରିମଂ ନିକେତଂ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ସତ୍ତାନଂ ଅୱିହେଠକଜାତିକୋ ଅହୋସି ପାଣିନା ୱା ଲେଡ୍ଡୁନା ୱା ଦଣ୍ଡେନ ୱା ସତ୍ଥେନ ୱା। ସୋ ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କଟତ୍ତା ଉପଚିତତ୍ତା…ପେ… ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋ ସମାନୋ ଇମଂ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ ପଟିଲଭତି, ରସଗ୍ଗସଗ୍ଗୀ ହୋତି, ଉଦ୍ଧଗ୍ଗାସ୍ସ ରସହରଣୀଯୋ ଗୀୱାଯ ଜାତା ହୋନ୍ତି ସମାଭିୱାହିନିଯୋ [ସମୱାହରସହରଣିଯୋ (ସ୍ୟା।)]।

‘‘ସୋ ତେନ ଲକ୍ଖଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ…ପେ… ରାଜା ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ଅପ୍ପାବାଧୋ ହୋତି ଅପ୍ପାତଙ୍କୋ, ସମୱେପାକିନିଯା ଗହଣିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ନାତିସୀତାଯ ନାଚ୍ଚୁଣ୍ହାଯ। ରାଜା ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି… ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ଅପ୍ପାବାଧୋ ହୋତି ଅପ୍ପାତଙ୍କୋ ସମୱେପାକିନିଯା ଗହଣିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ନାତିସୀତାଯ ନାଚ୍ଚୁଣ୍ହାଯ ମଜ୍ଝିମାଯ ପଧାନକ୍ଖମାଯ। ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି’’। ଏତମତ୍ଥଂ ଭଗୱା ଅୱୋଚ।

୨୨୭। ତତ୍ଥେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

‘‘ନ ପାଣିଦଣ୍ଡେହି ପନାଥ ଲେଡ୍ଡୁନା,

ସତ୍ଥେନ ୱା ମରଣୱଧେନ [ମାରଣୱଧେନ (କ।)] ୱା ପନ;

ଉବ୍ବାଧନାଯ ପରିତଜ୍ଜନାଯ ୱା,

ନ ହେଠଯୀ ଜନତମହେଠକୋ ଅହୁ।

‘‘ତେନେୱ ସୋ ସୁଗତିମୁପେଚ୍ଚ ମୋଦତି,

ସୁଖପ୍ଫଲଂ କରିଯ ସୁଖାନି ୱିନ୍ଦତି;

ସମୋଜସା [ସମ୍ପଜ୍ଜସା (ସୀ। ପୀ।), ପାମୁଞ୍ଜସା (ସ୍ୟା।), ସାମଞ୍ଚ ସା (କ।)] ରସହରଣୀ ସୁସଣ୍ଠିତା,

ଇଧାଗତୋ ଲଭତି ରସଗ୍ଗସଗ୍ଗିତଂ।

‘‘ତେନାହୁ ନଂ ଅତିନିପୁଣା ୱିଚକ୍ଖଣା,

ଅଯଂ ନରୋ ସୁଖବହୁଲୋ ଭୱିସ୍ସତି;

ଗିହିସ୍ସ ୱା ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ୱା ପୁନ [ପନ (ସ୍ୟା।)],

ତଂ ଲକ୍ଖଣଂ ଭୱତି ତଦତ୍ଥଜୋତକ’’ନ୍ତି।

(୨୧-୨୨) ଅଭିନୀଲନେତ୍ତଗୋପଖୁମଲକ୍ଖଣାନି

୨୨୮। ‘‘ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ପୁରିମଂ ଜାତିଂ ପୁରିମଂ ଭୱଂ ପୁରିମଂ ନିକେତଂ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ନ ଚ ୱିସଟଂ, ନ ଚ ୱିସାଚି [ନ ଚ ୱିସାଚିତଂ (ସୀ। ପୀ।), ନ ଚ ୱିସାୱି (ସ୍ୟା।)], ନ ଚ ପନ ୱିଚେଯ୍ୟ ପେକ୍ଖିତା, ଉଜୁଂ ତଥା ପସଟମୁଜୁମନୋ, ପିଯଚକ୍ଖୁନା ବହୁଜନଂ ଉଦିକ୍ଖିତା ଅହୋସି। ସୋ ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କଟତ୍ତା…ପେ… ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋ ସମାନୋ ଇମାନି ଦ୍ୱେ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି ପଟିଲଭତି। ଅଭିନୀଲନେତ୍ତୋ ଚ ହୋତି ଗୋପଖୁମୋ ଚ।

''ସୋ ତେହି ଲକ୍ଖଣେହି ସମନ୍ନାଗତୋ, ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ…ପେ… ରାଜା ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ପିଯଦସ୍ସନୋ ହୋତି ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ, ପିଯୋ ହୋତି ମନାପୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକାନଂ ନେଗମଜାନପଦାନଂ ଗଣକମହାମତ୍ତାନଂ ଅନୀକଟ୍ଠାନଂ ଦୋୱାରିକାନଂ ଅମଚ୍ଚାନଂ ପାରିସଜ୍ଜାନଂ ରାଜୂନଂ ଭୋଗିଯାନଂ କୁମାରାନଂ। ରାଜା ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି…ପେ… ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ପିଯଦସ୍ସନୋ ହୋତି ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ, ପିଯୋ ହୋତି ମନାପୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉପାସକାନଂ ଉପାସିକାନଂ ଦେୱାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅସୁରାନଂ ନାଗାନଂ ଗନ୍ଧବ୍ବାନଂ। ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି''। ଏତମତ୍ଥଂ ଭଗୱା ଅୱୋଚ।

୨୨୯। ତତ୍ଥେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

''ନ ଚ ୱିସଟଂ ନ ଚ ୱିସାଚି [ୱିସାଚିତଂ (ସୀ। ପୀ।), ୱିସାୱି (ସ୍ୟା।)], ନ ଚ ପନ ୱିଚେଯ୍ୟପେକ୍ଖିତା;

ଉଜୁଂ ତଥା ପସଟମୁଜୁମନୋ, ପିଯଚକ୍ଖୁନା ବହୁଜନଂ ଉଦିକ୍ଖିତା।

''ସୁଗତୀସୁ ସୋ ଫଲୱିପାକଂ,

ଅନୁଭୱତି ତତ୍ଥ ମୋଦତି;

ଇଧ ଚ ପନ ଭୱତି ଗୋପଖୁମୋ,

ଅଭିନୀଲନେତ୍ତନଯନୋ ସୁଦସ୍ସନୋ।

''ଅଭିଯୋଗିନୋ ଚ ନିପୁଣା,

ବହୂ ପନ ନିମିତ୍ତକୋୱିଦା;

ସୁଖୁମନଯନକୁସଲା ମନୁଜା,

ପିଯଦସ୍ସନୋତି ଅଭିନିଦ୍ଦିସନ୍ତି ନଂ।

''ପିଯଦସ୍ସନୋ ଗିହୀପି ସନ୍ତୋ ଚ,

ଭୱତି ବହୁଜନପିଯାଯିତୋ;

ଯଦି ଚ ନ ଭୱତି ଗିହୀ ସମଣୋ ହୋତି,

ପିଯୋ ବହୂନଂ ସୋକନାସନୋ''ତି।

(୨୩) ଉଣ୍ହୀସସୀସଲକ୍ଖଣଂ

୨୩୦। ''ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ପୁରିମଂ ଜାତିଂ ପୁରିମଂ ଭୱଂ ପୁରିମଂ ନିକେତଂ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ବହୁଜନପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ଅହୋସି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ବହୁଜନପାମୋକ୍ଖୋ କାଯସୁଚରିତେ ୱଚୀସୁଚରିତେ ମନୋସୁଚରିତେ ଦାନସଂୱିଭାଗେ ସୀଲସମାଦାନେ ଉପୋସଥୁପୱାସେ ମତ୍ତେଯ୍ୟତାଯ ପେତ୍ତେଯ୍ୟତାଯ ସାମଞ୍ଞତାଯ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞତାଯ କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାଯିତାଯ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେସୁ ଚ ଅଧିକୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ସୋ ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କଟତ୍ତା…ପେ… ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋ ସମାନୋ ଇମଂ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ ପଟିଲଭତି – ଉଣ୍ହୀସସୀସୋ ହୋତି।

''ସୋ ତେନ ଲକ୍ଖଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ…ପେ… ରାଜା ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ମହାସ୍ସ ଜନୋ ଅନ୍ୱାଯିକୋ ହୋତି, ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ନେଗମଜାନପଦା ଗଣକମହାମତ୍ତା ଅନୀକଟ୍ଠା ଦୋୱାରିକା ଅମଚ୍ଚା ପାରିସଜ୍ଜା ରାଜାନୋ ଭୋଗିଯା

କୁମାରା। ରାଜା ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି… ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ମହାସ୍ସ ଜନୋ ଅନ୍ୱାୟିକୋ ହୋତି, ଭିକ୍ଖୂ ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଉପାସକା ଉପାସିକାୟୋ ଦେୱା ମନୁସ୍ସା ଅସୁରା ନାଗା ଗନ୍ଧବ୍ବା। ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି''। ଏତମତ୍ଥଂ ଭଗୱା ଅୱୋଚ।

୨୩୧। ତତ୍ଥେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

''ପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ସୁଚରିତେସୁ ଅହୁ,

ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମଚରିୟାଭିରତୋ;

ଅନ୍ୱାୟିକୋ ବହୁଜନସ୍ସ ଅହୁ,

ସଗ୍ଗେସୁ ୱେଦୟିତ୍ଥ ପୁଞ୍ଞଫଲଂ।

''ୱେଦିତ୍ୱା ସୋ ସୁଚରିତସ୍ସ ଫଲଂ,

ଉଣ୍ହୀସସୀସତ୍ତମିଧଜ୍ଝଗମା;

ବ୍ୟାକଂସୁ ବ୍ୟଞ୍ଜନନିମିତ୍ତଧରା,

ପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ବହୁଜନଂ ହେସ୍ସତି।

''ପଟିଭୋଗିୟା ମନୁଜେସୁ ଇଧ,

ପୁବ୍ବେୱ ତସ୍ସ ଅଭିହରନ୍ତି ତଦା;

ଯଦି ଖତ୍ତିୟୋ ଭୱତି ଭୂମିପତି,

ପଟିହାରକଂ ବହୁଜନେ ଲଭତି।

''ଅଥ ଚେପି ପବ୍ବଜତି ସୋ ମନୁଜୋ,

ଧମ୍ମେସୁ ହୋତି ପଗୁଣୋ ୱିସୱୀ;

ତସ୍ସାନୁସାସନିଗୁଣାଭିରତୋ,

ଅନ୍ୱାୟିକୋ ବହୁଜନୋ ଭୱତୀ''ତି।

(୨୪-୨୫) ଏକେକଲୋମତାଉଣ୍ଣାଲକ୍ଖଣାନି

୨୩୨। ''ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ପୁରିମଂ ଜାତିଂ ପୁରିମଂ ଭୱଂ ପୁରିମଂ ନିକେତଂ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ମୁସାୱାଦଂ ପହାୟ ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ଅହୋସି, ସଚ୍ଚୱାଦୀ ସଚ୍ଚସନ୍ଧୋ ଥେତୋ ପଚ୍ଚୟିକୋ ଅୱିସଂୱାଦକୋ ଲୋକସ୍ସ । ସୋ ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କଟତ୍ତା ଉପଚିତତ୍ତା…ପେ… ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋ ସମାନୋ ଇମାନି ଦ୍ୱେ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି ପଟିଲଭତି। ଏକେକଲୋମୋ ଚ ହୋତି, ଉଣ୍ଣା ଚ ଭମୁକନ୍ତରେ ଜାତା ହୋତି ଓଦାତା ମୁଦୁତୂଲସନ୍ନିଭା।

''ସୋ ତେହି ଲକ୍ଖଣେହି ସମନ୍ନାଗତୋ, ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ…ପେ… ରାଜା ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ମହାସ୍ସ ଜନୋ ଉପୱତ୍ତତି, ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ନେଗମଜାନପଦା ଗଣକମହାମତ୍ତା ଅନୀକଟ୍ଠା ଦୋୱାରିକା ଅମଚ୍ଚା ପାରିସଜ୍ଜା ରାଜାନୋ ଭୋଗିୟା କୁମାରା। ରାଜା

ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି… ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ମହାସ୍ସ ଜନୋ ଉପୱତ୍ତତି, ଭିକ୍ଖୂ ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଉପାସକା ଉପାସିକାୟୋ ଦେୱା ମନୁସ୍ସା ଅସୁରା ନାଗା ଗନ୍ଧବ୍ବା। ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି''। ଏତମତ୍ଥଂ ଭଗୱା ଅୱୋଚ।

୨୩୩। ତତ୍ଥେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

''ସଚ୍ଚପ୍ପଟିଞ୍ଞୋ ପୁରିମାସୁ ଜାତିସୁ,

ଅଦ୍ୱେଜ୍ଝୱାଚୋ ଅଲିକଂ ୱିୱଜ୍ଜୟି;

ନ ସୋ ୱିସଂୱାଦୟିତାପି କସ୍ସଚି,

ଭୂତେନ ତଚ୍ଛେନ ତଥେନ ଭାସୟି [ତୋସୟି (ସୀ। ପୀ।)]।

''ସେତା ସୁସୁକ୍କା ମୁଦୁତୂଲସନ୍ନିଭା,

ଉଣ୍ଣା ସୁଜାତା [ଉଣ୍ଣାସ୍ସ ଜାତା (କ। ସୀ।)] ଭମୁକନ୍ତରେ ଅହୁ;

ନ ଲୋମକୂପେସୁ ଦୁୱେ ଅଜାୟିସୁଂ,

ଏକେକଲୋମୂପଚିତଙ୍ଗୱା ଅହୁ।

''ତଂ ଲକ୍ଖଣଞ୍ଞୂ ବହୱୋ ସମାଗତା,

ବ୍ୟାକଂସୁ ଉପ୍ପାଦନିମିତ୍ତକୋୱିଦା;

ଉଣ୍ଣା ଚ ଲୋମା ଚ ଯଥା ସୁସଣ୍ଠିତା,

ଉପୱତ୍ତତୀ ଈଦିସକଂ ବହୁଜ୍ଜନୋ।

''ଗିହିମ୍ପି ସନ୍ତଂ ଉପୱତ୍ତତୀ ଜନୋ,

ବହୁ ପୁରତ୍ଥାପକତେନ କମ୍ମୁନା;

ଅକିଞ୍ଚନଂ ପବ୍ବଜିତଂ ଅନୁତ୍ତରଂ,

ବୁଦ୍ଧମ୍ପି ସନ୍ତଂ ଉପୱତ୍ତତି ଜନୋ''ତି।

(୨୬-୨୭) ଚତ୍ତାଲୀସଅୱିରଳଅଦନ୍ତଲକ୍ଖଣାନି

୨୩୪। ''ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ ତଥାଗତୋ ପୁରିମଂ ଜାତିଂ ପୁରିମଂ ଭୱଂ ପୁରିମଂ ନିକେତଂ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ପିସୁଣଂ ୱାଚଂ ପହାୟ ପିସୁଣାୟ ୱାଚାୟ ପଟିୱିରତୋ ଅହୋସି। ଇତୋ ସୁତ୍ୱା ନ ଅମୁତ୍ର ଅକ୍ଖାତା ଇମେସଂ ଭେଦାୟ, ଅମୁତ୍ର ୱା ସୁତ୍ୱା ନ ଇମେସଂ ଅକ୍ଖାତା ଅମୂସଂ ଭେଦାୟ , ଇତି ଭିନ୍ନାନଂ ୱା ସନ୍ଧାତା, ସହିତାନଂ ୱା ଅନୁପ୍ପଦାତା, ସମଗ୍ଗାରାମୋ ସମଗ୍ଗରତୋ ସମଗ୍ଗନନ୍ଦୀ ସମଗ୍ଗକରଣିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତା ଅହୋସି। ସୋ ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କଟତ୍ତା…ପେ… ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋ ସମାନୋ ଇମାନି ଦ୍ୱେ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି ପଟିଲଭତି। ଚତ୍ତାଲୀସଦନ୍ତୋ ଚ ହୋତି ଅୱିରଳଅଦନ୍ତୋ ଚ।

''ସୋ ତେହି ଲକ୍ଖଣେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ…ପେ… ରାଜା ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି?

ଅଭେଜ୍ଜପରିସୋ ହୋତି, ଅଭେଜ୍ଜାସ୍ସ ହୋନ୍ତି ପରିସା, ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ନେଗମଜାନପଦା ଗଣକମହାମତ୍ତା ଅନୀକଟ୍ଠା ଦୋୱାରିକା ଅମଚ୍ଚା ପାରିସଜ୍ଜା ରାଜାନୋ ଭୋଗିୟା କୁମାରା। ରାଜା ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି … ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ଅଭେଜ୍ଜପରିସୋ ହୋତି, ଅଭେଜ୍ଜାସ୍ସ ହୋନ୍ତି ପରିସା, ଭିକ୍ଖୂ ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଉପାସକା ଉପାସିକାୟୋ ଦେୱା ମନୁସ୍ସା ଅସୁରା ନାଗା ଗନ୍ଧବ୍ବା। ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି''। ଏତମତ୍ଥଂ ଭଗୱା ଅୱୋଚ।

୨୩୫। ତତ୍ଥେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

''ୱେଭୂତିୟଂ ସହିତଭେଦକାରିଂ,

ଭେଦପ୍ପୱଡ୍ଢନୱିୱାଦକାରିଂ;

କଲହପ୍ପୱଡ୍ଢନଆକିଚ୍ଚକାରିଂ,

ସହିତାନଂ ଭେଦଜନନିଂ ନ ଭଣି।

''ଅୱିୱାଦୱଡ୍ଢନକରିଂ ସୁଗିରଂ,

ଭିନ୍ନାନୁସନ୍ଧିଜନନିଂ ଅଭଣି;

କଲହଂ ଜନସ୍ସ ପନୁଦୀ ସମଙ୍ଗୀ,

ସହିତେହି ନନ୍ଦତି ପମୋଦତି ଚ।

''ସୁଗତୀସୁ ସୋ ଫଲୱିପାକଂ,

ଅନୁଭୱତି ତତ୍ଥ ମୋଦତି;

ଦନ୍ତା ଇଧ ହୋନ୍ତି ଅୱିରଳା ସହିତା,

ଚତୁରୋ ଦସସ୍ସ ମୁଖଜା ସୁସଣ୍ଠିତା।

''ଯଦି ଖତ୍ତିୟୋ ଭୱତି ଭୂମିପତି,

ଅୱିଭେଦିୟାସ୍ସ ପରିସା ଭୱତି;

ସମଣୋ ଚ ହୋତି ୱିରଜୋ ୱିମଲୋ,

ପରିସାସ୍ସ ହୋତି ଅନୁଗତା ଅଚଲା''ତି।

(୨୮-୨୯) ପହୂତଜିୱ୍ହାବ୍ରହ୍ମସ୍ସରଲକ୍ଖଣାନି

୨୩୬। ''ଯମ୍ପି , ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ପୁରିମଂ ଜାତିଂ ପୁରିମଂ ଭୱଂ ପୁରିମଂ ନିକେତଂ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ଫରୁସଂ ୱାଚଂ ପହାୟ ଫରୁସାୟ ୱାଚାୟ ପଟିୱିରତୋ ଅହୋସି। ଯା ସା ୱାଚା ନେଲା କଣ୍ଣସୁଖା ପେମନୀୟା ହଦୟଙ୍ଗମା ପୋରୀ ବହୁଜନକନ୍ତା ବହୁଜନମନାପା, ତଥାରୂପିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତା ଅହୋସି। ସୋ ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କଟତ୍ତା ଉପଚିତତ୍ତା…ପେ… ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋ ସମାନୋ ଇମାନି ଦ୍ୱେ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି ପଟିଲଭତି। ପହୂତଜିୱ୍ହୋ ଚ ହୋତି ବ୍ରହ୍ମସ୍ସରୋ ଚ କରୱୀକଭାଣୀ।

‘‘ସୋ ତେହି ଲକ୍ଖଣେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ…ପେ… ରାଜା ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ଆଦେୟ୍ୟୱାଚୋ ହୋତି, ଆଦିୟନ୍ତିସ୍ସ ୱଚନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ନେଗମଜାନପଦା ଗଣକମହାମତ୍ତା ଅନୀକଟ୍ଠା ଦୋୱାରିକା ଅମଚ୍ଚା ପାରିସଜ୍ଜା ରାଜାନୋ ଭୋଗିୟା କୁମାରା। ରାଜା ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି… ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ଆଦେୟ୍ୟୱାଚୋ ହୋତି, ଆଦିୟନ୍ତିସ୍ସ ୱଚନଂ ଭିକ୍ଖୂ ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଉପାସକା ଉପାସିକାୟୋ ଦେୱା ମନୁସ୍ସା ଅସୁରା ନାଗା ଗନ୍ଧବ୍ବା। ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି’’। ଏତମତ୍ଥଂ ଭଗୱା ଅୱୋଚ।

୨୩୭। ତତ୍ଥେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

‘‘ଅକ୍କୋସଭଣ୍ଡନୱିହେସକାରିଂ,

ଉବ୍ବାଧିକଂ [ଉବ୍ବାଧକରଂ (ସ୍ୟା।)] ବହୁଜନପ୍ପମଦ୍ଦନଂ;

ଅବାଳ୍ହଂ ଗିରଂ ସୋ ନ ଭଣି ଫରୁସଂ,

ମଧୁରଂ ଭଣି ସୁସଂହିତଂ [ସୁସହିତଂ (ସ୍ୟା।)] ସଖିଲଂ।

‘‘ମନସୋ ପିୟା ହଦୟଗାମିନିୟୋ,

ୱାଚା ସୋ ଏରୟତି କଣ୍ଣସୁଖା;

ୱାଚାସୁଚିଣ୍ଣଫଲମନୁଭୱି,

ସଗ୍ଗେସୁ ୱେଦୟଥ [ୱେଦୟତି (?) ଟୀକା ଓଲୋକେତବ୍ବା] ପୁଞ୍ଞଫଲଂ।

‘‘ୱେଦିତ୍ୱା ସୋ ସୁଚରିତସ୍ସ ଫଲଂ,

ବ୍ରହ୍ମସ୍ସରତ୍ତମିଧମଜ୍ଝଗମା;

ଜିୱ୍ହାସ୍ସ ହୋତି ୱିପୁଲା ପୁଥୁଲା,

ଆଦେୟ୍ୟୱାକ୍ୟୱଚନୋ ଭୱତି।

‘‘ଗିହିନୋପି ଇଜ୍ଝତି ୟଥା ଭଣତୋ,

ଅଥ ଚେ ପବ୍ବଜତି ସୋ ମନୁଜୋ;

ଆଦିୟନ୍ତିସ୍ସ ୱଚନଂ ଜନତା,

ବହୁନୋ ବହୁଂ ସୁଭଣିତଂ ଭଣତୋ’’ତି।

(୩୦) ସୀହହନୁଲକ୍ଖଣଂ

୨୩୮। ‘‘ୟମ୍ପି , ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ପୁରିମଂ ଜାତିଂ ପୁରିମଂ ଭୱଂ ପୁରିମଂ ନିକେତଂ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପଂ ପହାୟ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ପଟିୱିରତୋ ଅହୋସି କାଲୱାଦୀ ଭୂତୱାଦୀ ଅତ୍ଥୱାଦୀ ଧମ୍ମୱାଦୀ ୱିନୟୱାଦୀ, ନିଧାନୱତିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତା ଅହୋସି କାଲେନ ସାପଦେସଂ ପରିୟନ୍ତୱତିଂ ଅତ୍ଥସଂହିତଂ। ସୋ ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କଟତ୍ତା…ପେ… ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋ ସମାନୋ ଇମଂ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ ପଟିଲଭତି, ସୀହହନୁ ହୋତି।

‘‘ସୋ ତେନ ଲକ୍ଖଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ…ପେ… ରାଜା ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ଅପ୍ପଧଂସିୟୋ ହୋତି କେନଚି ମନୁସ୍ସଭୂତେନ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେନ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେନ। ରାଜା ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି… ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ଅପ୍ପଧଂସିୟୋ ହୋତି ଅବ୍ଭନ୍ତରେହି ୱା ବାହିରେହି ୱା ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେହି ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେହି, ରାଗେନ ୱା ଦୋସେନ ୱା ମୋହେନ ୱା ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା ଦେୱେନ ୱା ମାରେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମୁନା ୱା କେନଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିଂ। ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି’’। ଏତମତ୍ଥଂ ଭଗୱା ଅୱୋଚ।

୨୩୯। ତତ୍ଥେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

‘‘ନ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପଂ ନ ମୁଦ୍ଧତଂ [ବୁଦ୍ଧତନ୍ତି (କ।)],

ଅୱିକିଣ୍ଣୱଚନବ୍ୟପ୍ପଥୋ ଅହୋସି;

ଅହିତମପି ଚ ଅପନୁଦି,

ହିତମପି ଚ ବହୁଜନସୁଖଞ୍ଚ ଅଭଣି।

‘‘ତଂ କତ୍ୱା ଇତୋ ଚୁତୋ ଦିୱମୁପପଜ୍ଜି,

ସୁକତଫଲୱିପାକମନୁଭୋସି;

ଚୱିୟ ପୁନରିଧାଗତୋ ସମାନୋ,

ଦ୍ୱିଦୁଗମୱରତରହନୁତ୍ତମଲତ୍ଥ।

‘‘ରାଜା ହୋତି ସୁଦୁପ୍ପଧଂସିୟୋ,

ମନୁଜିନ୍ଦୋ ମନୁଜାଧିପତି ମହାନୁଭାୱୋ;

ତିଦିୱପୁରୱରସମୋ ଭୱତି,

ସୁରୱରତରୋରିୱ ଇନ୍ଦୋ।

‘‘ଗନ୍ଧବ୍ବାସୁରଯକ୍ଖରକ୍ଖସେଭି [ସୁରସକ୍କରକ୍ଖସେଭି (ସ୍ୟା।)],

ସୁରେହି ନ ହି ଭୱତି ସୁପ୍ପଧଂସିୟୋ;

ତଥତ୍ତୋ ଯଦି ଭୱତି ତଥାୱିଧୋ,

ଇଧ ଦିସା ଚ ପଟିଦିସା ଚ ୱିଦିସା ଚା’’ତି।

(୩୧-୩୨) ସମଦନ୍ତସୁସୁକ୍କଦାଠାଲକ୍ଖଣାନି

୨୪୦। ‘‘ଯମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ପୁରିମଂ ଜାତିଂ ପୁରିମଂ ଭୱଂ ପୁରିମଂ ନିକେତଂ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ ମିଚ୍ଛାଜୀୱଂ ପହାୟ ସମ୍ମାଆଜୀୱେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେସି, ତୁଲାକୂଟ କଂସକୂଟ ମାନକୂଟ ଉକ୍କୋଟନ ୱଞ୍ଚନ ନିକତି ସାଚିୟୋଗ ଛେଦନ ୱଧ ବନ୍ଧନ ୱିପରାମୋସ ଆଲୋପ ସହସାକାରା [ସାହସାକାରା (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ପଟିୱିରତୋ ଅହୋସି। ସୋ ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କଟତ୍ତା ଉପଚିତତ୍ତା ଉସ୍ସନ୍ନତ୍ତା ୱିପୁଲତ୍ତା କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞେ ଦେୱେ ଦସହି ଠାନେହି ଅଧିଗଣ୍ହାତି ଦିବ୍ବେନ ଆୟୁନା ଦିବ୍ବେନ ୱଣ୍ଣେନ ଦିବ୍ବେନ ସୁଖେନ ଦିବ୍ବେନ ଯସେନ ଦିବ୍ବେନ ଆଧିପତେୟ୍ୟେନ ଦିବ୍ବେହି ରୂପେହି ଦିବ୍ବେହି ସଦ୍ଦେହି ଦିବ୍ବେହି ଗନ୍ଧେହି ଦିବ୍ବେହି ରସେହି ଦିବ୍ବେହି

ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେହି। ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋ ସମାନୋ ଇମାନି ଦ୍ୱେ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି ପଟିଲଭତି, ସମଦନ୍ତୋ ଚ ହୋତି ସୁସୁକ୍କଦାଠୋ ଚ।

‘‘ସୋ ତେହି ଲକ୍ଖଣେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା ଚାତୁରନ୍ତୋ ୱିଜିତାୱୀ ଜନପଦତ୍ଥାୱରିଯପ୍ପତ୍ତୋ ସତ୍ତରତନସମନ୍ନାଗତୋ। ତସ୍ସିମାନି ସତ୍ତ ରତନାନି ଭୱନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଚକ୍କରତନଂ ହତ୍ଥିରତନଂ ଅସ୍ସରତନଂ ମଣିରତନଂ ଇତ୍ଥିରତନଂ ଗହପତିରତନଂ ପରିଣାଯକରତନମେୱ ସତ୍ତମଂ। ପରୋସହସ୍ସଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ପୁତ୍ତା ଭୱନ୍ତି ସୂରା ୱୀରଙ୍ଗରୂପା ପରସେନପ୍ପମଦ୍ଦନା। ସୋ ଇମଂ ପଥୱିଂ ସାଗରପରିଯନ୍ତଂ ଅଖିଲମନିମିତ୍ତମକଣ୍ଟକଂ ଇଦ୍ଧଂ ଫୀତଂ ଖେମଂ ସିୱଂ ନିରବ୍ବୁଦଂ ଅଦଣ୍ଡେନ ଅସତ୍ଥେନ ଧମ୍ମେନ ଅଭିୱିଜିଯ ଅଜ୍ଝାୱସତି। ରାଜା ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ସୁଚିପରିୱାରୋ ହୋତି ସୁଚିସ୍ସ ହୋନ୍ତି ପରିୱାରା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ନେଗମଜାନପଦା ଗଣକମହାମତ୍ତା ଅନୀକଟ୍ଠା ଦୋୱାରିକା ଅମଚ୍ଚା ପାରିସଜ୍ଜା ରାଜାନୋ ଭୋଗିଯା କୁମାରା। ରାଜା ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି।

‘‘ସଚେ ଖୋ ପନ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜତି, ଅରହଂ ହୋତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଲୋକେ ୱିୱଟ୍ଟଚ୍ଛଦୋ। ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ କିଂ ଲଭତି? ସୁଚିପରିୱାରୋ ହୋତି, ସୁଚିସ୍ସ ହୋନ୍ତି ପରିୱାରା, ଭିକ୍ଖୂ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଉପାସକା ଉପାସିକାଯୋ ଦେୱା ମନୁସ୍ସା ଅସୁରା ନାଗା ଗନ୍ଧବ୍ବା। ବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ ଇଦଂ ଲଭତି’’। ଏତମତ୍ଥଂ ଭଗୱା ଅୱୋଚ।

୨୪୧। ତତ୍ଥେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

‘‘ମିଚ୍ଛାଜୀୱଞ୍ଚ ଅୱସ୍ସଜି ସମେନ ୱୁତ୍ତିଂ,

ସୁଚିନା ସୋ ଜନଯିତ୍ଥ ଧମ୍ମିକେନ;

ଅହିତମପି ଚ ଅପନୁଦି,

ହିତମପି ଚ ବହୁଜନସୁଖଞ୍ଚ ଅଚରି।

‘‘ସଗ୍ଗେ ୱେଦଯତି ନରୋ ସୁଖପ୍ଫଲାନି,

କରିତ୍ୱା ନିପୁଣେଭି ୱିଦୂହି ସବ୍ଭି;

ୱଣ୍ଣିତାନି ତିଦିୱପୁରୱରସମୋ,

ଅଭିରମତି ରତିଖିଡ୍ଡାସମଙ୍ଗୀ।

‘‘ଲଦ୍ଧାନଂ ମାନୁସକଂ ଭୱଂ ତତୋ,

ଚୱିତ୍ୱାନ ସୁକତଫଲୱିପାକଂ;

ସେସକେନ ପଟିଲଭତି ଲପନଜଂ,

ସମମପି ସୁଚିସୁସୁକ୍କଂ [ଲଦ୍ଧାନ ମନୁସ୍ସକଂ ଭୱଂ ତତୋ ଚୱିଯ, ପୁନ ସୁକତଫଲୱିପାକସେସକେନ; ପଟିଲଭତି ଲପନଜଂ ସମମପି, ସୁଚି ଚ ସୁୱିସୁଦ୍ଧସୁସୁକ୍କଂ (ସ୍ୟା।)]।

‘‘ତଂ ୱେଯ୍ୟଞ୍ଜନିକା ସମାଗତା ବହୱୋ,

ବ୍ୟାକଂସୁ ନିପୁଣସମ୍ମତା ମନୁଜା;

ସୁଚିଜନପରିୱାରଗଣୋ ଭୱତି,

ଦିଜସମସୁକ୍କସୁଚିସୋଭନଦନ୍ତୋ।

‘‘ରଞ୍ଜ୍ଞୋ ହୋତି ବହୁଜନୋ,

ସୁଚିପରିୱାରୋ ମହତିଂ ମହିଂ ଅନୁସାସତୋ;

ପସୟ୍ହ ନ ଚ ଜନପଦତୁଦନଂ,

ହିତମପି ଚ ବହୁଜନସୁଖଞ୍ଚ ଚରନ୍ତି।

‘‘ଅଥ ଚେ ପବ୍ବଜତି ଭୱତି ୱିପାପୋ,

ସମଣୋ ସମିତରଜୋ ୱିୱଟ୍ଟଚ୍ଛଦୋ;

ୱିଗତଦରଥକିଲମଥୋ,

ଇମମପି ଚ ପରମପି ଚ [ଇମମ୍ପି ଚ ପରମ୍ପି ଚ (ପୀ।), ପରଂପି ପରମଂପି ଚ (ସ୍ୟା।)] ପସ୍ସତି ଲୋକଂ।

‘‘ତସ୍ସୋୱାଦକରା ବହୁଗିହୀ ଚ ପବ୍ବଜିତା ଚ,

ଅସୁଚିଂ ଗରହିତଂ ଧୁନନ୍ତି ପାପଂ;

ସ ହି ସୁଚିଭି ପରିୱୁତୋ ଭୱତି,

ମଲଖିଲକଲିକିଲେସେ ପନୁଦେହୀ’’ତି [ତସ୍ସୋୱାଦକରା ବହୁଗିହୀ ଚ, ପବ୍ବଜିତା ଚ ଅସୁଚିୱିଗରହିତ; ପନୁଦିପାପସ୍ସ ହି ସୁଚିଭିପରିୱୁତୋ, ଭୱତି ମଲଖିଲକକିଲେସେ ପନୁଦେତି (ସ୍ୟା।)]।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଅତ୍ତମନା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୁନ୍ତି।

ଲକ୍ଖଣସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ସତ୍ତମଂ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୮। ସିଙ୍ଗାଲସୁତ୍ତଂ

୨୪୨। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସିଙ୍ଗାଲକୋ [ସିଗାଲକୋ (ସୀ।)] ଗହପତିପୁତ୍ତୋ କାଲସ୍ସେୱ ଉଟ୍ଠାଯ ରାଜଗହା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅଲ୍ଲୱତ୍ଥୋ ଅଲ୍ଲକେସୋ ପଞ୍ଜଲିକୋ ପୁଥୁଦିସା [ପୁଥୁଦ୍ଦିସା (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ନମସ୍ସତି – ପୁରତ୍ଥିମଂ ଦିସଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ଦିସଂ ପଚ୍ଛିମଂ ଦିସଂ ଉତ୍ତରଂ ଦିସଂ ହେଟ୍ଠିମଂ ଦିସଂ ଉପରିମଂ ଦିସଂ।

୨୪୩। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ରାଜଗହଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା ସିଙ୍ଗାଲକଂ ଗହପତିପୁତ୍ତଂ କାଲସ୍ସେୱ ୱୁଟ୍ଠାଯ ରାଜଗହା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅଲ୍ଲୱତ୍ଥଂ ଅଲ୍ଲକେସଂ ପଞ୍ଜଲିକଂ ପୁଥୁଦିସା ନମସ୍ସନ୍ତଂ – ପୁରତ୍ଥିମଂ ଦିସଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ଦିସଂ ପଚ୍ଛିମଂ ଦିସଂ ଉତ୍ତରଂ ଦିସଂ ହେଟ୍ଠିମଂ ଦିସଂ ଉପରିମଂ ଦିସଂ। ଦିସ୍ୱା ସିଙ୍ଗାଲକଂ ଗହପତିପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''କିଂ ନୁ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, କାଲସ୍ସେୱ ଉଟ୍ଠାଯ ରାଜଗହା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅଲ୍ଲୱତ୍ଥୋ ଅଲ୍ଲକେସୋ ପଞ୍ଜଲିକୋ ପୁଥୁଦିସା ନମସ୍ସସି – ପୁରତ୍ଥିମଂ ଦିସଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ଦିସଂ ପଚ୍ଛିମଂ ଦିସଂ ଉତ୍ତରଂ ଦିସଂ ହେଟ୍ଠିମଂ ଦିସଂ ଉପରିମଂ ଦିସ''ନ୍ତି? ''ପିତା ମଂ, ଭନ୍ତେ, କାଲଂ କରୋନ୍ତୋ ଏୱଂ ଅୱଚ – 'ଦିସା, ତାତ, ନମସ୍ସେଯ୍ୟାସୀ'ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ପିତୁୱଚନଂ ସକ୍କରୋନ୍ତୋ ଗରୁଂ କରୋନ୍ତୋ ମାନେନ୍ତୋ ପୂଜେନ୍ତୋ କାଲସ୍ସେୱ ଉଟ୍ଠାଯ ରାଜଗହା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅଲ୍ଲୱତ୍ଥୋ ଅଲ୍ଲକେସୋ ପଞ୍ଜଲିକୋ ପୁଥୁଦିସା ନମସ୍ସାମି – ପୁରତ୍ଥିମଂ ଦିସଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ଦିସଂ ପଚ୍ଛିମଂ ଦିସଂ ଉତ୍ତରଂ ଦିସଂ ହେଟ୍ଠିମଂ ଦିସଂ ଉପରିମଂ ଦିସ''ନ୍ତି।

ଛ ଦିସା

୨୪୪। ''ନ ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଅରିଯସ୍ସ ୱିନଯେ ଏୱଂ ଛ ଦିସା [ଛଦ୍ଦିସା (ସୀ। ପୀ।)] ନମସ୍ସିତବ୍ବା''ତି। ''ଯଥା କଥଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଅରିଯସ୍ସ ୱିନଯେ ଛ ଦିସା [ଛଦ୍ଦିସା (ସୀ। ପୀ।)] ନମସ୍ସିତବ୍ବା? ସାଧୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ତଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁ, ଯଥା ଅରିଯସ୍ସ ୱିନଯେ ଛ ଦିସା [ଛଦ୍ଦିସା (ସୀ। ପୀ।)] ନମସ୍ସିତବ୍ବା''ତି।

''ତେନ ହି, ଗହପତିପୁତ୍ତ ସୁଣୋହି ସାଧୁକଂ ମନସିକରୋହି ଭାସିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ସିଙ୍ଗାଲକୋ ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

''ଯତୋ ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଅରିଯସାୱକସ୍ସ ଚତ୍ତାରୋ କମ୍ମକିଲେସା ପହୀନା ହୋନ୍ତି, ଚତୂହି ଚ ଠାନେହି ପାପକମ୍ମଂ ନ କରୋତି, ଛ ଚ ଭୋଗାନଂ ଅପାଯମୁଖାନି ନ ସେୱତି, ସୋ ଏୱଂ ଚୁଦ୍ଦସ ପାପକାପଗତୋ ଛଦ୍ଦିସାପଟିଚ୍ଛାଦୀ [ପଟିଚ୍ଛାଦୀ ହୋତି (ସ୍ୟା।)] ଉଭୋଲୋକୱିଜଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଅଯଞ୍ଚେୱ ଲୋକୋ ଆରଦ୍ଧୋ ହୋତି ପରୋ ଚ ଲୋକୋ। ସୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି।

ଚତ୍ତାରୋକମ୍ମକିଲେସା

୨୪୫। ''କତମସ୍ସ ଚତ୍ତାରୋ କମ୍ମକିଲେସା ପହୀନା ହୋନ୍ତି? ପାଣାତିପାତୋ ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, କମ୍ମକିଲେସୋ, ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ କମ୍ମକିଲେସୋ, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୋ କମ୍ମକିଲେସୋ, ମୁସାୱାଦୋ କମ୍ମକିଲେସୋ। ଇମସ୍ସ ଚତ୍ତାରୋ କମ୍ମକିଲେସା ପହୀନା ହୋନ୍ତୀ''ତି। ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା, ଇଦଂ ୱତ୍ୱାନ [ଇଦଂ ୱତ୍ୱା (ସୀ। ପୀ।) ଏୱମୀଦିସେସୁ ଠାନେସୁ] ସୁଗତୋ ଅଥାପରଂ ଏତଦୱୋଚ ସତ୍ଥା –

''ପାଣାତିପାତୋ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ, ମୁସାୱାଦୋ ଚ ୱୁଚ୍ଚତି;

ପରଦାରଗମନଞ୍ଚେୱ, ନପ୍ପସଂସନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା''ତି।

ଚତୁଟ୍ଠାନଂ

୨୪୬। ''କତମେହି ଚତୂହି ଠାନେହି ପାପକମ୍ମଂ ନ କରୋତି? ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପାପକମ୍ମଂ କରୋତି, ଦୋସାଗତିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପାପକମ୍ମଂ କରୋତି, ମୋହାଗତିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପାପକମ୍ମଂ କରୋତି, ଭଯାଗତିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପାପକମ୍ମଂ କରୋତି। ଯତୋ ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଅରିଯସାୱକୋ ନେୱ ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦୋସାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମୋହାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଭଯାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି; ଇମେହି ଚତୂହି ଠାନେହି ପାପକମ୍ମଂ ନ କରୋତୀ''ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା, ଇଦଂ ୱତ୍ୱାନ ସୁଗତୋ ଅଥାପରଂ ଏତଦୱୋଚ ସତ୍ଥା –

‘‘ଛନ୍ଦା ଦୋସା ଭଯା ମୋହା, ଯୋ ଧମ୍ମଂ ଅତିୱତ୍ତତି;

ନିହୀଯତି ଯସୋ ତସ୍ସ [ତସ୍ସ ଯେସୋ (ବହୂସୁ, ୱିନଯେପି)], କାଳପକ୍ଖେୱ ଚନ୍ଦିମା।

‘‘ଛନ୍ଦା ଦୋସା ଭଯା ମୋହା, ଯୋ ଧମ୍ମଂ ନାତିୱତ୍ତତି;

ଆପୂରତି ଯସୋ ତସ୍ସ [ତସ୍ସ ଯେସୋ (ବହୂସୁ, ୱିନଯେପି)], ସୁକ୍କପକ୍ଖେୱ [ଜୁଣ୍ହପକ୍ଖେୱ (କ।)] ଚନ୍ଦିମା’’ତି।

ଛ ଅପାଯମୁଖାନି

୨୪୭। ‘‘କତମାନି ଛ ଭୋଗାନଂ ଅପାଯମୁଖାନି ନ ସେୱତି? ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପ୍ପମାଦଟ୍ଠାନାନୁଯୋଗୋ ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଭୋଗାନଂ ଅପାଯମୁଖଂ, ୱିକାଲୱିସିଖାଚରିଯାନୁଯୋଗୋ ଭୋଗାନଂ ଅପାଯମୁଖଂ, ସମଜ୍ଜାଭିଚରଣଂ ଭୋଗାନଂ ଅପାଯମୁଖଂ, ଜୂତପ୍ପମାଦଟ୍ଠାନାନୁଯୋଗୋ ଭୋଗାନଂ ଅପାଯମୁଖଂ, ପାପମିତ୍ତାନୁଯୋଗୋ ଭୋଗାନଂ ଅପାଯମୁଖଂ, ଆଲସ୍ସାନୁଯୋଗୋ [ଆଲସାନୁଯୋଗୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଭୋଗାନଂ ଅପାଯମୁଖଂ।

ସୁରାମେରଯସ୍ସ ଛ ଆଦୀନୱା

୨୪୮। ‘‘ଛ ଖୋମେ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଆଦୀନୱା ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପ୍ପମାଦଟ୍ଠାନାନୁଯୋଗେ। ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକା ଧନଜାନି [ଧନଞ୍ଜାନି (ସୀ। ପୀ।)], କଲହପ୍ପୱଡ୍ଢନୀ, ରୋଗାନଂ ଆଯତନଂ, ଅକିତ୍ତିସଞ୍ଜନନୀ, କୋପୀନନିଦଂସନୀ , ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲିକରଣୀତ୍ୱେୱ ଛଟ୍ଠଂ ପଦଂ ଭୱତି। ଇମେ ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଛ ଆଦୀନୱା ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପ୍ପମାଦଟ୍ଠାନାନୁଯୋଗେ।

ୱିକାଲଚରିଯାଯ ଛ ଆଦୀନୱା

୨୪୯। ‘‘ଛ ଖୋମେ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଆଦୀନୱା ୱିକାଲୱିସିଖାଚରିଯାନୁଯୋଗେ। ଅତ୍ତାପିସ୍ସ ଅଗୁତ୍ତୋ ଅରକ୍ଖିତୋ ହୋତି, ପୁତ୍ତଦାରୋପିସ୍ସ ଅଗୁତ୍ତୋ ଅରକ୍ଖିତୋ ହୋତି, ସାପତେଯ୍ୟଂପିସ୍ସ ଅଗୁତ୍ତଂ ଅରକ୍ଖିତଂ ହୋତି, ସଙ୍କିଯୋ ଚ ହୋତି ପାପକେସୁ ଠାନେସୁ [ତେସୁ ତେସୁ ଠାନେସୁ (ସ୍ୟା।)], ଅଭୂତୱଚନଞ୍ଚ ତସ୍ମିଂ ରୂହତି, ବହୂନଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମାନଂ ପୁରକ୍ଖତୋ ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଛ ଆଦୀନୱା ୱିକାଲୱିସିଖାଚରିଯାନୁଯୋଗେ।

ସମଜ୍ଜାଭିଚରଣସ୍ସ ଛ ଆଦୀନୱା

୨୫୦। ‘‘ଛ ଖୋମେ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଆଦୀନୱା ସମଜ୍ଜାଭିଚରଣେ। କ୍ୱ [କୁୱଂ (କ। ସୀ। ପୀ।)] ନଚ୍ଚଂ, କ୍ୱ ଗୀତଂ, କ୍ୱ ୱାଦିତଂ, କ୍ୱ ଅକ୍ଖାନଂ, କ୍ୱ ପାଣିସ୍ସରଂ, କ୍ୱ କୁମ୍ଭଥୂନନ୍ତି। ଇମେ ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଛ ଆଦୀନୱା ସମଜ୍ଜାଭିଚରଣେ।

ଜୂତପ୍ପମାଦସ୍ସ ଛ ଆଦୀନୱା

୨୫୧। ‘‘ଛ ଖୋମେ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଆଦୀନୱା ଜୂତପ୍ପମାଦଟ୍ଠାନାନୁଯୋଗେ। ଜଯଂ ୱେରଂ ପସୱତି, ଜିନୋ ୱିତ୍ତମନୁସୋଚତି, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକା ଧନଜାନି, ସଭାଗତସ୍ସ [ସଭାଯେ ତସ୍ସ (କ।)] ୱଚନଂ ନ ରୂହତି, ମିତ୍ତାମଚ୍ଚାନଂ ପରିଭୂତୋ ହୋତି, ଆୱାହୱିୱାହକାନଂ ଅପତ୍ଥିତୋ ହୋତି – ‘ଅକ୍ଖଧୁତ୍ତୋ ଅଯଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ନାଲଂ ଦାରଭରଣାଯା’ତି। ଇମେ ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଛ ଆଦୀନୱା ଜୂତପ୍ପମାଦଟ୍ଠାନାନୁଯୋଗେ।

ପାପମିତ୍ତତାଯ ଛ ଆଦୀନୱା

୨୫୨। ‘‘ଛ ଖୋମେ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଆଦୀନୱା ପାପମିତ୍ତାନୁଯୋଗେ। ଯେ ଧୁତ୍ତା, ଯେ ସୋଣ୍ଡା, ଯେ ପିପାସା, ଯେ ନେକତିକା, ଯେ ୱଞ୍ଚନିକା, ଯେ ସାହସିକା। ତ୍ୟାସ୍ସ ମିତ୍ତା ହୋନ୍ତି ତେ ସହାଯା। ଇମେ ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଛ ଆଦୀନୱା ପାପମିତ୍ତାନୁଯୋଗେ।

ଆଲସ୍ସସ୍ସ ଛ ଆଦୀନୱା

୨୫୩। ‘‘ଛ ଖୋମେ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଆଦୀନୱା ଆଲସ୍ସାନୁଯୋଗେ। ଅତିସୀତନ୍ତି କମ୍ମଂ ନ କରୋତି, ଅତିଉଣ୍ହନ୍ତି କମ୍ମଂ ନ କରୋତି, ଅତିସାୟନ୍ତି କମ୍ମଂ ନ କରୋତି, ଅତିପାତୋତି କମ୍ମଂ ନ କରୋତି, ଅତିଛାତୋସ୍ମୀତି କମ୍ମଂ ନ କରୋତି, ଅତିଧାତୋସ୍ମୀତି କମ୍ମଂ ନ କରୋତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ କିଚ୍ଚାପଦେସବହୁଲସ୍ସ ୱିହରତୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନା ଚେୱ ଭୋଗା ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଉପ୍ପନ୍ନା ଚ ଭୋଗା ପରିକ୍ଖୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଇମେ ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଛ ଆଦୀନୱା ଆଲସ୍ସାନୁଯୋଗେ’’ତି। ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା, ଇଦଂ ୱତ୍ୱାନ ସୁଗତୋ ଅଥାପରଂ ଏତଦୱୋଚ ସତ୍ଥା –

‘‘ହୋତି ପାନସଖା ନାମ,

ହୋତି ସମ୍ମିୟସମ୍ମିୟୋ;

ଯୋ ଚ ଅତ୍ଥେସୁ ଜାତେସୁ,

ସହାୟୋ ହୋତି ସୋ ସଖା।

‘‘ଉସ୍ସୂରସେୟ୍ୟା ପରଦାରସେୱନା,

ୱେରପ୍ପସଙ୍ଗୋ [ୱେରପ୍ପସଙ୍ଗୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଚ ଅନତ୍ଥତା ଚ;

ପାପା ଚ ମିତ୍ତା ସୁକଦରିୟତା ଚ,

ଏତେ ଛ ଠାନା ପୁରିସଂ ଧଂସୟନ୍ତି।

‘‘ପାପମିତ୍ତୋ ପାପସଖୋ,

ପାପଆଚାରଗୋଚରୋ;

ଅସ୍ମା ଲୋକା ପରମ୍ହା ଚ,

ଉଭୟା ଧଂସତେ ନରୋ।

‘‘ଅକ୍ଖିତ୍ଥିୟୋ ୱାରୁଣୀ ନଚ୍ଚଗୀତଂ,

ଦିୱା ସୋପ୍ପଂ ପାରିଚରିୟା ଅକାଲେ;

ପାପା ଚ ମିତ୍ତା ସୁକଦରିୟତା ଚ,

ଏତେ ଛ ଠାନା ପୁରିସଂ ଧଂସୟନ୍ତି।

‘‘ଅକ୍ଖେହି ଦିଙ୍ଗନ୍ତି ସୁରଂ ପିୱନ୍ତି,

ୟନ୍ତିତ୍ଥିୟୋ ପାଣସମା ପରେସଂ;

ନିହୀନସେୱୀ ନ ଚ ୱୁଦ୍ଧସେୱୀ [ୱୁଦ୍ଧିସେୱୀ (ସ୍ୟା।), ବୁଦ୍ଧିସେୱୀ (କ।)],

ନିହୀୟତେ କାଳପକ୍ଖେୱ ଚନ୍ଦୋ।

‘‘ଯୋ ୱାରୁଣୀ ଅଦ୍ଧନୋ ଅକିଞ୍ଚନୋ,

ପିପାସୋ ପିୱଂ ପପାଗତୋ [ପିପାସୋସି ଅତ୍ଥପାଗତୋ (ସ୍ଯା।), ପିପାସୋପି ସମପ୍ପପାଗତୋ (କା।)];

ଉଦକମିୱ ଇଣଂ ୱିଗାହତି,

ଅକୁଲଂ [ଆକୁଲଂ (ସ୍ଯା। କା।)] କାହିତି ଖିପ୍ପମତ୍ତନୋ।

‘‘ନ ଦିୱା ସୋପ୍ପସୀଲେନ, ରତ୍ତିମୁଟ୍ଠାନଦେସ୍ସିନା [ରତ୍ତିନୁଟ୍ଠାନଦସ୍ସିନା (ସୀ। ପୀ।), ରତ୍ତିନୁଟ୍ଠାନସୀଲିନା (?)];

ନିଚ୍ଚଂ ମତ୍ତେନ ସୋଣ୍ଡେନ, ସକ୍କା ଆୱସିତୁଂ ଘରଂ।

‘‘ଅତିସୀତଂ ଅତିଉଣ୍ହଂ, ଅତିସାୟମିଦଂ ଅହୁ;

ଇତି ୱିସ୍ସଟ୍ଠକମ୍ମନ୍ତେ, ଅତ୍ଥା ଅଚ୍ଚେନ୍ତି ମାଣୱେ।

‘‘ଯୋଧ ସୀତଞ୍ଚ ଉଣ୍ହଞ୍ଚ, ତିଣା ଭିୟ୍ୟୋ ନ ମଞ୍ଞତି;

କରଂ ପୁରିସକିଚ୍ଚାନି, ସୋ ସୁଖଂ [ସୁଖା (ସଦ୍ଦନୀତି) ଅଟ୍ଠକଥା ଓଲୋକେତବ୍ବା] ନ ୱିହାୟତୀ’’ତି।

ମିତ୍ତପତିରୂପକା

୨୫୪। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଅମିତ୍ତା ମିତ୍ତପତିରୂପକା ୱେଦିତବ୍ବା। ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁହରୋ ଅମିତ୍ତୋ ମିତ୍ତପତିରୂପକୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ୱଚୀପରମୋ ଅମିତ୍ତୋ ମିତ୍ତପତିରୂପକୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ଅନୁପ୍ପିୟଭାଣୀ ଅମିତ୍ତୋ ମିତ୍ତପତିରୂପକୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ଅପାୟସହାୟୋ ଅମିତ୍ତୋ ମିତ୍ତପତିରୂପକୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୨୫୫। ‘‘ଚତୂହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଠାନେହି ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁହରୋ ଅମିତ୍ତୋ ମିତ୍ତପତିରୂପକୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

‘‘ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁହରୋ ହୋତି, ଅପ୍ପେନ ବହୁମିଚ୍ଛତି ;

ଭୟସ୍ସ କିଚ୍ଚଂ କରୋତି, ସେୱତି ଅତ୍ଥକାରଣା।

‘‘ଇମେହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଚତୂହି ଠାନେହି ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁହରୋ ଅମିତ୍ତୋ ମିତ୍ତପତିରୂପକୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୨୫୬। ‘‘ଚତୂହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଠାନେହି ୱଚୀପରମୋ ଅମିତ୍ତୋ ମିତ୍ତପତିରୂପକୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅତୀତେନ ପଟିସନ୍ଥରତି [ପଟିସନ୍ଧରତି (କା।)], ଅନାଗତେନ ପଟିସନ୍ଥରତି, ନିରତ୍ଥକେନ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେସୁ କିଚ୍ଚେସୁ ବ୍ୟସନଂ ଦସ୍ସେତି। ଇମେହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଚତୂହି ଠାନେହି ୱଚୀପରମୋ ଅମିତ୍ତୋ ମିତ୍ତପତିରୂପକୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୨୫୭। ‘‘ଚତୂହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଠାନେହି ଅନୁପ୍ପିୟଭାଣୀ ଅମିତ୍ତୋ ମିତ୍ତପତିରୂପକୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପାପକଂପିସ୍ସ [ପାପକମ୍ମଂପିସ୍ସ (ସ୍ଯା।)] ଅନୁଜାନାତି, କଲ୍ୟାଣଂପିସ୍ସ ଅନୁଜାନାତି, ସମ୍ମୁଖାସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ପରମ୍ମୁଖାସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି। ଇମେହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଚତୂହି ଠାନେହି ଅନୁପ୍ପିୟଭାଣୀ ଅମିତ୍ତୋ ମିତ୍ତପତିରୂପକୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୨୫୮। ‘‘ଚତୂହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଠାନେହି ଅପାୟସହାୟୋ ଅମିତ୍ତୋ ମିତ୍ତପତିରୂପକୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ । ସୁରାମେରୟ ମଜ୍ଜପ୍ପମାଦଟ୍ଠାନାନୁଯୋଗେ ସହାୟୋ ହୋତି, ୱିକାଲ ୱିସିଖା ଚରିୟାନୁଯୋଗେ ସହାୟୋ ହୋତି, ସମଜ୍ଜାଭିଚରଣେ ସହାୟୋ ହୋତି, ଜୂତପ୍ପମାଦଟ୍ଠାନାନୁଯୋଗେ ସହାୟୋ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଚତୂହି ଠାନେହି ଅପାୟସହାୟୋ ଅମିତ୍ତୋ ମିତ୍ତପତିରୂପକୋ

ୱେଦିତବ୍ବୋ’’ତି।

୨୫୯। ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା, ଇଦଂ ୱତ୍ୱାନ ସୁଗତୋ ଅଥାପରଂ ଏତଦୱୋଚ ସତ୍ଥା –

‘‘ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁହରୋ ମିତ୍ତୋ, ଯୋ ଚ ମିତ୍ତୋ ୱଚୀପରୋ [ୱଚୀପରମୋ (ସ୍ୟା।)];

ଅନୁପ୍ପିଯଞ୍ଚ ଯୋ ଆହ, ଅପାଯେସୁ ଚ ଯୋ ସଖା।

ଏତେ ଅମିତ୍ତେ ଚତ୍ତାରୋ, ଇତି ୱିଞ୍ଞାଯ ପଣ୍ଡିତୋ;

ଆରକା ପରିୱଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ମଗ୍ଗଂ ପଟିଭଯଂ ଯଥା’’ତି।

ସୁହଦମିତ୍ତୋ

୨୬୦। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଗହପତିପୁତ୍ତ, ମିତ୍ତା ସୁହଦା ୱେଦିତବ୍ବା। ଉପକାରୋ [ଉପକାରକୋ (ସ୍ୟା।)] ମିତ୍ତୋ ସୁହଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ସମାନସୁଖଦୁକ୍ଖୋ ମିତ୍ତୋ ସୁହଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ଅତ୍ଥକ୍ଖାଯୀ ମିତ୍ତୋ ସୁହଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ଅନୁକମ୍ପକୋ ମିତ୍ତୋ ସୁହଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୨୬୧। ‘‘ଚତୂହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଠାନେହି ଉପକାରୋ ମିତ୍ତୋ ସୁହଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପମତ୍ତଂ ରକ୍ଖତି, ପମତ୍ତସ୍ସ ସାପତେଯ୍ୟଂ ରକ୍ଖତି, ଭୀତସ୍ସ ସରଣଂ ହୋତି, ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ କିଚ୍ଚକରଣୀଯେସୁ ତଦ୍ଦିଗୁଣଂ ଭୋଗଂ ଅନୁପ୍ପଦେତି। ଇମେହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଚତୂହି ଠାନେହି ଉପକାରୋ ମିତ୍ତୋ ସୁହଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୨୬୨। ‘‘ଚତୂହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଠାନେହି ସମାନସୁଖଦୁକ୍ଖୋ ମିତ୍ତୋ ସୁହଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଗୁଯ୍ହମସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖତି, ଗୁଯ୍ହମସ୍ସ ପରିଗୂହତି, ଆପଦାସୁ ନ ୱିଜହତି, ଜୀୱିତଂପିସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ପରିଚ୍ଚତ୍ତଂ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଚତୂହି ଠାନେହି ସମାନସୁଖଦୁକ୍ଖୋ ମିତ୍ତୋ ସୁହଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୨୬୩। ‘‘ଚତୂହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଠାନେହି ଅତ୍ଥକ୍ଖାଯୀ ମିତ୍ତୋ ସୁହଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପାପା ନିୱାରେତି, କଲ୍ୟାଣେ ନିୱେସେତି, ଅସ୍ସୁତଂ ସାୱେତି, ସଗ୍ଗସ୍ସ ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖତି। ଇମେହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଚତୂହି ଠାନେହି ଅତ୍ଥକ୍ଖାଯୀ ମିତ୍ତୋ ସୁହଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୨୬୪। ‘‘ଚତୂହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଠାନେହି ଅନୁକମ୍ପକୋ ମିତ୍ତୋ ସୁହଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅଭୱେନସ୍ସ ନ ନନ୍ଦତି, ଭୱେନସ୍ସ ନନ୍ଦତି, ଅୱଣ୍ଣଂ ଭଣମାନଂ ନିୱାରେତି, ୱଣ୍ଣଂ ଭଣମାନଂ ପସଂସତି। ଇମେହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଚତୂହି ଠାନେହି ଅନୁକମ୍ପକୋ ମିତ୍ତୋ ସୁହଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ’’ତି।

୨୬୫। ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା, ଇଦଂ ୱତ୍ୱାନ ସୁଗତୋ ଅଥାପରଂ ଏତଦୱୋଚ ସତ୍ଥା –

‘‘ଉପକାରୋ ଚ ଯୋ ମିତ୍ତୋ, ସୁଖେ ଦୁକ୍ଖେ [ସୁଖଦୁକ୍ଖୋ (ସ୍ୟା। କ।)] ଚ ଯୋ ସଖା [ଯୋ ଚ ମିତ୍ତୋ ସୁଖେ ଦୁକ୍ଖେ (ସୀ। ପୀ।)];

ଅତ୍ଥକ୍ଖାଯୀ ଚ ଯୋ ମିତ୍ତୋ, ଯୋ ଚ ମିତ୍ତାନୁକମ୍ପକୋ।

‘‘ଏତେପି ମିତ୍ତେ ଚତ୍ତାରୋ, ଇତି ୱିଞ୍ଞାଯ ପଣ୍ଡିତୋ;

ସକ୍କଚ୍ଚଂ ପଯିରୁପାସେଯ୍ୟ, ମାତା ପୁତ୍ତଂ ୱ ଓରସଂ;

ପଣ୍ଡିତୋ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ, ଜଲଂ ଅଗ୍ଗୀୱ ଭାସତି।

‘‘ଭୋଗେ ସଂହରମାନସ୍ସ, ଭମରସ୍ସେୱ ଇରୀଯତୋ;

ଭୋଗା ସନ୍ନିଚଯଂ ଯନ୍ତି, ୱମ୍ମିକୋୱୁପଚୀଯତି।

‘‘ଏୱଂ ଭୋଗେ ସମାହତ୍ୱା [ସମାହରିତ୍ୱା (ସ୍ୟା।)], ଅଲମତ୍ତୋ କୁଲେ ଗିହୀ;

ଚତୁଧା ୱିଭଜେ ଭୋଗେ, ସ ୱେ ମିତ୍ତାନି ଗନ୍ଥତି।

‘‘ଏକେନ ଭୋଗେ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ଦ୍ୱୀହି କମ୍ମଂ ପଯୋଜଯେ;

ଚତୁତ୍ଥଞ୍ଚ ନିଧାପେୟ୍ୟ, ଆପଦାସୁ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି।

ଛଦିସାପଟିଚ୍ଛାଦନକଣ୍ଡଂ

୨୬୬। ‘‘କଥଞ୍ଚ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଅରିଯସାୱକୋ ଛଦ୍ଦିସାପଟିଚ୍ଛାଦୀ ହୋତି? ଛ ଇମା, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଦିସା ୱେଦିତବ୍ବା। ପୁରତ୍ଥିମା ଦିସା ମାତାପିତରୋ ୱେଦିତବ୍ବା, ଦକ୍ଖିଣା ଦିସା ଆଚରିଯା ୱେଦିତବ୍ବା, ପଚ୍ଛିମା ଦିସା ପୁତ୍ତଦାରା ୱେଦିତବ୍ବା, ଉତ୍ତରା ଦିସା ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ୱେଦିତବ୍ବା, ହେଟ୍ଠିମା ଦିସା ଦାସକମ୍ମକରା ୱେଦିତବ୍ବା, ଉପରିମା ଦିସା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ୱେଦିତବ୍ବା।

୨୬୭। ‘‘ପଞ୍ଚହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଠାନେହି ପୁତ୍ତେନ ପୁରତ୍ଥିମା ଦିସା ମାତାପିତରୋ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାତବ୍ବା – ଭତୋ ନେ [ନେସଂ (ବହୂସୁ)] ଭରିସ୍ସାମି, କିଚ୍ଚଂ ନେସଂ କରିସ୍ସାମି, କୁଲୱଂସଂ ଠପେସ୍ସାମି, ଦାଯଜ୍ଜଂ ପଟିପଜ୍ଜାମି, ଅଥ ୱା ପନ ପେତାନଂ କାଲଙ୍କତାନଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ଅନୁପ୍ପଦସ୍ସାମୀତି। ଇମେହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ପୁତ୍ତେନ ପୁରତ୍ଥିମା ଦିସା ମାତାପିତରୋ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ପୁତ୍ତଂ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତି। ପାପା ନିୱାରେନ୍ତି, କଲ୍ୟାଣେ ନିୱେସେନ୍ତି, ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖାପେନ୍ତି, ପତିରୂପେନ ଦାରେନ ସଂଯୋଜେନ୍ତି, ସମଯେ ଦାଯଜ୍ଜଂ ନିଯ୍ୟାଦେନ୍ତି [ନିଯ୍ୟାତେନ୍ତି (କ। ସୀ।)]। ଇମେହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ପୁତ୍ତେନ ପୁରତ୍ଥିମା ଦିସା ମାତାପିତରୋ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ପୁତ୍ତଂ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତି। ଏୱମସ୍ସ ଏସା ପୁରତ୍ଥିମା ଦିସା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ହୋତି ଖେମା ଅପ୍ପଟିଭଯା।

୨୬୮। ‘‘ପଞ୍ଚହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଠାନେହି ଅନ୍ତେୱାସିନା ଦକ୍ଖିଣା ଦିସା ଆଚରିଯା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାତବ୍ବା – ଉଟ୍ଠାନେନ ଉପଟ୍ଠାନେନ ସୁସ୍ସୁସାଯ ପାରିଚରିଯାଯ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ସିପ୍ପପଟିଗ୍ଗହଣେନ [ସିପ୍ପଂ ପଟିଗ୍ଗହଣେନ (ସ୍ୟା।), ସିପ୍ପୋଗ୍ଗହଣେନ (କ।)]। ଇମେହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ଅନ୍ତେୱାସିନା ଦକ୍ଖିଣା ଦିସା ଆଚରିଯା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ଅନ୍ତେୱାସିଂ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତି – ସୁୱିନୀତଂ ୱିନେନ୍ତି, ସୁଗ୍ଗହିତଂ ଗାହାପେନ୍ତି, ସବ୍ବସିପ୍ପସ୍ସୁତଂ ସମକ୍ଖାଯିନୋ ଭୱନ୍ତି, ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେସୁ ପଟିଯାଦେନ୍ତି [ପଟିୱେଦେନ୍ତି (ସ୍ୟା।)], ଦିସାସୁ ପରିତ୍ତାଣଂ କରୋନ୍ତି। ଇମେହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ଅନ୍ତେୱାସିନା ଦକ୍ଖିଣା ଦିସା ଆଚରିଯା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ଅନ୍ତେୱାସିଂ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତି। ଏୱମସ୍ସ ଏସା ଦକ୍ଖିଣା ଦିସା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ହୋତି ଖେମା ଅପ୍ପଟିଭଯା।

୨୬୯। ‘‘ପଞ୍ଚହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଠାନେହି ସାମିକେନ ପଚ୍ଛିମା ଦିସା ଭରିଯା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାତବ୍ବା – ସମ୍ମାନନାଯ ଅନୱମାନନାଯ [ଅୱିମାନନାଯ (ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଅନତିଚରିଯାଯ ଇସ୍ସରିଯୱୋସ୍ସଗ୍ଗେନ ଅଲଙ୍କାରାନୁପ୍ପଦାନେନ। ଇମେହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ସାମିକେନ ପଚ୍ଛିମା ଦିସା ଭରିଯା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ସାମିକଂ ଅନୁକମ୍ପତି – ସୁସଂୱିହିତକମ୍ମନ୍ତା ଚ ହୋତି, ସଙ୍ଗହିତପରିଜନା [ସୁସଙ୍ଗହିତପରିଜନା (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଚ, ଅନତିଚାରିନୀ ଚ, ସମ୍ଭତଞ୍ଚ ଅନୁରକ୍ଖତି, ଦକ୍ଖା ଚ ହୋତି ଅନଲସା ସବ୍ବକିଚ୍ଚେସୁ। ଇମେହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ସାମିକେନ ପଚ୍ଛିମା ଦିସା ଭରିଯା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ସାମିକଂ ଅନୁକମ୍ପତି। ଏୱମସ୍ସ ଏସା ପଚ୍ଛିମା ଦିସା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ହୋତି ଖେମା ଅପ୍ପଟିଭଯା।

୨୭୦। ‘‘ପଞ୍ଚହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଠାନେହି କୁଲପୁତ୍ତେନ ଉତ୍ତରା ଦିସା ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାତବ୍ବା – ଦାନେନ ପେୟ୍ୟୱଜ୍ଜେନ [ପିଯୱଜ୍ଜେନ (ସ୍ୟା। କ।)] ଅତ୍ଥଚରିଯାଯ ସମାନତ୍ତତାଯ ଅୱିସଂୱାଦନତାଯ। ଇମେହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି କୁଲପୁତ୍ତେନ ଉତ୍ତରା ଦିସା ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି କୁଲପୁତ୍ତଂ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତି – ପମତ୍ତଂ ରକ୍ଖନ୍ତି, ପମତ୍ତସ୍ସ ସାପତେୟ୍ୟଂ ରକ୍ଖନ୍ତି, ଭୀତସ୍ସ ସରଣଂ ହୋନ୍ତି, ଆପଦାସୁ ନ ୱିଜହନ୍ତି, ଅପରପଜା ଚସ୍ସ ପଟିପୂଜେନ୍ତି। ଇମେହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି କୁଲପୁତ୍ତେନ ଉତ୍ତରା ଦିସା ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି କୁଲପୁତ୍ତଂ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତି। ଏୱମସ୍ସ ଏସା ଉତ୍ତରା ଦିସା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ହୋତି ଖେମା ଅପ୍ପଟିଭଯା।

୨୭୧। ‘‘ପଞ୍ଚହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଠାନେହି ଅଯ୍ୟିରକେନ [ଅଯିରକେନ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ହେଟ୍ଠିମା ଦିସା ଦାସକମ୍ମକରା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାତବ୍ବା – ଯଥାବଲଂ କମ୍ମନ୍ତସଂୱିଧାନେନ ଭତ୍ତୱେତନାନୁପ୍ପଦାନେନ ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାନେନ ଅଚ୍ଛରିଯାନଂ ରସାନଂ ସଂୱିଭାଗେନ ସମଯେ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗେନ। ଇମେହି

ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ଅୟ୍ୟିରକେନ ହେଟ୍ଠିମା ଦିସା ଦାସକମ୍ମକରା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ଅୟ୍ୟିରକଂ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତି – ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାୟିନୋ ଚ ହୋନ୍ତି, ପଚ୍ଛା ନିପାତିନୋ ଚ, ଦିନ୍ନାଦାୟିନୋ ଚ, ସୁକତକମ୍ମକରା ଚ, କିତ୍ତିଵଣ୍ଣହରା ଚ। ଇମେହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ଅୟ୍ୟିରକେନ ହେଟ୍ଠିମା ଦିସା ଦାସକମ୍ମକରା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି ଅୟ୍ୟିରକଂ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତି। ଏଵମସ୍ସ ଏସା ହେଟ୍ଠିମା ଦିସା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ହୋତି ଖେମା ଅପ୍ପଟିଭୟା।

୨୭୨। ‘‘ପଞ୍ଚହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ଠାନେହି କୁଲପୁତ୍ତେନ ଉପରିମା ଦିସା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାତବ୍ବା – ମେତ୍ତେନ କାୟକମ୍ମେନ ମେତ୍ତେନ ଵଚୀକମ୍ମେନ ମେତ୍ତେନ ମନୋକମ୍ମେନ ଅନାଵଟଦ୍ୱାରତାୟ ଆମିସାନୁପ୍ପଦାନେନ। ଇମେହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି କୁଲପୁତ୍ତେନ ଉପରିମା ଦିସା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ଛହି ଠାନେହି କୁଲପୁତ୍ତଂ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତି – ପାପା ନିଵାରେନ୍ତି, କଲ୍ୟାଣେ ନିଵେସେନ୍ତି, କଲ୍ୟାଣେନ ମନସା ଅନୁକମ୍ପନ୍ତି, ଅସ୍ସୁତଂ ସାଵେନ୍ତି, ସୁତଂ ପରିୟୋଦାପେନ୍ତି, ସଗ୍ଗସ୍ସ ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି। ଇମେହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ପଞ୍ଚହି ଠାନେହି କୁଲପୁତ୍ତେନ ଉପରିମା ଦିସା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ଇମେହି ଛହି ଠାନେହି କୁଲପୁତ୍ତଂ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତି। ଏଵମସ୍ସ ଏସା ଉପରିମା ଦିସା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ହୋତି ଖେମା ଅପ୍ପଟିଭୟା’’ତି।

୨୭୩। ଇଦମଵୋଚ ଭଗଵା। ଇଦଂ ଵତ୍ୱାନ ସୁଗତୋ ଅଥାପରଂ ଏତଦଵୋଚ ସତ୍ଥା –

‘‘ମାତାପିତା ଦିସା ପୁବ୍ବା, ଆଚରିୟା ଦକ୍ଖିଣା ଦିସା;

ପୁତ୍ତଦାରା ଦିସା ପଚ୍ଛା, ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଚ ଉତ୍ତରା।

‘‘ଦାସକମ୍ମକରା ହେଟ୍ଠା, ଉଦ୍ଧଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଏତା ଦିସା ନମସ୍ସେୟ୍ୟ, ଅଲମତ୍ତୋ କୁଲେ ଗିହୀ।

‘‘ପଣ୍ଡିତୋ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ, ସଣ୍ହୋ ଚ ପଟିଭାନଵା;

ନିଵାତଵୁତ୍ତି ଅତ୍ଥଦ୍ଧୋ, ତାଦିସୋ ଲଭତେ ୟସଂ।

‘‘ଉଟ୍ଠାନକୋ ଅନଲସୋ, ଆପଦାସୁ ନ ଵେଧତି;

ଅଚ୍ଛିନ୍ନଵୁତ୍ତି ମେଧାଵୀ, ତାଦିସୋ ଲଭତେ ୟସଂ।

‘‘ସଙ୍ଗାହକୋ ମିତ୍ତକରୋ, ଵଦଞ୍ଞୂ ଵୀତମଚ୍ଛରୋ;

ନେତା ଵିନେତା ଅନୁନେତା, ତାଦିସୋ ଲଭତେ ୟସଂ।

‘‘ଦାନଞ୍ଚ ପେୟ୍ୟଵଜ୍ଜଞ୍ଚ, ଅତ୍ଥଚରିୟା ଚ ୟା ଇଧ;

ସମାନତ୍ତତା ଚ ଧମ୍ମେସୁ, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୟଥାରହଂ;

ଏତେ ଖୋ ସଙ୍ଗହା ଲୋକେ, ରଥସ୍ସାଣୀଵ ୟାୟତୋ।

‘‘ଏତେ ଚ ସଙ୍ଗହା ନାସ୍ସୁ, ନ ମାତା ପୁତ୍ତକାରଣା;

ଲଭେଥ ମାନଂ ପୂଜଂ ଵା, ପିତା ଵା ପୁତ୍ତକାରଣା।

‘‘ୟସ୍ମା ଚ ସଙ୍ଗହା [ସଙ୍ଗହେ (କ।) ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ଇଚ୍ଛିତପାଠୋ] ଏତେ, ସମ୍ମପେକ୍ଖନ୍ତି [ସମଵେକ୍ଖନ୍ତି (ସୀ। ପୀ। କ।)] ପଣ୍ଡିତା;

ତସ୍ମା ମହତ୍ତଂ ପପ୍ପୋନ୍ତି, ପାସଂସା ଚ ଭୱନ୍ତି ତେ’’ତି।

୨୭୪। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ, ସିଙ୍ଗାଲକୋ ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ! ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ! ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ, ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ ୱା ଉକ୍କୁଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ୱା ୱିୱରେୟ୍ୟ, ମୂଳ୍ହସ୍ସ ୱା ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଅନ୍ଧକାରେ ୱା ତେଲପଜ୍ଜୋତଂ ଧାରେୟ୍ୟ ‘ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ ରୂପାନି ଦକ୍ଖନ୍ତୀ’ତି। ଏୱମେୱଂ ଭଗୱତା ଅନେକପରିୟାୟେନ ଧମ୍ମୋ ପକାସିତୋ। ଏସାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଂଘଞ୍ଚ। ଉପାସକଂ ମଂ ଭଗୱା ଧାରେତୁ, ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

ସିଙ୍ଗାଲସୁତ୍ତଂ [ସିଙ୍ଗାଲୋୱାଦସୁତ୍ତନ୍ତଂ (ପୀ।)] ନିଟ୍ଠିତଂ ଅଟ୍ଠମଂ।

## ୯। ଆଟାନାଟିଯସୁତ୍ତଂ

### ପଠମଭାଣୱାରୋ

୨୭୫। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେ। ଅଥ ଖୋ ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜା [ମହାରାଜାନୋ (କ।)] ମହତିଯା ଚ ଯକ୍ଖସେନାଯ ମହତିଯା ଚ ଗନ୍ଧବ୍ବସେନାଯ ମହତିଯା ଚ କୁମ୍ଭଣ୍ଡସେନାଯ ମହତିଯା ଚ ନାଗସେନାଯ ଚତୁଦ୍ଦିସଂ ରକ୍ଖଂ ଠପେତ୍ୱା ଚତୁଦ୍ଦିସଂ ଗୁମ୍ବଂ ଠପେତ୍ୱା ଚତୁଦ୍ଦିସଂ ଓୱରଣଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ଗିଜ୍ଝକୂଟଂ ପବ୍ବତଂ ଓଭାସେତ୍ୱା [ଗିଜ୍ଝକୂଟଂ ଓଭାସେତ୍ୱା (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ତେପି ଖୋ ଯକ୍ଖା ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦିଂସୁ, ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ନାମଗୋତ୍ତଂ ସାୱେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ତୁଣ୍ହୀଭୂତା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ।

୨୭୬। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ୱେସ୍ସୱଣୋ ମହାରାଜା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ସନ୍ତି ହି, ଭନ୍ତେ, ଉଳାରା ଯକ୍ଖା ଭଗୱତୋ ଅପ୍ପସନ୍ନା। ସନ୍ତି ହି, ଭନ୍ତେ, ଉଳାରା ଯକ୍ଖା ଭଗୱତୋ ପସନ୍ନା। ସନ୍ତି ହି , ଭନ୍ତେ, ମଜ୍ଝିମା ଯକ୍ଖା ଭଗୱତୋ ଅପ୍ପସନ୍ନା। ସନ୍ତି ହି, ଭନ୍ତେ, ମଜ୍ଝିମା ଯକ୍ଖା ଭଗୱତୋ ପସନ୍ନା। ସନ୍ତି ହି, ଭନ୍ତେ, ନୀଚା ଯକ୍ଖା ଭଗୱତୋ ଅପ୍ପସନ୍ନା। ସନ୍ତି ହି, ଭନ୍ତେ, ନୀଚା ଯକ୍ଖା ଭଗୱତୋ ପସନ୍ନା। ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଖୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଯକ୍ଖା ଅପ୍ପସନ୍ନାଯେୱ ଭଗୱତୋ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଭଗୱା ହି, ଭନ୍ତେ, ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣିଯା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ୱେରମଣିଯା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ୱେରମଣିଯା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ମୁସାୱାଦା ୱେରମଣିଯା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପ୍ପମାଦଟ୍ଠାନା ୱେରମଣିଯା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଖୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଯକ୍ଖା ଅପ୍ପଟିୱିରତାଯେୱ ପାଣାତିପାତା, ଅପ୍ପଟିୱିରତା ଅଦିନ୍ନାଦାନା, ଅପ୍ପଟିୱିରତା କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା, ଅପ୍ପଟିୱିରତା ମୁସାୱାଦା, ଅପ୍ପଟିୱିରତା ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପ୍ପମାଦଟ୍ଠାନା । ତେସଂ ତଂ ହୋତି ଅପ୍ପିଯଂ ଅମନାପଂ। ସନ୍ତି ହି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ସାୱକା ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱନ୍ତି ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନି ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନି ୱିଜନୱାତାନି ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେଯ୍ୟକାନି [ମନୁସ୍ସରାହସେଯ୍ୟକାନି (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନି। ତତ୍ଥ ସନ୍ତି ଉଳାରା ଯକ୍ଖା ନିୱାସିନୋ, ଯେ ଇମସ୍ମିଂ ଭଗୱତୋ ପାୱଚନେ ଅପ୍ପସନ୍ନା। ତେସଂ ପସାଦାଯ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଆଟାନାଟିଯଂ ରକ୍ଖଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉପାସକାନଂ ଉପାସିକାନଂ ଗୁତ୍ତିଯା ରକ୍ଖାଯ ଅୱିହିଂସାଯ ଫାସୁୱିହାରାଯା’’ତି। ଅଧିୱାସେସି ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ।

ଅଥ ଖୋ ୱେସ୍ସୱଣୋ ମହାରାଜା ଭଗୱତୋ ଅଧିୱାସନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଆଟାନାଟିଯଂ ରକ୍ଖଂ ଅଭାସି –

୨୭୭। ‘‘ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ଚ [ଇମେ ଚକାରା ପୋରାଣପୋତ୍ଥକେସୁ ନତ୍ଥି] ନମତ୍ଥୁ, ଚକ୍ଖୁମନ୍ତସ୍ସ ସିରୀମତୋ।

ସିଖିସ୍ସପି ଚ [ଇମେ ଚକାରା ପୋରାଣପୋତ୍ଥକେସୁ ନତ୍ଥି] ନମତ୍ଥୁ, ସବ୍ବଭୂତାନୁକମ୍ପିନୋ।

‘‘ୱେସ୍ସଭୁସ୍ସ ଚ [ଇମେ ଚକାରା ପୋରାଣପୋତ୍ଥକେସୁ ନତ୍ଥି] ନମତ୍ଥୁ, ନ୍ହାତକସ୍ସ ତପସ୍ସିନୋ;

ନମତ୍ଥୁ କକୁସନ୍ଧସ୍ସ, ମାରସେନାପମଦ୍ଦିନୋ।

‘‘କୋଣାଗମନସ୍ସ ନମତ୍ଥୁ, ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱୁସୀମତୋ;

କସ୍ସପସ୍ସ ଚ [ଇମେ ଚକାରା ପୋରାଣପୋତ୍ଥକେସୁ ନତ୍ଥି] ନମତ୍ଥୁ, ୱିପ୍ପମୁତ୍ତସ୍ସ ସବ୍ବଧି।

‘‘ଅଙ୍ଗୀରସସ୍ସ ନମତ୍ଥୁ, ସକ୍ୟପୁତ୍ତସ୍ସ ସିରୀମତୋ;

ଯୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି [ଧମ୍ମମଦେସେସି (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।), ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି (?)], ସବ୍ବଦୁକ୍ଖାପନୂଦନଂ।

‘‘ଯେ ଚାପି ନିଜ୍ଝୁତା ଲୋକେ, ଯଥାଭୂତଂ ୱିପସ୍ସିସୁଂ;

ତେ ଜନା ଅପିସୁଣାଥ [ଅପିସୁଣା (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)], ମହନ୍ତା ୱୀତସାରଦା।

‘‘ହିତଂ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ, ଯଂ ନମସ୍ସନ୍ତି ଗୋତମଂ;

ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନଂ, ମହନ୍ତଂ ୱୀତସାରଦଂ।

୨୭୮। ‘‘ଯତୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି ସୂରିୟୋ [ସୁରିୟୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)], ଆଦିଚ୍ଚୋ ମଣ୍ଡଲୀ ମହା।

ଯସ୍ସ ଚୁଗ୍ଗଚ୍ଛମାନସ୍ସ, ସଂୱରୀପି ନିରୁଜ୍ଝତି;

ଯସ୍ସ ଚୁଗ୍ଗତେ ସୂରିୟେ, ‘ଦିୱସୋ’ତି ପୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ରହଦୋପି ତତ୍ଥ ଗମ୍ଭୀରୋ, ସମୁଦ୍ଦୋ ସରିତୋଦକୋ;

ଏୱଂ ତଂ ତତ୍ଥ ଜାନନ୍ତି, ‘ସମୁଦ୍ଦୋ ସରିତୋଦକୋ’।

‘‘ଇତୋ ‘ସା ପୁରିମା ଦିସା’, ଇତି ନଂ ଆଚିକ୍ଖତୀ ଜନୋ;

ଯଂ ଦିସଂ ଅଭିପାଲେତି, ମହାରାଜା ଯସସ୍ସି ସୋ।

‘‘ଗନ୍ଧବ୍ବାନଂ ଅଧିପତି [ଆଧିପତି (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।) ଏୱମୁପରିପି], ‘ଧତରଟ୍ଠୋ’ତି ନାମସୋ;

ରମତୀ ନଚ୍ଚଗୀତେହି, ଗନ୍ଧବ୍ବେହି ପୁରକ୍ଖତୋ।

‘‘ପୁତ୍ତାପି ତସ୍ସ ବହୱୋ, ଏକନାମାତି ମେ ସୁତଂ;

ଅସୀତି ଦସ ଏକୋ ଚ, ଇନ୍ଦନାମା ମହବ୍ବଲା।

ତେ ଚାପି ବୁଦ୍ଧଂ ଦିସ୍ୱାନ, ବୁଦ୍ଧଂ ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନଂ;

ଦୂରତୋୱ ନମସ୍ସନ୍ତି, ମହନ୍ତଂ ୱୀତସାରଦଂ।

‘‘ନମୋ ତେ ପୁରିସାଜଞ୍ଞ, ନମୋ ତେ ପୁରିସୁତ୍ତମ;

କୁସଲେନ ସମେକ୍ଖସି, ଅମନୁସ୍ସାପି ତଂ ୱନ୍ଦନ୍ତି;

ସୁତଂ ନେତଂ ଅଭିଣ୍ହସୋ, ତସ୍ମା ଏୱଂ ୱଦେମସେ।

‘‘‘ଜିନଂ ୱନ୍ଦଥ ଗୋତମଂ, ଜିନଂ ୱନ୍ଦାମ ଗୋତମଂ;

ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନଂ, ବୁଦ୍ଧଂ ୱନ୍ଦାମ ଗୋତମଂ’’।

୨୭୯। ‘‘ଯେନ ପେତା ପୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ପିସୁଣା ପିଟ୍ଠିମଂସିକା।

ପାଣାତିପାତିନୋ ଲୁଦ୍ଦା [ଲୁଦ୍ଧା (ପୀ। କ।)], ଚୋରା ନେକତିକା ଜନା।

‘‘ଇତୋ ‘ସା ଦକ୍ଖିଣା ଦିସା’, ଇତି ନଂ ଆଚିକ୍ଖତୀ ଜନୋ;

ଯଂ ଦିସଂ ଅଭିପାଲେତି, ମହାରାଜା ଯସସ୍ସି ସୋ।

‘‘କୁମ୍ଭଣ୍ଡାନଂ ଅଧିପତି, ‘ୱିରୂଳ୍ହୋ’ ଇତି ନାମସୋ;

ରମତୀ ନଚ୍ଚଗୀତେହି, କୁମ୍ଭଣ୍ଡେହି ପୁରକ୍ଖତୋ।

‘‘ପୁତ୍ତାପି ତସ୍ସ ବହୱୋ, ଏକନାମାତି ମେ ସୁତଂ;

ଅସୀତି ଦସ ଏକୋ ଚ, ଇନ୍ଦନାମା ମହବ୍ବଲା।

ତେ ଚାପି ବୁଦ୍ଧଂ ଦିସ୍ୱାନ, ବୁଦ୍ଧଂ ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନଂ;

ଦୂରତୋୱ ନମସ୍ସନ୍ତି, ମହନ୍ତଂ ୱୀତସାରଦଂ।

‘‘ନମୋ ତେ ପୁରିସାଜଞ୍ଞ, ନମୋ ତେ ପୁରିସୁତ୍ତମ;

କୁସଲେନ ସମେକ୍ଖସି, ଅମନୁସ୍ସାପି ତଂ ୱନ୍ଦନ୍ତି;

ସୁତଂ ନେତଂ ଅଭିଣ୍ହସୋ, ତସ୍ମା ଏୱଂ ୱଦେମସେ।

‘‘‘ଜିନଂ ୱନ୍ଦଥ ଗୋତମଂ, ଜିନଂ ୱନ୍ଦାମ ଗୋତମଂ;

ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନଂ, ବୁଦ୍ଧଂ ୱନ୍ଦାମ ଗୋତମଂ’।

୨୮୦। ‘‘ଯତ୍ଥ ଚୋଗ୍ଗଚ୍ଛତି ସୂରିୟୋ, ଆଦିଚ୍ଚୋ ମଣ୍ଡଲୀ ମହା।

ଯସ୍ସ ଚୋଗ୍ଗଚ୍ଛମାନସ୍ସ, ଦିୱସୋପି ନିରୁଜ୍ଝତି;

ଯସ୍ସ ଚୋଗ୍ଗତେ ସୂରିୟେ, ‘ସଂୱରୀ’ତି ପୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ରହଦୋପି ତତ୍ଥ ଗମ୍ଭୀରୋ, ସମୁଦ୍ଦୋ ସରିତୋଦକୋ;

ଏୱଂ ତଂ ତତ୍ଥ ଜାନନ୍ତି, ‘ସମୁଦ୍ଦୋ ସରିତୋଦକୋ’।

‘‘ଇତୋ ‘ସା ପଚ୍ଛିମା ଦିସା’, ଇତି ନଂ ଆଚିକ୍ଖତୀ ଜନୋ;

ଯଂ ଦିସଂ ଅଭିପାଲେତି, ମହାରାଜା ଯସସ୍ସି ସୋ।

‘‘ନାଗାନଞ୍ଚ ଅଧିପତି, ‘ୱିରୂପକ୍ଖୋ’ତି ନାମସୋ;

ରମତୀ ନଚ୍ଚଗୀତେହି, ନାଗେହେୱ ପୁରକ୍ଖତୋ।

‘‘ପୁତ୍ତାପି ତସ୍ସ ବହୱୋ, ଏକନାମାତି ମେ ସୁତଂ;

ଅସୀତି ଦସ ଏକୋ ଚ, ଇନ୍ଦନାମା ମହବ୍ବଲା।

ତେ ଚାପି ବୁଦ୍ଧଂ ଦିସ୍ୱାନ, ବୁଦ୍ଧଂ ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନଂ;

ଦୂରତୋୱ ନମସ୍ସନ୍ତି, ମହନ୍ତଂ ୱୀତସାରଦଂ।

‘‘ନମୋ ତେ ପୁରିସାଜଞ୍ଞ, ନମୋ ତେ ପୁରିସୁତ୍ତମ;

କୁସଲେନ ସମେକ୍ଖସି, ଅମନୁସ୍ସାପି ତଂ ୱନ୍ଦନ୍ତି;

ସୁତଂ ନେତଂ ଅଭିଣ୍ହସୋ, ତସ୍ମା ଏୱଂ ୱଦେମସେ।

‘‘‘ଜିନଂ ୱନ୍ଦଥ ଗୋତମଂ, ଜିନଂ ୱନ୍ଦାମ ଗୋତମଂ;

ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନଂ, ବୁଦ୍ଧଂ ୱନ୍ଦାମ ଗୋତମଂ’।

୨୮୧। ‘‘ଯେନ ଉତ୍ତରକୁରୁୱ୍ହୋ [ଉତ୍ତରକୁରୂ ରମ୍ମା (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)], ମହାନେରୁ ସୁଦସ୍ସନୋ।

ମନୁସ୍ସା ତତ୍ଥ ଜାଯନ୍ତି, ଅମମା ଅପରିଗ୍ଗହା।

‘‘ନ ତେ ବୀଜଂ ପୱପନ୍ତି, ନପି ନୀଯନ୍ତି ନଙ୍ଗଲା;

ଅକଟ୍ଠପାକିମଂ ସାଲିଂ, ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ମାନୁସା।

‘‘ଅକଣଂ ଅଥୁସଂ ସୁଦ୍ଧଂ, ସୁଗନ୍ଧଂ ତଣ୍ଡୁଲପ୍ଫଲଂ;

ତୁଣ୍ଡିକୀରେ ପଚିତ୍ୱାନ, ତତୋ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ଭୋଜନଂ।

‘‘ଗାୱିଂ ଏକଖୁରଂ କତ୍ୱା, ଅନୁଯନ୍ତି ଦିସୋଦିସଂ;

ପସୁଂ ଏକଖୁରଂ କତ୍ୱା, ଅନୁଯନ୍ତି ଦିସୋଦିସଂ।

‘‘ଇତ୍ଥିଂ ୱା ୱାହନଂ [ଇତ୍ଥୀ-ୱାହନଂ (ସୀ। ପୀ।), ଇତ୍ଥୀଂ ୱାହନଂ (ସ୍ୟା।)] କତ୍ୱା, ଅନୁଯନ୍ତି ଦିସୋଦିସଂ;

ପୁରିସଂ ୱାହନଂ କତ୍ୱା, ଅନୁଯନ୍ତି ଦିସୋଦିସଂ।

‘‘କୁମାରିଂ ୱାହନଂ କତ୍ୱା, ଅନୁଯନ୍ତି ଦିସୋଦିସଂ;

କୁମାରଂ ୱାହନଂ କତ୍ୱା, ଅନୁଯନ୍ତି ଦିସୋଦିସଂ।

‘‘ତେ ଯାନେ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା,

ସବ୍ବା ଦିସା ଅନୁପରିଯାଯନ୍ତି [ଅନୁପରିଯନ୍ତି (ସ୍ୟା।)];

ପଚାରା ତସ୍ସ ରାଜିନୋ।

‘‘ହତ୍ଥିଯାନଂ ଅସ୍ସଯାନଂ, ଦିବ୍ବଂ ଯାନଂ ଉପଟ୍ଠିତଂ;

ପାସାଦା ସିୱିକା ଚେୱ, ମହାରାଜସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ।

‘‘ତସ୍ସ ଚ ନଗରା ଅହୁ,

ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ସୁମାପିତା;

ଆଟାନାଟା କୁସିନାଟା ପରକୁସିନାଟା,

ନାଟସୁରିଯା [ନାଟପୁରିଯା (ସୀ। ପୀ।), ନାଟପରିଯା (ସ୍ୟା।)] ପରକୁସିଟନାଟା।

‘‘ଉତ୍ତରେନ କସିୱନ୍ତୋ [କପିୱନ୍ତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ)],

ଜନୋଘମପରେନ ଚ;

ନୱନୱୁତିଯୋ ଅମ୍ବରଅମ୍ବରୱତିଯୋ,

ଆଳକମନ୍ଦା ନାମ ରାଜଧାନୀ।

‘‘କୁୱେରସ୍ସ ଖୋ ପନ, ମାରିସ, ମହାରାଜସ୍ସ ୱିସାଣା ନାମ ରାଜଧାନୀ;

ତସ୍ମା କୁୱେରୋ ମହାରାଜା, ‘ୱେସ୍ସୱଣୋ’ତି ପୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ପଚ୍ଚେସନ୍ତୋ ପକାସେନ୍ତି, ତତୋଲା ତତ୍ତଲା ତତୋତଲା;

ଓଜସି ତେଜସି ତତୋଜସୀ, ସୂରୋ ରାଜା ଅରିଟ୍ଠୋ ନେମି।

‘‘ରହଦୋପି ତତ୍ଥ ଧରଣୀ ନାମ, ଯତୋ ମେଘା ପୱସ୍ସନ୍ତି;

ୱସ୍ସା ଯତୋ ପତାଯନ୍ତି, ସଭାପି ତତ୍ଥ ସାଲୱତୀ [ଭଗଲୱତୀ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ନାମ।

‘‘ଯତ୍ଥ ଯକ୍ଖା ପଯିରୁପାସନ୍ତି, ତତ୍ଥ ନିଚ୍ଚଫଲା ରୁକ୍ଖା;

ନାନା ଦିଜଗଣା ଯୁତା, ମଯୂରକୋଞ୍ଚାଭିରୁଦା;

କୋକିଲାଦୀହି ୱଗ୍ଗୁହି।

‘‘ଜୀୱଞ୍ଜୀୱକସଦ୍ଦେତ୍ଥ, ଅଥୋ ଓଟ୍ଠୱଚିତ୍ତକା;

କୁକ୍କୁଟକା [କୁକୁତ୍ଥକା (ସୀ। ପୀ।)] କୁଳୀରକା, ୱନେ ପୋକ୍ଖରସାତକା।

‘‘ସୁକସାଳିକସଦ୍ଦେତ୍ଥ, ଦଣ୍ଡମାଣୱକାନି ଚ;

ସୋଭତି ସବ୍ବକାଲଂ ସା, କୁୱେରନଳିନୀ ସଦା।

‘‘ଇତୋ ‘ସା ଉତ୍ତରା ଦିସା’, ଇତି ନଂ ଆଚିକ୍ଖତୀ ଜନୋ;

ଯଂ ଦିସଂ ଅଭିପାଲେତି, ମହାରାଜା ଯସସ୍ସି ସୋ।

‘‘ଯକ୍ଖାନଞ୍ଚ ଅଧିପତି, ‘କୁୱେରୋ’ ଇତି ନାମସୋ;

ରମତୀ ନଚ୍ଚଗୀତେହି, ଯକ୍ଖେହେୱ ପୁରକ୍ଖତୋ।

‘‘ପୁତ୍ତାପି ତସ୍ସ ବହୱୋ, ଏକନାମାତି ମେ ସୁତଂ;

ଅସୀତି ଦସ ଏକୋ ଚ, ଇନ୍ଦନାମା ମହବ୍ବଲା।

‘‘ତେ ଚାପି ବୁଦ୍ଧଂ ଦିସ୍ୱାନ, ବୁଦ୍ଧଂ ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନଂ;

ଦୂରତୋୱ ନମସ୍ସନ୍ତି, ମହନ୍ତଂ ୱୀତସାରଦଂ।

‘‘ନମୋ ତେ ପୁରିସାଜଞ୍ଞ, ନମୋ ତେ ପୁରିସୁତ୍ତମ;

କୁସଲେନ ସମେକ୍ଖସି, ଅମନୁସ୍ସାପି ତଂ ୱନ୍ଦନ୍ତି;

ସୁତଂ ନେତଂ ଅଭିଣ୍ହସୋ, ତସ୍ମା ଏୱଂ ୱଦେମସେ।

‘‘‘ଜିନଂ ୱନ୍ଦଥ ଗୋତମଂ, ଜିନଂ ୱନ୍ଦାମ ଗୋତମଂ;

ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନଂ, ବୁଦ୍ଧଂ ୱନ୍ଦାମ ଗୋତମ’’’ନ୍ତି।

‘‘ଅୟଂ ଖୋ ସା, ମାରିସ, ଆଟାନାଟିୟା ରକ୍ଖା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉପାସକାନଂ ଉପାସିକାନଂ ଗୁତ୍ତିୟା ରକ୍ଖାୟ ଅୱିହିଂସାୟ ଫାସୁୱିହାରାୟ।

୨୮୨। ‘‘ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି, ମାରିସ, ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ୱା ଭିକ୍ଖୁନିୟା ୱା ଉପାସକସ୍ସ ୱା ଉପାସିକାୟ ୱା ଅୟଂ ଆଟାନାଟିୟା ରକ୍ଖା ସୁଗ୍ଗହିତା ଭୱିସ୍ସତି ସମତ୍ତା ପରିୟାପୁତା [ପରିୟାପୁଟା (କ।)]। ତଂ ଚେ ଅମନୁସ୍ସୋ ଯକ୍ଖୋ ୱା ଯକ୍ଖିନୀ ୱା ଯକ୍ଖପୋତକୋ ୱା ଯକ୍ଖପୋତିକା ୱା ଯକ୍ଖମହାମତ୍ତୋ ୱା ଯକ୍ଖପାରିସଜ୍ଜୋ ୱା ଯକ୍ଖପଚାରୋ ୱା, ଗନ୍ଧବ୍ବୋ ୱା ଗନ୍ଧବ୍ବୀ ୱା ଗନ୍ଧବ୍ବପୋତକୋ ୱା ଗନ୍ଧବ୍ବପୋତିକା ୱା ଗନ୍ଧବ୍ବମହାମତ୍ତୋ ୱା ଗନ୍ଧବ୍ବପାରିସଜ୍ଜୋ ୱା ଗନ୍ଧବ୍ବପଚାରୋ ୱା, କୁମ୍ଭଣ୍ଡୋ ୱା କୁମ୍ଭଣ୍ଡୀ ୱା କୁମ୍ଭଣ୍ଡପୋତକୋ ୱା କୁମ୍ଭଣ୍ଡପୋତିକା ୱା କୁମ୍ଭଣ୍ଡମହାମତ୍ତୋ ୱା କୁମ୍ଭଣ୍ଡପାରିସଜ୍ଜୋ ୱା କୁମ୍ଭଣ୍ଡପଚାରୋ ୱା, ନାଗୋ ୱା ନାଗୀ ୱା ନାଗପୋତକୋ ୱା ନାଗପୋତିକା ୱା ନାଗମହାମତ୍ତୋ ୱା ନାଗପାରିସଜ୍ଜୋ ୱା ନାଗପଚାରୋ ୱା, ପଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁଂ ୱା ଭିକ୍ଖୁନିଂ ୱା ଉପାସକଂ ୱା ଉପାସିକଂ ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ୱା ଅନୁଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ଠିତଂ ୱା ଉପତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ, ନିସିନ୍ନଂ ୱା ଉପନିସୀଦେୟ୍ୟ, ନିପନ୍ନଂ ୱା ଉପନିପଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ନ ମେ ସୋ, ମାରିସ, ଅମନୁସ୍ସୋ ଲଭେୟ୍ୟ ଗାମେସୁ ୱା ନିଗମେସୁ ୱା ସକ୍କାରଂ ୱା ଗରୁକାରଂ ୱା। ନ ମେ ସୋ, ମାରିସ, ଅମନୁସ୍ସୋ ଲଭେୟ୍ୟ ଆଳକମନ୍ଦାୟ ନାମ ରାଜଧାନିୟା ୱତ୍ଥୁଂ ୱା ୱାସଂ ୱା। ନ ମେ ସୋ, ମାରିସ, ଅମନୁସ୍ସୋ ଲଭେୟ୍ୟ ଯକ୍ଖାନଂ ସମିତିଂ ଗନ୍ତୁଂ। ଅପିସ୍ସୁ ନଂ, ମାରିସ, ଅମନୁସ୍ସା ଅନାୱୟ୍ହମ୍ପି ନଂ କରେୟ୍ୟୁଂ ଅୱିୱୟ୍ହଂ। ଅପିସ୍ସୁ ନଂ, ମାରିସ, ଅମନୁସ୍ସା ଅତ୍ତାହିପି ପରିପୁଣ୍ଣାହି ପରିଭାସାହି ପରିଭାସେୟ୍ୟୁଂ। ଅପିସ୍ସୁ ନଂ, ମାରିସ, ଅମନୁସ୍ସା ରିତ୍ତଂପିସ୍ସ ପତ୍ତଂ ସୀସେ ନିକ୍କୁଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ। ଅପିସ୍ସୁ ନଂ, ମାରିସ, ଅମନୁସ୍ସା ସତ୍ତଧାପିସ୍ସ ମୁଦ୍ଧଂ ଫାଲେୟ୍ୟୁଂ।

‘‘ସନ୍ତି ହି, ମାରିସ, ଅମନୁସ୍ସା ଚଣ୍ଡା ରୁଦ୍ଧା [ରୁଦ୍ଦା (ସୀ। ପୀ।)] ରଭସା, ତେ ନେୱ ମହାରାଜାନଂ ଆଦିୟନ୍ତି, ନ ମହାରାଜାନଂ ପୁରିସକାନଂ ଆଦିୟନ୍ତି, ନ ମହାରାଜାନଂ ପୁରିସକାନଂ ପୁରିସକାନଂ ଆଦିୟନ୍ତି। ତେ ଖୋ ତେ, ମାରିସ, ଅମନୁସ୍ସା ମହାରାଜାନଂ ଅୱରୁଦ୍ଧା ନାମ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ମାରିସ, ରଞ୍ଞୋ ମାଗଧସ୍ସ ୱିଜିତେ ମହାଚୋରା। ତେ ନେୱ ରଞ୍ଞୋ ମାଗଧସ୍ସ ଆଦିୟନ୍ତି, ନ ରଞ୍ଞୋ ମାଗଧସ୍ସ ପୁରିସକାନଂ ଆଦିୟନ୍ତି, ନ ରଞ୍ଞୋ ମାଗଧସ୍ସ ପୁରିସକାନଂ ପୁରିସକାନଂ ଆଦିୟନ୍ତି। ତେ ଖୋ ତେ, ମାରିସ, ମହାଚୋରା ରଞ୍ଞୋ ମାଗଧସ୍ସ ଅୱରୁଦ୍ଧା ନାମ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଏୱମେୱ ଖୋ, ମାରିସ, ସନ୍ତି ଅମନୁସ୍ସା ଚଣ୍ଡା ରୁଦ୍ଧା ରଭସା, ତେ ନେୱ ମହାରାଜାନଂ ଆଦିୟନ୍ତି, ନ ମହାରାଜାନଂ ପୁରିସକାନଂ ଆଦିୟନ୍ତି, ନ ମହାରାଜାନଂ ପୁରିସକାନଂ ପୁରିସକାନଂ ଆଦିୟନ୍ତି। ତେ ଖୋ ତେ, ମାରିସ, ଅମନୁସ୍ସା ମହାରାଜାନଂ ଅୱରୁଦ୍ଧା ନାମ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଯୋ ହି କୋଚି, ମାରିସ, ଅମନୁସ୍ସୋ ଯକ୍ଖୋ ୱା ଯକ୍ଖିନୀ ୱା…ପେ… ଗନ୍ଧବ୍ବୋ ୱା ଗନ୍ଧବ୍ବୀ ୱା … କୁମ୍ଭଣ୍ଡୋ ୱା କୁମ୍ଭଣ୍ଡୀ ୱା… ନାଗୋ ୱା ନାଗୀ ୱା ନାଗପୋତକୋ ୱା ନାଗପୋତିକା

ୱା ନାଗମହାମଣ୍ଡୋ ୱା ନାଗପାରିସଜ୍ଜୋ ୱା ନାଗପଚାରୋ ୱା ପଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁଂ ୱା ଭିକ୍ଖୁନିଂ ୱା ଉପାସକଂ ୱା ଉପାସିକଂ ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ୱା ଅନୁଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ଠିତଂ ୱା ଉପତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ, ନିସିନ୍ନଂ ୱା ଉପନିସୀଦେୟ୍ୟ, ନିପନ୍ନଂ ୱା ଉପନିପଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ଇମେସଂ ଯକ୍ଖାନଂ ମହାଯକ୍ଖାନଂ ସେନାପତୀନଂ ମହାସେନାପତୀନଂ ଉଜ୍ଝାପେତବ୍ବଂ ୱିକ୍କନ୍ଦିତବ୍ବଂ ୱିରୱିତବ୍ବଂ – 'ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ଗଣ୍ହାତି, ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ଆୱିସତି, ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ହେଠେତି, ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ୱିହେଠେତି, ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ହିଂସତି, ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ୱିହିଂସତି, ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ନ ମୁଞ୍ଚତୀ'ତି।

୨୮୩। ''କତମେସଂ ଯକ୍ଖାନଂ ମହାଯକ୍ଖାନଂ ସେନାପତୀନଂ ମହାସେନାପତୀନଂ?

''ଇନ୍ଦୋ ସୋମୋ ୱରୁଣୋ ଚ, ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ପଜାପତି;

ଚନ୍ଦନୋ କାମସେଟ୍ଠୋ ଚ, କିନ୍ନୁଘଣ୍ଡୁ ନିଘଣ୍ଡୁ ଚ।

''ପନାଦୋ ଓପମଞ୍ଞୋ ଚ, ଦେୱସୂତୋ ଚ ମାତଲି;

ଚିତ୍ତସେନୋ ଚ ଗନ୍ଧବ୍ବୋ, ନଳୋ ରାଜା ଜନେସଭୋ [ଜନୋସଭୋ (ସ୍ୟା।)]।

''ସାତାଗିରୋ ହେମୱତୋ, ପୁଣ୍ଣକୋ କରତିଯୋ ଗୁଳୋ;

ସିୱକୋ ମୁଚଲିନ୍ଦୋ ଚ, ୱେସ୍ସାମିତ୍ତୋ ଯୁଗନ୍ଧରୋ।

''ଗୋପାଲୋ ସୁପ୍ପରୋଧୋ ଚ [ସୁପ୍ପଗେଧୋ ଚ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)], ହିରି ନେତ୍ତି [ହିରୀ ନେତ୍ତୀ (ସୀ। ପୀ।)] ଚ ମନ୍ଦିଯୋ;

ପଞ୍ଚାଲଚଣ୍ଡୋ ଆଳୱକୋ, ପଜ୍ଜୁନ୍ନୋ ସୁମନୋ ସୁମୁଖୋ;

ଦଧିମୁଖୋ ମଣି ମାଣିୱରୋ [ମଣି ମାନିଚରୋ (ସ୍ୟା। ପୀ।)] ଦୀଘୋ, ଅଥୋ ସେରୀସକୋ ସହ।

''ଇମେସଂ ଯକ୍ଖାନଂ ମହାଯକ୍ଖାନଂ ସେନାପତୀନଂ ମହାସେନାପତୀନଂ ଉଜ୍ଝାପେତବ୍ବଂ ୱିକ୍କନ୍ଦିତବ୍ବଂ ୱିରୱିତବ୍ବଂ – 'ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ଗଣ୍ହାତି, ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ଆୱିସତି, ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ହେଠେତି, ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ୱିହେଠେତି, ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ହିଂସତି, ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ୱିହିଂସତି, ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ନ ମୁଞ୍ଚତୀ'ତି।

''ଅଯଂ ଖୋ ସା, ମାରିସ, ଆଟାନାଟିଯା ରକ୍ଖା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉପାସକାନଂ ଉପାସିକାନଂ ଗୁତ୍ତିଯା ରକ୍ଖାଯ ଅୱିହିଂସାଯ ଫାସୁୱିହାରାଯ। ହନ୍ଦ ଚ ଦାନି ମଯଂ, ମାରିସ, ଗଚ୍ଛାମ ବହୁକିଚ୍ଚା ମଯଂ ବହୁକରଣୀଯା''ତି। ''ଯସ୍ସଦାନି ତୁମ୍ହେ ମହାରାଜାନୋ କାଲଂ ମଞ୍ଞଥା''ତି।

୨୮୪। ଅଥ ଖୋ ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯିଂସୁ। ତେପି ଖୋ ଯକ୍ଖା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯିଂସୁ। ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦିଂସୁ, ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯିଂସୁ । ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯିଂସୁ। ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ନାମଗୋତ୍ତଂ ସାୱେତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯିଂସୁ। ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ତୁଣ୍ହୀଭୂତା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯିଂସୂତି।

ପଠମଭାଣୱାରୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଦୁତିଯଭାଣୱାରୋ

୨୮୫। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଇମଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରତ୍ତିଂ ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜା ମହତିଯା ଚ ଯକ୍ଖସେନାଯ ମହତିଯା ଚ ଗନ୍ଧବ୍ବସେନାଯ ମହତିଯା ଚ କୁମ୍ଭଣ୍ଡସେନାଯ ମହତିଯା ଚ ନାଗସେନାଯ ଚତୁଦ୍ଦିସଂ ରକ୍ଖଂ ଠପେତ୍ୱା ଚତୁଦ୍ଦିସଂ ଗୁମ୍ବଂ ଠପେତ୍ୱା ଚତୁଦ୍ଦିସଂ ୱୋରଣଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା କେୱଲକପ୍ପଂ ଗିଜ୍ଝକୂଟଂ ପବ୍ବତଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ତେପି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯକ୍ଖା ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦିଂସୁ, ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଯେନାହଂ ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ

ନିସୀଦିଂସୁ। ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ନାମଗୋତ୍ତଂ ସାୱେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ତୁଣ୍ହୀଭୂତା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ।

୨୮୬। ''ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେସ୍ସୱଣୋ ମହାରାଜା ମଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ସନ୍ତି ହି, ଭନ୍ତେ, ଉଳାରା ଯକ୍ଖା ଭଗୱତୋ ଅପ୍ପସନ୍ନା…ପେ… ସନ୍ତି ହି , ଭନ୍ତେ ନୀଚା ଯକ୍ଖା ଭଗୱତୋ ପସନ୍ନା। ଯେଭୁୟ୍ୟେନ ଖୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଯକ୍ଖା ଅପ୍ପସନ୍ନାଯେୱ ଭଗୱତୋ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଭଗୱା ହି, ଭନ୍ତେ, ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣିଯା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି… ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପ୍ପମାଦଟ୍ଠାନା ୱେରମଣିଯା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଯେଭୁୟ୍ୟେନ ଖୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଯକ୍ଖା ଅପ୍ପଟିୱିରତାଯେୱ ପାଣାତିପାତା… ଅପ୍ପଟିୱିରତା ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପ୍ପମାଦଟ୍ଠାନା। ତେସଂ ତଂ ହୋତି ଅପ୍ପିଯଂ ଅମନାପଂ। ସନ୍ତି ହି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ସାୱକା ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱନ୍ତି ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନି ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନି ୱିଜନୱାତାନି ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେୟ୍ୟକାନି ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନି। ତତ୍ଥ ସନ୍ତି ଉଳାରା ଯକ୍ଖା ନିୱାସିନୋ, ଯେ ଇମସ୍ମିଂ ଭଗୱତୋ ପାୱଚନେ ଅପ୍ପସନ୍ନା, ତେସଂ ପସାଦାଯ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଆଟାନାଟିଯଂ ରକ୍ଖଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉପାସକାନଂ ଉପାସିକାନଂ ଗୁତ୍ତିଯା ରକ୍ଖାଯ ଅୱିହିଂସାଯ ଫାସୁୱିହାରାଯା'ତି। ଅଧିୱାସେସିଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେସ୍ସୱଣୋ ମହାରାଜା ମେ ଅଧିୱାସନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତାଯଂ ୱେଲାଯଂ ଇମଂ ଆଟାନାଟିଯଂ ରକ୍ଖଂ ଅଭାସି –

୨୮୭। 'ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ଚ ନମତ୍ଥୁ, ଚକ୍ଖୁମନ୍ତସ୍ସ ସିରୀମତୋ।

ସିଖିସ୍ସପି ଚ ନମତ୍ଥୁ, ସବ୍ବଭୂତାନୁକମ୍ପିନୋ।

'ୱେସ୍ସଭୁସ୍ସ ଚ ନମତ୍ଥୁ, ନ୍ହାତକସ୍ସ ତପସ୍ସିନୋ;

ନମତ୍ଥୁ କକୁସନ୍ଧସ୍ସ, ମାରସେନାପମଦ୍ଦିନୋ।

'କୋଣାଗମନସ୍ସ ନମତ୍ଥୁ, ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱୁସୀମତୋ;

କସ୍ସପସ୍ସ ଚ ନମତ୍ଥୁ, ୱିପ୍ପମୁତ୍ତସ୍ସ ସବ୍ବଧି।

'ଅଙ୍ଗୀରସସ୍ସ ନମତ୍ଥୁ, ସକ୍ୟପୁତ୍ତସ୍ସ ସିରୀମତୋ;

ଯୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି, ସବ୍ବଦୁକ୍ଖାପନୂଦନଂ।

'ଯେ ଚାପି ନିବ୍ବୁତା ଲୋକେ, ଯଥାଭୂତଂ ୱିପସ୍ସିସୁଂ;

ତେ ଜନା ଅପିସୁଣାଥ, ମହନ୍ତା ୱୀତସାରଦା।

'ହିତଂ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ, ଯଂ ନମସ୍ସନ୍ତି ଗୋତମଂ;

ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନଂ, ମହନ୍ତଂ ୱୀତସାରଦଂ।

୨୮୮। 'ଯତୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି ସୂରିଯୋ, ଆଦିଚ୍ଚୋ ମଣ୍ଡଲୀ ମହା।

ଯସ୍ସ ଚୁଗ୍ଗଚ୍ଛମାନସ୍ସ, ସଂୱରୀପି ନିରୁଜ୍ଝତି;

ଯସ୍ସ ଚୁଗ୍ଗତେ ସୂରିଯେ, ''ଦିୱସୋ''ତି ପୱୁଚ୍ଚତି।

'ରହଦୋପି ତତ୍ଥ ଗମ୍ଭୀରୋ, ସମୁଦ୍ଦୋ ସରିତୋଦକୋ;

ଏୱଂ ତଂ ତତ୍ଥ ଜାନନ୍ତି, ''ସମୁଦ୍ଦୋ ସରିତୋଦକୋ''।

‘ଇତୋ ‘‘ସା ପୁରିମା ଦିସା’’, ଇତି ନଂ ଆଚିକ୍ଖତୀ ଜନୋ;

ଯଂ ଦିସଂ ଅଭିପାଲେତି, ମହାରାଜା ଯସସ୍ସି ସୋ।

‘ଗନ୍ଧବ୍ବାନଂ ଅଧିପତି, ‘‘ଧତରଟ୍ଠୋ’’ତି ନାମସୋ;

ରମତୀ ନଚ୍ଚଗୀତେହି, ଗନ୍ଧବ୍ବେହି ପୁରକ୍ଖତୋ।

‘ପୁତ୍ତାପି ତସ୍ସ ବହଵୋ, ଏକନାମାତି ମେ ସୁତଂ;

ଅସୀତି ଦସ ଏକୋ ଚ, ଇନ୍ଦନାମା ମହବ୍ବଲା।

‘ତେ ଚାପି ବୁଦ୍ଧଂ ଦିସ୍ୱାନ, ବୁଦ୍ଧଂ ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନଂ;

ଦୂରତୋଵ ନମସ୍ସନ୍ତି, ମହନ୍ତଂ ଵୀତସାରଦଂ।

‘ନମୋ ତେ ପୁରିସାଜଞ୍ଞ, ନମୋ ତେ ପୁରିସୁତ୍ତମ;

କୁସଲେନ ସମେକ୍ଖସି, ଅମନୁସ୍ସାପି ତଂ ଵନ୍ଦନ୍ତି;

ସୁତଂ ନେତଂ ଅଭିଣ୍ହସୋ, ତସ୍ମା ଏଵଂ ଵଦେମସେ।

‘‘ଜିନଂ ଵନ୍ଦଥ ଗୋତମଂ, ଜିନଂ ଵନ୍ଦାମ ଗୋତମଂ;

ଵିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନଂ, ବୁଦ୍ଧଂ ଵନ୍ଦାମ ଗୋତମଂ’’।

୨୮୯। ‘ଯେନ ପେତା ପଵୁଚ୍ଚନ୍ତି, ପିସୁଣା ପିଟ୍ଠିମଂସିକା।

ପାଣାତିପାତିନୋ ଲୁଦ୍ଦା, ଚୋରା ନେକତିକା ଜନା।

‘ଇତୋ ‘‘ସା ଦକ୍ଖିଣା ଦିସା’’, ଇତି ନଂ ଆଚିକ୍ଖତୀ ଜନୋ;

ଯଂ ଦିସଂ ଅଭିପାଲେତି, ମହାରାଜା ଯସସ୍ସି ସୋ।

‘କୁମ୍ଭଣ୍ଡାନଂ ଅଧିପତି, ‘‘ଵିରୂଳ୍ହୋ’’ ଇତି ନାମସୋ;

ରମତୀ ନଚ୍ଚଗୀତେହି, କୁମ୍ଭଣ୍ଡେହି ପୁରକ୍ଖତୋ।

‘ପୁତ୍ତାପି ତସ୍ସ ବହଵୋ, ଏକନାମାତି ମେ ସୁତଂ;

ଅସୀତି ଦସ ଏକୋ ଚ, ଇନ୍ଦନାମା ମହବ୍ବଲା।

‘ତେ ଚାପି ବୁଦ୍ଧଂ ଦିସ୍ୱାନ, ବୁଦ୍ଧଂ ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନଂ;

ଦୂରତୋଵ ନମସ୍ସନ୍ତି, ମହନ୍ତଂ ଵୀତସାରଦଂ।

‘ନମୋ ତେ ପୁରିସାଜଞ୍ଞ, ନମୋ ତେ ପୁରିସୁତ୍ତମ;

କୁସଲେନ ସମେକ୍ଖସି, ଅମନୁସ୍ସାପି ତଂ ୱନ୍ଦନ୍ତି;

ସୁତଂ ନେତଂ ଅଭିଣ୍ହସୋ, ତସ୍ମା ଏୱଂ ୱଦେମସେ।

''ଜିନଂ ୱନ୍ଦଥ ଗୋତମଂ, ଜିନଂ ୱନ୍ଦାମ ଗୋତମଂ;

ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନଂ, ବୁଦ୍ଧଂ ୱନ୍ଦାମ ଗୋତମଂ''।

୨୯୦। 'ଯତ୍ଥ ଚୋଗ୍ଗଚ୍ଛତି ସୂରିୟୋ, ଆଦିଚ୍ଚୋ ମଣ୍ଡଲୀ ମହା।

ଯସ୍ସ ଚୋଗ୍ଗଚ୍ଛମାନସ୍ସ, ଦିୱସୋପି ନିରୁଜ୍ଝତି;

ଯସ୍ସ ଚୋଗ୍ଗତେ ସୂରିୟେ, ''ସଂୱରୀ''ତି ପୱୁଚ୍ଚତି।

'ରହଦୋପି ତତ୍ଥ ଗମ୍ଭୀରୋ, ସମୁଦ୍ଦୋ ସରିତୋଦକୋ;

ଏୱଂ ତଂ ତତ୍ଥ ଜାନନ୍ତି, ସମୁଦ୍ଦୋ ସରିତୋଦକୋ।

'ଇତୋ ''ସା ପଚ୍ଛିମା ଦିସା'', ଇତି ନଂ ଆଚିକ୍ଖତୀ ଜନୋ;

ଯଂ ଦିସଂ ଅଭିପାଲେତି, ମହାରାଜା ଯସସ୍ସି ସୋ।

'ନାଗାନଞ୍ଚ ଅଧିପତି, ''ୱିରୂପକ୍ଖୋ''ତି ନାମସୋ;

ରମତୀ ନଚ୍ଚଗୀତେହି, ନାଗେହେୱ ପୁରକ୍ଖତୋ।

'ପୁତ୍ତାପି ତସ୍ସ ବହୱୋ, ଏକନାମାତି ମେ ସୁତଂ;

ଅସୀତି ଦସ ଏକୋ ଚ, ଇନ୍ଦନାମା ମହବ୍ବଲା।

'ତେ ଚାପି ବୁଦ୍ଧଂ ଦିସ୍ୱାନ, ବୁଦ୍ଧଂ ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନଂ;

ଦୂରତୋୱ ନମସ୍ସନ୍ତି, ମହନ୍ତଂ ୱୀତସାରଦଂ।

'ନମୋ ତେ ପୁରିସାଜଞ୍ଞ, ନମୋ ତେ ପୁରିସୁତ୍ତମ;

କୁସଲେନ ସମେକ୍ଖସି, ଅମନୁସ୍ସାପି ତଂ ୱନ୍ଦନ୍ତି;

ସୁତଂ ନେତଂ ଅଭିଣ୍ହସୋ, ତସ୍ମା ଏୱଂ ୱଦେମସେ।

''ଜିନଂ ୱନ୍ଦଥ ଗୋତମଂ, ଜିନଂ ୱନ୍ଦାମ ଗୋତମଂ;

ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନଂ, ବୁଦ୍ଧଂ ୱନ୍ଦାମ ଗୋତମଂ''।

୨୯୧। 'ଯେନ ଉତ୍ତରକୁରୁଵ୍ହୋ, ମହାନେରୁ ସୁଦସ୍ସନୋ।

ମନୁସ୍ସା ତତ୍ଥ ଜାୟନ୍ତି, ଅମମା ଅପରିଗ୍ଗହା।

‘ନ ତେ ବୀଜଂ ପୱପନ୍ତି, ନାପି ନୀୟନ୍ତି ନଙ୍ଗଲା;

ଅକଟ୍ଠପାକିମଂ ସାଲିଂ, ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ମାନୁସା।

‘ଅକଣଂ ଅଥୁସଂ ସୁଦ୍ଧଂ, ସୁଗନ୍ଧଂ ତଣ୍ଡୁଲପ୍ଫଲଂ;

ତୁଣ୍ଡିକୀରେ ପଚିତ୍ୱାନ, ତତୋ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ଭୋଜନଂ।

‘ଗାୱିଂ ଏକଖୁରଂ କତ୍ୱା, ଅନୁୟନ୍ତି ଦିସୋଦିସଂ;

ପସୁଂ ଏକଖୁରଂ କତ୍ୱା, ଅନୁୟନ୍ତି ଦିସୋଦିସଂ।

‘ଇତ୍ଥିଂ ୱା ୱାହନଂ କତ୍ୱା, ଅନୁୟନ୍ତି ଦିସୋଦିସଂ;

ପୁରିସଂ ୱାହନଂ କତ୍ୱା, ଅନୁୟନ୍ତି ଦିସୋଦିସଂ।

‘କୁମାରିଂ ୱାହନଂ କତ୍ୱା, ଅନୁୟନ୍ତି ଦିସୋଦିସଂ;

କୁମାରଂ ୱାହନଂ କତ୍ୱା, ଅନୁୟନ୍ତି ଦିସୋଦିସଂ।

‘ତେ ଯାନେ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା,

ସବ୍ବା ଦିସା ଅନୁପରିୟାୟନ୍ତି;

ପଚାରା ତସ୍ସ ରାଜିନୋ।

‘ହତ୍ଥିଯାନଂ ଅସ୍ସୟାନଂ,

ଦିବ୍ବଂ ଯାନଂ ଉପଟ୍ଠିତଂ;

ପାସାଦା ସିୱିକା ଚେୱ,

ମହାରାଜସ୍ସ ୟସସ୍ସିନୋ।

‘ତସ୍ସ ଚ ନଗରା ଅହୁ,

ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ସୁମାପିତା;

ଆଟାନାଟା କୁସିନାଟା ପରକୁସିନାଟା,

ନାଟସୁରିୟା ପରକୁସିଟନାଟା।

‘ଉତ୍ତରେନ କସିୱନ୍ତୋ,

ଜନୋଘମପରେନ ଚ;

ନୱନୱୁତିଯୋ ଅମ୍ବରଅମ୍ବରୱତିଯୋ,

ଆଳଅକମନ୍ଦା ନାମ ରାଜଧାନୀ।

‘କୁୱେରସ୍ସ ଖୋ ପନ, ମାରିସ, ମହାରାଜସ୍ସ ୱିସାଣା ନାମ ରାଜଧାନୀ;

ତସ୍ମା କୁୱେରୋ ମହାରାଜା, ‘‘ୱେସ୍ସୱଣୋ’’ତି ପୱୁଚ୍ଚତି।

‘ପଚ୍ଚେସନ୍ତୋ ପକାସେନ୍ତି, ତତୋଲା ତତ୍ତଲା ତତୋତଲା;

ଓଜସି ତେଜସି ତତୋଜସୀ, ସୂରୋ ରାଜା ଅରିଟ୍ଠୋ ନେମି।

‘ରହଦୋପି ତତ୍ଥ ଧରଣୀ ନାମ, ଯତୋ ମେଘା ପୱସ୍ସନ୍ତି;

ୱସ୍ସା ଯତୋ ପତାଯନ୍ତି, ସଭାପି ତତ୍ଥ ସାଲୱତୀ ନାମ।

‘ଯତ୍ଥ ଯକ୍ଖା ପଯିରୁପାସନ୍ତି, ତତ୍ଥ ନିଚ୍ଚଫଲା ରୁକ୍ଖା;

ନାନା ଦିଜଗଣା ଯୁତା, ମଯୂରକୋଞ୍ଚାଭିରୁଦା;

କୋକିଲାଦୀହି ୱଗ୍ଗୁହି।

‘ଜୀୱଞ୍ଜୀୱକସଦ୍ଦେତ୍ଥ, ଅଥୋ ଓଟ୍ଠୱଚିତ୍ତକା;

କୁକ୍କୁଟକା କୁଳୀରକା, ୱନେ ପୋକ୍ଖରସାତକା।

‘ସୁକସାଳିକ ସଦ୍ଦେତ୍ଥ, ଦଣ୍ଡମାଣୱକାନି ଚ;

ସୋଭତି ସବ୍ବକାଲଂ ସା, କୁୱେରନଳିନୀ ସଦା।

‘ଇତୋ ‘‘ସା ଉତ୍ତରା ଦିସା’’, ଇତି ନଂ ଆଚିକ୍ଖତୀ ଜନୋ;

ଯଂ ଦିସଂ ଅଭିପାଲେତି, ମହାରାଜା ଯସସ୍ସି ସୋ।

‘ଯକ୍ଖାନଞ୍ଚ ଅଧିପତି, ‘‘କୁୱେରୋ’’ ଇତି ନାମସୋ;

ରମତୀ ନଚ୍ଚଗୀତେହି, ଯକ୍ଖେହେୱ ପୁରକ୍ଖତୋ।

‘ପୁତ୍ତାପି ତସ୍ସ ବହୱୋ, ଏକନାମାତି ମେ ସୁତଂ;

ଅସୀତି ଦସ ଏକୋ ଚ, ଇନ୍ଦନାମା ମହବ୍ବଲା।

‘ତେ ଚାପି ବୁଦ୍ଧଂ ଦିସ୍ୱାନ, ବୁଦ୍ଧଂ ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନଂ;

ଦୂରତୋୱ ନମସ୍ସନ୍ତି, ମହନ୍ତଂ ୱୀତସାରଦଂ।

‘ନମୋ ତେ ପୁରିସାଜଞ୍ଞ, ନମୋ ତେ ପୁରିସୁତ୍ତମ;

କୁସଲେନ ସମେକ୍ଖସି, ଅମନୁସ୍ସାପି ତଂ ୱନ୍ଦନ୍ତି;

ସୁତଂ ନେତଂ ଅଭିଣ୍ହସୋ, ତସ୍ମା ଏୱଂ ୱଦେମସେ।

‘‘ଜିନଂ ୱନ୍ଦଥ ଗୋତମଂ, ଜିନଂ ୱନ୍ଦାମ ଗୋତମଂ;

ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନଂ, ବୁଦ୍ଧଂ ୱନ୍ଦାମ ଗୋତମ’’ନ୍ତି।

୨୯୨। ‘ଅଯଂ ଖୋ ସା, ମାରିସ , ଆଟାନାଟିଯା ରକ୍ଖା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉପାସକାନଂ ଉପାସିକାନଂ ଗୁତ୍ତିଯା ରକ୍ଖାଯ ଅୱିହିଂସାଯ ଫାସୁୱିହାରାଯ। ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି, ମାରିସ, ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ୱା ଭିକ୍ଖୁନିଯା ୱା ଉପାସକସ୍ସ ୱା ଉପାସିକାଯ ୱା ଅଯଂ ଆଟାନାଟିଯା ରକ୍ଖା ସୁଗ୍ଗହିତା ଭୱିସ୍ସତି ସମତ୍ତା ପରିଯାପୁତା ତଂ ଚେ ଅମନୁସ୍ସୋ ଯକ୍ଖୋ ୱା ଯକ୍ଖିନୀ ୱା…ପେ… ଗନ୍ଧବ୍ବୋ ୱା ଗନ୍ଧବ୍ବୀ ୱା…ପେ… କୁମ୍ଭଣ୍ଡୋ ୱା କୁମ୍ଭଣ୍ଡୀ ୱା…ପେ… ନାଗୋ ୱା ନାଗୀ ୱା ନାଗପୋତକୋ ୱା ନାଗପୋତିକା ୱା ନାଗମହାମତ୍ତୋ ୱା ନାଗପାରିସଜ୍ଜୋ ୱା ନାଗପଚାରୋ ୱା, ପଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁଂ ୱା ଭିକ୍ଖୁନିଂ ୱା ଉପାସକଂ ୱା ଉପାସିକଂ ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ୱା ଅନୁଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ଠିତଂ ୱା ଉପତିଟ୍ଠେଯ୍ଯ, ନିସିନ୍ନଂ ୱା ଉପନିସୀଦେଯ୍ଯ, ନିପନ୍ନଂ ୱା ଉପନିପଜ୍ଜେଯ୍ଯ। ନ ମେ ସୋ, ମାରିସ, ଅମନୁସ୍ସୋ ଲଭେଯ୍ଯ ଗାମେସୁ ୱା ନିଗମେସୁ ୱା ସକ୍କାରଂ ୱା ଗରୁକାରଂ ୱା। ନ ମେ ସୋ, ମାରିସ, ଅମନୁସ୍ସୋ ଲଭେଯ୍ଯ ଆଳକମନ୍ଦାଯ ନାମ ରାଜଧାନିଯା ୱତ୍ଥୁଂ ୱା ୱାସଂ ୱା। ନ ମେ ସୋ, ମାରିସ, ଅମନୁସ୍ସୋ ଲଭେଯ୍ଯ ଯକ୍ଖାନଂ ସମିତିଂ ଗନ୍ତୁଂ। ଅପିସ୍ସୁ ନଂ, ମାରିସ, ଅମନୁସ୍ସା ଅନାୱଯ୍ହମ୍ପି ନଂ କରେଯ୍ୟୁଂ ଅୱିୱଯ୍ହଂ। ଅପିସ୍ସୁ ନଂ, ମାରିସ, ଅମନୁସ୍ସା ଅତ୍ତାହି ପରିପୁଣ୍ଣାହି ପରିଭାସାହି ପରିଭାସେଯ୍ୟୁଂ। ଅପିସ୍ସୁ ନଂ, ମାରିସ, ଅମନୁସ୍ସା ରିତ୍ତଂପିସ୍ସ ପତ୍ତଂ ସୀସେ ନିକ୍କୁଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ। ଅପିସ୍ସୁ ନଂ, ମାରିସ, ଅମନୁସ୍ସା ସତ୍ତଧାପିସ୍ସ ମୁଦ୍ଧଂ ଫାଲେଯ୍ୟୁଂ। ସନ୍ତି ହି, ମାରିସ, ଅମନୁସ୍ସା ଚଣ୍ଡା ରୁଦ୍ଧା ରଭସା, ତେ ନେୱ ମହାରାଜାନଂ ଆଦିଯନ୍ତି, ନ ମହାରାଜାନଂ ପୁରିସକାନଂ ଆଦିଯନ୍ତି, ନ ମହାରାଜାନଂ ପୁରିସକାନଂ ପୁରିସକାନଂ ଆଦିଯନ୍ତି। ତେ ଖୋ ତେ, ମାରିସ, ଅମନୁସ୍ସା ମହାରାଜାନଂ ଅୱରୁଦ୍ଧା ନାମ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ସେଯ୍ଯଥାପି, ମାରିସ, ରଞ୍ଞୋ ମାଗଧସ୍ସ ୱିଜିତେ ମହାଚୋରା। ତେ ନେୱ ରଞ୍ଞୋ ମାଗଧସ୍ସ ଆଦିଯନ୍ତି, ନ ରଞ୍ଞୋ ମାଗଧସ୍ସ ପୁରିସକାନଂ ଆଦିଯନ୍ତି, ନ ରଞ୍ଞୋ ମାଗଧସ୍ସ ପୁରିସକାନଂ ପୁରିସକାନଂ ଆଦିଯନ୍ତି। ତେ ଖୋ ତେ, ମାରିସ, ମହାଚୋରା ରଞ୍ଞୋ ମାଗଧସ୍ସ ଅୱରୁଦ୍ଧା ନାମ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଏୱମେୱ ଖୋ, ମାରିସ, ସନ୍ତି ଅମନୁସ୍ସା ଚଣ୍ଡା ରୁଦ୍ଧା ରଭସା, ତେ ନେୱ ମହାରାଜାନଂ ଆଦିଯନ୍ତି, ନ ମହାରାଜାନଂ ପୁରିସକାନଂ ଆଦିଯନ୍ତି, ନ ମହାରାଜାନଂ ପୁରିସକାନଂ ପୁରିସକାନଂ ଆଦିଯନ୍ତି। ତେ ଖୋ ତେ, ମାରିସ, ଅମନୁସ୍ସା ମହାରାଜାନଂ ଅୱରୁଦ୍ଧା ନାମ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଯୋ ହି କୋଚି, ମାରିସ, ଅମନୁସ୍ସୋ ଯକ୍ଖୋ ୱା ଯକ୍ଖିନୀ ୱା…ପେ… ଗନ୍ଧବ୍ବୋ ୱା ଗନ୍ଧବ୍ବୀ ୱା…ପେ… କୁମ୍ଭଣ୍ଡୋ ୱା କୁମ୍ଭଣ୍ଡୀ ୱା…ପେ… ନାଗୋ ୱା ନାଗୀ ୱା…ପେ… ପଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁଂ ୱା ଭିକ୍ଖୁନିଂ ୱା ଉପାସକଂ ୱା ଉପାସିକଂ ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ୱା ଉପଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ଠିତଂ ୱା ଉପତିଟ୍ଠେଯ୍ଯ, ନିସିନ୍ନଂ ୱା ଉପନିସୀଦେଯ୍ଯ, ନିପନ୍ନଂ ୱା ଉପନିପଜ୍ଜେଯ୍ଯ। ଇମେସଂ ଯକ୍ଖାନଂ ମହାଯକ୍ଖାନଂ ସେନାପତୀନଂ ମହାସେନାପତୀନଂ ଉଜ୍ଝାପେତବ୍ବଂ ୱିକ୍କନ୍ଦିତବ୍ବଂ ୱିରୱିତବ୍ବଂ – ‘ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ଗଣ୍ହାତି, ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ଆୱିସତି, ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ହେଠେତି, ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ୱିହେଠେତି, ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ହିଂସତି, ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ୱିହିଂସତି, ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ନ ମୁଞ୍ଚତୀ’ତି।

୨୯୩। ‘କତମେସଂ ଯକ୍ଖାନଂ ମହାଯକ୍ଖାନଂ ସେନାପତୀନଂ ମହାସେନାପତୀନଂ?

‘ଇନ୍ଦୋ ସୋମୋ ୱରୁଣୋ ଚ, ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ପଜାପତି;

ଚନ୍ଦନୋ କାମସେଟ୍ଠୋ ଚ, କିନ୍ନୁଘଣ୍ଡୁ ନିଘଣ୍ଡୁ ଚ।

‘ପନାଦୋ ଓପମଞ୍ଞୋ ଚ, ଦେୱସୂତୋ ଚ ମାତଲି;

ଚିତ୍ତସେନୋ ଚ ଗନ୍ଧବ୍ବୋ, ନଳୋ ରାଜା ଜନେସଭୋ।

‘ସାତାଗିରୋ ହେୱମତୋ, ପୁଣ୍ଣକୋ କରତିଯୋ ଗୁଳୋ;

ସିୱକୋ ମୁଚଲିନ୍ଦୋ ଚ, ୱେସ୍ସାମିତ୍ତୋ ଯୁଗନ୍ଧରୋ।

‘ଗୋପାଲୋ ସୁପ୍ପରୋଧୋ ଚ, ହିରି ନେତ୍ତି ଚ ମନ୍ଦିଯୋ;

ପଞ୍ଚାଲଚଣ୍ଡୋ ଆଳଅଵକୋ, ପଜ୍ଜୁନ୍ନୋ ସୁମନୋ ସୁମୁଖୋ;

ଦଧିମୁଖୋ ମଣି ମାଣିଵରୋ ଦୀଘୋ, ଅଥୋ ସେରୀସକୋ ସହ।

‘ଇମେସଂ ଯକ୍ଖାନଂ ମହାଯକ୍ଖାନଂ ସେନାପତୀନଂ ମହାସେନାପତୀନଂ ଉଜ୍ଝାପେତବ୍ବଂ ଵିକ୍କନ୍ଦିତବ୍ବଂ ଵିରଵିତବ୍ବଂ – ‘‘ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ଗଣ୍ହାତି, ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ଆଵିସତି, ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ହେଠେତି, ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ଵିହେଠେତି, ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ହିଂସତି, ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ଵିହିଂସତି, ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ନ ମୁଞ୍ଚତୀ’’ତି। ଅଯଂ ଖୋ, ମାରିସ, ଆଟାନାଟିଯା ରକ୍ଖା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉପାସକାନଂ ଉପାସିକାନଂ ଗୁତ୍ତିଯା ରକ୍ଖାଯ ଅଵିହିଂସାଯ ଫାସୁଵିହାରାଯ। ହନ୍ଦ ଚ ଦାନି ମଯଂ, ମାରିସ, ଗଚ୍ଛାମ, ବହୁକିଚ୍ଚା ମଯଂ ବହୁକରଣୀଯା’’’ତି। ‘‘‘ଯସ୍ସ ଦାନି ତୁମ୍ହେ ମହାରାଜାନୋ କାଲଂ ମଞ୍ଞଥା’’’ତି।

୨୯୪। ‘‘ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ମଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ଵା ତତ୍ଥେଵନ୍ତରଧାଯିଂସୁ। ତେପି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଯକ୍ଖା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ମଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ଵା ତତ୍ଥେଵନ୍ତରଧାଯିଂସୁ। ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦିଂସୁ, ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ଵୀତିସାରେତ୍ଵା ତତ୍ଥେଵନ୍ତରଧାଯିଂସୁ। ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଯେନାହଂ ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ଵା ତତ୍ଥେଵନ୍ତରଧାଯିଂସୁ। ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ନାମଗୋତ୍ତଂ ସାଵେତ୍ଵା ତତ୍ଥେଵନ୍ତରଧାଯିଂସୁ। ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ତୁଣ୍ହୀଭୂତା ତତ୍ଥେଵନ୍ତରଧାଯିଂସୁ।

୨୯୫। ‘‘ଉଗ୍ଗଣ୍ହାଥ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଆଟାନାଟିଯଂ ରକ୍ଖଂ। ପରିଯାପୁଣାଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଆଟାନାଟିଯଂ ରକ୍ଖଂ। ଧାରେଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଆଟାନାଟିଯଂ ରକ୍ଖଂ। ଅତ୍ଥସଂହିତା [ଅତ୍ଥସଂହିତାଯଂ (ସ୍ଯା।)], ଭିକ୍ଖଵେ, ଆଟାନାଟିଯା ରକ୍ଖା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉପାସକାନଂ ଉପାସିକାନଂ ଗୁତ୍ତିଯା ରକ୍ଖାଯ ଅଵିହିଂସାଯ ଫାସୁଵିହାରାଯା’’ତି। ଇଦମଵୋଚ ଭଗଵା। ଅତ୍ତମନା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗଵତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୁନ୍ତି।

ଆଟାନାଟିଯସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ନଵମଂ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୦। ସଙ୍ଗୀତିସୁତ୍ତଂ

୨୯୬। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ମଲ୍ଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ଯେନ ପାୱା ନାମ ମଲ୍ଲାନଂ ନଗରଂ ତଦୱସରି। ତତ୍ର ସୁଦଂ ଭଗୱା ପାୱାଯଂ ୱିହରତି ଚୁନ୍ଦସ୍ସ କମ୍ମାରପୁତ୍ତସ୍ସ ଅମ୍ବୱନେ।

ଉବ୍ଭତକନୱସନ୍ଧାଗାରଂ

୨୯୭। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ପାୱେଯ୍ୟକାନଂ ମଲ୍ଲାନଂ ଉବ୍ଭତକଂ ନାମ ନୱଂ ସନ୍ଧାଗାରଂ [ସନ୍ଥାଗାରଂ (ସୀ। ପୀ।), ସଣ୍ଠାଗାରଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଅଚିରକାରିତଂ ହୋତି ଅନଜ୍ଝାୱୁଟ୍ଠଂ [ଅନଜ୍ଝାୱୁତ୍ଥଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ। କ।)] ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା କେନଚି ୱା ମନୁସ୍ସଭୂତେନ। ଅସ୍ସୋସୁଂ ଖୋ ପାୱେଯ୍ୟକା ମଲ୍ଲା – ''ଭଗୱା କିର ମଲ୍ଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ପାୱଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ ପାୱାଯଂ ୱିହରତି ଚୁନ୍ଦସ୍ସ କମ୍ମାରପୁତ୍ତସ୍ସ ଅମ୍ବୱନେ''ତି। ଅଥ ଖୋ ପାୱେଯ୍ୟକା ମଲ୍ଲା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ପାୱେଯ୍ୟକା ମଲ୍ଲା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ''ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ପାୱେଯ୍ୟକାନଂ ମଲ୍ଲାନଂ ଉବ୍ଭତକଂ ନାମ ନୱଂ ସନ୍ଧାଗାରଂ ଅଚିରକାରିତଂ ହୋତି ଅନଜ୍ଝାୱୁଟ୍ଠଂ ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା କେନଚି ୱା ମନୁସ୍ସଭୂତେନ। ତଞ୍ଚ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ପଠମଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତୁ, ଭଗୱତା ପଠମଂ ପରିଭୁତ୍ତଂ ପଚ୍ଛା ପାୱେଯ୍ୟକା ମଲ୍ଲା ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି। ତଦସ୍ସ ପାୱେଯ୍ୟକାନଂ ମଲ୍ଲାନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯା''ତି। ଅଧିୱାସେସି ଖୋ ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ।

୨୯୮। ଅଥ ଖୋ ପାୱେଯ୍ୟକା ମଲ୍ଲା ଭଗୱତୋ ଅଧିୱାସନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଯେନ ସନ୍ଧାଗାରଂ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସବ୍ବସନ୍ଥରିଂ [ସବ୍ବସନ୍ଥରିଂ ସନ୍ଥତଂ (କ।)] ସନ୍ଧାଗାରଂ ସନ୍ଥରିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଆସନାନି ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଉଦକମଣିକଂ ପତିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ତେଲପଦୀପଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଖୋ ତେ ପାୱେଯ୍ୟକା ମଲ୍ଲା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ''ସବ୍ବସନ୍ଥରିସନ୍ଥତଂ [ସବ୍ବସନ୍ଥରିଂ ସନ୍ଥତଂ (ସୀ। ପୀ। କ।)], ଭନ୍ତେ, ସନ୍ଧାଗାରଂ, ଭଗୱତୋ ଆସନାନି ପଞ୍ଞତ୍ତାନି, ଉଦକମଣିକୋ ପତିଟ୍ଠାପିତୋ, ତେଲପଦୀପୋ ଆରୋପିତୋ। ଯସ୍ସଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା କାଲଂ ମଞ୍ଞତୀ''ତି।

୨୯୯। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ଯେନ ସନ୍ଧାଗାରଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ସନ୍ଧାଗାରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମଜ୍ଝିମଂ ଥମ୍ଭଂ ନିସ୍ସାଯ ପୁରତ୍ଥାଭିମୁଖୋ ନିସୀଦି। ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋପି ଖୋ ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ସନ୍ଧାଗାରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମଂ ଭିତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାଯ ପୁରତ୍ଥାଭିମୁଖୋ ନିସୀଦି ଭଗୱନ୍ତଂଯେୱ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା। ପାୱେଯ୍ୟକାପି ଖୋ ମଲ୍ଲା ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ସନ୍ଧାଗାରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପୁରତ୍ଥିମଂ ଭିତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାଯ ପଚ୍ଛିମାଭିମୁଖା ନିସୀଦିଂସୁ ଭଗୱନ୍ତଂଯେୱ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପାୱେଯ୍ୟକେ ମଲ୍ଲେ ବହୁଦେୱ ରତ୍ତିଂ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସମାଦପେତ୍ୱା ସମୁତ୍ତେଜେତ୍ୱା ସମ୍ପହଂସେତ୍ୱା ଉଯ୍ୟୋଜେସି – ''ଅଭିକ୍କନ୍ତା ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠା, ରତ୍ତି। ଯସ୍ସଦାନି ତୁମ୍ହେ କାଲଂ ମଞ୍ଞଥା''ତି। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ପାୱେଯ୍ୟକା ମଲ୍ଲା ଭଗୱତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କମିଂସୁ।

୩୦୦। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଅଚିରପକ୍କନ୍ତେସୁ ପାୱେଯ୍ୟକେସୁ ମଲ୍ଲେସୁ ତୁଣ୍ହୀଭୂତଂ ତୁଣ୍ହୀଭୂତଂ ଭିକ୍ଖୁସଂଘଂ ଅନୁୱିଲୋକେତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ୱିଗତଥିନମିଦ୍ଧୋ [ୱିଗତଥୀନମିଦ୍ଧୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ। ପଟିଭାତୁ ତଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ଧମ୍ମୀକଥା। ପିଟ୍ଠି ମେ ଆଗିଲାଯତି। ତମହଂ ଆଯମିସ୍ସାମୀ''ତି [ଆଯମେସ୍ସାମୀତି (ସ୍ୟା। କଂ।)]। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଚତୁଗ୍ଗୁଣଂ ସଙ୍ଘାଟିଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ସୀହସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେସି ପାଦେ ପାଦଂ ଅଚ୍ଚାଧାଯ, ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ଉଟ୍ଠାନସଞ୍ଞଂ ମନସି କରିତ୍ୱା।

ଭିନ୍ନନିଗଣ୍ଠୱତ୍ଥୁ

୩୦୧। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ପାୱାଯଂ ଅଧୁନାକାଲଙ୍କତୋ ହୋତି। ତସ୍ସ କାଲଙ୍କିରିଯାଯ ଭିନ୍ନା ନିଗଣ୍ଠା ଦ୍ୱେଧିକଜାତା [ଦ୍ୱେଳ୍ହକଜାତା (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଭଣ୍ଡନଜାତା କଲହଜାତା ୱିୱାଦାପନ୍ନା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ମୁଖସତ୍ତୀହି ୱିତୁଦନ୍ତା ୱିହରନ୍ତି [ୱିଚରନ୍ତି (ସ୍ୟା। କଂ।)] – ''ନ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଜାନାସି, ଅହଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଜାନାମି, କିଂ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଜାନିସ୍ସସି! ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନୋ ତ୍ୱମସି, ଅହମସ୍ମି

ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନୋ। ସହିତଂ ମେ, ଅସହିତଂ ତେ। ପୁରେୱଚନୀଯଂ ପଚ୍ଛା ଅୱଚ, ପଚ୍ଛାୱଚନୀଯଂ ପୁରେ ଅୱଚ। ଅଧିଚିଣ୍ଣଂ ତେ ୱିପରାୱତ୍ତଂ, ଆରୋପିତୋ ତେ ୱାଦୋ, ନିଗ୍ଗହିତୋ ତ୍ୱମସି, ଚର ୱାଦପ୍ପମୋକ୍ଖାଯ, ନିବ୍ବେଠେହି ୱା ସଚେ ପହୋସୀ''ତି। ୱଧୋଯେୱ ଖୋ ମଞ୍ଞେ ନିଗଣ୍ଠେସୁ ନାଟପୁତ୍ତିଯେସୁ ୱତ୍ତତି। ଯେପି [ଯେପି ତେ (ସୀ। ପୀ।)] ନିଗଣ୍ଠସ୍ସ ନାଟପୁତ୍ତସ୍ସ ସାୱକା ଗିହୀ ଓଦାତୱସନା , ତେପି ନିଗଣ୍ଠେସୁ ନାଟପୁତ୍ତିଯେସୁ ନିବ୍ବିନ୍ନରୂପା ୱିରତ୍ତରୂପା ପଟିୱାନରୂପା, ଯଥା ତଂ ଦୁରକ୍ଖାତେ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଦୁପ୍ପୱେଦିତେ ଅନିଯ୍ୟାନିକେ ଅନୁପସମସଂୱତ୍ତନିକେ ଅସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପୱେଦିତେ ଭିନ୍ନଥୂପେ ଅପ୍ପଟିସରଣେ।

୩୦୨। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ନିଗଣ୍ଠୋ, ଆୱୁସୋ, ନାଟପୁତ୍ତୋ ପାୱାଯଂ ଅଧୁନାକାଲଙ୍କତୋ, ତସ୍ସ କାଲଙ୍କିରିଯାଯ ଭିନ୍ନା ନିଗଣ୍ଠା ଦ୍ୱେଧିକଜାତା…ପେ… ଭିନ୍ନଥୂପେ ଅପ୍ପଟିସରଣେ''। ''ଏୱଞ୍ହେତଂ, ଆୱୁସୋ, ହୋତି ଦୁରକ୍ଖାତେ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଦୁପ୍ପୱେଦିତେ ଅନିଯ୍ୟାନିକେ ଅନୁପସମସଂୱତ୍ତନିକେ ଅସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପୱେଦିତେ। ଅଯଂ ଖୋ ପନାୱୁସୋ ଅମ୍ହାକଂ [ଅସ୍ମାକଂ (ପୀ।)] ଭଗୱତା [ଭଗୱତୋ (କ। ସୀ।)] ଧମ୍ମୋ ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ସୁପ୍ପୱେଦିତୋ ନିଯ୍ୟାନିକୋ ଉପସମସଂୱତ୍ତନିକୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପୱେଦିତୋ। ତତ୍ଥ ସବ୍ବେହେୱ ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବଂ, ନ ୱିୱଦିତବ୍ବଂ, ଯଥଯିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଦ୍ଧନିଯଂ ଅସ୍ସ ଚିରଟ୍ଠିତିକଂ, ତଦସ୍ସ ବହୁଜନହିତାଯ ବହୁଜନସୁଖାଯ ଲୋକାନୁକମ୍ପାଯ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ।

''କତମୋ ଚାୱୁସୋ, ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତା [ଭଗୱତୋ (କ। ସୀ।)] ଧମ୍ମୋ ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ସୁପ୍ପୱେଦିତୋ ନିଯ୍ୟାନିକୋ ଉପସମସଂୱତ୍ତନିକୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପୱେଦିତୋ; ଯତ୍ଥ ସବ୍ବେହେୱ ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବଂ, ନ ୱିୱଦିତବ୍ବଂ, ଯଥଯିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଦ୍ଧନିଯଂ ଅସ୍ସ ଚିରଟ୍ଠିତିକଂ, ତଦସ୍ସ ବହୁଜନହିତାଯ ବହୁଜନସୁଖାଯ ଲୋକାନୁକମ୍ପାଯ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ?

ଏକକଂ

୩୦୩। ''ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ସମ୍ମଦକ୍ଖାତୋ। ତତ୍ଥ ସବ୍ବେହେୱ ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବଂ, ନ ୱିୱଦିତବ୍ବଂ, ଯଥଯିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଦ୍ଧନିଯଂ ଅସ୍ସ ଚିରଟ୍ଠିତିକଂ , ତଦସ୍ସ ବହୁଜନହିତାଯ ବହୁଜନସୁଖାଯ ଲୋକାନୁକମ୍ପାଯ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ। କତମୋ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ? ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଆହାରଟ୍ଠିତିକା। ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ସଙ୍ଖାରଟ୍ଠିତିକା। ଅଯଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ସମ୍ମଦକ୍ଖାତୋ। ତତ୍ଥ ସବ୍ବେହେୱ ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବଂ, ନ ୱିୱଦିତବ୍ବଂ , ଯଥଯିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଦ୍ଧନିଯଂ ଅସ୍ସ ଚିରଟ୍ଠିତିକଂ, ତଦସ୍ସ ବହୁଜନହିତାଯ ବହୁଜନସୁଖାଯ ଲୋକାନୁକମ୍ପାଯ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ।

ଦୁକଂ

୩୦୪। ''ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ସମ୍ମଦକ୍ଖାତା। ତତ୍ଥ ସବ୍ବେହେୱ ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବଂ, ନ ୱିୱଦିତବ୍ବଂ, ଯଥଯିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଦ୍ଧନିଯଂ ଅସ୍ସ ଚିରଟ୍ଠିତିକଂ, ତଦସ୍ସ ବହୁଜନହିତାଯ ବହୁଜନସୁଖାଯ ଲୋକାନୁକମ୍ପାଯ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ। କତମେ ଦ୍ୱେ [ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମୋ (ସ୍ୟା। କଂ।) ଏୱମୁପରିପି]?

''ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ।

''ଅୱିଜ୍ଜା ଚ ଭୱତଣ୍ହା ଚ।

''ଭୱଦିଟ୍ଠି ଚ ୱିଭୱଦିଟ୍ଠି ଚ।

''ଅହିରିକଞ୍ଚ [ଅହିରୀକଞ୍ଚ (କତ୍ଥଚି)] ଅନୋତ୍ତପ୍ପଞ୍ଚ।

''ହିରୀ ଚ ଓତ୍ତପ୍ପଞ୍ଚ।

''ଦୋୱଚସ୍ସତା ଚ ପାପମିତ୍ତତା ଚ।

''ସୋୱଚସ୍ସତା ଚ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା ଚ।

‘‘ଆପତ୍ତିକୁସଲତା ଚ ଆପତ୍ତିୱୁଟ୍ଠାନକୁସଲତା ଚ।

‘‘ସମାପତ୍ତିକୁସଲତା ଚ ସମାପତ୍ତିୱୁଟ୍ଠାନକୁସଲତା ଚ।

‘‘ଧାତୁକୁସଲତା ଚ ମନସିକାରକୁସଲତା ଚ।

‘‘ଆଯତନକୁସଲତା ଚ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦକୁସଲତା ଚ।

‘‘ଠାନକୁସଲତା ଚ ଅଟ୍ଠାନକୁସଲତା ଚ।

‘‘ଅଜ୍ଜୱଞ୍ଚ ଲଜ୍ଜୱଞ୍ଚ।

‘‘ଖନ୍ତି ଚ ସୋରଚ୍ଚଞ୍ଚ।

‘‘ସାଖଲ୍ଯଞ୍ଚ ପଟିସନ୍ଥାରୋ ଚ।

‘‘ଅୱିହିଂସା ଚ ସୋଚେଯ୍ଯଞ୍ଚ।

‘‘ମୁଟ୍ଠସ୍ସଚ୍ଚଞ୍ଚ ଅସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ।

‘‘ସତି ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ ।

‘‘ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତା ଚ ଭୋଜନେ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୁତା ଚ।

‘‘ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତା ଚ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତା ଚ।

‘‘ପଟିସଙ୍ଖାନବଲଞ୍ଚ [ପଟିସନ୍ଧାନବଲଞ୍ଚ (ସ୍ଯା।)] ଭାୱନାବଲଞ୍ଚ।

‘‘ସତିବଲଞ୍ଚ ସମାଧିବଲଞ୍ଚ।

‘‘ସମଥୋ ଚ ୱିପସ୍ସନା ଚ।

‘‘ସମଥନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ପଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଞ୍ଚ।

‘‘ପଗ୍ଗହୋ ଚ ଅୱିକ୍ଖେପୋ ଚ।

‘‘ସୀଲୱିପତ୍ତି ଚ ଦିଟ୍ଠିୱିପତ୍ତି ଚ।

‘‘ସୀଲସମ୍ପଦା ଚ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଦା ଚ।

‘‘ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି ଚ ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧି ଚ।

‘‘ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧି ଖୋ ପନ ଯଥା ଦିଟ୍ଠିସ୍ସ ଚ ପଧାନଂ।

‘‘ସଂୱେଗୋ ଚ ସଂୱେଜନୀଯେସୁ ଠାନେସୁ ସଂୱିଗ୍ଗସ୍ସ ଚ ଯୋନିସୋ ପଧାନଂ।

‘‘ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠିତା ଚ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅପ୍ପଟିୱାନିତା ଚ ପଧାନସ୍ମିଂ।

‘‘ୱିଜ୍ଜା ଚ ୱିମୁତ୍ତି ଚ।

‘‘ଖଯେଞ୍ଜାଣଂ ଅନୁପ୍ପାଦେଞ୍ଜାଣଂ।

‘‘ଇମେ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ସମ୍ମଦକ୍ଖାତା। ତତ୍ଥ ସବ୍ବେହେୱ ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବଂ, ନ ୱିୱଦିତବ୍ବଂ, ଯଥଯିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଦ୍ଧନିଯଂ ଅସ୍ସ ଚିରଟ୍ଠିତିକଂ, ତଦସ୍ସ ବହୁଜନହିତାଯ ବହୁଜନସୁଖାଯ ଲୋକାନୁକମ୍ପାଯ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ।

ତିକଂ

୩୦୫। ‘‘ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ତଯୋ ଧମ୍ମା ସମ୍ମଦକ୍ଖାତା। ତତ୍ଥ ସବ୍ବେହେୱ ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବଂ…ପେ… ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ। କତମେ ତଯୋ?

‘‘ତୀଣି ଅକୁସଲମୂଲାନି – ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ, ଦୋସୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ, ମୋହୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ।

‘‘ତୀଣି କୁସଲମୂଲାନି – ଅଲୋଭୋ କୁସଲମୂଲଂ, ଅଦୋସୋ କୁସଲମୂଲଂ, ଅମୋହୋ କୁସଲମୂଲଂ।

‘‘ତୀଣି ଦୁଚ୍ଚରିତାନି – କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ।

‘‘ତୀଣି ସୁଚରିତାନି – କାଯସୁଚରିତଂ, ୱଚୀସୁଚରିତଂ , ମନୋସୁଚରିତଂ।

‘‘ତଯୋ ଅକୁସଲୱିତକ୍କା – କାମୱିତକ୍କୋ, ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କୋ, ୱିହିଂସାୱିତକ୍କୋ।

‘‘ତଯୋ କୁସଲୱିତକ୍କା – ନେକ୍ଖମ୍ମୱିତକ୍କୋ, ଅବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କୋ, ଅୱିହିଂସାୱିତକ୍କୋ।

‘‘ତଯୋ ଅକୁସଲସଙ୍କପ୍ପା – କାମସଙ୍କପ୍ପୋ, ବ୍ୟାପାଦସଙ୍କପ୍ପୋ, ୱିହିଂସାସଙ୍କପ୍ପୋ।

‘‘ତଯୋ କୁସଲସଙ୍କପ୍ପା – ନେକ୍ଖମ୍ମସଙ୍କପ୍ପୋ, ଅବ୍ୟାପାଦସଙ୍କପ୍ପୋ, ଅୱିହିଂସାସଙ୍କପ୍ପୋ।

‘‘ତିସ୍ସୋ ଅକୁସଲସଞ୍ଞା – କାମସଞ୍ଞା, ବ୍ୟାପାଦସଞ୍ଞା, ୱିହିଂସାସଞ୍ଞା।

‘‘ତିସ୍ସୋ କୁସଲସଞ୍ଞା – ନେକ୍ଖମ୍ମସଞ୍ଞା, ଅବ୍ୟାପାଦସଞ୍ଞା, ଅୱିହିଂସାସଞ୍ଞା।

‘‘ତିସ୍ସୋ ଅକୁସଲଧାତୁଯୋ – କାମଧାତୁ, ବ୍ୟାପାଦଧାତୁ, ୱିହିଂସାଧାତୁ।

‘‘ତିସ୍ସୋ କୁସଲଧାତୁଯୋ – ନେକ୍ଖମ୍ମଧାତୁ, ଅବ୍ୟାପାଦଧାତୁ, ଅୱିହିଂସାଧାତୁ।

‘‘ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ଧାତୁଯୋ – କାମଧାତୁ, ରୂପଧାତୁ, ଅରୂପଧାତୁ।

‘‘ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ଧାତୁଯୋ – ରୂପଧାତୁ, ଅରୂପଧାତୁ, ନିରୋଧଧାତୁ।

‘‘ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ଧାତୁଯୋ – ହୀନଧାତୁ, ମଜ୍ଝିମଧାତୁ, ପଣୀତଧାତୁ।

‘‘ତିସ୍ସୋ ତଣ୍ହା – କାମତଣ୍ହା, ଭୱତଣ୍ହା, ୱିଭୱତଣ୍ହା।

‘‘ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ତଣ୍ହା – କାମତଣ୍ହା, ରୂପତଣ୍ହା, ଅରୂପତଣ୍ହା।

‘‘ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ତଣ୍ହା – ରୂପତଣ୍ହା, ଅରୂପତଣ୍ହା, ନିରୋଧତଣ୍ହା।

‘‘ତୀଣି ସଂଯୋଜନାନି – ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି, ୱିଚିକିଚ୍ଛା, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ।

‘‘ତଯୋ ଆସୱା – କାମାସୱୋ, ଭୱାସୱୋ, ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ।

‘‘ତଯୋ ଭୱା – କାମଭୱୋ, ରୂପଭୱୋ, ଅରୂପଭୱୋ।

‘‘ତିସ୍ସୋ ଏସନା – କାମେସନା, ଭୱେସନା, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେସନା।

‘‘ତିସ୍ସୋ ୱିଧା – ସେୟ୍ୟୋହମସ୍ମୀତି ୱିଧା, ସଦିସୋହମସ୍ମୀତି ୱିଧା, ହୀନୋହମସ୍ମୀତି ୱିଧା।

‘‘ତଯୋ ଅଦ୍ଧା – ଅତୀତୋ ଅଦ୍ଧା, ଅନାଗତୋ ଅଦ୍ଧା, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୋ ଅଦ୍ଧା।

‘‘ତଯୋ ଅନ୍ତା – ସକ୍କାଯୋ ଅନ୍ତୋ, ସକ୍କାଯସମୁଦଯୋ ଅନ୍ତୋ, ସକ୍କାଯନିରୋଧୋ ଅନ୍ତୋ।

‘‘ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା – ସୁଖା ୱେଦନା, ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା, ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନା।

‘‘ତିସ୍ସୋ ଦୁକ୍ଖତା – ଦୁକ୍ଖଦୁକ୍ଖତା, ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖତା, ୱିପରିଣାମଦୁକ୍ଖତା।

‘‘ତଯୋ ରାସୀ – ମିଚ୍ଛତ୍ତନିଯତୋ ରାସି, ସମ୍ମତ୍ତନିଯତୋ ରାସି, ଅନିଯତୋ ରାସି।

‘‘ତଯୋ ତମା [ତିସ୍ସୋ କଙ୍ଖା (ବହୂସୁ) ଅଟ୍ଠକଥା ଓଲୋକେତବ୍ବା] – ଅତୀତଂ ୱା ଅଦ୍ଧାନଂ ଆରବ୍ଭ କଙ୍ଖତି ୱିଚିକିଚ୍ଛତି ନାଧିମୁଚ୍ଚତି ନ ସମ୍ପସୀଦତି, ଅନାଗତଂ ୱା ଅଦ୍ଧାନଂ ଆରବ୍ଭ କଙ୍ଖତି ୱିଚିକିଚ୍ଛତି ନାଧିମୁଚ୍ଚତି ନ ସମ୍ପସୀଦତି, ଏତରହି ୱା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ଆରବ୍ଭ କଙ୍ଖତି ୱିଚିକିଚ୍ଛତି ନାଧିମୁଚ୍ଚତି ନ ସମ୍ପସୀଦତି।

‘‘ତୀଣି ତଥାଗତସ୍ସ ଅରକ୍ଖେୟ୍ୟାନି – ପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରୋ ଆୱୁସୋ ତଥାଗତୋ, ନତ୍ଥି ତଥାଗତସ୍ସ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଯଂ ତଥାଗତୋ ରକ୍ଖେୟ୍ୟ – ‘ମା ମେ ଇଦଂ ପରୋ ଅଞ୍ଞାସୀ’ତି। ପରିସୁଦ୍ଧୱଚୀସମାଚାରୋ ଆୱୁସୋ, ତଥାଗତୋ, ନତ୍ଥି ତଥାଗତସ୍ସ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଯଂ ତଥାଗତୋ ରକ୍ଖେୟ୍ୟ – ‘ମା ମେ ଇଦଂ ପରୋ ଅଞ୍ଞାସୀ’ତି। ପରିସୁଦ୍ଧମନୋସମାଚାରୋ, ଆୱୁସୋ, ତଥାଗତୋ, ନତ୍ଥି ତଥାଗତସ୍ସ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଯଂ ତଥାଗତୋ ରକ୍ଖେୟ୍ୟ – ‘ମା ମେ ଇଦଂ ପରୋ ଅଞ୍ଞାସୀ’ତି।

‘‘ତଯୋ କିଞ୍ଚନା – ରାଗୋ କିଞ୍ଚନଂ, ଦୋସୋ କିଞ୍ଚନଂ, ମୋହୋ କିଞ୍ଚନଂ।

‘‘ତଯୋ ଅଗ୍ଗୀ – ରାଗଗ୍ଗି, ଦୋସଗ୍ଗି, ମୋହଗ୍ଗି।

‘‘ଅପରେପି ତଯୋ ଅଗ୍ଗୀ – ଆହୁନେୟ୍ୟଗ୍ଗି, ଗହପତଗ୍ଗି, ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟଗ୍ଗି।

‘‘ତିୱିଧେନ ରୂପସଙ୍ଗହୋ – ସନିଦସ୍ସନସପ୍ପଟିଘଂ ରୂପଂ [ସନିଦସ୍ସନସପ୍ପଟିଘରୂପଂ (ସ୍ୟା। କଂ।) ଏୱମିତରଦ୍ୱଯେପି], ଅନିଦସ୍ସନସପ୍ପଟିଘଂ ରୂପଂ, ଅନିଦସ୍ସନଅପ୍ପଟିଘଂ ରୂପଂ।

‘‘ତଯୋ ସଙ୍ଖାରା – ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ, ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ , ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରୋ।

‘‘ତଯୋ ପୁଗ୍ଗଲା – ସେକ୍ଖୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ, ଅସେକ୍ଖୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ, ନେୱସେକ୍ଖୋନାସେକ୍ଖୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ।

‘‘ତଯୋ ଥେରା – ଜାତିଥେରୋ, ଧମ୍ମଥେରୋ, ସମ୍ମୁତିଥେରୋ [ସମ୍ମତିଥେରୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)]।

‘‘ତୀଣି ପୁଞ୍ଞକିରିଯଵତ୍ଥୂନି – ଦାନମଯଂ ପୁଞ୍ଞକିରିଯଵତ୍ଥୁ, ସୀଲମଯଂ ପୁଞ୍ଞକିରିଯଵତ୍ଥୁ, ଭାଵନାମଯଂ ପୁଞ୍ଞକିରିଯଵତ୍ଥୁ।

‘‘ତୀଣି ଚୋଦନାଵତ୍ଥୂନି – ଦିଟ୍ଠେନ, ସୁତେନ, ପରିସଙ୍କାଯ।

‘‘ତିସ୍ସୋ କାମୂପପତ୍ତିଯୋ [କାମୁପ୍ପତ୍ତିଯୋ (ସୀ।), କାମୁପପତ୍ତିଯୋ (ସ୍ୟା। ପୀ। କ।)] – ସନ୍ତାଵୁସୋ ସତ୍ତା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତକାମା, ତେ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତେସୁ କାମେସୁ ଵସଂ ଵତ୍ତେନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ମନୁସ୍ସା ଏକଚ୍ଚେ ଚ ଦେଵା ଏକଚ୍ଚେ ଚ ଵିନିପାତିକା। ଅଯଂ ପଠମା କାମୂପପତ୍ତି। ସନ୍ତାଵୁସୋ, ସତ୍ତା ନିମ୍ମିତକାମା, ତେ ନିମ୍ମିନିତ୍ଵା ନିମ୍ମିନିତ୍ଵା କାମେସୁ ଵସଂ ଵତ୍ତେନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ଦେଵା ନିମ୍ମାନରତୀ। ଅଯଂ ଦୁତିଯା କାମୂପପତ୍ତି। ସନ୍ତାଵୁସୋ ସତ୍ତା ପରନିମ୍ମିତକାମା, ତେ ପରନିମ୍ମିତେସୁ କାମେସୁ ଵସଂ ଵତ୍ତେନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ଦେଵା ପରନିମ୍ମିତଵସଵତ୍ତୀ। ଅଯଂ ତତିଯା କାମୂପପତ୍ତି।

‘‘ତିସ୍ସୋ ସୁଖୂପପତ୍ତିଯୋ [ସୁଖୁପପତ୍ତିଯୋ (ସ୍ୟା। ପୀ। କ।)] – ସନ୍ତାଵୁସୋ ସତ୍ତା [ସତ୍ତା ସୁଖଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଉପ୍ପାଦେତ୍ଵା ଉପ୍ପାଦେତ୍ଵା ସୁଖଂ ଵିହରନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ଦେଵା ବ୍ରହ୍ମକାଯିକା। ଅଯଂ ପଠମା ସୁଖୂପପତ୍ତି। ସନ୍ତାଵୁସୋ, ସତ୍ତା ସୁଖେନ ଅଭିସନ୍ନା ପରିସନ୍ନା ପରିପୂରା ପରିପ୍ଫୁଟା। ତେ କଦାଚି କରହଚି ଉଦାନଂ ଉଦାନେନ୍ତି – ‘ଅହୋ ସୁଖଂ, ଅହୋ ସୁଖ’ନ୍ତି , ସେଯ୍ୟଥାପି ଦେଵା ଆଭସ୍ସରା। ଅଯଂ ଦୁତିଯା ସୁଖୂପପତ୍ତି। ସନ୍ତାଵୁସୋ, ସତ୍ତା ସୁଖେନ ଅଭିସନ୍ନା ପରିସନ୍ନା ପରିପୂରା ପରିପ୍ଫୁଟା। ତେ ସନ୍ତଂଯେଵ ତୁସିତା [ସନ୍ତୁସିତା (ସ୍ୟା। କଂ।)] ସୁଖଂ [ଚିତ୍ତସୁଖଂ (ସ୍ୟା। କ।)] ପଟିସଂଵେଦେନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ଦେଵା ସୁଭକିଣ୍ହା। ଅଯଂ ତତିଯା ସୁଖୂପପତ୍ତି ।

‘‘ତିସ୍ସୋ ପଞ୍ଞା – ସେକ୍ଖା ପଞ୍ଞା, ଅସେକ୍ଖା ପଞ୍ଞା, ନେଵସେକ୍ଖାନାସେକ୍ଖା ପଞ୍ଞା।

‘‘ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପଞ୍ଞା – ଚିନ୍ତାମଯା ପଞ୍ଞା, ସୁତମଯା ପଞ୍ଞା, ଭାଵନାମଯା ପଞ୍ଞା।

‘‘ତୀଣାଵୁଧାନି – ସୁତାଵୁଧଂ, ପଵିଵେକାଵୁଧଂ, ପଞ୍ଞାଵୁଧଂ।

‘‘ତୀଣିନ୍ଦ୍ରିଯାନି – ଅନଞ୍ଞାତଞ୍ଞସ୍ସାମୀତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଅଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଅଞ୍ଞାତାଵିନ୍ଦ୍ରିଯଂ।

‘‘ତୀଣି ଚକ୍ଖୂନି – ମଂସଚକ୍ଖୁ, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ, ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁ।

‘‘ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା – ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା, ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା, ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା।

‘‘ତିସ୍ସୋ ଭାଵନା – କାଯଭାଵନା, ଚିତ୍ତଭାଵନା, ପଞ୍ଞାଭାଵନା।

‘‘ତୀଣି ଅନୁତ୍ତରିଯାନି – ଦସ୍ସନାନୁତ୍ତରିଯଂ, ପଟିପଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଵିମୁତ୍ତାନୁତ୍ତରିଯଂ।

‘‘ତଯୋ ସମାଧୀ – ସଵିତକ୍କସଵିଚାରୋ ସମାଧି, ଅଵିତକ୍କଵିଚାରମତ୍ତୋ ସମାଧି, ଅଵିତକ୍କଅଵିଚାରୋ ସମାଧି।

‘‘ଅପରେପି ତଯୋ ସମାଧୀ – ସୁଞ୍ଞତୋ ସମାଧି, ଅନିମିତ୍ତୋ ସମାଧି, ଅପ୍ପଣିହିତୋ ସମାଧି।

‘‘ତୀଣି ସୋଚେଯ୍ୟାନି – କାଯସୋଚେଯ୍ୟଂ, ଵଚୀସୋଚେଯ୍ୟଂ, ମନୋସୋଚେଯ୍ୟଂ।

‘‘ତୀଣି ମୋନେଯ୍ୟାନି – କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ, ଵଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ, ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ।

‘‘ତୀଣି କୋସଲ୍ଲାନି – ଆଯକୋସଲ୍ଲଂ, ଅପାଯକୋସଲ୍ଲଂ, ଉପାଯକୋସଲ୍ଲଂ।

‘‘ତଯୋ ମଦା – ଆରୋଗ୍ୟମଦୋ, ଯୋବ୍ବନମଦୋ, ଜୀଵିତମଦୋ।

‘‘ତୀଣି ଆଧିପତେଯ୍ୟାନି – ଅତ୍ତାଧିପତେଯ୍ୟଂ, ଲୋକାଧିପତେଯ୍ୟଂ, ଧମ୍ମାଧିପତେଯ୍ୟଂ।

‘‘ତୀଣି କଥାୱତ୍ଥୂନି – ଅତୀତଂ ୱା ଅଦ୍ଧାନଂ ଆରବ୍ଭ କଥଂ କଥେଯ୍ୟ – ‘ଏୱଂ ଅହୋସି ଅତୀତମଦ୍ଧାନ’ନ୍ତି; ଅନାଗତଂ ୱା ଅଦ୍ଧାନଂ ଆରବ୍ଭ କଥଂ କଥେଯ୍ୟ – ‘ଏୱଂ ଭୱିସ୍ସତି ଅନାଗତମଦ୍ଧାନ’ନ୍ତି; ଏତରହି ୱା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ଆରବ୍ଭ କଥଂ କଥେଯ୍ୟ – ‘ଏୱଂ ହୋତି ଏତରହି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅଦ୍ଧାନ’ନ୍ତି।

‘‘ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା – ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣଂ ୱିଜ୍ଜା, ସତ୍ତାନଂ ଚୁତୂପପାତେଞାଣଂ ୱିଜ୍ଜା, ଆସୱାନଂ ଖଯେଞାଣଂ ୱିଜ୍ଜା।

‘‘ତଯୋ ୱିହାରା – ଦିବ୍ବୋ ୱିହାରୋ, ବ୍ରହ୍ମା ୱିହାରୋ, ଅରିଯୋ ୱିହାରୋ।

‘‘ତୀଣି ପାଟିହାରିଯାନି – ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ, ଆଦେସନାପାଟିହାରିଯଂ, ଅନୁସାସନୀପାଟିହାରିଯଂ।

‘‘ଇମେ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ତଯୋ ଧମ୍ମା ସମ୍ମଦକ୍ଖାତା। ତତ୍ଥ ସବ୍ବେହେୱ ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବଂ… ପେ… ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ।

ଚତୁକ୍କଂ

୩୦୬। ‘‘ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ସମ୍ମଦକ୍ଖାତା। ତତ୍ଥ ସବ୍ବେହେୱ ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବଂ, ନ ୱିୱଦିତବ୍ବଂ…ପେ… ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ?

‘‘ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା, ୱିନେଯ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ। ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ…ପେ… ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସୀ…ପେ… ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା ୱିନେଯ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ।

‘‘ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନୁପ୍ପାଦାଯ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ୱାଯମତି ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ୱାଯମତି ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପ୍ପାଦାଯ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ୱାଯମତି ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଭିଯ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ୱାଯମତି ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି।

‘‘ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଛନ୍ଦସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେତି। ଚିତ୍ତସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେତି। ୱୀରିଯସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେତି। ୱୀମଂସାସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେତି।

‘‘ଚତ୍ତାରି ଝାନାନି। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ [ପଠମଜ୍ଝାନଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସମ୍ପସାଦନଂ ଚେତସୋ ଏକୋଦିଭାୱଂ ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରଂ ସମାଧିଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ [ଦୁତିଯଜ୍ଝାନଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ପୀତିଯା ଚ ୱିରାଗା ଉପେକ୍ଖକୋ ଚ ୱିହରତି ସତୋ ଚ ସମ୍ପଜାନୋ, ସୁଖଞ୍ଚ କାଯେନ ପଟିସଂୱେଦେତି, ଯଂ ତଂ ଅରିଯା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି – ‘ଉପେକ୍ଖକୋ ସତିମା ସୁଖୱିହାରୀ’ତି ତତିଯଂ ଝାନଂ [ତତିଯଜ୍ଝାନଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା, ପୁବ୍ବେୱ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା, ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ [ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି।

୩୦୭। ‘‘ଚତସ୍ସୋ ସମାଧିଭାୱନା। ଅତ୍ଥାୱୁସୋ, ସମାଧିଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ଅତ୍ଥାୱୁସୋ, ସମାଧିଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଞାଣଦସ୍ସନପଟିଲାଭାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ଅତ୍ଥାୱୁସୋ ସମାଧିଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ଅତ୍ଥାୱୁସୋ ସମାଧିଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଆସୱାନଂ ଖଯାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘କତମା ଚାୱୁସୋ, ସମାଧିଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାୟ ସଂୱତ୍ତତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅୟଂ, ଆୱୁସୋ , ସମାଧିଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାୟ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘କତମା ଚାୱୁସୋ, ସମାଧିଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଞାଣଦସ୍ସନପଟିଲାଭାୟ ସଂୱତ୍ତତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଆଲୋକସଞ୍ଞଂ ମନସି କରୋତି, ଦିୱାସଞ୍ଞଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି ଯଥା ଦିୱା ତଥା ରତ୍ତିଂ, ଯଥା ରତ୍ତିଂ ତଥା ଦିୱା। ଇତି ୱିୱଟେନ ଚେତସା ଅପରିୟୋନଦ୍ଧେନ ସପ୍ପଭାସଂ ଚିତ୍ତଂ ଭାୱେତି। ଅୟଂ, ଆୱୁସୋ ସମାଧିଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଞାଣଦସ୍ସନପଟିଲାଭାୟ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘କତମା ଚାୱୁସୋ, ସମାଧିଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞାୟ ସଂୱତ୍ତତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିଦିତା ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ୱିଦିତା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ୱିଦିତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ୱିଦିତା ସଞ୍ଞା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ୱିଦିତା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ୱିଦିତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ୱିଦିତା ୱିତକ୍କା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ୱିଦିତା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ୱିଦିତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଅୟଂ, ଆୱୁସୋ, ସମାଧିଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞାୟ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘କତମା ଚାୱୁସୋ, ସମାଧିଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଆସୱାନଂ ଖୟାୟ ସଂୱତ୍ତତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଚସୁ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ଉଦୟବ୍ବୟାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି। ଇତି ରୂପଂ, ଇତି ରୂପସ୍ସ ସମୁଦୟୋ, ଇତି ରୂପସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ। ଇତି ୱେଦନା…ପେ… ଇତି ସଞ୍ଞା… ଇତି ସଙ୍ଖାରା… ଇତି ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ଇତି ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ସମୁଦୟୋ, ଇତି ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ। ଅୟଂ, ଆୱୁସୋ, ସମାଧିଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଆସୱାନଂ ଖୟାୟ ସଂୱତ୍ତତି।

୩୦୮। ‘‘ଚତସ୍ସୋ ଅପ୍ପମଞ୍ଞା। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। ତଥା ଦୁତିୟଂ। ତଥା ତତିୟଂ। ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ। ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିୟଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାୟ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ [ଅବ୍ୟାପଜ୍ଝେନ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। କରୁଣାସହଗତେନ ଚେତସା…ପେ… ମୁଦିତାସହଗତେନ ଚେତସା…ପେ… ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। ତଥା ଦୁତିୟଂ। ତଥା ତତିୟଂ। ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ। ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିୟଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାୟ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି।

‘‘ଚତ୍ତାରୋ ଆରୁପ୍ପା।[ଅରୂପା (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ ସମତିକ୍କମା ପଟିଘସଞ୍ଞାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାନଂ ଅମନସିକାରା ‘ଅନନ୍ତୋ ଆକାସୋ’ତି ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସବ୍ବସୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ‘ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣ’ନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସବ୍ବସୋ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ‘ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀ’ତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସବ୍ବସୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି।

‘‘ଚତ୍ତାରି ଅପସ୍ସେନାନି। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଖାୟେକଂ ପଟିସେୱତି, ସଙ୍ଖାୟେକଂ ଅଧିୱାସେତି, ସଙ୍ଖାୟେକଂ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ସଙ୍ଖାୟେକଂ ୱିନୋଦେତି।

୩୦୯। ‘‘ଚତ୍ତାରୋ ଅରିୟୱଂସା। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ଚୀୱରେନ, ଇତରୀତରଚୀୱରସନ୍ତୁଟ୍ଠିୟା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ, ନ ଚ ଚୀୱରହେତୁ ଅନେସନଂ ଅପ୍ପତିରୂପଂ ଆପଜ୍ଜତି; ଅଲଦ୍ଧା ଚ ଚୀୱରଂ ନ ପରିତସ୍ସତି, ଲଦ୍ଧା ଚ ଚୀୱରଂ ଅଗଧିତୋ [ଅଗଥିତୋ (ସୀ। ପୀ।)] ଅମୁଚ୍ଛିତୋ ଅନଜ୍ଝାପନ୍ନୋ ଆଦୀନୱଦସ୍ସାୱୀ ନିସ୍ସରଣପଞ୍ଞୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତି; ତାୟ ଚ ପନ ଇତରୀତରଚୀୱରସନ୍ତୁଟ୍ଠିୟା ନେୱତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି ନ ପରଂ ୱମ୍ଭେତି। ଯୋ ହି ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖୋ ଅନଲସୋ ସମ୍ପଜାନୋ ପଟିସ୍ସତୋ, ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତାୱୁସୋ – ‘ଭିକ୍ଖୁ ପୋରାଣେ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେ ଅରିୟୱଂସେ ଠିତୋ’।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ, ଇତରୀତରପିଣ୍ଡପାତସନ୍ତୁଟ୍ଠିୟା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ, ନ ଚ ପିଣ୍ଡପାତହେତୁ ଅନେସନଂ ଅପ୍ପତିରୂପଂ ଆପଜ୍ଜତି; ଅଲଦ୍ଧା ଚ ପିଣ୍ଡପାତଂ ନ ପରିତସ୍ସତି, ଲଦ୍ଧା ଚ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଅଗଧିତୋ ଅମୁଚ୍ଛିତୋ ଅନଜ୍ଝାପନ୍ନୋ ଆଦୀନୱଦସ୍ସାୱୀ ନିସ୍ସରଣପଞ୍ଞୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତି; ତାୟ ଚ ପନ ଇତରୀତରପିଣ୍ଡପାତସନ୍ତୁଟ୍ଠିୟା ନେୱତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି ନ ପରଂ ୱମ୍ଭେତି। ଯୋ ହି ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖୋ ଅନଲସୋ ସମ୍ପଜାନୋ ପଟିସ୍ସତୋ , ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତାୱୁସୋ – ‘ଭିକ୍ଖୁ ପୋରାଣେ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେ ଅରିୟୱଂସେ ଠିତୋ’।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ସେନାସନେନ, ଇତରୀତରସେନାସନସନ୍ତୁଟ୍ଠିୟା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ, ନ ଚ

ସେନାସନହେତୁ ଅନେସନଂ ଅପ୍ପତିରୂପଂ ଆପଜ୍ଜତି; ଅଲଦ୍ଧା ଚ ସେନାସନଂ ନ ପରିତସ୍ସତି, ଲଦ୍ଧା ଚ ସେନାସନଂ ଅଗଧିତୋ ଅମୁଚ୍ଛିତୋ ଅନଜ୍ଝାପନ୍ନୋ ଆଦୀନୱଦସ୍ସାୱୀ ନିସ୍ସରଣପଞ୍ଞୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତି; ତାଯ ଚ ପନ ଇତରୀତରସେନାସନସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ନେୱତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି ନ ପରଂ ୱମ୍ଭେତି। ଯୋ ହି ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖୋ ଅନଲସୋ ସମ୍ପଜାନୋ ପଟିସ୍ସତୋ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତାୱୁସୋ – 'ଭିକ୍ଖୁ ପୋରାଣେ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେ ଅରିଯୱଂସେ ଠିତୋ'।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ପହାନାରାମୋ ହୋତି ପହାନରତୋ, ଭାୱନାରାମୋ ହୋତି ଭାୱନାରତୋ; ତାଯ ଚ ପନ ପହାନାରାମତାଯ ପହାନରତିଯା ଭାୱନାରାମତାଯ ଭାୱନାରତିଯା ନେୱତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି ନ ପରଂ ୱମ୍ଭେତି। ଯୋ ହି ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖୋ ଅନଲସୋ ସମ୍ପଜାନୋ ପଟିସ୍ସତୋ ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତାୱୁସୋ – 'ଭିକ୍ଖୁ ପୋରାଣେ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେ ଅରିଯୱଂସେ ଠିତୋ'।

୩୧୦। ''ଚତ୍ତାରି ପଧାନାନି। ସଂୱରପଧାନଂ ପହାନପଧାନଂ ଭାୱନାପଧାନଂ [ଭାୱନାପ୍ପଧାନଂ (ସ୍ୟା।)] ଅନୁରକ୍ଖଣାପଧାନଂ [ଅନୁରକ୍ଖନାପ୍ପଧାନଂ (ସ୍ୟା।)]। କତମଞ୍ଚାୱୁସୋ, ସଂୱରପଧାନଂ? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେଯ୍ୟୁଂ, ତସ୍ସ ସଂୱରାଯ ପଟିପଜ୍ଜତି, ରକ୍ଖତି ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା… ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା… ଜିୱ୍ହାଯ ରସଂ ସାଯିତ୍ୱା… କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେଯ୍ୟୁଂ, ତସ୍ସ ସଂୱରାଯ ପଟିପଜ୍ଜତି, ରକ୍ଖତି ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ମନିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତାୱୁସୋ, ସଂୱରପଧାନଂ।

''କତମଞ୍ଚାୱୁସୋ, ପହାନପଧାନଂ? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଉପ୍ପନ୍ନଂ କାମୱିତକ୍କଂ ନାଧିୱାସେତି ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରୋତି [ବ୍ୟନ୍ତୀ କରୋତି (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଅନଭାୱଂ ଗମେତି। ଉପ୍ପନ୍ନଂ ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କଂ…ପେ… ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱିହିଂସାୱିତକ୍କଂ… ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନେ ପାପକେ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ନାଧିୱାସେତି ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତାୱୁସୋ, ପହାନପଧାନଂ।

''କତମଞ୍ଚାୱୁସୋ , ଭାୱନାପଧାନଂ? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି ୱିୱେକନିସ୍ସିତଂ ୱିରାଗନିସ୍ସିତଂ ନିରୋଧନିସ୍ସିତଂ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗପରିଣାମିଂ। ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି… ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି… ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି… ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି… ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି… ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି ୱିୱେକନିସ୍ସିତଂ ୱିରାଗନିସ୍ସିତଂ ନିରୋଧନିସ୍ସିତଂ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗପରିଣାମିଂ। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତାୱୁସୋ, ଭାୱନାପଧାନଂ।

''କତମଞ୍ଚାୱୁସୋ, ଅନୁରକ୍ଖଣାପଧାନଂ? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଭଦ୍ରକଂ [ଭଦ୍ଦକଂ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ସମାଧିନିମିତ୍ତଂ ଅନୁରକ୍ଖତି – ଅଟ୍ଠିକସଞ୍ଞଂ, ପୁଳୱକସଞ୍ଞଂ [ପୁଳୱକସଞ୍ଞଂ (ସୀ। ପୀ।)], ୱିନୀଲକସଞ୍ଞଂ, ୱିଚ୍ଛିଦ୍ଦକସଞ୍ଞଂ, ଉଦ୍ଧୁମାତକସଞ୍ଞଂ। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତାୱୁସୋ, ଅନୁରକ୍ଖଣାପଧାନଂ।

''ଚତ୍ତାରି ଞାଣାନି – ଧମ୍ମେ ଞାଣଂ, ଅନ୍ୱଯେ ଞାଣଂ, ପରିଯେ [ପରିଚ୍ଚେ (ସୀ। କ।), ପରିଚ୍ଛେଦେ (ସ୍ୟା। ପୀ। କ।) ଟୀକା ଓଲୋକେତବ୍ବା] ଞାଣଂ, ସମ୍ମୁତିଯା ଞାଣଂ [ସମ୍ମତିଞାଣଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)]।

''ଅପରାନିପି ଚତ୍ତାରି ଞାଣାନି – ଦୁକ୍ଖେ ଞାଣଂ, ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯେ ଞାଣଂ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧେ ଞାଣଂ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିଯା ପଟିପଦାଯ ଞାଣଂ।

୩୧୧। ''ଚତ୍ତାରି ସୋତାପତ୍ତିଯଙ୍ଗାନି – ସପ୍ପୁରିସସଂସେୱୋ, ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ, ଯୋନିସୋମନସିକାରୋ, ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପତ୍ତି।

''ଚତ୍ତାରି ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ ଅଙ୍ଗାନି। ଇଧାୱୁସୋ, ଅରିଯସାୱକୋ ବୁଦ୍ଧେ ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି – 'ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ, ଭଗୱା'ତି। ଧମ୍ମେ ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି – 'ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଭଗୱତା ଧମ୍ମୋ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଅକାଲିକୋ ଏହିପସ୍ସିକୋ ଓପନେଯ୍ୟିକୋ [ଓପନଯିକୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ ୱିଞ୍ଞୂହୀ'ତି। ସଙ୍ଘେ ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି – 'ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ ଉଜୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ ଞାଯପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ ଯଦିଦଂ ଚତ୍ତାରି ପୁରିସଯୁଗାନି ଅଟ୍ଠ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲା, ଏସ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ ଆହୁନେଯ୍ୟୋ ପାହୁନେଯ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀଯୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା'ତି। ଅରିଯକନ୍ତେହି ସୀଲେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି ଅଖଣ୍ଡେହି ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦେହି ଅସବଲେହି ଅକମ୍ମାସେହି ଭୁଜିସ୍ସେହି ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥେହି ଅପରାମଟ୍ଠେହି ସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକେହି।

‘‘ଚତ୍ତାରି ସାମଞ୍ଞଫଲାନି – ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ, ସକଦାଗାମିଫଲଂ, ଅନାଗାମିଫଲଂ, ଅରହତ୍ତଫଲଂ।

‘‘ଚତସ୍ସୋ ଧାତୁୟୋ – ପଥୱୀଧାତୁ, ଆପୋଧାତୁ, ତେଜୋଧାତୁ, ୱାୟୋଧାତୁ।

‘‘ଚତ୍ତାରୋ ଆହାରା – କବଳୀକାରୋ ଆହାରୋ ଓଳାରିକୋ ୱା ସୁଖୁମୋ ୱା, ଫସ୍ସୋ ଦୁତିୟୋ, ମନୋସଞ୍ଚେତନା ତତିୟା, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଚତୁତ୍ଥଂ।

‘‘ଚତସ୍ସୋ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିୟୋ। ରୂପୂପାୟଂ ୱା, ଆୱୁସୋ, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ତିଟ୍ଠମାନଂ ତିଟ୍ଠତି ରୂପାରମ୍ମଣଂ [ରୂପାରମଣଂ (?)] ରୂପପ୍ପତିଟ୍ଠଂ ନନ୍ଦୂପସେଚନଂ ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜତି; ୱେଦନୂପାୟଂ ୱା ଆୱୁସୋ…ପେ… ସଞ୍ଞୂପାୟଂ ୱା, ଆୱୁସୋ…ପେ… ସଙ୍ଖାରୂପାୟଂ ୱା, ଆୱୁସୋ, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ତିଟ୍ଠମାନଂ ତିଟ୍ଠତି ସଙ୍ଖାରାରମ୍ମଣଂ ସଙ୍ଖାରପ୍ପତିଟ୍ଠଂ ନନ୍ଦୂପସେଚନଂ ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜତି।

‘‘ଚତ୍ତାରି ଅଗତିଗମନାନି – ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ଦୋସାଗତି ଗଚ୍ଛତି, ମୋହାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ଭୟାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘ଚତ୍ତାରୋ ତଣ୍ହୁପ୍ପାଦା – ଚୀୱରହେତୁ ୱା, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି; ପିଣ୍ଡପାତହେତୁ ୱା, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି; ସେନାସନହେତୁ ୱା, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି; ଇତିଭୱାଭୱହେତୁ ୱା, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

‘‘ଚତସ୍ସୋ ପଟିପଦା – ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା, ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା, ସୁଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା, ସୁଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା।

‘‘ଅପରାପି ଚତସ୍ସୋ ପଟିପଦା – ଅକ୍ଖମା ପଟିପଦା, ଖମା ପଟିପଦା, ଦମା ପଟିପଦା, ସମା ପଟିପଦା।

‘‘ଚତ୍ତାରି ଧମ୍ମପଦାନି – ଅନଭିଜ୍ଝା ଧମ୍ମପଦଂ, ଅବ୍ୟାପାଦୋ ଧମ୍ମପଦଂ, ସମ୍ମାସତି ଧମ୍ମପଦଂ, ସମ୍ମାସମାଧି ଧମ୍ମପଦଂ।

‘‘ଚତ୍ତାରି ଧମ୍ମସମାଦାନାନି – ଅତ୍ଥାୱୁସୋ, ଧମ୍ମସମାଦାନଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଦୁକ୍ଖଞ୍ଚେୱ ଆୟତିଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖୱିପାକଂ। ଅତ୍ଥାୱୁସୋ, ଧମ୍ମସମାଦାନଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଦୁକ୍ଖଂ ଆୟତିଂ ସୁଖୱିପାକଂ। ଅତ୍ଥାୱୁସୋ, ଧମ୍ମସମାଦାନଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନସୁଖଂ ଆୟତିଂ ଦୁକ୍ଖୱିପାକଂ। ଅତ୍ଥାୱୁସୋ, ଧମ୍ମସମାଦାନଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନସୁଖଞ୍ଚେୱ ଆୟତିଞ୍ଚ ସୁଖୱିପାକଂ।

‘‘ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧା – ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧୋ, ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧୋ, ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧୋ, ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧୋ।

‘‘ଚତ୍ତାରି ବଲାନି – ୱୀରିୟବଲଂ, ସତିବଲଂ, ସମାଧିବଲଂ, ପଞ୍ଞାବଲଂ।

‘‘ଚତ୍ତାରି ଅଧିଟ୍ଠାନାନି – ପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନଂ, ସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନଂ, ଚାଗାଧିଟ୍ଠାନଂ, ଉପସମାଧିଟ୍ଠାନଂ।

୩୧୨। ‘‘ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ହବ୍ୟାକରଣାନି –[ଚତ୍ତାରୋ ପଞ୍ହାବ୍ୟାକରଣା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଏକଂସବ୍ୟାକରଣୀୟୋ ପଞ୍ହୋ, ପଟିପୁଚ୍ଛାବ୍ୟାକରଣୀୟୋ ପଞ୍ହୋ, ୱିଭଜ୍ଜବ୍ୟାକରଣୀୟୋ ପଞ୍ହୋ, ଠପନୀୟୋ ପଞ୍ହୋ।

‘‘ଚତ୍ତାରି କମ୍ମାନି – ଅତ୍ଥାୱୁସୋ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହୱିପାକଂ; ଅତ୍ଥାୱୁସୋ, କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କୱିପାକଂ; ଅତ୍ଥାୱୁସୋ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କୱିପାକଂ; ଅତ୍ଥାୱୁସୋ, କମ୍ମଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କୱିପାକଂ କମ୍ମକ୍ଖୟାୟ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ଚତ୍ତାରୋ ସଚ୍ଛିକରଣୀୟା ଧମ୍ମା – ପୁବ୍ବେନିୱାସୋ ସତିୟା ସଚ୍ଛିକରଣୀୟୋ; ସତ୍ତାନଂ ଚୁତୂପପାତୋ ଚକ୍ଖୁନା ସଚ୍ଛିକରଣୀୟୋ; ଅଟ୍ଠ ୱିମୋକ୍ଖା କାୟେନ ସଚ୍ଛିକରଣୀୟା; ଆସୱାନଂ ଖୟୋ ପଞ୍ଞାୟ ସଚ୍ଛିକରଣୀୟୋ।

‘‘ଚତ୍ତାରୋ ଓଘା – କାମୋଘୋ, ଭୱୋଘୋ, ଦିଟ୍ଠୋଘୋ, ଅୱିଜ୍ଜୋଘୋ।

‘‘ଚତ୍ତାରୋ ୟୋଗା – କାମୟୋଗୋ, ଭୱୟୋଗୋ, ଦିଟ୍ଠିୟୋଗୋ, ଅୱିଜ୍ଜାୟୋଗୋ।

‘‘ଚତ୍ତାରୋ ୱିସଞ୍ଞୋଗା – କାମୟୋଗୱିସଞ୍ଞୋଗୋ, ଭୱୟୋଗୱିସଞ୍ଞୋଗୋ, ଦିଟ୍ଠିୟୋଗୱିସଞ୍ଞୋଗୋ, ଅୱିଜ୍ଜାୟୋଗୱିସଞ୍ଞୋଗୋ।

‘‘ଚତ୍ତାରୋ ଗନ୍ଥା – ଅଭିଜ୍ଝା କାଯଗନ୍ଥୋ, ବ୍ୟାପାଦୋ କାଯଗନ୍ଥୋ, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ କାଯଗନ୍ଥୋ, ଇଦଂସଚ୍ଚାଭିନିୱେସୋ କାଯଗନ୍ଥୋ।

‘‘ଚତ୍ତାରି ଉପାଦାନାନି – କାମୁପାଦାନଂ [କାମୂପାଦାନଂ (ସୀ। ପୀ।) ଏୱମିତରେସୁପି], ଦିଟ୍ଠୁପାଦାନଂ, ସୀଲବ୍ବତୁପାଦାନଂ, ଅତ୍ତୱାଦୁପାଦାନଂ।

‘‘ଚତସ୍ସୋ ୟୋନିୟୋ – ଅଣ୍ଡଜୟୋନି, ଜଲାବୁଜୟୋନି, ସଂସେଦଜୟୋନି, ଓପପାତିକୟୋନି।

‘‘ଚତସ୍ସୋ ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତିୟୋ। ଇଧାୱୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମତି, ଅସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ଠାତି, ଅସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହା ନିକ୍ଖମତି, ଅଯଂ ପଠମା ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତି। ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମତି, ଅସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ଠାତି, ଅସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହା ନିକ୍ଖମତି, ଅଯଂ ଦୁତିଯା ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତି। ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମତି, ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ଠାତି, ଅସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହା ନିକ୍ଖମତି, ଅଯଂ ତତିଯା ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତି। ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମତି, ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ଠାତି, ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହା ନିକ୍ଖମତି, ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥା ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତି।

‘‘ଚତ୍ତାରୋ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭା। ଅତ୍ଥାୱୁସୋ, ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭୋ, ୟସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭେ ଅତ୍ତସଞ୍ଚେତନାୟେୱ କମତି, ନୋ ପରସଞ୍ଚେତନା। ଅତ୍ଥାୱୁସୋ, ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭୋ, ୟସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭେ ପରସଞ୍ଚେତନାୟେୱ କମତି, ନୋ ଅତ୍ତସଞ୍ଚେତନା। ଅତ୍ଥାୱୁସୋ, ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭୋ, ୟସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭେ ଅତ୍ତସଞ୍ଚେତନା ଚେୱ କମତି ପରସଞ୍ଚେତନା ଚ। ଅତ୍ଥାୱୁସୋ, ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭୋ, ୟସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭେ ନେୱ ଅତ୍ତସଞ୍ଚେତନା କମତି, ନୋ ପରସଞ୍ଚେତନା।

୩୧୩। ‘‘ଚତସ୍ସୋ ଦକ୍ଖିଣାୱିସୁଦ୍ଧିୟୋ। ଅତ୍ଥାୱୁସୋ, ଦକ୍ଖିଣା ଦାଯକତୋ ୱିସୁଜ୍ଝତି ନୋ ପଟିଗ୍ଗାହକତୋ। ଅତ୍ଥାୱୁସୋ, ଦକ୍ଖିଣା ପଟିଗ୍ଗାହକତୋ ୱିସୁଜ୍ଝତି ନୋ ଦାଯକତୋ। ଅତ୍ଥାୱୁସୋ, ଦକ୍ଖିଣା ନେୱ ଦାଯକତୋ ୱିସୁଜ୍ଝତି ନୋ ପଟିଗ୍ଗାହକତୋ। ଅତ୍ଥାୱୁସୋ, ଦକ୍ଖିଣା ଦାଯକତୋ ଚେୱ ୱିସୁଜ୍ଝତି ପଟିଗ୍ଗାହକତୋ ଚ।

‘‘ଚତ୍ତାରି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂନି – ଦାନଂ, ପେୟ୍ୟୱଜ୍ଜଂ [ପିଯୱଜ୍ଜଂ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)], ଅତ୍ଥଚରିଯା, ସମାନତ୍ତତା।

‘‘ଚତ୍ତାରୋ ଅନରିଯୱୋହାରା – ମୁସାୱାଦୋ, ପିସୁଣାୱାଚା, ଫରୁସାୱାଚା, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୋ।

‘‘ଚତ୍ତାରୋ ଅରିଯୱୋହାରା – ମୁସାୱାଦା ୱେରମଣୀ [ୱେରମଣି (କ।)], ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ୱେରମଣୀ, ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ୱେରମଣୀ, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ୱେରମଣୀ।

‘‘ଅପରେପି ଚତ୍ତାରୋ ଅନରିଯୱୋହାରା – ଅଦିଟ୍ଠେ ଦିଟ୍ଠୱାଦିତା, ଅସ୍ସୁତେ ସୁତୱାଦିତା, ଅମୁତେ ମୁତୱାଦିତା, ଅୱିଞ୍ଞାତେ ୱିଞ୍ଞାତୱାଦିତା।

‘‘ଅପରେପି ଚତ୍ତାରୋ ଅରିଯୱୋହାରା – ଅଦିଟ୍ଠେ ଅଦିଟ୍ଠୱାଦିତା, ଅସ୍ସୁତେ ଅସ୍ସୁତୱାଦିତା, ଅମୁତେ ଅମୁତୱାଦିତା, ଅୱିଞ୍ଞାତେ ଅୱିଞ୍ଞାତୱାଦିତା।

‘‘ଅପରେପି ଚତ୍ତାରୋ ଅନରିଯୱୋହାରା – ଦିଟ୍ଠେ ଅଦିଟ୍ଠୱାଦିତା, ସୁତେ ଅସ୍ସୁତୱାଦିତା, ମୁତେ ଅମୁତୱାଦିତା, ୱିଞ୍ଞାତେ ଅୱିଞ୍ଞାତୱାଦିତା।

‘‘ଅପରେପି ଚତ୍ତାରୋ ଅରିଯୱୋହାରା – ଦିଟ୍ଠେ ଦିଟ୍ଠୱାଦିତା, ସୁତେ ସୁତୱାଦିତା, ମୁତେ ମୁତୱାଦିତା, ୱିଞ୍ଞାତେ ୱିଞ୍ଞାତୱାଦିତା।

୩୧୪। ‘‘ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା। ଇଧାୱୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ହୋତି ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁୟୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ। ଇଧାୱୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରନ୍ତପୋ ହୋତି ପରପରିତାପନାନୁୟୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ। ଇଧାୱୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଚ ହୋତି ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁୟୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ, ପରନ୍ତପୋ ଚ ପରପରିତାପନାନୁୟୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ। ଇଧାୱୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ହୋତି ନ ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁୟୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ ନ ପରନ୍ତପୋ ନ ପରପରିତାପନାନୁୟୋଗମନୁୟୁତ୍ତୋ। ସୋ ଅନତ୍ତନ୍ତପୋ ଅପରନ୍ତପୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତୀଭୂତୋ [ସୀତିଭୂତୋ (କ।)] ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତି।

‘‘ଅପରେପି ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା। ଇଧାୱୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ନୋ ପରହିତାଯ। ଇଧାୱୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ନୋ ଅତ୍ତହିତାଯ। ଇଧାୱୁସୋ , ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱ ଅତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ନୋ ପରହିତାଯ। ଇଧାୱୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତହିତାଯ ଚେୱ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ପରହିତାଯ ଚ।

‘‘ଅପରେପି ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା – ତମୋ ତମପରାଯନୋ, ତମୋ ଜୋତିପରାଯନୋ, ଜୋତି ତମପରାଯନୋ, ଜୋତି ଜୋତିପରାଯନୋ।

‘‘ଅପରେପି ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା – ସମଣମଚଲୋ, ସମଣପଦୁମୋ, ସମଣପୁଣ୍ଡରୀକୋ, ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋ।

‘‘ଇମେ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ସମ୍ମଦକ୍ଖାତା; ତତ୍ଥ ସବ୍ବେହେୱ ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବଂ… ପେ… ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ।

ପଠମଭାଣୱାରୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ପଞ୍ଚକଂ

୩୧୫। ‘‘ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ସମ୍ମଦକ୍ଖାତା। ତତ୍ଥ ସବ୍ବେହେୱ ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବଂ…ପେ… ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ। କତମେ ପଞ୍ଚ?

‘‘ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା। ରୂପକ୍ଖନ୍ଧୋ ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧୋ ସଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧୋ ସଙ୍ଖାରକ୍ଖନ୍ଧୋ ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧୋ।

‘‘ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା। ରୂପୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧୋ [ରୂପୂପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।) ଏୱମିତରେସୁପି] ୱେଦନୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧୋ ସଞ୍ଞୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧୋ ସଙ୍ଖାରୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧୋ ୱିଞ୍ଞାଣୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧୋ।

‘‘ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା। ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ରୂପା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିଯରୂପା କାମୂପସଞ୍ହିତା ରଜନୀଯା , ସୋତୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ସଦ୍ଦା… ଘାନୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ଗନ୍ଧା… ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ରସା… କାଯୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିଯରୂପା କାମୂପସଞ୍ହିତା ରଜନୀଯା।

‘‘ପଞ୍ଚ ଗତିଯୋ – ନିରଯୋ, ତିରଚ୍ଛାନଯୋନି, ପେତ୍ତିୱିସଯୋ, ମନୁସ୍ସା, ଦେୱା।

‘‘ପଞ୍ଚ ମଚ୍ଛରିଯାନି – ଆୱାସମଚ୍ଛରିଯଂ, କୁଲମଚ୍ଛରିଯଂ, ଲାଭମଚ୍ଛରିଯଂ, ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରିଯଂ, ଧମ୍ମମଚ୍ଛରିଯଂ।

‘‘ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣାନି – କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣଂ, ବ୍ୟାପାଦନୀୱରଣଂ, ଥିନମିଦ୍ଧନୀୱରଣଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚନୀୱରଣଂ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୀୱରଣଂ।

‘‘ପଞ୍ଚ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି – ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି, ୱିଚିକିଚ୍ଛା, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ, କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ, ବ୍ୟାପାଦୋ।

‘‘ପଞ୍ଚ ଉଦ୍ଧମ୍ଭାଗିଯାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି – ରୂପରାଗୋ, ଅରୂପରାଗୋ, ମାନୋ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ, ଅୱିଜ୍ଜା।

‘‘ପଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦାନି – ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣୀ, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ୱେରମଣୀ, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ୱେରମଣୀ, ମୁସାୱାଦା ୱେରମଣୀ, ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ୱେରମଣୀ।

୩୧୬। ‘‘ପଞ୍ଚ ଅଭବ୍ବଟ୍ଠାନାନି। ଅଭବ୍ବୋ, ଆୱୁସୋ, ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ପାଣଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତୁଂ। ଅଭବ୍ବୋ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଦିନ୍ନଂ ଥେଯ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିଯିତୁଂ [ଆଦାତୁଂ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]। ଅଭବ୍ବୋ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱିତୁଂ। ଅଭବ୍ବୋ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ସମ୍ପଜାନମୁସା ଭାସିତୁଂ। ଅଭବ୍ବୋ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ନିଧିକାରକଂ କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ, ସେଯ୍ୟଥାପି ପୁବ୍ବେ ଆଗାରିକଭୂତୋ।

‘‘ପଞ୍ଚ ବ୍ୟସନାନି – ଞାତିବ୍ୟସନଂ, ଭୋଗବ୍ୟସନଂ, ରୋଗବ୍ୟସନଂ, ସୀଲବ୍ୟସନଂ, ଦିଟ୍ଠିବ୍ୟସନଂ। ନାୱୁସୋ, ସତ୍ତା ଞାତିବ୍ୟସନହେତୁ ୱା

ଭୋଗବ୍ୟସନହେତୁ ୱା ରୋଗବ୍ୟସନହେତୁ ୱା କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତି। ସୀଲବ୍ୟସନହେତୁ ୱା, ଆୱୁସୋ, ସତ୍ତା ଦିଟ୍ଠିବ୍ୟସନହେତୁ ୱା କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତି।

''ପଞ୍ଚ ସମ୍ପଦା – ଞାତିସମ୍ପଦା, ଭୋଗସମ୍ପଦା, ଆରୋଗ୍ୟସମ୍ପଦା, ସୀଲସମ୍ପଦା, ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଦା। ନାୱୁସୋ, ସତ୍ତା ଞାତିସମ୍ପଦାହେତୁ ୱା ଭୋଗସମ୍ପଦାହେତୁ ୱା ଆରୋଗ୍ୟସମ୍ପଦାହେତୁ ୱା କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତି। ସୀଲସମ୍ପଦାହେତୁ ୱା, ଆୱୁସୋ, ସତ୍ତା ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଦାହେତୁ ୱା କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତି।

''ପଞ୍ଚ ଆଦୀନୱା ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲୱିପତ୍ତିୟା। ଇଧାୱୁସୋ , ଦୁସ୍ସୀଲୋ ସୀଲୱିପନ୍ନୋ ପମାଦାଧିକରଣଂ ମହତିଂ ଭୋଗଜାନିଂ ନିଗଚ୍ଛତି, ଅୟଂ ପଠମୋ ଆଦୀନୱୋ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲୱିପତ୍ତିୟା। ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲୱିପନ୍ନସ୍ସ ପାପକୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ଅୟଂ ଦୁତିୟୋ ଆଦୀନୱୋ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲୱିପତ୍ତିୟା। ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ସୀଲୱିପନ୍ନୋ ୟଞ୍ଞଦେୱ ପରିସଂ ଉପସଙ୍କମତି ୟଦି ଖତ୍ତିୟପରିସଂ ୟଦି ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସଂ ୟଦି ଗହପତିପରିସଂ ୟଦି ସମଣପରିସଂ, ଅୱିସାରଦୋ ଉପସଙ୍କମତି ମଙ୍କୁଭୂତୋ, ଅୟଂ ତତିୟୋ ଆଦୀନୱୋ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲୱିପତ୍ତିୟା। ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ସୀଲୱିପନ୍ନୋ ସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଂ କରୋତି, ଅୟଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ଆଦୀନୱୋ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲୱିପତ୍ତିୟା। ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ସୀଲୱିପନ୍ନୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପଜ୍ଜତି, ଅୟଂ ପଞ୍ଚମୋ ଆଦୀନୱୋ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସୀଲୱିପତ୍ତିୟା।

''ପଞ୍ଚ ଆନିସଂସା ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାୟ। ଇଧାୱୁସୋ, ସୀଲୱା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଅପ୍ପମାଦାଧିକରଣଂ ମହନ୍ତଂ ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି, ଅୟଂ ପଠମୋ ଆନିସଂସୋ ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାୟ। ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ଅୟଂ ଦୁତିୟୋ ଆନିସଂସୋ ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାୟ। ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ସୀଲୱା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ୟଞ୍ଞଦେୱ ପରିସଂ ଉପସଙ୍କମତି ୟଦି ଖତ୍ତିୟପରିସଂ ୟଦି ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସଂ ୟଦି ଗହପତିପରିସଂ ୟଦି ସମଣପରିସଂ, ୱିସାରଦୋ ଉପସଙ୍କମତି ଅମଙ୍କୁଭୂତୋ, ଅୟଂ ତତିୟୋ ଆନିସଂସୋ ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାୟ। ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ସୀଲୱା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଂ କରୋତି, ଅୟଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ଆନିସଂସୋ ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାୟ। ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ସୀଲୱା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି, ଅୟଂ ପଞ୍ଚମୋ ଆନିସଂସୋ ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାୟ।

''ଚୋଦକେନ , ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ପରଂ ଚୋଦେତୁକାମେନ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ପରୋ ଚୋଦେତବ୍ବୋ। କାଲେନ ୱକ୍ଖାମି ନୋ ଅକାଲେନ, ଭୂତେନ ୱକ୍ଖାମି ନୋ ଅଭୂତେନ, ସଣ୍ହେନ ୱକ୍ଖାମି ନୋ ଫରୁସେନ, ଅତ୍ଥସଂହିତେନ ୱକ୍ଖାମି ନୋ ଅନତ୍ଥସଂହିତେନ, ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନ [ମେତ୍ତାଚିତ୍ତେନ (କତ୍ଥଚି)] ୱକ୍ଖାମି ନୋ ଦୋସନ୍ତରେନାତି। ଚୋଦକେନ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ପରଂ ଚୋଦେତୁକାମେନ ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ପରୋ ଚୋଦେତବ୍ବୋ।

୩୧୭। ''ପଞ୍ଚ ପଧାନିୟଙ୍ଗାନି। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସଦ୍ଦହତି ତଥାଗତସ୍ସ ବୋଧିଂ – 'ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ, ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା'ତି। ଅପ୍ପାବାଧୋ ହୋତି ଅପ୍ପାତଙ୍କୋ, ସମୱେପାକିନିୟା ଗହଣିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ ନାତିସୀତାୟ ନାଚ୍ଚୁଣ୍ହାୟ ମଜ୍ଝିମାୟ ପଧାନକ୍ଖମାୟ। ଅସଠୋ ହୋତି ଅମାୟାୱୀ, ୟଥାଭୂତଂ ଅତ୍ତାନଂ ଆୱିକତ୍ତା ସତ୍ଥରି ୱା ୱିଞ୍ଞୂସୁ ୱା ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ। ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ୱିହରତି ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାୟ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପସମ୍ପଦାୟ ଥାମୱା ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ପଞ୍ଞୱା ହୋତି ଉଦୟତ୍ଥଗାମିନିୟା ପଞ୍ଞାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରିୟାୟ ନିବ୍ବେଧିକାୟ ସମ୍ମାଦୁକ୍ଖକ୍ଖୟଗାମିନିୟା।

୩୧୮। ''ପଞ୍ଚ ସୁଦ୍ଧାୱାସା – ଅୱିହା, ଅତପ୍ପା, ସୁଦସ୍ସା, ସୁଦସ୍ସୀ, ଅକନିଟ୍ଠା।

''ପଞ୍ଚ ଅନାଗାମିନୋ – ଅନ୍ତରାପରିନିବ୍ବାୟୀ, ଉପହଚ୍ଚପରିନିବ୍ବାୟୀ, ଅସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାୟୀ, ସସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାୟୀ, ଉଦ୍ଧଂସୋତୋଅକନିଟ୍ଠଗାମୀ।

୩୧୯। ''ପଞ୍ଚ ଚେତୋଖିଲା। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି କଙ୍ଖତି ୱିଚିକିଚ୍ଛତି ନାଧିମୁଚ୍ଚତି ନ ସମ୍ପସୀଦତି। ୟୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି କଙ୍ଖତି ୱିଚିକିଚ୍ଛତି ନାଧିମୁଚ୍ଚତି ନ ସମ୍ପସୀଦତି, ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ନମତି ଆତପ୍ପାୟ ଅନୁୟୋଗାୟ ସାତଚ୍ଚାୟ ପଧାନାୟ, ୟସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ନମତି ଆତପ୍ପାୟ ଅନୁୟୋଗାୟ ସାତଚ୍ଚାୟ ପଧାନାୟ, ଅୟଂ ପଠମୋ ଚେତୋଖିଲୋ। ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମେ କଙ୍ଖତି ୱିଚିକିଚ୍ଛତି…ପେ… ସଙ୍ଘେ

କଙ୍ଖତି ୱିଚିକିଚ୍ଛତି… ସିକ୍ଖାଯ କଙ୍ଖତି ୱିଚିକିଚ୍ଛତି… ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ କୁପିତୋ ହୋତି ଅନତ୍ତମନୋ ଆହତଚିତ୍ତୋ ଖିଲଜାତୋ। ଯୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ କୁପିତୋ ହୋତି ଅନତ୍ତମନୋ ଆହତଚିତ୍ତୋ ଖିଲଜାତୋ, ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ନମତି ଆତପ୍ପାଯ ଅନୁଯୋଗାଯ ସାତଚ୍ଚାଯ ପଧାନାଯ, ଯସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ନମତି ଆତପ୍ପାଯ ଅନୁଯୋଗାଯ ସାତଚ୍ଚାଯ ପଧାନାଯ, ଅଯଂ ପଞ୍ଚମୋ ଚେତୋଖିଲୋ।

୩୨୦। ‘‘ପଞ୍ଚ ଚେତସୋୱିନିବନ୍ଧା। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ କାମେସୁ ଅୱୀତରାଗୋ ହୋତି ଅୱିଗତଚ୍ଛନ୍ଦୋ ଅୱିଗତପେମୋ ଅୱିଗତପିପାସୋ ଅୱିଗତପରିଳାହୋ ଅୱିଗତତଣ୍ହୋ। ଯୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ କାମେସୁ ଅୱୀତରାଗୋ ହୋତି ଅୱିଗତଚ୍ଛନ୍ଦୋ ଅୱିଗତପେମୋ ଅୱିଗତପିପାସୋ ଅୱିଗତପରିଳାହୋ ଅୱିଗତତଣ୍ହୋ, ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ନମତି ଆତପ୍ପାଯ ଅନୁଯୋଗାଯ ସାତଚ୍ଚାଯ ପଧାନାଯ। ଯସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ନମତି ଆତପ୍ପାଯ ଅନୁଯୋଗାଯ ସାତଚ୍ଚାଯ ପଧାନାଯ। ଅଯଂ ପଠମୋ ଚେତସୋ ୱିନିବନ୍ଧୋ। ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ କାଯେ ଅୱୀତରାଗୋ ହୋତି…ପେ… ରୂପେ ଅୱୀତରାଗୋ ହୋତି…ପେ… ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଉଦରାୱଦେହକଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସେଯ୍ୟସୁଖଂ ପସ୍ସସୁଖଂ ମିଦ୍ଧସୁଖଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରତି…ପେ… ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଦେୱନିକାଯଂ ପଣିଧାଯ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରତି – ‘ଇମିନାହଂ ସୀଲେନ ୱା ୱତେନ ୱା ତପେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେନ ୱା ଦେୱୋ ୱା ଭୱିସ୍ସାମି ଦେୱଞ୍ଞତରୋ ୱା’ତି। ଯୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଦେୱନିକାଯଂ ପଣିଧାଯ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରତି – ‘ଇମିନାହଂ ସୀଲେନ ୱା ୱତେନ ୱା ତପେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେନ ୱା ଦେୱୋ ୱା ଭୱିସ୍ସାମି ଦେୱଞ୍ଞତରୋ ୱା’ତି, ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ନମତି ଆତପ୍ପାଯ ଅନୁଯୋଗାଯ ସାତଚ୍ଚାଯ ପଧାନାଯ। ଯସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ନମତି ଆତପ୍ପାଯ ଅନୁଯୋଗାଯ ସାତଚ୍ଚାଯ ପଧାନାଯ। ଅଯଂ ପଞ୍ଚମୋ ଚେତସୋ ୱିନିବନ୍ଧୋ।

‘‘ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି – ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସୋତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଘାନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଜିୱ୍ହିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, କାଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ।

‘‘ଅପରାନିପି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି – ସୁଖିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଦୁକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଦୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଉପେକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯଂ।

‘‘ଅପରାନିପି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି – ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ।

୩୨୧। ‘‘ପଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣିଯା[ନିସ୍ସାରଣୀଯା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।) ଟୀକା ଓଲୋକେତବ୍ବା]ଧାତୁଯୋ। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ କାମେ ମନସିକରୋତୋ କାମେସୁ ଚିତ୍ତଂ ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ନ ପସୀଦତି ନ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ନ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ମନସିକରୋତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ପସୀଦତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ୱିମୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ସୁଗତଂ ସୁଭାୱିତଂ ସୁୱୁଟ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ ୱିସଂଯୁତ୍ତଂ କାମେହି। ଯେ ଚ କାମପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଆସୱା ୱିଘାତା ପରିଳାହା [ୱିଘାତପରିଳାହା (ସ୍ୟା। କଂ।)], ମୁତ୍ତୋ ସୋ ତେହି, ନ ସୋ ତଂ ୱେଦନଂ ୱେଦେତି। ଇଦମକ୍ଖାତଂ କାମାନଂ ନିସ୍ସରଣଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ବ୍ୟାପାଦଂ ମନସିକରୋତୋ ବ୍ୟାପାଦେ ଚିତ୍ତଂ ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ନ ପସୀଦତି ନ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ନ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ଅବ୍ୟାପାଦଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ମନସିକରୋତୋ ଅବ୍ୟାପାଦେ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ପସୀଦତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ୱିମୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ସୁଗତଂ ସୁଭାୱିତଂ ସୁୱୁଟ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ ୱିସଂଯୁତ୍ତଂ ବ୍ୟାପାଦେନ। ଯେ ଚ ବ୍ୟାପାଦପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଆସୱା ୱିଘାତା ପରିଳାହା, ମୁତ୍ତୋ ସୋ ତେହି, ନ ସୋ ତଂ ୱେଦନଂ ୱେଦେତି। ଇଦମକ୍ଖାତଂ ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିହେସଂ ମନସିକରୋତୋ ୱିହେସାଯ ଚିତ୍ତଂ ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ନ ପସୀଦତି ନ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ନ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ଅୱିହେସଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ମନସିକରୋତୋ ଅୱିହେସାଯ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ପସୀଦତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ୱିମୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ସୁଗତଂ ସୁଭାୱିତଂ ସୁୱୁଟ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ ୱିସଂଯୁତ୍ତଂ ୱିହେସାଯ। ଯେ ଚ ୱିହେସାପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଆସୱା ୱିଘାତା ପରିଳାହା, ମୁତ୍ତୋ ସୋ ତେହି, ନ ସୋ ତଂ ୱେଦନଂ ୱେଦେତି। ଇଦମକ୍ଖାତଂ ୱିହେସାଯ ନିସ୍ସରଣଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ରୂପେ ମନସିକରୋତୋ ରୂପେସୁ ଚିତ୍ତଂ ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ନ ପସୀଦତି ନ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ନ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ଅରୂପଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ମନସିକରୋତୋ ଅରୂପେ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ପସୀଦତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ୱିମୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ସୁଗତଂ ସୁଭାୱିତଂ ସୁୱୁଟ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ ୱିସଂଯୁତ୍ତଂ ରୂପେହି। ଯେ ଚ ରୂପପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଆସୱା ୱିଘାତା ପରିଳାହା, ମୁତ୍ତୋ ସୋ ତେହି, ନ ସୋ ତଂ ୱେଦନଂ ୱେଦେତି। ଇଦମକ୍ଖାତଂ ରୂପାନଂ ନିସ୍ସରଣଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ସକ୍କାଯଂ ମନସିକରୋତୋ ସକ୍କାଯେ ଚିତ୍ତଂ ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ନ ପସୀଦତି ନ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ନ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ସକ୍କାଯନିରୋଧଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ମନସିକରୋତୋ ସକ୍କାଯନିରୋଧେ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ପସୀଦତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ୱିମୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ସୁଗତଂ ସୁଭାୱିତଂ ସୁୱୁଟ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ ୱିସଂଯୁତ୍ତଂ ସକ୍କାଯେନ। ଯେ ଚ ସକ୍କାଯପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଆସୱା ୱିଘାତା ପରିଳାହା, ମୁତ୍ତୋ ସୋ ତେହି, ନ ସୋ ତଂ ୱେଦନଂ ୱେଦେତି।

ଇଦମକ୍ଖାତଂ ସକ୍କାଯସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ।

୩୨୨। ‘‘ପଞ୍ଚ ୱିମୁତ୍ତାଯତନାନି। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ସତ୍ଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଅଞ୍ଞତରୋ ୱା ଗରୁଟ୍ଠାନିଯୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ। ଯଥା ଯଥା, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ସତ୍ଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଅଞ୍ଞତରୋ ୱା ଗରୁଟ୍ଠାନିଯୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ । ତଥା ତଥା ସୋ ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଅତ୍ଥପଟିସଂୱେଦୀ ଚ ହୋତି ଧମ୍ମପଟିସଂୱେଦୀ ଚ। ତସ୍ସ ଅତ୍ଥପଟିସଂୱେଦିନୋ ଧମ୍ମପଟିସଂୱେଦିନୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି, ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାଯତି, ପୀତିମନସ୍ସ କାଯୋ ପସ୍ସମ୍ଭତି, ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯୋ ସୁଖଂ ୱେଦେତି, ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି। ଇଦଂ ପଠମଂ ୱିମୁତ୍ତାଯତନଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ନ ହେୱ ଖୋ ସତ୍ଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଅଞ୍ଞତରୋ ୱା ଗରୁଟ୍ଠାନିଯୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ଅପି ଚ ଖୋ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ପରେସଂ ଦେସେତି…ପେ… ଅପି ଚ ଖୋ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋତି… ପେ… ଅପି ଚ ଖୋ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଚେତସା ଅନୁୱିତକ୍କେତି ଅନୁୱିଚାରେତି ମନସାନୁପେକ୍ଖତି…ପେ… ଅପି ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରଂ ସମାଧିନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ ହୋତି ସୁମନସିକତଂ ସୂପଧାରିତଂ ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ପଞ୍ଞାଯ। ଯଥା ଯଥା, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ସମାଧିନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ ହୋତି ସୁମନସିକତଂ ସୂପଧାରିତଂ ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ପଞ୍ଞାଯ ତଥା ତଥା ସୋ ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଅତ୍ଥପଟିସଂୱେଦୀ ଚ ହୋତି ଧମ୍ମପଟିସଂୱେଦୀ ଚ। ତସ୍ସ ଅତ୍ଥପଟିସଂୱେଦିନୋ ଧମ୍ମପଟିସଂୱେଦିନୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି, ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାଯତି, ପୀତିମନସ୍ସ କାଯୋ ପସ୍ସମ୍ଭତି, ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯୋ ସୁଖଂ ୱେଦେତି , ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି। ଇଦଂ ପଞ୍ଚମଂ ୱିମୁତ୍ତାଯତନଂ।

‘‘ପଞ୍ଚ ୱିମୁତ୍ତିପରିପାଚନୀଯା ସଞ୍ଞା – ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା, ଅନିଚ୍ଚେ ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞା, ଦୁକ୍ଖେ ଅନତ୍ତସଞ୍ଞା, ପହାନସଞ୍ଞା, ୱିରାଗସଞ୍ଞା।

‘‘ଇମେ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ସମ୍ମଦକ୍ଖାତା; ତତ୍ଥ ସବ୍ବେହେୱ ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବଂ… ପେ… ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ [ସଙ୍ଗିତିଯପଞ୍ଚକଂ ନିଟ୍ଠିତଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)]।

ଛକ୍କଂ

୩୨୩। ‘‘ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଛ ଧମ୍ମା ସମ୍ମଦକ୍ଖାତା; ତତ୍ଥ ସବ୍ବେହେୱ ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବଂ… ପେ… ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ। କତମେ ଛ?

‘‘ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନିଆଯତନାନି – ଚକ୍ଖାଯତନଂ, ସୋତାଯତନଂ, ଘାନାଯତନଂ, ଜିୱ୍ହାଯତନଂ, କାଯାଯତନଂ, ମନାଯତନଂ।

‘‘ଛ ବାହିରାନି ଆଯତନାନି – ରୂପାଯତନଂ, ସଦ୍ଦାଯତନଂ, ଗନ୍ଧାଯତନଂ, ରସାଯତନଂ, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାଯତନଂ, ଧମ୍ମାଯତନଂ।

‘‘ଛ ୱିଞ୍ଞାଣକାଯା – ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ, ସୋତୱିଞ୍ଞାଣଂ, ଘାନୱିଞ୍ଞାଣଂ, ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞାଣଂ, କାଯୱିଞ୍ଞାଣଂ, ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ।

‘‘ଛ ଫସ୍ସକାଯା – ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୋ, ସୋତସମ୍ଫସ୍ସୋ, ଘାନସମ୍ଫସ୍ସୋ, ଜିୱ୍ହାସମ୍ଫସ୍ସୋ, କାଯସମ୍ଫସ୍ସୋ, ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୋ।

‘‘ଛ ୱେଦନାକାଯା – ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସଜା ୱେଦନା, ସୋତସମ୍ଫସ୍ସଜା ୱେଦନା, ଘାନସମ୍ଫସ୍ସଜା ୱେଦନା, ଜିୱ୍ହାସମ୍ଫସ୍ସଜା ୱେଦନା, କାଯସମ୍ଫସ୍ସଜା ୱେଦନା, ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜା ୱେଦନା।

‘‘ଛ ସଞ୍ଞାକାଯା – ରୂପସଞ୍ଞା, ସଦ୍ଦସଞ୍ଞା, ଗନ୍ଧସଞ୍ଞା, ରସସଞ୍ଞା, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବସଞ୍ଞା, ଧମ୍ମସଞ୍ଞା।

‘‘ଛ ସଞ୍ଚେତନାକାଯା – ରୂପସଞ୍ଚେତନା, ସଦ୍ଦସଞ୍ଚେତନା, ଗନ୍ଧସଞ୍ଚେତନା, ରସସଞ୍ଚେତନା, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବସଞ୍ଚେତନା, ଧମ୍ମସଞ୍ଚେତନା।

‘‘ଛ ତଣ୍ହାକାଯା – ରୂପତଣ୍ହା, ସଦ୍ଦତଣ୍ହା, ଗନ୍ଧତଣ୍ହା, ରସତଣ୍ହା, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବତଣ୍ହା, ଧମ୍ମତଣ୍ହା।

୩୨୪। ‘‘ଛ ଅଗାରୱା। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ ୱିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ; ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱୋ ୱିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ; ସଙ୍ଘେ ଅଗାରୱୋ ୱିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ; ସିକ୍ଖାଯ ଅଗାରୱୋ ୱିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ; ଅପ୍ପମାଦେ ଅଗାରୱୋ ୱିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ; ପଟିସନ୍ଥାରେ [ପଟିସନ୍ଧାରେ (କ।)]

ଅଗାରଵୋ ୱିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ।

‘‘ଛ ଗାରଵା। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ସଗାରଵୋ ୱିହରତି ସପ୍ପତିସ୍ସୋ; ଧମ୍ମେ ସଗାରଵୋ ୱିହରତି ସପ୍ପତିସ୍ସୋ; ସଙ୍ଘେ ସଗାରଵୋ ୱିହରତି ସପ୍ପତିସ୍ସୋ; ସିକ୍ଖାଯ ସଗାରଵୋ ୱିହରତି ସପ୍ପତିସ୍ସୋ; ଅପ୍ପମାଦେ ସଗାରଵୋ ୱିହରତି ସପ୍ପତିସ୍ସୋ; ପଟିସନ୍ଥାରେ ସଗାରଵୋ ୱିହରତି ସପ୍ପତିସ୍ସୋ।

‘‘ଛ ସୋମନସ୍ସୂପୱିଚାରା। ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ସୋମନସ୍ସଟ୍ଠାନିଯଂ ରୂପଂ ଉପୱିଚରତି; ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା… ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା… ଜିୱ୍ହାଯ ରସଂ ସାଯିତ୍ୱା… କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା। ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ସୋମନସ୍ସଟ୍ଠାନିଯଂ ଧମ୍ମଂ ଉପୱିଚରତି।

‘‘ଛ ଦୋମନସ୍ସୂପୱିଚାରା। ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ଦୋମନସ୍ସଟ୍ଠାନିଯଂ ରୂପଂ ଉପୱିଚରତି…ପେ… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ଦୋମନସ୍ସଟ୍ଠାନିଯଂ ଧମ୍ମଂ ଉପୱିଚରତି।

‘‘ଛ ଉପେକ୍ଖୂପୱିଚାରା। ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ଉପେକ୍ଖାଟ୍ଠାନିଯଂ [ଉପେକ୍ଖାଠାନିଯଂ (କ।)] ରୂପଂ ଉପୱିଚରତି…ପେ… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ଉପେକ୍ଖାଟ୍ଠାନିଯଂ ଧମ୍ମଂ ଉପୱିଚରତି।

‘‘ଛ ସାରଣୀଯା ଧମ୍ମା। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ମେତ୍ତଂ କାଯକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଆୱି [ଆୱୀ (କ। ସୀ। ପୀ। କ।)] ଚେୱ ରହୋ ଚ। ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ସାରଣୀଯୋ ପିଯକରଣୋ ଗରୁକରଣୋ ସଙ୍ଗହାଯ ଅୱିୱାଦାଯ ସାମଗ୍ଗିଯା ଏକୀଭାୱାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ମେତ୍ତଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଆୱି ଚେୱ ରହୋ ଚ। ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ସାରଣୀଯୋ…ପେ… ଏକୀଭାୱାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ମେତ୍ତଂ ମନୋକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଆୱି ଚେୱ ରହୋ ଚ। ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ସାରଣୀଯୋ…ପେ… ଏକୀଭାୱାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଯେ ତେ ଲାଭା ଧମ୍ମିକା ଧମ୍ମଲଦ୍ଧା ଅନ୍ତମସୋ ପତ୍ତପରିଯାପନ୍ନମତ୍ତମ୍ପି, ତଥାରୂପେହି ଲାଭେହି ଅପ୍ପଟିୱିଭତ୍ତଭୋଗୀ ହୋତି ସୀଲୱନ୍ତେହି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ସାଧାରଣଭୋଗୀ। ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ସାରଣୀଯୋ…ପେ… ଏକୀଭାୱାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଯାନି ତାନି ସୀଲାନି ଅଖଣ୍ଡାନି ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦାନି ଅସବଲାନି ଅକମ୍ମାସାନି ଭୁଜିସ୍ସାନି ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥାନି ଅପରାମଟ୍ଠାନି ସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକାନି, ତଥାରୂପେସୁ ସୀଲେସୁ ସୀଲସାମଞ୍ଞଗତୋ ୱିହରତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ଆୱି ଚେୱ ରହୋ ଚ। ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ସାରଣୀଯୋ…ପେ… ଏକୀଭାୱାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଯାଯଂ ଦିଟ୍ଠି ଅରିଯା ନିଯ୍ୟାନିକା ନିଯ୍ୟାତି ତକ୍କରସ୍ସ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯାଯ, ତଥାରୂପାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଦିଟ୍ଠିସାମଞ୍ଞଗତୋ ୱିହରତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ଆୱି ଚେୱ ରହୋ ଚ। ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ସାରଣୀଯୋ ପିଯକରଣୋ ଗରୁକରଣୋ ସଙ୍ଗହାଯ ଅୱିୱାଦାଯ ସାମଗ୍ଗିଯା ଏକୀଭାୱାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

୩୨୫। ଛ ୱିୱାଦମୂଲାନି। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ କୋଧନୋ ହୋତି ଉପନାହୀ। ଯୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ କୋଧନୋ ହୋତି ଉପନାହୀ, ସୋ ସତ୍ଥରିପି ଅଗାରଵୋ ୱିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ଧମ୍ମେପି ଅଗାରଵୋ ୱିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ସଙ୍ଘେପି ଅଗାରଵୋ ୱିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ସିକ୍ଖାଯପି ନ ପରିପୂରକାରୀ [ପରିପୂରୀକାରୀ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ହୋତି। ଯୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଅଗାରଵୋ ୱିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ଧମ୍ମେ ଅଗାରଵୋ ୱିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ସଙ୍ଘେ ଅଗାରଵୋ ୱିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ସିକ୍ଖାଯ ନ ପରିପୂରକାରୀ, ସୋ ସଙ୍ଘେ ୱିୱାଦଂ ଜନେତି। ଯୋ ହୋତି ୱିୱାଦୋ ବହୁଜନଅହିତାଯ ବହୁଜନଅସୁଖାଯ ଅନତ୍ଥାଯ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ। ଏୱରୂପଂ ଚେ ତୁମ୍ହେ, ଆୱୁସୋ, ୱିୱାଦମୂଲଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ସମନୁପସ୍ସେଯ୍ୟାଥ। ତତ୍ର ତୁମ୍ହେ, ଆୱୁସୋ, ତସ୍ସେୱ ପାପକସ୍ସ ୱିୱାଦମୂଲସ୍ସ ପହାନାଯ ୱାଯମେଯ୍ୟାଥ। ଏୱରୂପଂ ଚେ ତୁମ୍ହେ, ଆୱୁସୋ, ୱିୱାଦମୂଲଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ନ ସମନୁପସ୍ସେଯ୍ୟାଥ। ତତ୍ର ତୁମ୍ହେ, ଆୱୁସୋ, ତସ୍ସେୱ ପାପକସ୍ସ ୱିୱାଦମୂଲସ୍ସ ଆଯତିଂ ଅନୱସ୍ସୱାଯ ପଟିପଜ୍ଜେଯ୍ୟାଥ। ଏୱମେତସ୍ସ ପାପକସ୍ସ ୱିୱାଦମୂଲସ୍ସ ପହାନଂ ହୋତି। ଏୱମେତସ୍ସ ପାପକସ୍ସ ୱିୱାଦମୂଲସ୍ସ ଆଯତିଂ ଅନୱସ୍ସୱୋ ହୋତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ମକ୍ଖୀ ହୋତି ପଳାସୀ…ପେ… ଇସ୍ସୁକୀ ହୋତି ମଚ୍ଛରୀ…ପେ… ସଠୋ ହୋତି ମାଯାୱୀ… ପାପିଚ୍ଛୋ ହୋତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠୀ… ସନ୍ଦିଟ୍ଠିପରାମାସୀ ହୋତି ଆଧାନଗ୍ଗାହୀ ଦୁପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୀ…ପେ… ଯୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିପରାମାସୀ ହୋତି ଆଧାନଗ୍ଗାହୀ ଦୁପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୀ, ସୋ ସତ୍ଥରିପି ଅଗାରୱୋ ୱିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ଧମ୍ମେପି ଅଗାରୱୋ ୱିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ସଙ୍ଘେପି ଅଗାରୱୋ ୱିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ସିକ୍ଖାଯପି ନ ପରିପୂରକାରୀ ହୋତି। ଯୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ ୱିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱୋ ୱିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ, ସଙ୍ଘେ ଅଗାରୱୋ ୱିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ , ସିକ୍ଖାଯ ନ ପରିପୂରକାରୀ, ସୋ ସଙ୍ଘେ ୱିୱାଦଂ ଜନେତି। ଯୋ ହୋତି ୱିୱାଦୋ ବହୁଜନଅହିତାଯ ବହୁଜନଅସୁଖାଯ ଅନତ୍ଥାଯ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ। ଏୱରୂପଂ ଚେ ତୁମ୍ହେ, ଆୱୁସୋ, ୱିୱାଦମୂଲଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ସମନୁପସ୍ସେଯ୍ୟାଥ। ତତ୍ର ତୁମ୍ହେ, ଆୱୁସୋ, ତସ୍ସେୱ ପାପକସ୍ସ ୱିୱାଦମୂଲସ୍ସ ପହାନାଯ ୱାଯମେଯ୍ୟାଥ। ଏୱରୂପଂ ଚେ ତୁମ୍ହେ, ଆୱୁସୋ, ୱିୱାଦମୂଲଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ନ ସମନୁପସ୍ସେଯ୍ୟାଥ। ତତ୍ର ତୁମ୍ହେ, ଆୱୁସୋ, ତସ୍ସେୱ ପାପକସ୍ସ ୱିୱାଦମୂଲସ୍ସ ଆଯତିଂ ଅନୱସ୍ସୱାଯ ପଟିପଜ୍ଜେଯ୍ୟାଥ। ଏୱମେତସ୍ସ ପାପକସ୍ସ ୱିୱାଦମୂଲସ୍ସ ପହାନଂ ହୋତି। ଏୱମେତସ୍ସ ପାପକସ୍ସ ୱିୱାଦମୂଲସ୍ସ ଆଯତିଂ ଅନୱସ୍ସୱୋ ହୋତି।

‘‘ଛ ଧାତୁଯୋ – ପଥୱୀଧାତୁ, ଆପୋଧାତୁ, ତେଜୋଧାତୁ, ୱାଯୋଧାତୁ, ଆକାସଧାତୁ, ୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ।

୩୨୬। ‘‘ଛ ନିସ୍ସରଣିଯା ଧାତୁଯୋ। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – ‘ମେତ୍ତା ହି ଖୋ ମେ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଯାନୀକତା ୱତ୍ଥୁକତା ଅନୁଟ୍ଠିତା ପରିଚିତା ସୁସମାରଦ୍ଧା, ଅଥ ଚ ପନ ମେ ବ୍ଯାପାଦୋ ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତୀ’ତି। ସୋ ‘ମା ହେୱଂ’, ତିସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ, ‘ମାଯସ୍ମା ଏୱଂ ଅୱଚ, ମା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖି, ନ ହି ସାଧୁ ଭଗୱତୋ ଅବ୍ଭକ୍ଖାନଂ, ନ ହି ଭଗୱା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ। ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଆୱୁସୋ, ଅନୱକାସୋ, ଯଂ ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଭାୱିତାଯ ବହୁଲୀକତାଯ ଯାନୀକତାଯ ୱତ୍ଥୁକତାଯ ଅନୁଟ୍ଠିତାଯ ପରିଚିତାଯ ସୁସମାରଦ୍ଧାଯ। ଅଥ ଚ ପନସ୍ସ ବ୍ଯାପାଦୋ ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ଠସ୍ସତି, ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ନିସ୍ସରଣଂ ହେତଂ, ଆୱୁସୋ, ବ୍ଯାପାଦସ୍ସ, ଯଦିଦଂ ମେତ୍ତା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତୀ’ତି।

‘‘ଇଧ ପନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – ‘କରୁଣା ହି ଖୋ ମେ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଯାନୀକତା ୱତ୍ଥୁକତା ଅନୁଟ୍ଠିତା ପରିଚିତା ସୁସମାରଦ୍ଧା। ଅଥ ଚ ପନ ମେ ୱିହେସା ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତୀ’ତି, ସୋ ‘ମା ହେୱଂ’ ତିସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ ‘ମାଯସ୍ମା ଏୱଂ ଅୱଚ, ମା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖି, ନ ହି ସାଧୁ ଭଗୱତୋ ଅବ୍ଭକ୍ଖାନଂ, ନ ହି ଭଗୱା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ। ଅଟ୍ଠାନମେତଂ ଆୱୁସୋ, ଅନୱକାସୋ, ଯଂ କରୁଣାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଭାୱିତାଯ ବହୁଲୀକତାଯ ଯାନୀକତାଯ ୱତ୍ଥୁକତାଯ ଅନୁଟ୍ଠିତାଯ ପରିଚିତାଯ ସୁସମାରଦ୍ଧାଯ, ଅଥ ଚ ପନସ୍ସ ୱିହେସା ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ଠସ୍ସତି, ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ନିସ୍ସରଣଂ ହେତଂ, ଆୱୁସୋ, ୱିହେସାଯ, ଯଦିଦଂ କରୁଣା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତୀ’ତି।

‘‘ଇଧ ପନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – ‘ମୁଦିତା ହି ଖୋ ମେ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଯାନୀକତା ୱତ୍ଥୁକତା ଅନୁଟ୍ଠିତା ପରିଚିତା ସୁସମାରଦ୍ଧା। ଅଥ ଚ ପନ ମେ ଅରତି ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତୀ’ତି, ସୋ ‘ମା ହେୱଂ’ ତିସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ ‘‘ମାଯସ୍ମା ଏୱଂ ଅୱଚ, ମା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖି, ନ ହି ସାଧୁ ଭଗୱତୋ ଅବ୍ଭକ୍ଖାନଂ, ନ ହି ଭଗୱା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ। ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଆୱୁସୋ, ଅନୱକାସୋ, ଯଂ ମୁଦିତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଭାୱିତାଯ ବହୁଲୀକତାଯ ଯାନୀକତାଯ ୱତ୍ଥୁକତାଯ ଅନୁଟ୍ଠିତାଯ ପରିଚିତାଯ ସୁସମାରଦ୍ଧାଯ, ଅଥ ଚ ପନସ୍ସ ଅରତି ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ଠସ୍ସତି, ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ନିସ୍ସରଣଂ ହେତଂ, ଆୱୁସୋ, ଅରତିଯା, ଯଦିଦଂ ମୁଦିତା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତୀ’ତି।

‘‘ଇଧ ପନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – ‘ଉପେକ୍ଖା ହି ଖୋ ମେ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଯାନୀକତା ୱତ୍ଥୁକତା ଅନୁଟ୍ଠିତା ପରିଚିତା ସୁସମାରଦ୍ଧା। ଅଥ ଚ ପନ ମେ ରାଗୋ ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତୀ’ତି। ସୋ ‘ମା ହେୱଂ’ ତିସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ ‘ମାଯସ୍ମା ଏୱଂ ଅୱଚ, ମା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖି, ନ ହି ସାଧୁ ଭଗୱତୋ ଅବ୍ଭକ୍ଖାନଂ, ନ ହି ଭଗୱା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ। ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଆୱୁସୋ, ଅନୱକାସୋ, ଯଂ ଉପେକ୍ଖାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଭାୱିତାଯ ବହୁଲୀକତାଯ ଯାନୀକତାଯ ୱତ୍ଥୁକତାଯ ଅନୁଟ୍ଠିତାଯ ପରିଚିତାଯ ସୁସମାରଦ୍ଧାଯ, ଅଥ ଚ ପନସ୍ସ ରାଗୋ ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ଠସ୍ସତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ନିସ୍ସରଣଂ ହେତଂ, ଆୱୁସୋ, ରାଗସ୍ସ, ଯଦିଦଂ ଉପେକ୍ଖା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତୀ’ତି।

‘‘ଇଧ ପନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – ‘ଅନିମିତ୍ତା ହି ଖୋ ମେ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଯାନୀକତା ୱତ୍ଥୁକତା ଅନୁଟ୍ଠିତା ପରିଚିତା ସୁସମାରଦ୍ଧା। ଅଥ ଚ ପନ ମେ ନିମିତ୍ତାନୁସାରି ୱିଞ୍ଞାଣଂ ହୋତୀ’ତି। ସୋ ‘ମା ହେୱଂ’ ତିସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ ‘ମାଯସ୍ମା ଏୱଂ ଅୱଚ, ମା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖି, ନ ହି ସାଧୁ ଭଗୱତୋ ଅବ୍ଭକ୍ଖାନଂ, ନ ହି ଭଗୱା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ। ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଆୱୁସୋ, ଅନୱକାସୋ, ଯଂ ଅନିମିତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଭାୱିତାଯ ବହୁଲୀକତାଯ ଯାନୀକତାଯ ୱତ୍ଥୁକତାଯ ଅନୁଟ୍ଠିତାଯ ପରିଚିତାଯ ସୁସମାରଦ୍ଧାଯ, ଅଥ ଚ ପନସ୍ସ ନିମିତ୍ତାନୁସାରି ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଭୱିସ୍ସତି, ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ନିସ୍ସରଣଂ ହେତଂ, ଆୱୁସୋ, ସବ୍ବନିମିତ୍ତାନଂ, ଯଦିଦଂ ଅନିମିତ୍ତା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତୀ’ତି।

''ଇଧ ପନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ଅସ୍ମୀତି ଖୋ ମେ ୱିଗତଂ [ୱିଘାତଂ (ସୀ। ପୀ।), ୱିଗତେ (ସ୍ୟା। କ।)], ଅୟମହମସ୍ମୀତି ନ ସମନୁପସ୍ସାମି, ଅଥ ଚ ପନ ମେ ୱିଚିକିଚ୍ଛାକଥଙ୍କଥାସଲ୍ଲଂ ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦାୟ ତିଟ୍ଠତୀ'ତି। ସୋ 'ମା ହେୱଂ'' ତିସ୍ସ ୱଚନୀୟୋ 'ମାୟସ୍ମା ଏୱଂ ଅୱଚ, ମା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖି, ନ ହି ସାଧୁ ଭଗୱତୋ ଅବ୍ଭକ୍ଖାନଂ, ନ ହି ଭଗୱା ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ। ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଆୱୁସୋ, ଅନୱକାସୋ, ଯଂ ଅସ୍ମୀତି ୱିଗତେ [ୱିଘାତେ (ସୀ। ପୀ।)] ଅୟମହମସ୍ମୀତି ଅସମନୁପସ୍ସତୋ, ଅଥ ଚ ପନସ୍ସ ୱିଚିକିଚ୍ଛାକଥଙ୍କଥାସଲ୍ଲଂ ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦାୟ ଠସ୍ସତି, ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ନିସ୍ସରଣଂ ହେତଂ, ଆୱୁସୋ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାକଥଙ୍କଥାସଲ୍ଲସ୍ସ, ଯଦିଦଂ ଅସ୍ମିମାନସମୁଗ୍ଘାତୋ'ତି।

୩୨୭। ''ଛ ଅନୁତ୍ତରିୟାନି – ଦସ୍ସନାନୁତ୍ତରିୟଂ, ସୱନାନୁତ୍ତରିୟଂ, ଲାଭାନୁତ୍ତରିୟଂ, ସିକ୍ଖାନୁତ୍ତରିୟଂ, ପାରିଚରିୟାନୁତ୍ତରିୟଂ, ଅନୁସ୍ସତାନୁତ୍ତରିୟଂ।

''ଛ ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନି – ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତି, ଧମ୍ମାନୁସ୍ସତି, ସଙ୍ଘାନୁସ୍ସତି, ସୀଲାନୁସ୍ସତି, ଚାଗାନୁସ୍ସତି, ଦେୱତାନୁସ୍ସତି।

୩୨୮। ''ଛ ସତତୱିହାରା। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ, ଉପେକ୍ଖକୋ [ଉପେକ୍ଖକୋ ଚ (ସ୍ୟା। କ।)] ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା…ପେ… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାୟ ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ, ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ।

୩୨୯।''ଛଳାଭିଜାତିୟୋ। ଇଧାୱୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ କଣ୍ହାଭିଜାତିକୋ ସମାନୋ କଣ୍ହଂ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଜାୟତି। ଇଧ ପନାୱୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ କଣ୍ହାଭିଜାତିକୋ ସମାନୋ ସୁକ୍କଂ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଜାୟତି। ଇଧ ପନାୱୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ କଣ୍ହାଭିଜାତିକୋ ସମାନୋ ଅକଣ୍ହଂ ଅସୁକ୍କଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅଭିଜାୟତି। ଇଧ ପନାୱୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ସୁକ୍କାଭିଜାତିକୋ ସମାନୋ ସୁକ୍କଂ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଜାୟତି। ଇଧ ପନାୱୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ସୁକ୍କାଭିଜାତିକୋ ସମାନୋ କଣ୍ହଂ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଜାୟତି। ଇଧ ପନାୱୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ସୁକ୍କାଭିଜାତିକୋ ସମାନୋ ଅକଣ୍ହଂ ଅସୁକ୍କଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅଭିଜାୟତି।

''ଛ ନିବ୍ବେଧଭାଗିୟା ସଞ୍ଞା [ନିବ୍ବେଧଭାଗିୟସଞ୍ଞା (ସ୍ୟା। କଂ।)] – ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା ଅନିଚ୍ଚେ, ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞା ଦୁକ୍ଖେ, ଅନତ୍ତସଞ୍ଞା, ପହାନସଞ୍ଞା, ୱିରାଗସଞ୍ଞା, ନିରୋଧସଞ୍ଞା।

''ଇମେ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଛ ଧମ୍ମା ସମ୍ମଦକ୍ଖାତା; ତତ୍ଥ ସବ୍ବେହେୱ ସଙ୍ଗାୟିତବ୍ବଂ…ପେ… ଅତ୍ଥାୟ ହିତାୟ ସୁଖାୟ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ।

ସତ୍ତକଂ

୩୩୦। ''ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ସମ୍ମଦକ୍ଖାତା; ତତ୍ଥ ସବ୍ବେହେୱ ସଙ୍ଗାୟିତବ୍ବଂ…ପେ… ଅତ୍ଥାୟ ହିତାୟ ସୁଖାୟ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ। କତମେ ସତ୍ତ?

''ସତ୍ତ ଅରିୟଧନାନି – ସଦ୍ଧାଧନଂ, ସୀଲଧନଂ, ହିରିଧନଂ, ଓତ୍ତପ୍ପଧନଂ, ସୁତଧନଂ, ଚାଗଧନଂ, ପଞ୍ଞାଧନଂ।

''ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା – ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଧମ୍ମୱିଚୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ , ୱୀରିୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ।

''ସତ୍ତ ସମାଧିପରିକ୍ଖାରା – ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ, ସମ୍ମାୱାଚା, ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ, ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ, ସମ୍ମାୱାୟାମୋ, ସମ୍ମାସତି।

''ସତ୍ତ ଅସଦ୍ଧମ୍ମା – ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ଅହିରିକୋ ହୋତି, ଅନୋତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି, ଅପ୍ପସ୍ସୁତୋ ହୋତି, କୁସୀତୋ ହୋତି, ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି ହୋତି, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ହୋତି।

''ସତ୍ତ ସଦ୍ଧମ୍ମା – ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ହିରିମା ହୋତି, ଓତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି, ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି, ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ହୋତି, ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତି ହୋତି, ପଞ୍ଞୱା ହୋତି।

''ସତ୍ତ ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମା – ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମଞ୍ଞୂ ଚ ହୋତି ଅତ୍ଥଞ୍ଞୂ ଚ ଅତ୍ତଞ୍ଞୂ ଚ ମତ୍ତଞ୍ଞୂ ଚ କାଲଞ୍ଞୂ ଚ ପରିସଞ୍ଞୂ ଚ ପୁଗ୍ଗଲଞ୍ଞୂ ଚ।

୩୩୧। ‘‘ସତ୍ତ ନିଦ୍ଦସଓ୍ୱତ୍ଥୂନି। ଇଧାଓ୍ୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସିକ୍ଖାସମାଦାନେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି, ଆଯତିଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାସମାଦାନେ ଅଓ୍ୱିଗତପେମୋ। ଧମ୍ମନିସନ୍ତିଯା ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି, ଆଯତିଞ୍ଚ ଧମ୍ମନିସନ୍ତିଯା ଅଓ୍ୱିଗତପେମୋ। ଇଚ୍ଛାଓ୍ୱିନଯେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି, ଆଯତିଞ୍ଚ ଇଚ୍ଛାଓ୍ୱିନଯେ ଅଓ୍ୱିଗତପେମୋ। ପଟିସଲ୍ଲାନେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି, ଆଯତିଞ୍ଚ ପଟିସଲ୍ଲାନେ ଅଓ୍ୱିଗତପେମୋ। ଓ୍ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି, ଆଯତିଞ୍ଚ ଓ୍ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ ଅଓ୍ୱିଗତପେମୋ। ସତିନେପକ୍କେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି, ଆଯତିଞ୍ଚ ସତିନେପକ୍କେ ଅଓ୍ୱିଗତପେମୋ । ଦିଟ୍ଠିପଟିଓ୍ୱେଧେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି, ଆଯତିଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିପଟିଓ୍ୱେଧେ ଅଓ୍ୱିଗତପେମୋ।

‘‘ସତ୍ତ ସଞ୍ଞା – ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା, ଅନତ୍ତସଞ୍ଞା, ଅସୁଭସଞ୍ଞା, ଆଦୀନଓ୍ୱସଞ୍ଞା, ପହାନସଞ୍ଞା, ଓ୍ୱିରାଗସଞ୍ଞା, ନିରୋଧସଞ୍ଞା।

‘‘ସତ୍ତବଲାନି – ସଦ୍ଧାବଲଂ, ଓ୍ୱୀରିଯବଲଂ, ହିରିବଲଂ, ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ, ସତିବଲଂ, ସମାଧିବଲଂ, ପଞ୍ଞାବଲଂ।

୩୩୨। ‘‘ସତ୍ତ ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋ। ସନ୍ତାଓ୍ୱୁସୋ, ସତ୍ତା ନାନତ୍ତକାଯା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ସେଯ୍ୟଥାପି ମନୁସ୍ସା ଏକଚ୍ଚେ ଚ ଦେଓ୍ୱା ଏକଚ୍ଚେ ଚ ଓ୍ୱିନିପାତିକା। ଅଯଂ ପଠମା ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

‘‘ସନ୍ତାଓ୍ୱୁସୋ, ସତ୍ତା ନାନତ୍ତକାଯା ଏକତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ ସେଯ୍ୟଥାପି ଦେଓ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମକାଯିକା ପଠମାଭିନିବ୍ବତ୍ତା। ଅଯଂ ଦୁତିଯା ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

‘‘ସନ୍ତାଓ୍ୱୁସୋ, ସତ୍ତା ଏକତ୍ତକାଯା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ ସେଯ୍ୟଥାପି ଦେଓ୍ୱା ଆଭସ୍ସରା। ଅଯଂ ତତିଯା ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

‘‘ସନ୍ତାଓ୍ୱୁସୋ, ସତ୍ତା ଏକତ୍ତକାଯା ଏକତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ ସେଯ୍ୟଥାପି ଦେଓ୍ୱା ସୁଭକିଣ୍ହା। ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥୀ ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

‘‘ସନ୍ତାଓ୍ୱୁସୋ, ସତ୍ତା ସବ୍ବସୋ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ ସମତିକ୍କମା ପଟିଘସଞ୍ଞାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାନଂ ଅମନସିକାରା ‘ଅନନ୍ତୋ ଆକାସୋ’ତି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନୂପଗା। ଅଯଂ ପଞ୍ଚମୀ ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

‘‘ସନ୍ତାଓ୍ୱୁସୋ, ସତ୍ତା ସବ୍ବସୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ‘ଅନନ୍ତଂ ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣ’ନ୍ତି ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନୂପଗା। ଅଯଂ ଛଟ୍ଠୀ ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

‘‘ସନ୍ତାଓ୍ୱୁସୋ , ସତ୍ତା ସବ୍ବସୋ ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ‘ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀ’ତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନୂପଗା। ଅଯଂ ସତ୍ତମୀ ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

‘‘ସତ୍ତ ପୁଗ୍ଗଲା ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟା – ଉଭତୋଭାଗଓ୍ୱିମୁତ୍ତୋ , ପଞ୍ଞାଓ୍ୱିମୁତ୍ତୋ, କାଯସକ୍ଖି, ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ, ସଦ୍ଧାଓ୍ୱିମୁତ୍ତୋ, ଧମ୍ମାନୁସାରୀ, ସଦ୍ଧାନୁସାରୀ।

‘‘ସତ୍ତ ଅନୁସଯା – କାମରାଗାନୁସଯୋ, ପଟିଘାନୁସଯୋ, ଦିଟ୍ଠାନୁସଯୋ, ଓ୍ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୁସଯୋ, ମାନାନୁସଯୋ, ଭଓ୍ୱରାଗାନୁସଯୋ, ଅଓ୍ୱିଜ୍ଜାନୁସଯୋ।

‘‘ସତ୍ତ ସଞ୍ଞୋଜନାନି – ଅନୁନଯସଞ୍ଞୋଜନଂ [କାମସଞ୍ଞୋଜନଂ (ସ୍ଯା। କଂ।)], ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନଂ, ଦିଟ୍ଠିସଞ୍ଞୋଜନଂ, ଓ୍ୱିଚିକିଚ୍ଛାସଞ୍ଞୋଜନଂ, ମାନସଞ୍ଞୋଜନଂ, ଭଓ୍ୱରାଗସଞ୍ଞୋଜନଂ, ଅଓ୍ୱିଜ୍ଜାସଞ୍ଞୋଜନଂ।

‘‘ସତ୍ତ ଅଧିକରଣସମଥା – ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ଅଧିକରଣାନଂ ସମଥାଯ ଓ୍ୱୂପସମାଯ ସମ୍ମୁଖାଓ୍ୱିନଯୋ ଦାତବ୍ବୋ, ସତିଓ୍ୱିନଯୋ ଦାତବ୍ବୋ, ଅମୂଳ୍ହଓ୍ୱିନଯୋ ଦାତବ୍ବୋ, ପଟିଞ୍ଞାଯ କାରେତବ୍ବଂ, ଯେଭୁଯ୍ୟସିକା, ତସ୍ସପାପିଯସିକା, ତିଣଓ୍ୱତ୍ଥାରକୋ।

‘‘ଇମେ ଖୋ, ଆଓ୍ୱୁସୋ, ତେନ ଭଗଓ୍ୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ସମ୍ମଦକ୍ଖାତା; ତତ୍ଥ ସବ୍ବେହେଓ୍ୱ ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବଂ... ପେ... ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେଓ୍ୱମନୁସ୍ସାନଂ।

ଦୁତିଯଭାଣଓ୍ୱାରୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଅଟ୍ଠକଂ

୩୩୩। ‘‘ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଆଓ୍ୱୁସୋ, ତେନ ଭଗଓ୍ୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ସମ୍ମଦକ୍ଖାତା; ତତ୍ଥ ସବ୍ବେହେଓ୍ୱ

ସଙ୍ଗାୟିତଙ୍ଗ…ପେ… ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ। କତମେ ଅଟ୍ଠ?

‘‘ଅଟ୍ଠ ମିଚ୍ଛତ୍ତା – ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି, ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋ, ମିଚ୍ଛାୱାଚା, ମିଚ୍ଛାକମ୍ମନ୍ତୋ, ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱୋ, ମିଚ୍ଛାୱାଯାମୋ ମିଚ୍ଛାସତି, ମିଚ୍ଛାସମାଧି।

‘‘ଅଟ୍ଠ ସମ୍ମତ୍ତା – ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ, ସମ୍ମାୱାଚା, ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ, ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ, ସମ୍ମାୱାଯାମୋ, ସମ୍ମାସତି, ସମ୍ମାସମାଧି।

‘‘ଅଟ୍ଠ ପୁଗ୍ଗଲା ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟା – ସୋତାପନ୍ନୋ, ସୋତାପତ୍ତିଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ; ସକଦାଗାମୀ, ସକଦାଗାମିଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ; ଅନାଗାମୀ, ଅନାଗାମିଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ; ଅରହା, ଅରହତ୍ତଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ।

୩୩୪। ‘‘ଅଟ୍ଠ କୁସୀତୱତ୍ଥୂନି। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା କମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ ହୋତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘କମ୍ମଂ ଖୋ ମେ କାତବ୍ବଂ ଭୱିସ୍ସତି, କମ୍ମଂ ଖୋ ପନ ମେ କରୋନ୍ତସ୍ସ କାଯୋ କିଲମିସ୍ସତି, ହନ୍ଦାହଂ ନିପଜ୍ଜାମୀ’ତି! ସୋ ନିପଜ୍ଜତି ନ ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ। ଇଦଂ ପଠମଂ କୁସୀତୱତ୍ଥୁ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା କମ୍ମଂ କତଂ ହୋତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଅହଂ ଖୋ କମ୍ମଂ ଅକାସିଂ, କମ୍ମଂ ଖୋ ପନ ମେ କରୋନ୍ତସ୍ସ କାଯୋ କିଲନ୍ତୋ, ହନ୍ଦାହଂ ନିପଜ୍ଜାମୀ’ତି! ସୋ ନିପଜ୍ଜତି ନ ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି…ପେ… ଇଦଂ ଦୁତିଯଂ କୁସୀତୱତ୍ଥୁ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ମଗ୍ଗୋ ଗନ୍ତବ୍ବୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ମଗ୍ଗୋ ଖୋ ମେ ଗନ୍ତବ୍ବୋ ଭୱିସ୍ସତି, ମଗ୍ଗଂ ଖୋ ପନ ମେ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ କାଯୋ କିଲମିସ୍ସତି, ହନ୍ଦାହଂ ନିପଜ୍ଜାମୀ’ତି! ସୋ ନିପଜ୍ଜତି ନ ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି… ଇଦଂ ତତିଯଂ କୁସୀତୱତ୍ଥୁ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ମଗ୍ଗୋ ଗତୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଅହଂ ଖୋ ମଗ୍ଗଂ ଅଗମାସିଂ, ମଗ୍ଗଂ ଖୋ ପନ ମେ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ କାଯୋ କିଲନ୍ତୋ, ହନ୍ଦାହଂ ନିପଜ୍ଜାମୀ’ତି! ସୋ ନିପଜ୍ଜତି ନ ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି… ଇଦଂ ଚତୁତ୍ଥଂ କୁସୀତୱତ୍ଥୁ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ନ ଲଭତି ଲୂଖସ୍ସ ୱା ପଣୀତସ୍ସ ୱା ଭୋଜନସ୍ସ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ପାରିପୂରିଂ। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଅହଂ ଖୋ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ନାଲତ୍ଥଂ ଲୂଖସ୍ସ ୱା ପଣୀତସ୍ସ ୱା ଭୋଜନସ୍ସ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ପାରିପୂରିଂ, ତସ୍ସ ମେ କାଯୋ କିଲନ୍ତୋ ଅକମ୍ମଞ୍ଞୋ, ହନ୍ଦାହଂ ନିପଜ୍ଜାମୀ’ତି! ସୋ ନିପଜ୍ଜତି ନ ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି… ଇଦଂ ପଞ୍ଚମଂ କୁସୀତୱତ୍ଥୁ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ଲଭତି ଲୂଖସ୍ସ ୱା ପଣୀତସ୍ସ ୱା ଭୋଜନସ୍ସ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ପାରିପୂରିଂ। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଅହଂ ଖୋ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ଅଲତ୍ଥଂ ଲୂଖସ୍ସ ୱା ପଣୀତସ୍ସ ୱା ଭୋଜନସ୍ସ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ପାରିପୂରିଂ, ତସ୍ସ ମେ କାଯୋ ଗରୁକୋ ଅକମ୍ମଞ୍ଞୋ, ମାସାଚିତଂ ମଞ୍ଞେ , ହନ୍ଦାହଂ ନିପଜ୍ଜାମୀ’ତି! ସୋ ନିପଜ୍ଜତି ନ ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି… ଇଦଂ ଛଟ୍ଠଂ କୁସୀତୱତ୍ଥୁ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ଅପ୍ପମତ୍ତକୋ ଆବାଧୋ। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଖୋ ମେ ଅଯଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକୋ ଆବାଧୋ; ଅତ୍ଥି କପ୍ପୋ ନିପଜ୍ଜିତୁଂ, ହନ୍ଦାହଂ ନିପଜ୍ଜାମୀ’ତି! ସୋ ନିପଜ୍ଜତି ନ ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି… ଇଦଂ ସତ୍ତମଂ କୁସୀତୱତ୍ଥୁ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଗିଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ [ଗିଲାନୱୁଟ୍ଠିତୋ (ସଦ୍ଦନୀତି) ଅ॰ ନି॰ ୬.୧୬ ନକୁଲପିତୁସୁତ୍ତଟୀକା ପସ୍ସିତବ୍ବା] ହୋତି ଅଚିରୱୁଟ୍ଠିତୋ ଗେଲଞ୍ଞା। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଅହଂ ଖୋ ଗିଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଅଚିରୱୁଟ୍ଠିତୋ ଗେଲଞ୍ଞା, ତସ୍ସ ମେ କାଯୋ ଦୁବ୍ବଲୋ ଅକମ୍ମଞ୍ଞୋ, ହନ୍ଦାହଂ ନିପଜ୍ଜାମୀ’ତି! ସୋ ନିପଜ୍ଜତି ନ ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ। ଇଦଂ ଅଟ୍ଠମଂ କୁସୀତୱତ୍ଥୁ।

୩୩୫। ‘‘ଅଟ୍ଠ ଆରମ୍ଭୱତ୍ଥୂନି। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା କମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ ହୋତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘କମ୍ମଂ ଖୋ ମେ କାତବ୍ବଂ ଭୱିସ୍ସତି, କମ୍ମଂ ଖୋ ପନ ମେ କରୋନ୍ତେନ ନ ସୁକରଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନଂ ମନସି କାତୁଂ, ହନ୍ଦାହଂ ୱୀରିଯଂ ଆରଭାମି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ, ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯା’ତି! ସୋ ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା, ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ। ଇଦଂ ପଠମଂ ଆରମ୍ଭୱତ୍ଥୁ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା କମ୍ମଂ କତଂ ହୋତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଅହଂ ଖୋ କମ୍ମଂ ଅକାସିଂ, କମ୍ମଂ ଖୋ ପନାହଂ କରୋନ୍ତୋ ନାସକ୍ଖିଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନଂ ମନସି କାତୁଂ, ହନ୍ଦାହଂ ୱୀରିଯଂ ଆରଭାମି…ପେ… ସୋ ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି… ଇଦଂ ଦୁତିଯଂ ଆରମ୍ଭୱତ୍ଥୁ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆଓ୍ୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ମଗ୍ଗୋ ଗନ୍ତବ୍ବୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଏଓ୍ୱଂ ହୋତି – ‘ମଗ୍ଗୋ ଖୋ ମେ ଗନ୍ତବ୍ବୋ ଭଓ୍ୱିସ୍ସତି, ମଗ୍ଗଂ ଖୋ ପନ ମେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ନ ସୁକରଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନଂ ମନସି କାତୁଂ। ହନ୍ଦାହଂ ଓ୍ୱୀରିଯଂ ଆରଭାମି…ପେ… ସୋ ଓ୍ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି… ଇଦଂ ତତିଯଂ ଆରମ୍ଭଓ୍ୱତ୍ଥୁ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆଓ୍ୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ମଗ୍ଗୋ ଗତୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଏଓ୍ୱଂ ହୋତି – ‘ଅହଂ ଖୋ ମଗ୍ଗଂ ଅଗମାସିଂ, ମଗ୍ଗଂ ଖୋ ପନାହଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନାସକ୍ଖିଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନଂ ମନସି କାତୁଂ, ହନ୍ଦାହଂ ଓ୍ୱୀରିଯଂ ଆରଭାମି…ପେ… ସୋ ଓ୍ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି… ଇଦଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଆରମ୍ଭଓ୍ୱତ୍ଥୁ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆଓ୍ୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଗାମଂ ଓ୍ୱା ନିଗମଂ ଓ୍ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ନ ଲଭତି ଲୂଖସ୍ସ ଓ୍ୱା ପଣୀତସ୍ସ ଓ୍ୱା ଭୋଜନସ୍ସ ଯାଓ୍ୱଦତ୍ଥଂ ପାରିପୂରିଂ । ତସ୍ସ ଏଓ୍ୱଂ ହୋତି – ‘ଅହଂ ଖୋ ଗାମଂ ଓ୍ୱା ନିଗମଂ ଓ୍ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ନାଲତ୍ଥଂ ଲୂଖସ୍ସ ଓ୍ୱା ପଣୀତସ୍ସ ଓ୍ୱା ଭୋଜନସ୍ସ ଯାଓ୍ୱଦତ୍ଥଂ ପାରିପୂରିଂ, ତସ୍ସ ମେ କାଯୋ ଲହୁକୋ କମ୍ମଞ୍ଞୋ, ହନ୍ଦାହଂ ଓ୍ୱୀରିଯଂ ଆରଭାମି…ପେ… ସୋ ଓ୍ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି… ଇଦଂ ପଞ୍ଚମଂ ଆରମ୍ଭଓ୍ୱତ୍ଥୁ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆଓ୍ୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଗାମଂ ଓ୍ୱା ନିଗମଂ ଓ୍ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ଲଭତି ଲୂଖସ୍ସ ଓ୍ୱା ପଣୀତସ୍ସ ଓ୍ୱା ଭୋଜନସ୍ସ ଯାଓ୍ୱଦତ୍ଥଂ ପାରିପୂରିଂ। ତସ୍ସ ଏଓ୍ୱଂ ହୋତି – ‘ଅହଂ ଖୋ ଗାମଂ ଓ୍ୱା ନିଗମଂ ଓ୍ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ଅଲତ୍ଥଂ ଲୂଖସ୍ସ ଓ୍ୱା ପଣୀତସ୍ସ ଓ୍ୱା ଭୋଜନସ୍ସ ଯାଓ୍ୱଦତ୍ଥଂ ପାରିପୂରିଂ, ତସ୍ସ ମେ କାଯୋ ବଲଓ୍ୱା କମ୍ମଞ୍ଞୋ, ହନ୍ଦାହଂ ଓ୍ୱୀରିଯଂ ଆରଭାମି…ପେ… ସୋ ଓ୍ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି… ଇଦଂ ଛଟ୍ଠଂ ଆରମ୍ଭଓ୍ୱତ୍ଥୁ ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆଓ୍ୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ଅପ୍ପମତ୍ତକୋ ଆବାଧୋ। ତସ୍ସ ଏଓ୍ୱଂ ହୋତି – ‘ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଖୋ ମେ ଅଯଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକୋ ଆବାଧୋ, ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ ଓ୍ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ମେ ଆବାଧୋ ପଓ୍ୱଡ୍ଢେଯ୍ଯ, ହନ୍ଦାହଂ ଓ୍ୱୀରିଯଂ ଆରଭାମି…ପେ… ସୋ ଓ୍ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି… ଇଦଂ ସତ୍ତମଂ ଆରମ୍ଭଓ୍ୱତ୍ଥୁ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆଓ୍ୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଗିଲାନା ଓ୍ୱୁଟ୍ଠିତୋ ହୋତି ଅଚିରଓ୍ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଗେଲଞ୍ଞା। ତସ୍ସ ଏଓ୍ୱଂ ହୋତି – ‘ଅହଂ ଖୋ ଗିଲାନା ଓ୍ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଅଚିରଓ୍ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଗେଲଞ୍ଞା, ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ ଓ୍ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ମେ ଆବାଧୋ ପଚ୍ଚୁଦାଓ୍ୱତ୍ତେଯ୍ଯ, ହନ୍ଦାହଂ ଓ୍ୱୀରିଯଂ ଆରଭାମି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯା’’ତି! ସୋ ଓ୍ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ। ଇଦଂ ଅଟ୍ଠମଂ ଆରମ୍ଭଓ୍ୱତ୍ଥୁ।

୩୩୬। ‘‘ଅଟ୍ଠ ଦାନଓ୍ୱତ୍ଥୂନି। ଆସଜ୍ଜ ଦାନଂ ଦେତି, ଭଯା ଦାନଂ ଦେତି, ‘ଅଦାସି ମେ’ତି ଦାନଂ ଦେତି, ‘ଦସ୍ସତି ମେ’ତି ଦାନଂ ଦେତି, ‘ସାହୁ ଦାନ’ନ୍ତି ଦାନଂ ଦେତି, ‘ଅହଂ ପଚାମି, ଇମେ ନ ପଚନ୍ତି, ନାରହାମି ପଚନ୍ତୋ ଅପଚନ୍ତାନଂ ଦାନଂ ନ ଦାତୁ’ନ୍ତି ଦାନଂ ଦେତି, ‘ଇଦଂ ମେ ଦାନଂ ଦଦତୋ କଲ୍ଯାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତୀ’ତି ଦାନଂ ଦେତି। ଚିତ୍ତାଲଙ୍କାର-ଚିତ୍ତପରିକ୍ଖାରତ୍ଥଂ ଦାନଂ ଦେତି।

୩୩୭। ‘‘ଅଟ୍ଠ ଦାନୂପପତ୍ତିଯୋ। ଇଧାଓ୍ୱୁସୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ଦାନଂ ଦେତି ସମଣସ୍ସ ଓ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଓ୍ୱା ଅନ୍ନଂ ପାନଂ ଓ୍ୱତ୍ଥଂ ଯାନଂ ମାଲାଗନ୍ଧଓ୍ୱିଲେପନଂ ସେଯ୍ଯାଓ୍ୱସଥପଦୀପେଯ୍ଯଂ। ସୋ ଯଂ ଦେତି ତଂ ପଚ୍ଚାସୀସତି [ପଚ୍ଚାସିଂସତି (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)]। ସୋ ପସ୍ସତି ଖତ୍ତିଯମହାସାଲଂ ଓ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲଂ ଓ୍ୱା ଗହପତିମହାସାଲଂ ଓ୍ୱା ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତଂ ସମଙ୍ଗୀଭୂତଂ ପରିଚାରଯମାନଂ। ତସ୍ସ ଏଓ୍ୱଂ ହୋତି – ‘ଅହୋ ଓ୍ୱତାହଂ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାନଂ ଓ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ଓ୍ୱା ଗହପତିମହାସାଲାନଂ ଓ୍ୱା ସହବ୍ଯତଂ ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ଯ’ନ୍ତି! ସୋ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଦହତି, ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି, ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଭାଓ୍ୱେତି, ତସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୀନେ ଓ୍ୱିମୁତ୍ତଂ ଉତ୍ତରି ଅଭାଓ୍ୱିତଂ ତତ୍ରୂପପତ୍ତିଯା ସଂଓ୍ୱତ୍ତତି । ତଞ୍ଚ ଖୋ ସୀଲଓ୍ୱତୋ ଓ୍ୱଦାମି ନୋ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ। ଇଜ୍ଝତାଓ୍ୱୁସୋ, ସୀଲଓ୍ୱତୋ ଚେତୋପଣିଧି ଓ୍ୱିସୁଦ୍ଧତ୍ତା।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆଓ୍ୱୁସୋ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଦାନଂ ଦେତି ସମଣସ୍ସ ଓ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଓ୍ୱା ଅନ୍ନଂ ପାନଂ…ପେ… ସେଯ୍ଯାଓ୍ୱସଥପଦୀପେଯ୍ଯଂ। ସୋ ଯଂ ଦେତି ତଂ ପଚ୍ଚାସୀସତି। ତସ୍ସ ସୁତଂ ହୋତି – ‘ଚାତୁମହାରାଜିକା [ଚାତୁମ୍ମହାରାଜିକା (ସୀ। ସ୍ଯା। ପୀ।)] ଦେଓ୍ୱା ଦୀଘାଯୁକା ଓ୍ୱଣ୍ଣଓ୍ୱନ୍ତୋ ସୁଖବହୁଲା’’ତି। ତସ୍ସ ଏଓ୍ୱଂ ହୋତି – ‘ଅହୋ ଓ୍ୱତାହଂ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଚାତୁମହାରାଜିକାନଂ ଦେଓ୍ୱାନଂ ସହବ୍ଯତଂ ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ଯ’’ନ୍ତି! ସୋ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଦହତି, ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି, ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଭାଓ୍ୱେତି, ତସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୀନେ ଓ୍ୱିମୁତ୍ତଂ ଉତ୍ତରି ଅଭାଓ୍ୱିତଂ ତତ୍ରୂପପତ୍ତିଯା ସଂଓ୍ୱତ୍ତତି। ତଞ୍ଚ ଖୋ ସୀଲଓ୍ୱତୋ ଓ୍ୱଦାମି ନୋ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ। ଇଜ୍ଝତାଓ୍ୱୁସୋ, ସୀଲଓ୍ୱତୋ ଚେତୋପଣିଧି ଓ୍ୱିସୁଦ୍ଧତ୍ତା।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆଓ୍ୱୁସୋ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଦାନଂ ଦେତି ସମଣସ୍ସ ଓ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଓ୍ୱା ଅନ୍ନଂ ପାନଂ…ପେ… ସେଯ୍ଯାଓ୍ୱସଥପଦୀପେଯ୍ଯଂ। ସୋ ଯଂ ଦେତି ତଂ ପଚ୍ଚାସୀସତି। ତସ୍ସ ସୁତଂ ହୋତି – ‘ତାଓ୍ୱତିଂସା ଦେଓ୍ୱା…ପେ… ଯାମା ଦେଓ୍ୱା…ପେ… ତୁସିତା ଦେଓ୍ୱା …ପେ… ନିମ୍ମାନରତୀ ଦେଓ୍ୱା…

ପେ… ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀ ଦେୱା ଦୀଘାୟୁକା ୱଣ୍ଣୱନ୍ତୋ ସୁଖବହୁଲା’ତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଅହୋ ୱତାହଂ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି! ସୋ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଦହତି, ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି, ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଭାୱେତି, ତସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୀନେ ୱିମୁତ୍ତଂ ଉତ୍ତରି ଅଭାୱିତଂ ତତ୍ରୂପପତ୍ତିୟା ସଂୱତ୍ତତି। ତଞ୍ଚ ଖୋ ସୀଲୱତୋ ୱଦାମି ନୋ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ। ଇଜ୍ଝତାୱୁସୋ, ସୀଲୱତୋ ଚେତୋପଣିଧି ୱିସୁଦ୍ଧତ୍ତା।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଦାନଂ ଦେତି ସମଣସ୍ସ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱା ଅନ୍ନଂ ପାନଂ ୱତ୍ଥଂ ଯାନଂ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ସେୟ୍ୟାୱସଥପଦୀପେୟ୍ୟଂ। ସୋ ଯଂ ଦେତି ତଂ ପଚ୍ଚାସୀସତି। ତସ୍ସ ସୁତଂ ହୋତି – ‘ବ୍ରହ୍ମକାୟିକା ଦେୱା ଦୀଘାୟୁକା ୱଣ୍ଣୱନ୍ତୋ ସୁଖବହୁଲା’ତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଅହୋ ୱତାହଂ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ବ୍ରହ୍ମକାୟିକାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜେୟ୍ୟ’ନ୍ତି! ସୋ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଦହତି, ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି, ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଭାୱେତି, ତସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୀନେ ୱିମୁତ୍ତଂ ଉତ୍ତରି ଅଭାୱିତଂ ତତ୍ରୂପପତ୍ତିୟା ସଂୱତ୍ତତି। ତଞ୍ଚ ଖୋ ସୀଲୱତୋ ୱଦାମି ନୋ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ; ୱୀତରାଗସ୍ସ ନୋ ସରାଗସ୍ସ। ଇଜ୍ଝତାୱୁସୋ, ସୀଲୱତୋ ଚେତୋପଣିଧି ୱୀତରାଗତ୍ତା।

‘‘ଅଟ୍ଠ ପରିସା – ଖତ୍ତିୟପରିସା, ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସା, ଗହପତିପରିସା, ସମଣପରିସା, ଚାତୁମହାରାଜିକପରିସା, ତାୱତିଂସପରିସା, ମାରପରିସା, ବ୍ରହ୍ମପରିସା ।

‘‘ଅଟ୍ଠ ଲୋକଧମ୍ମା – ଲାଭୋ ଚ, ଅଲାଭୋ ଚ, ଯସୋ ଚ, ଅୟସୋ ଚ, ନିନ୍ଦା ଚ, ପସଂସା ଚ, ସୁଖଞ୍ଚ, ଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ।

୩୩୮। ‘‘ଅଟ୍ଠ ଅଭିଭାୟତନାନି। ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ପରିତ୍ତାନି ସୁୱଣ୍ଣଦୁବ୍ବଣ୍ଣାନି, ‘ତାନି ଅଭିଭୁୟ୍ୟ ଜାନାମି ପସ୍ସାମୀ’ତି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଦଂ ପଠମଂ ଅଭିଭାୟତନଂ।

‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ଅପ୍ପମାଣାନି ସୁୱଣ୍ଣଦୁବ୍ବଣ୍ଣାନି, ‘ତାନି ଅଭିଭୁୟ୍ୟ ଜାନାମି ପସ୍ସାମୀ’ତି – ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଦଂ ଦୁତିୟଂ ଅଭିଭାୟତନଂ।

‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ପରିତ୍ତାନି ସୁୱଣ୍ଣଦୁବ୍ବଣ୍ଣାନି, ‘ତାନି ଅଭିଭୁୟ୍ୟ ଜାନାମି ପସ୍ସାମୀ’ତି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଦଂ ତତିୟଂ ଅଭିଭାୟତନଂ।

‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ଅପ୍ପମାଣାନି ସୁୱଣ୍ଣଦୁବ୍ବଣ୍ଣାନି, ‘ତାନି ଅଭିଭୁୟ୍ୟ ଜାନାମି ପସ୍ସାମୀ’ତି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଦଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଅଭିଭାୟତନଂ।

‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ନୀଲାନି ନୀଲୱଣ୍ଣାନି ନୀଲନିଦସ୍ସନାନି ନୀଲନିଭାସାନି। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଉମାପୁପ୍ଫଂ ନୀଲଂ ନୀଲୱଣ୍ଣଂ ନୀଲନିଦସ୍ସନଂ ନୀଲନିଭାସଂ, ସେୟ୍ୟଥା ୱା ପନ ତଂ ୱତ୍ଥଂ ବାରାଣସେୟ୍ୟକଂ ଉଭତୋଭାଗୱିମଟ୍ଠଂ ନୀଲଂ ନୀଲୱଣ୍ଣଂ ନୀଲନିଦସ୍ସନଂ ନୀଲନିଭାସଂ। ଏୱମେୱ [ଏୱମେୱଂ (କ।)] ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ନୀଲାନି ନୀଲୱଣ୍ଣାନି ନୀଲନିଦସ୍ସନାନି ନୀଲନିଭାସାନି, ‘ତାନି ଅଭିଭୁୟ୍ୟ ଜାନାମି ପସ୍ସାମୀ’ତି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଦଂ ପଞ୍ଚମଂ ଅଭିଭାୟତନଂ।

‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ପୀତାନି ପୀତୱଣ୍ଣାନି ପୀତନିଦସ୍ସନାନି ପୀତନିଭାସାନି। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ କଣିକାରପୁପ୍ଫଂ [କଣ୍ଣିକାରପୁପ୍ଫଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ପୀତଂ ପୀତୱଣ୍ଣଂ ପୀତନିଦସ୍ସନଂ ପୀତନିଭାସଂ, ସେୟ୍ୟଥା ୱା ପନ ତଂ ୱତ୍ଥଂ ବାରାଣସେୟ୍ୟକଂ ଉଭତୋଭାଗୱିମଟ୍ଠଂ ପୀତଂ ପୀତୱଣ୍ଣଂ ପୀତନିଦସ୍ସନଂ ପୀତନିଭାସଂ। ଏୱମେୱ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ପୀତାନି ପୀତୱଣ୍ଣାନି ପୀତନିଦସ୍ସନାନି ପୀତନିଭାସାନି, ‘ତାନି ଅଭିଭୁୟ୍ୟ ଜାନାମି ପସ୍ସାମୀ’ତି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଦଂ ଛଟ୍ଠଂ ଅଭିଭାୟତନଂ।

‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ଲୋହିତକାନି ଲୋହିତକୱଣ୍ଣାନି ଲୋହିତକନିଦସ୍ସନାନି ଲୋହିତକନିଭାସାନି। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବନ୍ଧୁଜୀୱକପୁପ୍ଫଂ ଲୋହିତକଂ ଲୋହିତକୱଣ୍ଣଂ ଲୋହିତକନିଦସ୍ସନଂ ଲୋହିତକନିଭାସଂ, ସେୟ୍ୟଥା ୱା ପନ ତଂ ୱତ୍ଥଂ ବାରାଣସେୟ୍ୟକଂ ଉଭତୋଭାଗୱିମଟ୍ଠଂ ଲୋହିତକଂ ଲୋହିତକୱଣ୍ଣଂ ଲୋହିତକନିଦସ୍ସନଂ ଲୋହିତକନିଭାସଂ। ଏୱମେୱ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ଲୋହିତକାନି ଲୋହିତକୱଣ୍ଣାନି ଲୋହିତକନିଦସ୍ସନାନି ଲୋହିତକନିଭାସାନି, ‘ତାନି ଅଭିଭୁୟ୍ୟ ଜାନାମି ପସ୍ସାମୀ’ତି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଦଂ ସତ୍ତମଂ ଅଭିଭାୟତନଂ।

‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ଓଦାତାନି ଓଦାତୱଣ୍ଣାନି ଓଦାତନିଦସ୍ସନାନି ଓଦାତନିଭାସାନି। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଓସଧିତାରକା ଓଦାତା ଓଦାତୱଣ୍ଣା ଓଦାତନିଦସ୍ସନା ଓଦାତନିଭାସା, ସେଯ୍ୟଥା ୱା ପନ ତଂ ୱତ୍ଥଂ ବାରାଣସେଯ୍ୟକଂ ଉଭତୋଭାଗୱିମଟ୍ଠଂ ଓଦାତଂ ଓଦାତୱଣ୍ଣଂ ଓଦାତନିଦସ୍ସନଂ ଓଦାତନିଭାସଂ। ଏୱମେୱ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ଓଦାତାନି ଓଦାତୱଣ୍ଣାନି ଓଦାତନିଦସ୍ସନାନି ଓଦାତନିଭାସାନି , ‘ତାନି ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଜାନାମି ପସ୍ସାମୀ’ତି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଦଂ ଅଟ୍ଠମଂ ଅଭିଭାଯତନଂ।

୩୩୯। ‘‘ଅଟ୍ଠ ୱିମୋକ୍ଖା। ରୂପୀ ରୂପାନି ପସ୍ସତି। ଅଯଂ ପଠମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି। ଅଯଂ ଦୁତିଯୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

‘‘ସୁଭନ୍ତେୱ ଅଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି। ଅଯଂ ତତିଯୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

‘‘ସବ୍ବସୋ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ ସମତିକ୍କମା ପଟିଘସଞ୍ଞାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାନଂ ଅମନସିକାରା ‘ଅନନ୍ତୋ ଆକାସୋ’ତି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

‘‘ସବ୍ବସୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ‘ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣ’ନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅଯଂ ପଞ୍ଚମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

‘‘ସବ୍ବସୋ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ‘ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀ’ତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅଯଂ ଛଟ୍ଠୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

‘‘ସବ୍ବସୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅଯଂ ସତ୍ତମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

‘‘ସବ୍ବସୋ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ସଞ୍ଞାୱେଦଯିତ ନିରୋଧଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅଯଂ ଅଟ୍ଠମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

‘‘ଇମେ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ସମ୍ମଦକ୍ଖାତା; ତତ୍ଥ ସବ୍ବେହେୱ ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବଂ… ପେ… ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ।

ନୱକଂ

୩୪୦। ‘‘ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ନୱ ଧମ୍ମା ସମ୍ମଦକ୍ଖାତା; ତତ୍ଥ ସବ୍ବେହେୱ ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବଂ…ପେ… ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ। କତମେ ନୱ?

‘‘ନୱ ଆଘାତୱତ୍ଥୂନି। ‘ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଅଚରୀ’ତି ଆଘାତଂ ବନ୍ଧତି; ‘ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଚରତୀ’ତି ଆଘାତଂ ବନ୍ଧତି; ‘ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଚରିସ୍ସତୀ’ତି ଆଘାତଂ ବନ୍ଧତି; ‘ପିଯସ୍ସ ମେ ମନାପସ୍ସ ଅନତ୍ଥଂ ଅଚରୀ’ତି ଆଘାତଂ ବନ୍ଧତି…ପେ… ଅନତ୍ଥଂ ଚରତୀତି ଆଘାତଂ ବନ୍ଧତି…ପେ… ଅନତ୍ଥଂ ଚରିସ୍ସତୀତି ଆଘାତଂ ବନ୍ଧତି; ‘ଅପ୍ପିଯସ୍ସ ମେ ଅମନାପସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଅଚରୀ’ତି ଆଘାତଂ ବନ୍ଧତି…ପେ… ଅତ୍ଥଂ ଚରତୀତି ଆଘାତଂ ବନ୍ଧତି…ପେ… ଅତ୍ଥଂ ଚରିସ୍ସତୀତି ଆଘାତଂ ବନ୍ଧତି।

‘‘ନୱ ଆଘାତପଟିୱିନଯା। ‘ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଅଚରି [ଅଚରୀତି (ସ୍ଯା। କ।) ଏୱଂ ‘‘ଚରତି ଚରିସ୍ସତି’’ ପଦେସୁପି], ତଂ କୁତେତ୍ଥ ଲବ୍ଭା’ତି ଆଘାତଂ ପଟିୱିନେତି ; ‘ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଚରତି, ତଂ କୁତେତ୍ଥ ଲବ୍ଭା’ତି ଆଘାତଂ ପଟିୱିନେତି; ‘ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଚରିସ୍ସତି, ତଂ କୁତେତ୍ଥ ଲବ୍ଭା’ତି ଆଘାତଂ ପଟିୱିନେତି; ‘ପିଯସ୍ସ ମେ ମନାପସ୍ସ ଅନତ୍ଥଂ ଅଚରି…ପେ… ଅନତ୍ଥଂ ଚରତି…ପେ… ଅନତ୍ଥଂ ଚରିସ୍ସତି, ତଂ କୁତେତ୍ଥ ଲବ୍ଭା’ତି ଆଘାତଂ ପଟିୱିନେତି; ‘ଅପ୍ପିଯସ୍ସ ମେ ଅମନାପସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଅଚରି…ପେ… ଅତ୍ଥଂ ଚରତି…ପେ… ଅତ୍ଥଂ ଚରିସ୍ସତି, ତଂ କୁତେତ୍ଥ ଲବ୍ଭା’ତି ଆଘାତଂ ପଟିୱିନେତି।

୩୪୧। ‘‘ନୱ ସତ୍ତାୱାସା। ସନ୍ତାୱୁସୋ, ସତ୍ତା ନାନତ୍ତକାଯା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ସେଯ୍ୟଥାପି ମନୁସ୍ସା ଏକଚ୍ଚେ ଚ ଦେୱା ଏକଚ୍ଚେ ଚ ୱିନିପାତିକା। ଅଯଂ ପଠମୋ ସତ୍ତାୱାସୋ।

‘‘ସନ୍ତାୱୁସୋ, ସତ୍ତା ନାନତ୍ତକାଯା ଏକତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ସେଯ୍ୟଥାପି ଦେୱା ବ୍ରହ୍ମକାଯିକା ପଠମାଭିନିବ୍ବତ୍ତା। ଅଯଂ ଦୁତିଯୋ ସତ୍ତାୱାସୋ।

‘‘ସନ୍ତାୱୁସୋ, ସତ୍ତା ଏକତ୍ତକାଯା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ସେଯ୍ୟଥାପି ଦେୱା ଆଭସ୍ସରା। ଅଯଂ ତତିଯୋ ସତ୍ତାୱାସୋ।

‘‘ସନ୍ତାୱୁସୋ , ସତ୍ତା ଏକତ୍ତକାଯା ଏକତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ସେଯ୍ୟଥାପି ଦେୱା ସୁଭକିଣ୍ହା। ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ସତ୍ତାୱାସୋ।

‘‘ସନ୍ତାୱୁସୋ, ସତ୍ତା ଅସଞ୍ଞିନୋ ଅପ୍ପଟିସଂୱେଦିନୋ, ସେଯ୍ୟଥାପି ଦେୱା ଅସଞ୍ଞସତ୍ତା [ଅସଞ୍ଞିସତ୍ତା (ସ୍ୟା। କଂ।)]। ଅଯଂ ପଞ୍ଚମୋ ସତ୍ତାୱାସୋ।

‘‘ସନ୍ତାୱୁସୋ, ସତ୍ତା ସବ୍ବସୋ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ ସମତିକ୍କମା ପଟିଘସଞ୍ଞାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାନଂ ଅମନସିକାରା ‘ଅନନ୍ତୋ ଆକାସୋ’ତି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନୂପଗା। ଅଯଂ ଛଟ୍ଠୋ ସତ୍ତାୱାସୋ।

‘‘ସନ୍ତାୱୁସୋ, ସତ୍ତା ସବ୍ବସୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ‘ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣ’ନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନୂପଗା। ଅଯଂ ସତ୍ତମୋ ସତ୍ତାୱାସୋ।

‘‘ସନ୍ତାୱୁସୋ, ସତ୍ତା ସବ୍ବସୋ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ‘ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀ’ତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନୂପଗା। ଅଯଂ ଅଟ୍ଠମୋ ସତ୍ତାୱାସୋ।

‘‘ସନ୍ତାୱୁସୋ , ସତ୍ତା ସବ୍ବସୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ [ସମତିକ୍କମ୍ମ ସନ୍ତମେତଂ ପଣୀତମେତନ୍ତି (ସ୍ୟା। କଂ।)] ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନୂପଗା। ଅଯଂ ନୱମୋ ସତ୍ତାୱାସୋ।

୩୪୨। ‘‘ନୱ ଅକ୍ଖଣା ଅସମଯା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସାଯ। ଇଧାୱୁସୋ , ତଥାଗତୋ ଚ ଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ଧମ୍ମୋ ଚ ଦେସିଯତି ଓପସମିକୋ ପରିନିବ୍ବାନିକୋ ସମ୍ବୋଧଗାମୀ ସୁଗତପ୍ପୱେଦିତୋ। ଅଯଞ୍ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନିରଯଂ ଉପପନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଯଂ ପଠମୋ ଅକ୍ଖଣୋ ଅସମଯୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସାଯ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ତଥାଗତୋ ଚ ଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ଧମ୍ମୋ ଚ ଦେସିଯତି ଓପସମିକୋ ପରିନିବ୍ବାନିକୋ ସମ୍ବୋଧଗାମୀ ସୁଗତପ୍ପୱେଦିତୋ। ଅଯଞ୍ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଂ ଉପପନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଯଂ ଦୁତିଯୋ ଅକ୍ଖଣୋ ଅସମଯୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସାଯ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ…ପେ… ପେତ୍ତିୱିସଯଂ ଉପପନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଯଂ ତତିଯୋ ଅକ୍ଖଣୋ ଅସମଯୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସାଯ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ…ପେ… ଅସୁରକାଯଂ ଉପପନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ଅକ୍ଖଣୋ ଅସମଯୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସାଯ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ…ପେ… ଅଞ୍ଞତରଂ ଦୀଘାଯୁକଂ ଦେୱନିକାଯଂ ଉପପନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଯଂ ପଞ୍ଚମୋ ଅକ୍ଖଣୋ ଅସମଯୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସାଯ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ…ପେ… ପଚ୍ଚନ୍ତିମେସୁ ଜନପଦେସୁ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ହୋତି ମିଲକ୍ଖେସୁ [ମିଲକ୍ଖକେସୁ (ସ୍ୟା। କଂ।) ମିଲକ୍ଖୂସୁ (କ।)] ଅୱିଞ୍ଞାତାରେସୁ, ଯତ୍ଥ ନତ୍ଥି ଗତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉପାସକାନଂ ଉପାସିକାନଂ। ଅଯଂ ଛଟ୍ଠୋ ଅକ୍ଖଣୋ ଅସମଯୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସାଯ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ…ପେ… ମଜ୍ଝିମେସୁ ଜନପଦେସୁ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ହୋତି। ସୋ ଚ ହୋତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ୱିପରୀତଦସ୍ସନୋ – ‘ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନଂ, ନତ୍ଥି ଯିଟ୍ଠଂ, ନତ୍ଥି ହୁତଂ, ନତ୍ଥି ସୁକତଦୁକ୍କଟାନଂ [ସୁକଟ ଦୁକ୍କଟାନଂ (ସୀ। ପୀ।)] କମ୍ମାନଂ ଫଲଂ ୱିପାକୋ, ନତ୍ଥି ଅଯଂ ଲୋକୋ, ନତ୍ଥି ପରୋ ଲୋକୋ, ନତ୍ଥି ମାତା, ନତ୍ଥି ପିତା, ନତ୍ଥି ସତ୍ତା ଓପପାତିକା, ନତ୍ଥି ଲୋକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସମ୍ମଗ୍ଗତା ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନା ଯେ ଇମଞ୍ଚ ଲୋକଂ ପରଞ୍ଚ ଲୋକଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦେନ୍ତୀ’ତି। ଅଯଂ ସତ୍ତମୋ ଅକ୍ଖଣୋ ଅସମଯୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସାଯ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ…ପେ… ମଜ୍ଝିମେସୁ ଜନପଦେସୁ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ହୋତି। ସୋ ଚ ହୋତି ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ଜଳୋ ଏଳମୂଗୋ, ନପ୍ପଟିବଲୋ ସୁଭାସିତଦୁବ୍ଭାସିତାନମତ୍ଥମଞ୍ଞାତୁଂ। ଅଯଂ ଅଟ୍ଠମୋ ଅକ୍ଖଣୋ ଅସମଯୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସାଯ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ତଥାଗତୋ ଚ ଲୋକେ ନ [କତ୍ଥଚି ନକାରୋ ନ ଦିସ୍ସତି] ଉପ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ଧମ୍ମୋ ଚ ନ ଦେସିଯତି ଓପସମିକୋ ପରିନିବ୍ବାନିକୋ ସମ୍ବୋଧଗାମୀ ସୁଗତପ୍ପୱେଦିତୋ। ଅଯଞ୍ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମଜ୍ଝିମେସୁ ଜନପଦେସୁ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ହୋତି, ସୋ ଚ ହୋତି ପଞ୍ଞୱା ଅଜଳୋ ଅନେଳମୂଗୋ, ପଟିବଲୋ ସୁଭାସିତ-ଦୁବ୍ଭାସିତାନମତ୍ଥମଞ୍ଞାତୁଂ। ଅଯଂ ନୱମୋ ଅକ୍ଖଣୋ ଅସମଯୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସାଯ।

୩୪୩। ''ନଵ ଅନୁପୁବ୍ବଵିହାରା। ଇଧାଵୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଵିଵିଚ୍ଚେଵ କାମେହି ଵିଵିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସଵିତକ୍କଂ ସଵିଚାରଂ ଵିଵେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି। ଵିତକ୍କଵିଚାରାନଂ ଵୂପସମା…ପେ… ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି। ପୀତିଯା ଚ ଵିରାଗା…ପେ… ତତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି। ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା …ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି। ସବ୍ବସୋ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ ସମତିକ୍କମା… ପେ… ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି। ସବ୍ବସୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ 'ଅନନ୍ତଂ ଵିଞ୍ଞାଣ'ନ୍ତି ଵିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି। ସବ୍ବସୋ ଵିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ 'ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀ'ତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି। ସବ୍ବସୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ନେଵସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି। ସବ୍ବସୋ ନେଵସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ସଞ୍ଞାଵେଦଯିତନିରୋଧଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି।

୩୪୪। ''ନଵ ଅନୁପୁବ୍ବନିରୋଧା। ପଠମଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ କାମସଞ୍ଞା ନିରୁଦ୍ଧା ହୋତି। ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ଵିତକ୍କଵିଚାରା ନିରୁଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି। ତତିଯଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ପୀତି ନିରୁଦ୍ଧା ହୋତି। ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସ୍ସା ନିରୁଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି। ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ରୂପସଞ୍ଞା ନିରୁଦ୍ଧା ହୋତି। ଵିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞା ନିରୁଦ୍ଧା ହୋତି। ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ଵିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞା ନିରୁଦ୍ଧା ହୋତି। ନେଵସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସଞ୍ଞା ନିରୁଦ୍ଧା ହୋତି। ସଞ୍ଞାଵେଦଯିତନିରୋଧଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ସଞ୍ଞା ଚ ଵେଦନା ଚ ନିରୁଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି।

''ଇମେ ଖୋ, ଆଵୁସୋ, ତେନ ଭଗଵତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ନଵ ଧମ୍ମା ସମ୍ମଦକ୍ଖାତା। ତତ୍ଥ ସବ୍ବେହେଵ ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବଂ… ପେ… ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେଵମନୁସ୍ସାନଂ।

ଦସକଂ

୩୪୫। ''ଅତ୍ଥି ଖୋ, ଆଵୁସୋ, ତେନ ଭଗଵତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଦସ ଧମ୍ମା ସମ୍ମଦକ୍ଖାତା। ତତ୍ଥ ସବ୍ବେହେଵ ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବଂ…ପେ… ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେଵମନୁସ୍ସାନଂ। କତମେ ଦସ?

''ଦସ ନାଥକରଣା ଧମ୍ମା। ଇଧାଵୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲଵା ହୋତି। ପାତିମୋକ୍ଖସଂଵରସଂଵୁତୋ ଵିହରତି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ, ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ଵଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସାଵୀ ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ। ଯଂପାଵୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲଵା ହୋତି, ପାତିମୋକ୍ଖସଂଵରସଂଵୁତୋ ଵିହରତି, ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ, ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ଵଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସାଵୀ ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ। ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ନାଥକରଣୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆଵୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି ସୁତଧରୋ ସୁତସନ୍ନିଚଯୋ। ଯେ ତେ ଧମ୍ମା ଆଦିକଲ୍ୟାଣା ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣା ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣା ସାତ୍ଥା ସବ୍ୟଞ୍ଜନା [ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] କେଵଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଭିଵଦନ୍ତି, ତଥାରୂପାସ୍ସ ଧମ୍ମା ବହୁସ୍ସୁତା ହୋନ୍ତି [ଧତା (କ। ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ଧାତା ଵଚସା ପରିଚିତା ମନସାନୁପେକ୍ଖିତା ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିଵିଦ୍ଧା, ଯଂପାଵୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି…ପେ… ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିଵିଦ୍ଧା। ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ନାଥକରଣୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆଵୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୋ ହୋତି କଲ୍ୟାଣସହାଯୋ କଲ୍ୟାଣସମ୍ପଵଙ୍କୋ। ଯଂପାଵୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୋ ହୋତି କଲ୍ୟାଣସହାଯୋ କଲ୍ୟାଣସମ୍ପଵଙ୍କୋ। ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ନାଥକରଣୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆଵୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଵଚୋ ହୋତି ସୋଵଚସ୍ସକରଣେହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଖମୋ ପଦକ୍ଖିଣଗ୍ଗାହୀ ଅନୁସାସନିଂ। ଯଂପାଵୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଵଚୋ ହୋତି…ପେ… ପଦକ୍ଖିଣଗ୍ଗାହୀ ଅନୁସାସନିଂ। ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ନାଥକରଣୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆଵୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଯାନି ତାନି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଉଚ୍ଚାଵଚାନି କିଂକରଣୀଯାନି, ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖୋ ହୋତି ଅନଲସୋ ତତ୍ରୁପାଯାଯ ଵୀମଂସାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଅଲଂ କାତୁଂ ଅଲଂ ସଂଵିଧାତୁଂ। ଯଂପାଵୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଯାନି ତାନି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ…ପେ… ଅଲଂ ସଂଵିଧାତୁଂ। ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ନାଥକରଣୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆଵୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମକାମୋ ହୋତି ପିଯସମୁଦାହାରୋ, ଅଭିଧମ୍ମେ ଅଭିଵିନଯେ ଉଳାରପାମୋଜ୍ଜୋ [ଉଳାରପାମୁଜ୍ଜୋ (ସୀ।

ପୀ।), ଓଠଆରପାମୋଜ୍ଜୋ (ସ୍ଯା। କଂ।)]। ଯଂପାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମକାମୋ ହୋତି…ପେ… ଉଠଆରପାମୋଜ୍ଜୋ [ଉଠଆରପାମୁଜ୍ଜୋ (ସୀ। ପୀ।), ଓଠଆରପାମୋଜ୍ଜୋ (ସ୍ଯା। କଂ।)]। ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ନାଥକରଣୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ , ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେହି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେହି । ଯଂପାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି…ପେ… ପରିକ୍ଖାରେହି। ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ନାଥକରଣୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ୱିହରତି ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପସମ୍ପଦାଯ, ଥାମୱା ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ଯଂପାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ୱିହରତି…ପେ… ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ନାଥକରଣୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସତିମା ହୋତି ପରମେନ ସତିନେପକ୍କେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଚିରକତମ୍ପି ଚିରଭାସିତମ୍ପି ସରିତା ଅନୁସ୍ସରିତା। ଯଂପାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସତିମା ହୋତି…ପେ… ସରିତା ଅନୁସ୍ସରିତା। ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ନାଥକରଣୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଞୱା ହୋତି, ଉଦଯତ୍ଥଗାମିନିଯା ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରିଯାଯ ନିବ୍ବେଧିକାଯ ସମ୍ମାଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନିଯା। ଯଂପାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଞୱା ହୋତି…ପେ… ସମ୍ମାଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନିଯା। ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ନାଥକରଣୋ।

୩୪୬। ଦସ କସିଣାଯତନାନି। ପଥୱୀକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି, ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ତିରିଯଂ ଅଦ୍ୱଯଂ ଅପ୍ପମାଣଂ। ଆପୋକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି… ପେ… ତେଜୋକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି… ୱାଯୋକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି… ନୀଲକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି… ପୀତକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି… ଲୋହିତକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି… ଓଦାତକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି… ଆକାସକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି… ୱିଞ୍ଞାଣକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି, ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ତିରିଯଂ ଅଦ୍ୱଯଂ ଅପ୍ପମାଣଂ।

୩୪୭। ''ଦସ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥା – ପାଣାତିପାତୋ, ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୋ, ମୁସାୱାଦୋ, ପିସୁଣା ୱାଚା, ଫରୁସା ୱାଚା, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୋ, ଅଭିଜ୍ଝା, ବ୍ଯାପାଦୋ, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି।

''ଦସ କୁସଲକମ୍ମପଥା – ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣୀ, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ୱେରମଣୀ, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ୱେରମଣୀ, ମୁସାୱାଦା ୱେରମଣୀ, ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ୱେରମଣୀ, ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ୱେରମଣୀ, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ୱେରମଣୀ, ଅନଭିଜ୍ଝା, ଅବ୍ଯାପାଦୋ, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି।

୩୪୮। ''ଦସ ଅରିଯୱାସା। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନୋ ହୋତି, ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ, ଏକାରକ୍ଖୋ, ଚତୁରାପସ୍ସେନୋ, ପଣୁନ୍ନପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚୋ, ସମୱଯସଟ୍ଠେସନୋ, ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପୋ, ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯସଙ୍ଖାରୋ, ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ, ସୁୱିମୁତ୍ତପଞ୍ଞୋ।

''କଥଞ୍ଚାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନୋ ହୋତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ବ୍ଯାପାଦୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପହୀନଂ ହୋତି, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ପହୀନଂ ହୋତି, ୱିଚିକିଚ୍ଛା ପହୀନା ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ, ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା…ପେ… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ, ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚାୱୁସୋ , ଭିକ୍ଖୁ ଏକାରକ୍ଖୋ ହୋତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସତାରକ୍ଖେନ ଚେତସା ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଏକାରକ୍ଖୋ ହୋତି ।

''କଥଞ୍ଚାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଚତୁରାପସ୍ସେନୋ ହୋତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଖାଯେକଂ ପଟିସେୱତି, ସଙ୍ଖାଯେକଂ ଅଧିୱାସେତି, ସଙ୍ଖାଯେକଂ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ସଙ୍ଖାଯେକଂ ୱିନୋଦେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଚତୁରାପସ୍ସେନୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ପଣୁନ୍ନପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚୋ ହୋତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଯାନି ତାନି ପୁଥୁସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ପୁଥୁପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚାନି, ସବ୍ବାନି ତାନି

ନୁନାନି ହୋନ୍ତି ପଣୁନ୍ନାନି ଚତ୍ତାନି ୱନ୍ତାନି ମୁତ୍ତାନି ପହୀନାନି ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠାନି। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ପଣୁନ୍ନପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚାୱୁସୋ , ଭିକ୍ଖୁ ସମୱଯସଟ୍ଠେସନୋ ହୋତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ କାମେସନା ପହୀନା ହୋତି, ଭୱେସନା ପହୀନା ହୋତି, ବ୍ରହ୍ମଚରିୟେସନା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧା। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସମୱଯସଟ୍ଠେସନୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପୋ ହୋତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ କାମସଙ୍କପ୍ପୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ବ୍ୟାପାଦସଙ୍କପ୍ପୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ୱିହିଂସାସଙ୍କପ୍ପୋ ପହୀନୋ ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯସଙ୍ଖାରୋ ହୋତି ? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ପୁବ୍ବେୱ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯସଙ୍ଖାରୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ହୋତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ରାଗା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତି, ଦୋସା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତି, ମୋହା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁୱିମୁତ୍ତପଞ୍ଞୋ ହୋତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ 'ରାଗୋ ମେ ପହୀନୋ ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାୱଂକତୋ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ'ତି ପଜାନାତି। 'ଦୋସୋ ମେ ପହୀନୋ ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାୱଂକତୋ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ'ତି ପଜାନାତି। 'ମୋହୋ ମେ ପହୀନୋ ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାୱଂକତୋ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ'ତି ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁୱିମୁତ୍ତପଞ୍ଞୋ ହୋତି।

''ଦସ ଅସେକ୍ଖା ଧମ୍ମା – ଅସେକ୍ଖା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ଅସେକ୍ଖୋ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ, ଅସେକ୍ଖା ସମ୍ମାୱାଚା, ଅସେକ୍ଖୋ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ, ଅସେକ୍ଖୋ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ, ଅସେକ୍ଖୋ ସମ୍ମାୱାଯାମୋ, ଅସେକ୍ଖା ସମ୍ମାସତି, ଅସେକ୍ଖୋ ସମ୍ମାସମାଧି, ଅସେକ୍ଖଂ ସମ୍ମାଞାଣଂ, ଅସେକ୍ଖା ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତି।

''ଇମେ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଦସ ଧମ୍ମା ସମ୍ମଦକ୍ଖାତା। ତତ୍ଥ ସବ୍ବେହେୱ ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବଂ ନ ୱିୱଦିତବ୍ବଂ, ଯଥୟିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଦ୍ଧନିଯଂ ଅସ୍ସ ଚିରଟ୍ଠିତିକଂ, ତଦସ୍ସ ବହୁଜନହିତାଯ ବହୁଜନସୁଖାଯ ଲୋକାନୁକମ୍ପାଯ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନ''ନ୍ତି।

୩୪୯। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଆମନ୍ତେସି – 'ସାଧୁ ସାଧୁ, ସାରିପୁତ୍ତ, ସାଧୁ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ସଙ୍ଗୀତିପରିଯାଯଂ ଅଭାସୀ'ତି। ଇଦମୱୋଚାଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ, ସମନୁଞ୍ଞୋ ସତ୍ଥା ଅହୋସି। ଅତ୍ତମନା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୁନ୍ତି।

ସଙ୍ଗୀତିସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଦସମଂ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୧। ଦସୁତ୍ତରସୁତ୍ତଂ

୩୫୦। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଚମ୍ପାଯଂ ୱିହରତି ଗଗ୍ଗରାଯ ପୋକ୍ଖରଣିଯା ତୀରେ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି। ତତ୍ର ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଆୱୁସୋ ଭିକ୍ଖୱେ''ତି! ''ଆୱୁସୋ''ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଏତଦୱୋଚ –

''ଦସୁତ୍ତରଂ ପୱକ୍ଖାମି, ଧମ୍ମଂ ନିବ୍ବାନପତ୍ତିଯା;

ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକିରିଯାଯ, ସବ୍ବଗନ୍ଥପ୍ପମୋଚନଂ''।

ଏକୋ ଧମ୍ମୋ

୩୫୧। ''ଏକୋ, ଆୱୁସୋ, ଧମ୍ମୋ ବହୁକାରୋ, ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଭାୱେତବ୍ବୋ, ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ, ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ପହାତବ୍ବୋ, ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ହାନଭାଗିଯୋ, ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ୱିସେସଭାଗିଯୋ, ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝୋ, ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବୋ, ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ, ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବୋ।

(କ) ''କତମୋ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ବହୁକାରୋ? ଅପ୍ପମାଦୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ଅଯଂ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ବହୁକାରୋ।

(ଖ) ''କତମୋ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଭାୱେତବ୍ବୋ? କାଯଗତାସତି ସାତସହଗତା। ଅଯଂ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଭାୱେତବ୍ବୋ।

(ଗ) ''କତମୋ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ? ଫସ୍ସୋ ସାସୱୋ ଉପାଦାନିଯୋ। ଅଯଂ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ।

(ଘ) ''କତମୋ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ପହାତବ୍ବୋ? ଅସ୍ମିମାନୋ। ଅଯଂ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ପହାତବ୍ବୋ।

(ଙ) ''କତମୋ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ହାନଭାଗିଯୋ? ଅଯୋନିସୋ ମନସିକାରୋ। ଅଯଂ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ହାନଭାଗିଯୋ।

(ଚ) ''କତମୋ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ୱିସେସଭାଗିଯୋ? ଯୋନିସୋ ମନସିକାରୋ। ଅଯଂ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ୱିସେସଭାଗିଯୋ।

(ଛ) ''କତମୋ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝୋ? ଆନନ୍ତରିକୋ ଚେତୋସମାଧି। ଅଯଂ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝୋ।

(ଜ) ''କତମୋ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବୋ? ଅକୁପ୍ପଂ ଞାଣଂ। ଅଯଂ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବୋ।

(ଝ) ''କତମୋ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ? ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଆହାରଟ୍ଠିତିକା। ଅଯଂ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ।

(ଞ) ''କତମୋ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବୋ? ଅକୁପ୍ପା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି। ଅଯଂ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବୋ।

''ଇତି ଇମେ ଦସ ଧମ୍ମା ଭୂତା ତଚ୍ଛା ତଥା ଅୱିତଥା ଅନଞ୍ଞଥା ସମ୍ମା ତଥାଗତେନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧା।

ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା

୩୫୨। ''ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା, ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା, ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟା, ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା , ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ହାନଭାଗିଯା, ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ୱିସେସଭାଗିଯା, ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝା, ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା, ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା, ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା।

(କ) ''କତମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା? ସତି ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ। ଇମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା।

(ଖ) ‘‘କତମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା? ସମଥୋ ଚ ୱିପସ୍ସନା ଚ। ଇମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା।

(ଗ) ‘‘କତମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା? ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ। ଇମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା।

(ଘ) ‘‘କତମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା? ଅୱିଜ୍ଜା ଚ ଭୱତଣ୍ହା ଚ। ଇମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା।

(ଙ) ‘‘କତମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ହାନଭାଗିୟା? ଦୋୱଚସ୍ସତା ଚ ପାପମିତ୍ତତା ଚ। ଇମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ହାନଭାଗିୟା।

(ଚ) ‘‘କତମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ୱିସେସଭାଗିୟା? ସୋୱଚସ୍ସତା ଚ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା ଚ। ଇମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ୱିସେସଭାଗିୟା।

(ଛ) ‘‘କତମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝା? ୟୋ ଚ ହେତୁ ୟୋ ଚ ପଚ୍ଚୟୋ ସତ୍ତାନଂ ସଂକିଲେସାୟ, ୟୋ ଚ ହେତୁ ୟୋ ଚ ପଚ୍ଚୟୋ ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିୟା। ଇମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝା।

(ଜ) ‘‘କତମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା? ଦ୍ୱେ ଞାଣାନି – ଖୟେ ଞାଣଂ, ଅନୁପ୍ପାଦେ ଞାଣଂ। ଇମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା।

(ଝ) ‘‘କତମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା? ଦ୍ୱେ ଧାତୁୟୋ – ସଙ୍ଖତା ଚ ଧାତୁ ଅସଙ୍ଖତା ଚ ଧାତୁ। ଇମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା।

(ଞ) ‘‘କତମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା? ୱିଜ୍ଜା ଚ ୱିମୁତ୍ତି ଚ। ଇମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା।

‘‘ଇତି ଇମେ ୱୀସତି ଧମ୍ମା ଭୂତା ତଚ୍ଛା ତଥା ଅୱିତଥା ଅନଞ୍ଞଥା ସମ୍ମା ତଥାଗତେନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧା।

ତୟୋ ଧମ୍ମା

୩୫୩। ‘‘ତୟୋ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା, ତୟୋ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା…ପେ… ତୟୋ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା।

(କ) ‘‘କତମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା? ସପ୍ପୁରିସସଂସେୱୋ, ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ, ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପତ୍ତି। ଇମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା।

(ଖ) ‘‘କତମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା? ତୟୋ ସମାଧୀ – ସୱିତକ୍କୋ ସୱିଚାରୋ ସମାଧି, ଅୱିତକ୍କୋ ୱିଚାରମତ୍ତୋ ସମାଧି, ଅୱିତକ୍କୋ ଅୱିଚାରୋ ସମାଧି। ଇମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା।

(ଗ) ‘‘କତମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା? ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା – ସୁଖା ୱେଦନା, ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା, ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନା। ଇମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା।

(ଘ) ‘‘କତମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା? ତିସ୍ସୋ ତଣ୍ହା – କାମତଣ୍ହା, ଭୱତଣ୍ହା, ୱିଭୱତଣ୍ହା। ଇମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା।

(ଙ) ‘‘କତମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ହାନଭାଗିୟା? ତୀଣି ଅକୁସଲମୂଲାନି – ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ, ଦୋସୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ, ମୋହୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଇମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ହାନଭାଗିୟା।

(ଚ) ‘‘କତମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ୱିସେସଭାଗିୟା? ତୀଣି କୁସଲମୂଲାନି – ଅଲୋଭୋ କୁସଲମୂଲଂ, ଅଦୋସୋ କୁସଲମୂଲଂ, ଅମୋହୋ କୁସଲମୂଲଂ। ଇମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ୱିସେସଭାଗିୟା।

(ଛ) ‘‘କତମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝା? ତିସ୍ସୋ ନିସ୍ସରଣିୟା ଧାତୁୟୋ – କାମାନମେତଂ ନିସ୍ସରଣଂ ୟଦିଦଂ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ, ରୂପାନମେତଂ ନିସ୍ସରଣଂ ୟଦିଦଂ ଅରୂପଂ, ୟଂ ଖୋ ପନ କିଞ୍ଚି ଭୂତଂ ସଙ୍ଖତଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ, ନିରୋଧୋ ତସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ। ଇମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝା।

(ଜ) ‘‘କତମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା? ତୀଣି ଞାଣାନି – ଅତୀତଂସେ ଞାଣଂ, ଅନାଗତଂସେ ଞାଣଂ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂସେ ଞାଣଂ। ଇମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା

ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା।

(ଝ) ''କତମେ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା? ତିସ୍ସୋ ଧାତୁଯୋ – କାମଧାତୁ, ରୂପଧାତୁ, ଅରୂପଧାତୁ। ଇମେ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା।

(ଞ) ''କତମେ ତଯୋ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା? ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା – ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣଂ ୱିଜ୍ଜା, ସତ୍ତାନଂ ଚୁତୂପପାତେ ଞାଣଂ ୱିଜ୍ଜା, ଆସୱାନଂ ଖଯେ ଞାଣଂ ୱିଜ୍ଜା। ଇମେ ତଯୋ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା।

''ଇତି ଇମେ ତିଂସ ଧମ୍ମା ଭୂତା ତଚ୍ଛା ତଥା ଅୱିତଥା ଅନଞ୍ଞଥା ସମ୍ମା ତଥାଗତେନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧା।

ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା

୩୫୪। ''ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା, ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା…ପେ… ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା।

(କ) ''କତମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା? ଚତ୍ତାରି ଚକ୍କାନି – ପତିରୂପଦେସୱାସୋ, ସପ୍ପୁରିସୂପନିସ୍ସଯୋ [ସପ୍ପୁରିସୁପସ୍ସଯୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)], ଅତ୍ତସମ୍ମାପଣିଧି, ପୁବ୍ବେ ଚ କତପୁଞ୍ଞତା। ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା।

(ଖ) ''କତମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା? ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା – ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା ୱିନେଯ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ। ୱେଦନାସୁ…ପେ… ଚିତ୍ତେ… ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା ୱିନେଯ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ। ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା।

(ଗ) ''କତମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟା? ଚତ୍ତାରୋ ଆହାରା – କବଳୀକାରୋ [କୱଳୀକାରୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଆହାରୋ ଓଳାରିକୋ ୱା ସୁଖୁମୋ ୱା, ଫସ୍ସୋ ଦୁତିଯୋ, ମନୋସଞ୍ଚେତନା ତତିଯା, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଚତୁତ୍ଥଂ। ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟା।

(ଘ) ''କତମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା? ଚତ୍ତାରୋ ଓଘା – କାମୋଘୋ, ଭୱୋଘୋ, ଦିଟ୍ଠୋଘୋ, ଅୱିଜ୍ଜୋଘୋ। ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା।

(ଙ) ''କତମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ହାନଭାଗିଯା? ଚତ୍ତାରୋ ଯୋଗା – କାମଯୋଗୋ, ଭୱଯୋଗୋ, ଦିଟ୍ଠିଯୋଗୋ, ଅୱିଜ୍ଜାଯୋଗୋ। ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ହାନଭାଗିଯା।

(ଚ) ''କତମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ୱିସେସଭାଗିଯା? ଚତ୍ତାରୋ ୱିସଞ୍ଞୋଗା – କାମଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ, ଭୱଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ, ଦିଟ୍ଠିଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ, ଅୱିଜ୍ଜାଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ। ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ୱିସେସଭାଗିଯା।

(ଛ) ''କତମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝା? ଚତ୍ତାରୋ ସମାଧୀ – ହାନଭାଗିଯୋ ସମାଧି, ଠିତିଭାଗିଯୋ ସମାଧି, ୱିସେସଭାଗିଯୋ ସମାଧି, ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯୋ ସମାଧି। ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝା।

(ଜ) ''କତମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା? ଚତ୍ତାରି ଞାଣାନି – ଧମ୍ମେ ଞାଣଂ, ଅନ୍ୱଯେ ଞାଣଂ, ପରିଯେ ଞାଣଂ, ସମ୍ମୁତିଯା ଞାଣଂ। ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା।

(ଝ) ''କତମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା? ଚତ୍ତାରି ଅରିଯସଚ୍ଚାନି – ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ, ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯଂ [ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଅରିଯସଚ୍ଚଂ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଂ [ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଅରିଯସଚ୍ଚଂ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ଅରିଯସଚ୍ଚଂ। ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା।

(ଞ) ''କତମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା? ଚତ୍ତାରି ସାମଞ୍ଞଫଲାନି – ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ, ସକଦାଗାମିଫଲଂ, ଅନାଗାମିଫଲଂ, ଅରହତ୍ତଫଲଂ । ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା।

‘‘ଇତି ଇମେ ଚତ୍ତାରୀସଧମ୍ମା ଭୂତା ତଚ୍ଛା ତଥା ଅୱିତଥା ଅନଞ୍ଞଥା ସମ୍ମା ତଥାଗତେନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧା।

ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା

୩୫୫। ‘‘ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା…ପେ… ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା।

(କ) ‘‘କତମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା? ପଞ୍ଚ ପଧାନିୟଙ୍ଗାନି – ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସଦ୍ଦହତି ତଥାଗତସ୍ସ ବୋଧିଂ – ‘ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା’ତି। ଅପ୍ପାବାଧୋ ହୋତି ଅପ୍ପାତଙ୍କୋ ସମୱେପାକିନିୟା ଗହଣିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ ନାତିସୀତାୟ ନାଚ୍ଚୁଣ୍ହାୟ ମଜ୍ଝିମାୟ ପଧାନକ୍ଖମାୟ। ଅସଠୋ ହୋତି ଅମାୟାୱୀ ଯଥାଭୂତମତ୍ତାନଂ ଆୱୀକତ୍ତା ସତ୍ଥରି ୱା ୱିଞ୍ଞୂସୁ ୱା ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ। ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ୱିହରତି ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାୟ, କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପସମ୍ପଦାୟ, ଥାମୱା ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ପଞ୍ଞୱା ହୋତି ଉଦୟତ୍ଥଗାମିନିୟା ପଞ୍ଞାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରିୟାୟ ନିବ୍ବେଧିକାୟ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖୟଗାମିନିୟା। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା।

(ଖ) ‘‘କତମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା? ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକୋ ସମ୍ମାସମାଧି – ପୀତିଫରଣତା, ସୁଖଫରଣତା, ଚେତୋଫରଣତା , ଆଲୋକଫରଣତା, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣନିମିତ୍ତଂ [ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାନିମିତ୍ତଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)]। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା।

(ଗ) ‘‘କତମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା? ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା [ସେୟ୍ୟଥୀଦଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] – ରୂପୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧୋ, ୱେଦନୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧୋ, ସଞ୍ଞୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧୋ, ସଙ୍ଖାରୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧୋ ୱିଞ୍ଞାଣୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧୋ। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା।

(ଘ) ‘‘କତମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା? ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣାନି – କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣଂ, ବ୍ୟାପାଦନୀୱରଣଂ, ଥିନମିଦ୍ଧନୀୱରଣଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚନୀୱରଣଂ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୀୱରଣଂ। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା।

(ଙ) ‘‘କତମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ହାନଭାଗିୟା? ପଞ୍ଚ ଚେତୋଖିଲା – ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି କଙ୍ଖତି ୱିଚିକିଚ୍ଛତି ନାଧିମୁଚ୍ଚତି ନ ସମ୍ପସୀଦତି। ଯୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି କଙ୍ଖତି ୱିଚିକିଚ୍ଛତି ନାଧିମୁଚ୍ଚତି ନ ସମ୍ପସୀଦତି, ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ନମତି ଆତପ୍ପାୟ ଅନୁୟୋଗାୟ ସାତଚ୍ଚାୟ ପଧାନାୟ। ଯସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ନମତି ଆତପ୍ପାୟ ଅନୁୟୋଗାୟ ସାତଚ୍ଚାୟ ପଧାନାୟ । ଅୟଂ ପଠମୋ ଚେତୋଖିଲୋ। ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମେ କଙ୍ଖତି ୱିଚିକିଚ୍ଛତି…ପେ… ସଙ୍ଘେ କଙ୍ଖତି ୱିଚିକିଚ୍ଛତି…ପେ… ସିକ୍ଖାୟ କଙ୍ଖତି ୱିଚିକିଚ୍ଛତି…ପେ… ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ କୁପିତୋ ହୋତି ଅନତ୍ତମନୋ ଆହତଚିତ୍ତୋ ଖିଲଜାତୋ, ଯୋ ସୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ କୁପିତୋ ହୋତି ଅନତ୍ତମନୋ ଆହତଚିତ୍ତୋ ଖିଲଜାତୋ, ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ନମତି ଆତପ୍ପାୟ ଅନୁୟୋଗାୟ ସାତଚ୍ଚାୟ ପଧାନାୟ। ଯସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ନମତି ଆତପ୍ପାୟ ଅନୁୟୋଗାୟ ସାତଚ୍ଚାୟ ପଧାନାୟ। ଅୟଂ ପଞ୍ଚମୋ ଚେତୋଖିଲୋ। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ହାନଭାଗିୟା।

(ଚ) ‘‘କତମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ୱିସେସଭାଗିୟା? ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିୟାନି – ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ୱିସେସଭାଗିୟା।

(ଛ) ‘‘କତମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝା? ପଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣିୟା ଧାତୁୟୋ – ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ କାମେ ମନସିକରୋତୋ କାମେସୁ ଚିତ୍ତଂ ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ନ ପସୀଦତି ନ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ନ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ମନସିକରୋତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ପସୀଦତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ୱିମୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ସୁଗତଂ ସୁଭାୱିତଂ ସୁୱୁଟ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ ୱିସଂୟୁତ୍ତଂ କାମେହି। ଯେ ଚ କାମପଚ୍ଚୟା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଆସୱା ୱିଘାତା ପରିଳାହା, ମୁତ୍ତୋ ସୋ ତେହି। ନ ସୋ ତଂ ୱେଦନଂ ୱେଦେତି। ଇଦମକ୍ଖାତଂ କାମାନଂ ନିସ୍ସରଣଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ବ୍ୟାପାଦଂ ମନସିକରୋତୋ ବ୍ୟାପାଦେ ଚିତ୍ତଂ ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ନ ପସୀଦତି ନ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ନ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ଅବ୍ୟାପାଦଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ମନସିକରୋତୋ ଅବ୍ୟାପାଦେ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ପସୀଦତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ୱିମୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ସୁଗତଂ ସୁଭାୱିତଂ ସୁୱୁଟ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ ୱିସଂୟୁତ୍ତଂ ବ୍ୟାପାଦେନ। ଯେ ଚ ବ୍ୟାପାଦପଚ୍ଚୟା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଆସୱା ୱିଘାତା ପରିଳାହା, ମୁତ୍ତୋ ସୋ ତେହି। ନ ସୋ ତଂ ୱେଦନଂ ୱେଦେତି। ଇଦମକ୍ଖାତଂ ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିହେସଂ ମନସିକରୋତୋ ୱିହେସାଯ ଚିତ୍ତଂ ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ନ ପସୀଦତି ନ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ନ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ଅୱିହେସଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ମନସିକରୋତୋ ଅୱିହେସାଯ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ପସୀଦତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ୱିମୁଚ୍ଚତି । ତସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ସୁଗତଂ ସୁଭାୱିତଂ ସୁୱୁଟ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ ୱିସଂଯୁତ୍ତଂ ୱିହେସାଯ। ଯେ ଚ ୱିହେସାପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଆସୱା ୱିଘାତା ପରିଳାହା, ମୁତ୍ତୋ ସୋ ତେହି। ନ ସୋ ତଂ ୱେଦନଂ ୱେଦେତି। ଇଦମକ୍ଖାତଂ ୱିହେସାଯ ନିସ୍ସରଣଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ରୂପେ ମନସିକରୋତୋ ରୂପେସୁ ଚିତ୍ତଂ ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ନ ପସୀଦତି ନ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ନ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ଅରୂପଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ମନସିକରୋତୋ ଅରୂପେ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ପସୀଦତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ୱିମୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ସୁଗତଂ ସୁଭାୱିତଂ ସୁୱୁଟ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ ୱିସଂଯୁତ୍ତଂ ରୂପେହି। ଯେ ଚ ରୂପପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଆସୱା ୱିଘାତା ପରିଳାହା, ମୁତ୍ତୋ ସୋ ତେହି। ନ ସୋ ତଂ ୱେଦନଂ ୱେଦେତି। ଇଦମକ୍ଖାତଂ ରୂପାନଂ ନିସ୍ସରଣଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ସକ୍କାଯଂ ମନସିକରୋତୋ ସକ୍କାଯେ ଚିତ୍ତଂ ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ନ ପସୀଦତି ନ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ନ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ସକ୍କାଯନିରୋଧଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ମନସିକରୋତୋ ସକ୍କାଯନିରୋଧେ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ପସୀଦତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ୱିମୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ସୁଗତଂ ସୁଭାୱିତଂ ସୁୱୁଟ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ ୱିସଂଯୁତ୍ତଂ ସକ୍କାଯେନ। ଯେ ଚ ସକ୍କାଯପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଆସୱା ୱିଘାତା ପରିଳାହା, ମୁତ୍ତୋ ସୋ ତେହି। ନ ସୋ ତଂ ୱେଦନଂ ୱେଦେତି। ଇଦମକ୍ଖାତଂ ସକ୍କାଯସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝା।

(ଜ) ‘‘କତମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା? ପଞ୍ଚ ଞାଣିକୋ ସମ୍ମାସମାଧି – ‘ଅଯଂ ସମାଧି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନସୁଖୋ ଚେୱ ଆଯତିଞ୍ଚ ସୁଖୱିପାକୋ’ତି ପଚ୍ଚତ୍ତଂଯେୱ ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ‘ଅଯଂ ସମାଧି ଅରିଯୋ ନିରାମିସୋ’ତି ପଚ୍ଚତ୍ତଞ୍ଞେୱ ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ‘ଅଯଂ ସମାଧି ଅକାପୁରିସସେୱିତୋ’ତି ପଚ୍ଚତ୍ତଂଯେୱ ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ‘ଅଯଂ ସମାଧି ସନ୍ତୋ ପଣୀତୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଲଦ୍ଧୋ ଏକୋଦିଭାୱାଧିଗତୋ, ନ ସସଙ୍ଖାରନିଗ୍ଗୟ୍ହୱାରିତଗତୋ’ତି [ନ ଚ ସସଙ୍ଖାରନିଗ୍ଗୟ୍ହୱାରିତୱତୋତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), ନ ସସଙ୍ଖାରନିଗ୍ଗୟ୍ହୱାରିୱାୱତୋ (କ।), ନ ସସଙ୍ଖାରନିଗ୍ଗୟ୍ହୱାରିଯାଧିଗତୋ (?)] ପଚ୍ଚତ୍ତଂଯେୱ ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ‘ସୋ ଖୋ ପନାହଂ ଇମଂ ସମାଧିଂ ସତୋୱ ସମାପଜ୍ଜାମି ସତୋ ୱୁଟ୍ଠହାମୀ’ତି ପଚ୍ଚତ୍ତଂଯେୱ ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା।

(ଝ) ‘‘କତମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା? ପଞ୍ଚ ୱିମୁତ୍ତାଯତନାନି – ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ସତ୍ଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଅଞ୍ଞତରୋ ୱା ଗରୁଟ୍ଠାନିଯୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ। ଯଥା ଯଥା, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ସତ୍ଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ଅଞ୍ଞତରୋ ୱା ଗରୁଟ୍ଠାନିଯୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ତଥା ତଥା ସୋ [ଭିକ୍ଖୁ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଅତ୍ଥପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଚ ହୋତି ଧମ୍ମପଟିସଂୱେଦୀ ଚ। ତସ୍ସ ଅତ୍ଥପ୍ପଟିସଂୱେଦିନୋ ଧମ୍ମପଟିସଂୱେଦିନୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି, ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାଯତି, ପୀତିମନସ୍ସ କାଯୋ ପସ୍ସମ୍ଭତି, ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯୋ ସୁଖଂ ୱେଦେତି, ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି। ଇଦଂ ପଠମଂ ୱିମୁତ୍ତାଯତନଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ନ ହେୱ ଖୋ ସତ୍ଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ଅଞ୍ଞତରୋ ୱା ଗରୁଟ୍ଠାନିଯୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ଅପି ଚ ଖୋ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ପରେସଂ ଦେସେତି ଯଥା ଯଥା, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ପରେସଂ ଦେସେତି। ତଥା ତଥା ସୋ ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଅତ୍ଥପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଚ ହୋତି ଧମ୍ମପଟିସଂୱେଦୀ ଚ। ତସ୍ସ ଅତ୍ଥପ୍ପଟିସଂୱେଦିନୋ ଧମ୍ମପଟିସଂୱେଦିନୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି, ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାଯତି, ପୀତିମନସ୍ସ କାଯୋ ପସ୍ସମ୍ଭତି, ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯୋ ସୁଖଂ ୱେଦେତି, ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି। ଇଦଂ ଦୁତିଯଂ ୱିମୁତ୍ତାଯତନଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ନ ହେୱ ଖୋ ସତ୍ଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ଅଞ୍ଞତରୋ ୱା ଗରୁଟ୍ଠାନିଯୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ନାପି ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ପରେସଂ ଦେସେତି। ଅପି ଚ ଖୋ, ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋତି। ଯଥା ଯଥା, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋତି ତଥା ତଥା ସୋ ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଅତ୍ଥପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଚ ହୋତି ଧମ୍ମପଟିସଂୱେଦୀ ଚ। ତସ୍ସ ଅତ୍ଥପ୍ପଟିସଂୱେଦିନୋ ଧମ୍ମପଟିସଂୱେଦିନୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି, ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାଯତି, ପୀତିମନସ୍ସ କାଯୋ ପସ୍ସମ୍ଭତି, ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯୋ ସୁଖଂ ୱେଦେତି, ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି। ଇଦଂ ତତିଯଂ ୱିମୁତ୍ତାଯତନଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ନ ହେୱ ଖୋ ସତ୍ଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ଅଞ୍ଞତରୋ ୱା ଗରୁଟ୍ଠାନିଯୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ନାପି ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ପରେସଂ ଦେସେତି, ନାପି ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋତି। ଅପି ଚ ଖୋ, ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଚେତସା ଅନୁୱିତକ୍କେତି ଅନୁୱିଚାରେତି ମନସାନୁପେକ୍ଖତି। ଯଥା ଯଥା , ଆୱୁସୋ , ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ

ଧମ୍ମଂ ଚେତସା ଅନୁୱିତକ୍କେତି ଅନୁୱିଚାରେତି ମନସାନୁପେକ୍ଖତି ତଥା ତଥା ସୋ ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଅତ୍ଥପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଚ ହୋତି ଧମ୍ମପଟିସଂୱେଦୀ ଚ। ତସ୍ସ ଅତ୍ଥପ୍ପଟିସଂୱେଦିନୋ ଧମ୍ମପଟିସଂୱେଦିନୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି, ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାଯତି, ପୀତିମନସ୍ସ କାଯୋ ପସ୍ସମ୍ଭତି, ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯୋ ସୁଖଂ ୱେଦେତି, ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି। ଇଦଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ୱିମୁତ୍ତାଯତନଂ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ନ ହେୱ ଖୋ ସତ୍ଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ଅଞ୍ଞତରୋ ୱା ଗରୁଟ୍ଠାନିଯୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ନାପି ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ପରେସଂ ଦେସେତି, ନାପି ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋତି, ନାପି ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଚେତସା ଅନୁୱିତକ୍କେତି ଅନୁୱିଚାରେତି ମନସାନୁପେକ୍ଖତି; ଅପି ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରଂ ସମାଧିନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ ହୋତି ସୁମନସିକତଂ ସୂପଧାରିତଂ ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ପଞ୍ଞାଯ। ଯଥା ଯଥା, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ସମାଧିନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ ହୋତି ସୁମନସିକତଂ ସୂପଧାରିତଂ ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ପଞ୍ଞାଯ ତଥା ତଥା ସୋ ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଅତ୍ଥପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଚ ହୋତି ଧମ୍ମପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଚ। ତସ୍ସ ଅତ୍ଥପ୍ପଟିସଂୱେଦିନୋ ଧମ୍ମପ୍ପଟିସଂୱେଦିନୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି, ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାଯତି, ପୀତିମନସ୍ସ କାଯୋ ପସ୍ସମ୍ଭତି, ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯୋ ସୁଖଂ ୱେଦେତି, ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି। ଇଦଂ ପଞ୍ଚମଂ ୱିମୁତ୍ତାଯତନଂ। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା।

(ଞ) ''କତମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା? ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧା – ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧୋ , ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧୋ, ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧୋ, ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧୋ, ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧୋ। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା।

''ଇତି ଇମେ ପଞ୍ଞାସ ଧମ୍ମା ଭୂତା ତଚ୍ଛା ତଥା ଅୱିତଥା ଅନଞ୍ଞଥା ସମ୍ମା ତଥାଗତେନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧା।

ଛ ଧମ୍ମା

୩୫୬। ''ଛ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା…ପେ… ଛ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା।

(କ) ''କତମେ ଛ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା? ଛ ସାରଣୀଯା ଧମ୍ମା। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ମେତ୍ତଂ କାଯକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଆୱି ଚେୱ ରହୋ ଚ, ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ସାରଣୀଯୋ ପିଯକରଣୋ ଗରୁକରଣୋ ସଙ୍ଗହାଯ ଅୱିୱାଦାଯ ସାମଗ୍ଗିଯା ଏକୀଭାୱାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ମେତ୍ତଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ…ପେ… ଏକୀଭାୱାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ମେତ୍ତଂ ମନୋକମ୍ମଂ…ପେ… ଏକୀଭାୱାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଯେ ତେ ଲାଭା ଧମ୍ମିକା ଧମ୍ମଲଦ୍ଧା ଅନ୍ତମସୋ ପତ୍ତପରିଯାପନ୍ନମତ୍ତମ୍ପି, ତଥାରୂପେହି ଲାଭେହି ଅପ୍ପଟିୱିଭତ୍ତଭୋଗୀ ହୋତି ସୀଲୱନ୍ତେହି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ସାଧାରଣଭୋଗୀ, ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ସାରଣୀଯୋ…ପେ… ଏକୀଭାୱାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ଯାନି ତାନି ସୀଲାନି ଅଖଣ୍ଡାନି ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦାନି ଅସବଲାନି ଅକମ୍ମାସାନି ଭୁଜିସ୍ସାନି ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥାନି ଅପରାମଟ୍ଠାନି ସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକାନି, ତଥାରୂପେସୁ ସୀଲେସୁ ସୀଲସାମଞ୍ଞଗତୋ ୱିହରତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ଆୱି ଚେୱ ରହୋ ଚ, ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ସାରଣୀଯୋ…ପେ… ଏକୀଭାୱାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଯାଯଂ ଦିଟ୍ଠି ଅରିଯା ନିଯ୍ୟାନିକା ନିଯ୍ୟାତି ତକ୍କରସ୍ସ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯାଯ, ତଥାରୂପାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଦିଟ୍ଠି ସାମଞ୍ଞଗତୋ ୱିହରତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ଆୱି ଚେୱ ରହୋ ଚ, ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ସାରଣୀଯୋ ପିଯକରଣୋ ଗରୁକରଣୋ, ସଙ୍ଗହାଯ ଅୱିୱାଦାଯ ସାମଗ୍ଗିଯା ଏକୀଭାୱାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ଇମେ ଛ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା।

(ଖ) ''କତମେ ଛ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା? ଛ ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନି – ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତି, ଧମ୍ମାନୁସ୍ସତି, ସଙ୍ଘାନୁସ୍ସତି, ସୀଲାନୁସ୍ସତି, ଚାଗାନୁସ୍ସତି, ଦେୱତାନୁସ୍ସତି। ଇମେ ଛ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା।

(ଗ) ''କତମେ ଛ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟା? ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଆଯତନାନି – ଚକ୍ଖାଯତନଂ, ସୋତାଯତନଂ, ଘାନାଯତନଂ, ଜିୱ୍ହାଯତନଂ, କାଯାଯତନଂ, ମନାଯତନଂ। ଇମେ ଛ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟା।

(ଘ) ''କତମେ ଛ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା? ଛ ତଣ୍ହାକାଯା – ରୂପତଣ୍ହା, ସଦ୍ଦତଣ୍ହା, ଗନ୍ଧତଣ୍ହା, ରସତଣ୍ହା, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବତଣ୍ହା, ଧମ୍ମତଣ୍ହା। ଇମେ ଛ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା।

(ଙ) ''କତମେ ଛ ଧମ୍ମା ହାନଭାଗିଯା? ଛ ଅଗାରୱା – ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ ୱିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ। ଧମ୍ମେ…ପେ… ସଙ୍ଘେ… ସିକ୍ଖାଯ… ଅପ୍ପମାଦେ… ପଟିସନ୍ଥାରେ ଅଗାରୱୋ ୱିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ। ଇମେ ଛ ଧମ୍ମା ହାନଭାଗିଯା।

(ଚ) ''କତମେ ଛ ଧମ୍ମା ୱିସେସଭାଗିଯା? ଛ ଗାରୱା – ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ସଗାରୱୋ ୱିହରତି ସପ୍ପତିସ୍ସୋ ଧମ୍ମେ…ପେ… ସଙ୍ଘେ… ସିକ୍ଖାଯ… ଅପ୍ପମାଦେ… ପଟିସନ୍ଥାରେ ସଗାରୱୋ ୱିହରତି ସପ୍ପତିସ୍ସୋ। ଇମେ ଛ ଧମ୍ମା ୱିସେସଭାଗିଯା।

(ଛ) ''କତମେ ଛ ଧମ୍ମା ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝା? ଛ ନିସ୍ସରଣିଯା ଧାତୁଯୋ – ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ଯ – 'ମେତ୍ତା ହି ଖୋ ମେ, ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଯାନୀକତା ୱତ୍ଥୁକତା ଅନୁଟ୍ଠିତା ପରିଚିତା ସୁସମାରଦ୍ଧା, ଅଥ ଚ ପନ ମେ ବ୍ଯାପାଦୋ ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତୀ'ତି। ସୋ 'ମା ହେୱଂ' ତିସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ 'ମାଯସ୍ମା ଏୱଂ ଅୱଚ, ମା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖି। ନ ହି ସାଧୁ ଭଗୱତୋ ଅବ୍ଭକ୍ଖାନଂ, ନ ହି ଭଗୱା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ଯ। ଅଟ୍ଠାନମେତଂ ଆୱୁସୋ ଅନୱକାସୋ ଯଂ ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଭାୱିତାଯ ବହୁଲୀକତାଯ ଯାନୀକତାଯ ୱତ୍ଥୁକତାଯ ଅନୁଟ୍ଠିତାଯ ପରିଚିତାଯ ସୁସମାରଦ୍ଧାଯ। ଅଥ ଚ ପନସ୍ସ ବ୍ଯାପାଦୋ ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ଠସ୍ସତୀତି, ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ନିସ୍ସରଣଂ ହେତଂ, ଆୱୁସୋ, ବ୍ଯାପାଦସ୍ସ, ଯଦିଦଂ ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତୀ'ତି।

''ଇଧ ପନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ଯ – 'କରୁଣା ହି ଖୋ ମେ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଯାନୀକତା ୱତ୍ଥୁକତା ଅନୁଟ୍ଠିତା ପରିଚିତା ସୁସମାରଦ୍ଧା। ଅଥ ଚ ପନ ମେ ୱିହେସା ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତୀ'ତି। ସୋ – 'ମା ହେୱଂ' ତିସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ, 'ମାଯସ୍ମା ଏୱଂ ଅୱଚ, ମା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖି…ପେ… ନିସ୍ସରଣଂ ହେତଂ, ଆୱୁସୋ, ୱିହେସାଯ, ଯଦିଦଂ କରୁଣାଚେତୋୱିମୁତ୍ତୀ'ତି।

''ଇଧ ପନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ଯ – 'ମୁଦିତା ହି ଖୋ ମେ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଭାୱିତା…ପେ… ଅଥ ଚ ପନ ମେ ଅରତି ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତୀ'ତି। ସୋ – 'ମା ହେୱଂ' ତିସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ 'ମାଯସ୍ମା ଏୱଂ ଅୱଚ…ପେ… ନିସ୍ସରଣଂ ହେତଂ, ଆୱୁସୋ ଅରତିଯା, ଯଦିଦଂ ମୁଦିତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତୀ'ତି।

''ଇଧ ପନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ଯ – 'ଉପେକ୍ଖା ହି ଖୋ ମେ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଭାୱିତା…ପେ… ଅଥ ଚ ପନ ମେ ରାଗୋ ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତୀ'ତି। ସୋ – 'ମା ହେୱଂ' ତିସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ 'ମାଯସ୍ମା ଏୱଂ ଅୱଚ…ପେ… ନିସ୍ସରଣଂ ହେତଂ, ଆୱୁସୋ, ରାଗସ୍ସ ଯଦିଦଂ ଉପେକ୍ଖାଚେତୋୱିମୁତ୍ତୀ'ତି।

''ଇଧ ପନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ଯ – 'ଅନିମିତ୍ତା ହି ଖୋ ମେ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଭାୱିତା…ପେ… ଅଥ ଚ ପନ ମେ ନିମିତ୍ତାନୁସାରି ୱିଞ୍ଞାଣଂ ହୋତୀ'ତି। ସୋ – 'ମା ହେୱଂ' ତିସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ 'ମାଯସ୍ମା ଏୱଂ ଅୱଚ…ପେ… ନିସ୍ସରଣଂ ହେତଂ, ଆୱୁସୋ, ସବ୍ବନିମିତ୍ତାନଂ ଯଦିଦଂ ଅନିମିତ୍ତା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତୀ'ତି।

''ଇଧ ପନାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ଯ – 'ଅସ୍ମୀତି ଖୋ ମେ ୱିଗତଂ, ଅଯମହମସ୍ମୀତି ନ ସମନୁପସ୍ସାମି, ଅଥ ଚ ପନ ମେ ୱିଚିକିଚ୍ଛାକଥଂକଥାସଲ୍ଲଂ ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତୀ'ତି। ସୋ – 'ମା ହେୱଂ' ତିସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ 'ମାଯସ୍ମା ଏୱଂ ଅୱଚ, ମା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖି, ନ ହି ସାଧୁ ଭଗୱତୋ ଅବ୍ଭକ୍ଖାନଂ, ନ ହି ଭଗୱା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ଯ। ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଆୱୁସୋ, ଅନୱକାସୋ ଯଂ ଅସ୍ମୀତି ୱିଗତେ ଅଯମହମସ୍ମୀତି ଅସମନୁପସ୍ସତୋ। ଅଥ ଚ ପନସ୍ସ ୱିଚିକିଚ୍ଛାକଥଂକଥାସଲ୍ଲଂ ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ଠସ୍ସତି, ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ନିସ୍ସରଣଂ ହେତଂ, ଆୱୁସୋ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାକଥଂକଥାସଲ୍ଲସ୍ସ, ଯଦିଦଂ ଅସ୍ମିମାନସମୁଗ୍ଘାତୋ'ତି। ଇମେ ଛ ଧମ୍ମା ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝା।

(ଜ) ''କତମେ ଛ ଧମ୍ମା ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା? ଛ ସତତୱିହାରା। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ, ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା…ପେ… ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା… ଜିୱ୍ହାଯ ରସଂ ସାଯିତ୍ୱା… କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ, ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ଇମେ ଛ ଧମ୍ମା ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା।

(ଝ) ‘‘କତମେ ଛ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା? ଛ ଅନୁତ୍ତରିଯାନି – ଦସ୍ସନାନୁତ୍ତରିଯଂ, ସୱନାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଲାଭାନୁତ୍ତରିଯଂ, ସିକ୍ଖାନୁତ୍ତରିଯଂ, ପାରିଚରିଯାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଅନୁସ୍ସତାନୁତ୍ତରିଯଂ। ଇମେ ଛ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା।

(ଞ) ‘‘କତମେ ଛ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା? ଛ ଅଭିଞ୍ଞା – ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଅନେକୱିହିତଂ ଇଦ୍ଧିୱିଧଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋତି – ଏକୋପି ହୁତ୍ୱା ବହୁଧା ହୋତି , ବହୁଧାପି ହୁତ୍ୱା ଏକୋ ହୋତି। ଆୱିଭାୱଂ ତିରୋଭାୱଂ। ତିରୋକୁଟ୍ଟଂ ତିରୋପାକାରଂ ତିରୋପବ୍ବତଂ ଅସଜ୍ଜମାନୋ ଗଚ୍ଛତି ସେଯ୍ୟଥାପି ଆକାସେ । ପଥୱିଯାପି ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନିମୁଜ୍ଜଂ କରୋତି ସେଯ୍ୟଥାପି ଉଦକେ। ଉଦକେପି ଅଭିଜ୍ଜମାନେ ଗଚ୍ଛତି ସେଯ୍ୟଥାପି ପଥୱିଯଂ। ଆକାସେପି ପଲ୍ଲଙ୍କେନ କମତି ସେଯ୍ୟଥାପି ପକ୍ଖୀ ସକୁଣୋ। ଇମେପି ଚନ୍ଦିମସୂରିଯେ ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକେ ଏୱଂମହାନୁଭାୱେ ପାଣିନା ପରାମସତି ପରିମଜ୍ଜତି। ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକାପି କାଯେନ ୱସଂ ୱତ୍ତେତି।

‘‘ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା ୱିସୁଦ୍ଧାଯ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସିକାଯ ଉଭୋ ସଦ୍ଦେ ସୁଣାତି ଦିବ୍ବେ ଚ ମାନୁସେ ଚ, ଯେ ଦୂରେ ସନ୍ତିକେ ଚ।

‘‘ପରସତ୍ତାନଂ ପରପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାତି [ଜାନାତି (ସ୍ୟା। କଂ।)], ସରାଗଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ସରାଗଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନାତି …ପେ… ଅୱିମୁତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ଅୱିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନାତି।

‘‘ସୋ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ…ପେ… ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି।

‘‘ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି …ପେ…

‘‘ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇମେ ଛ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା।

‘‘ଇତି ଇମେ ସଟ୍ଠି ଧମ୍ମା ଭୂତା ତଚ୍ଛା ତଥା ଅୱିତଥା ଅନଞ୍ଞଥା ସମ୍ମା ତଥାଗତେନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧା।

ସତ୍ତ ଧମ୍ମା

୩୫୭। ‘‘ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା…ପେ… ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା।

(କ) ‘‘କତମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା? ସତ୍ତ ଅରିଯଧନାନି – ସଦ୍ଧାଧନଂ, ସୀଲଧନଂ, ହିରିଧନଂ, ଓତ୍ତପ୍ପଧନଂ, ସୁତଧନଂ, ଚାଗଧନଂ, ପଞ୍ଞାଧନଂ। ଇମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା।

(ଖ) ‘‘କତମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା? ସତ୍ତ ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା – ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ । ଇମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା।

(ଗ) ‘‘କତମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟା? ସତ୍ତ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋ – ସନ୍ତାୱୁସୋ, ସତ୍ତା ନାନତ୍ତକାଯା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ସେଯ୍ୟଥାପି ମନୁସ୍ସା ଏକଚ୍ଚେ ଚ ଦେୱା ଏକଚ୍ଚେ ଚ ୱିନିପାତିକା। ଅଯଂ ପଠମା ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

‘‘ସନ୍ତାୱୁସୋ , ସତ୍ତା ନାନତ୍ତକାଯା ଏକତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ସେଯ୍ୟଥାପି ଦେୱା ବ୍ରହ୍ମକାଯିକା ପଠମାଭିନିବ୍ବତ୍ତା। ଅଯଂ ଦୁତିଯା ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

‘‘ସନ୍ତାୱୁସୋ, ସତ୍ତା ଏକତ୍ତକାଯା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ସେଯ୍ୟଥାପି ଦେୱା ଆଭସ୍ସରା। ଅଯଂ ତତିଯା ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

‘‘ସନ୍ତାୱୁସୋ, ସତ୍ତା ଏକତ୍ତକାଯା ଏକତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ସେଯ୍ୟଥାପି ଦେୱା ସୁଭକିଣ୍ହା। ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥୀ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

‘‘ସନ୍ତାୱୁସୋ, ସତ୍ତା ସବ୍ବସୋ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ ସମତିକ୍କମା…ପେ… ‘ଅନନ୍ତୋ ଆକାସୋ’ତି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନୂପଗା। ଅଯଂ ପଞ୍ଚମୀ

ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

''ସନ୍ତାୱୁସୋ, ସତ୍ତା ସବ୍ବସୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ 'ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣ'ନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନୂପଗା। ଅଯଂ ଛଟ୍ଠୀ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି।

''ସନ୍ତାୱୁସୋ, ସତ୍ତା ସବ୍ବସୋ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ 'ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀ'ତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନୂପଗା। ଅଯଂ ସତ୍ତମୀ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି। ଇମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟା।

(ଘ) ''କତମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା? ସତ୍ତାନୁସଯା – କାମରାଗାନୁସଯୋ, ପଟିଘାନୁସଯୋ, ଦିଟ୍ଠାନୁସଯୋ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୁସଯୋ, ମାନାନୁସଯୋ, ଭୱରାଗାନୁସଯୋ , ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯୋ। ଇମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା।

(ଙ) ''କତମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ହାନଭାଗିଯା? ସତ୍ତ ଅସଦ୍ଧମ୍ମା – ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ଅହିରିକୋ ହୋତି, ଅନୋତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି, ଅପ୍ପସ୍ସୁତୋ ହୋତି, କୁସୀତୋ ହୋତି, ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି ହୋତି, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ହୋତି। ଇମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ହାନଭାଗିଯା।

(ଚ) ''କତମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ୱିସେସଭାଗିଯା? ସତ୍ତ ସଦ୍ଧମ୍ମା – ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ହିରିମା [ହିରିକୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ହୋତି, ଓତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି, ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି, ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ହୋତି, ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତି ହୋତି, ପଞ୍ଞୱା ହୋତି। ଇମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ୱିସେସଭାଗିଯା।

(ଛ) ''କତମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝା? ସତ୍ତ ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମା – ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମଞ୍ଞୂ ଚ ହୋତି ଅତ୍ଥଞ୍ଞୂ ଚ ଅତ୍ତଞ୍ଞୂ ଚ ମତ୍ତଞ୍ଞୂ ଚ କାଲଞ୍ଞୂ ଚ ପରିସଞ୍ଞୂ ଚ ପୁଗ୍ଗଲଞ୍ଞୂ ଚ। ଇମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝା।

(ଜ) ''କତମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା? ସତ୍ତ ସଞ୍ଞା – ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା, ଅନତ୍ତସଞ୍ଞା, ଅସୁଭସଞ୍ଞା, ଆଦୀନୱସଞ୍ଞା, ପହାନସଞ୍ଞା, ୱିରାଗସଞ୍ଞା, ନିରୋଧସଞ୍ଞା। ଇମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା।

(ଝ) ''କତମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା? ସତ୍ତ ନିଦ୍ଦସୱତ୍ଥୂନି – ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସିକ୍ଖାସମାଦାନେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି, ଆଯତିଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାସମାଦାନେ ଅୱିଗତପେମୋ। ଧମ୍ମନିସନ୍ତିଯା ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି, ଆଯତିଞ୍ଚ ଧମ୍ମନିସନ୍ତିଯା ଅୱିଗତପେମୋ। ଇଚ୍ଛାୱିନଯେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି, ଆଯତିଞ୍ଚ ଇଚ୍ଛାୱିନଯେ ଅୱିଗତପେମୋ। ପଟିସଲ୍ଲାନେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି, ଆଯତିଞ୍ଚ ପଟିସଲ୍ଲାନେ ଅୱିଗତପେମୋ। ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି, ଆଯତିଞ୍ଚ ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ ଅୱିଗତପେମୋ। ସତିନେପକ୍କେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି, ଆଯତିଞ୍ଚ ସତିନେପକ୍କେ ଅୱିଗତପେମୋ। ଦିଟ୍ଠିପଟିୱେଧେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି, ଆଯତିଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିପଟିୱେଧେ ଅୱିଗତପେମୋ। ଇମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା।

(ଞ) ''କତମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା? ସତ୍ତ ଖୀଣାସୱବଲାନି – ଇଧାୱୁସୋ, ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନିଚ୍ଚତୋ ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ସୁଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି। ଯମ୍ପାୱୁସୋ, ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନିଚ୍ଚତୋ ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ସୁଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି, ଇଦମ୍ପି ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ବଲଂ ହୋତି, ଯଂ ବଲଂ ଆଗମ୍ମ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ପଟିଜାନାତି – 'ଖୀଣା ମେ ଆସୱା'ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଙ୍ଗାରକାସୂପମା କାମା ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ସୁଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି। ଯମ୍ପାୱୁସୋ…ପେ… 'ଖୀଣା ମେ ଆସୱା'ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିୱେକନିନ୍ନଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି ୱିୱେକପୋଣଂ ୱିୱେକପବ୍ଭାରଂ ୱିୱେକଟ୍ଠଂ ନେକ୍ଖମ୍ମାଭିରତଂ ବ୍ୟନ୍ତୀଭୂତଂ ସବ୍ବସୋ ଆସୱଟ୍ଠାନିଯେହି ଧମ୍ମେହି। ଯମ୍ପାୱୁସୋ…ପେ… 'ଖୀଣା ମେ ଆସୱା'ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା ଭାୱିତା ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତା । ଯମ୍ପାୱୁସୋ…ପେ… 'ଖୀଣା ମେ ଆସୱା'ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱିତାନି ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତାନି। ଯମ୍ପାୱୁସୋ…ପେ… 'ଖୀଣା ମେ ଆସୱା'ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ଭାୱିତା ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତା। ଯମ୍ପାୱୁସୋ…ପେ… 'ଖୀଣା ମେ ଆସୱା'ତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆଭୁସୋ, ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ଭାୱିତୋ ହୋତି ସୁଭାୱିତୋ। ଯଂପାଭୁସୋ, ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ଭାୱିତୋ ହୋତି ସୁଭାୱିତୋ, ଇଦମ୍ପି ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ବଲଂ ହୋତି, ଯଂ ବଲଂ ଆଗମ୍ମ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ପଟିଜାନାତି – ‘ଖୀଣା ମେ ଆସୱା’ତି। ଇମେ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା।

‘‘ଇତିମେ ସତ୍ତତି ଧମ୍ମା ଭୂତା ତଚ୍ଛା ତଥା ଅୱିତଥା ଅନଞ୍ଞଥା ସମ୍ମା ତଥାଗତେନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧା।

ପଠମଭାଣୱାରୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା

୩୫୮। ‘‘ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା…ପେ… ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା।

(କ) ‘‘କତମେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା? ଅଟ୍ଠ ହେତୂ ଅଟ୍ଠ ପଚ୍ଚଯା ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯିକାଯ ପଞ୍ଞାଯ ଅପ୍ପଟିଲଦ୍ଧାଯ ପଟିଲାଭାଯ ପଟିଲଦ୍ଧାଯ ଭିଯ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ଅଟ୍ଠ? ଇଧାଭୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥାରଂ [ସତ୍ଥାରଂ ୱା (ସ୍ଯା। କ।)] ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରତି ଅଞ୍ଞତରଂ ୱା ଗରୁଟ୍ଠାନିଯଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରିଂ, ଯତ୍ଥସ୍ସ ତିବ୍ବଂ ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି ପେମଞ୍ଚ ଗାରୱୋ ଚ। ଅଯଂ ପଠମୋ ହେତୁ ପଠମୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯିକାଯ ପଞ୍ଞାଯ ଅପ୍ପଟିଲଦ୍ଧାଯ ପଟିଲାଭାଯ । ପଟିଲଦ୍ଧାଯ ଭିଯ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ତଂ ଖୋ ପନ ସତ୍ଥାରଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରତି ଅଞ୍ଞତରଂ ୱା ଗରୁଟ୍ଠାନିଯଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରିଂ , ଯତ୍ଥସ୍ସ ତିବ୍ବଂ ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି ପେମଞ୍ଚ ଗାରୱୋ ଚ। ତେ କାଲେନ କାଲଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପରିପୁଚ୍ଛତି ପରିପଞ୍ହତି – ‘ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ, କଥଂ? ଇମସ୍ସ କୋ ଅତ୍ଥୋ’ତି? ତସ୍ସ ତେ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ଅୱିୱଟଞ୍ଚେୱ ୱିୱରନ୍ତି, ଅନୁତ୍ତାନୀକତଞ୍ଚ ଉତ୍ତାନୀ [ଅନୁତ୍ତାନିକତଞ୍ଚ ଉତ୍ତାନିଂ (କ।)] କରୋନ୍ତି, ଅନେକୱିହିତେସୁ ଚ କଙ୍ଖାଟ୍ଠାନିଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ କଙ୍ଖଂ ପଟିୱିନୋଦେନ୍ତି। ଅଯଂ ଦୁତିଯୋ ହେତୁ ଦୁତିଯୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯିକାଯ ପଞ୍ଞାଯ ଅପ୍ପଟିଲଦ୍ଧାଯ ପଟିଲାଭାଯ, ପଟିଲଦ୍ଧାଯ ଭିଯ୍ୟୋଭାୱାଯ, ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ତଂ ଖୋ ପନ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଦ୍ୱଯେନ ୱୂପକାସେନ ସମ୍ପାଦେତି – କାଯୱୂପକାସେନ ଚ ଚିତ୍ତୱୂପକାସେନ ଚ। ଅଯଂ ତତିଯୋ ହେତୁ ତତିଯୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯିକାଯ ପଞ୍ଞାଯ ଅପ୍ପଟିଲଦ୍ଧାଯ ପଟିଲାଭାଯ, ପଟିଲଦ୍ଧାଯ ଭିଯ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆଭୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା ହୋତି, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂଭୁତୋ ୱିହରତି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ, ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସାୱୀ ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ। ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ହେତୁ ଚତୁତ୍ଥୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯିକାଯ ପଞ୍ଞାଯ ଅପ୍ପଟିଲଦ୍ଧାଯ ପଟିଲାଭାଯ, ପଟିଲଦ୍ଧାଯ ଭିଯ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆଭୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି ସୁତଧରୋ ସୁତସନ୍ନିଚଯୋ। ଯେ ତେ ଧମ୍ମା ଆଦିକଲ୍ୟାଣା ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣା ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣା ସାତ୍ଥା ସବ୍ୟଞ୍ଜନା କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଭିୱଦନ୍ତି, ତଥାରୂପାସ୍ସ ଧମ୍ମା ବହୁସ୍ସୁତା ହୋନ୍ତି ଧାତା ୱଚସା ପରିଚିତା ମନସାନୁପେକ୍ଖିତା ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା। ଅଯଂ ପଞ୍ଚମୋ ହେତୁ ପଞ୍ଚମୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯିକାଯ ପଞ୍ଞାଯ ଅପ୍ପଟିଲଦ୍ଧାଯ ପଟିଲାଭାଯ, ପଟିଲଦ୍ଧାଯ ଭିଯ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆଭୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ୱିହରତି ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ, କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପସମ୍ପଦାଯ, ଥାମୱା ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ଅଯଂ ଛଟ୍ଠୋ ହେତୁ ଛଟ୍ଠୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯିକାଯ ପଞ୍ଞାଯ ଅପ୍ପଟିଲଦ୍ଧାଯ ପଟିଲାଭାଯ, ପଟିଲଦ୍ଧାଯ ଭିଯ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆଭୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସତିମା ହୋତି ପରମେନ ସତିନେପକ୍କେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଚିରକତମ୍ପି ଚିରଭାସିତମ୍ପି ସରିତା ଅନୁସ୍ସରିତା। ଅଯଂ ସତ୍ତମୋ ହେତୁ ସତ୍ତମୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯିକାଯ ପଞ୍ଞାଯ ଅପ୍ପଟିଲଦ୍ଧାଯ ପଟିଲାଭାଯ, ପଟିଲଦ୍ଧାଯ ଭିଯ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ

ପାରିପୂରିୟା ସଂୱତ୍ତତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଚସୁ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧେସୁ, ଉଦୟବ୍ବୟାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି – 'ଇତି ରୂପଂ ଇତି ରୂପସ୍ସ ସମୁଦୟୋ ଇତି ରୂପସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ; ଇତି ୱେଦନା ଇତି ୱେଦନାୟ ସମୁଦୟୋ ଇତି ୱେଦନାୟ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ; ଇତି ସଞ୍ଞା ଇତି ସଞ୍ଞାୟ ସମୁଦୟୋ ଇତି ସଞ୍ଞାୟ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ; ଇତି ସଙ୍ଖାରା ଇତି ସଙ୍ଖାରାନଂ ସମୁଦୟୋ ଇତି ସଙ୍ଖାରାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ; ଇତି ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଇତି ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ସମୁଦୟୋ ଇତି ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ'ତି। ଅୟଂ ଅଟ୍ଠମୋ ହେତୁ ଅଟ୍ଠମୋ ପଚ୍ଚୟୋ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିୟିକାୟ ପଞ୍ଞାୟ ଅପ୍ପଟିଲଦ୍ଧାୟ ପଟିଲାଭାୟ, ପଟିଲଦ୍ଧାୟ ଭିୟ୍ୟୋଭାୱାୟ ୱେପୁଲ୍ଲାୟ ଭାୱନାୟ ପାରିପୂରିୟା ସଂୱତ୍ତତି। ଇମେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା।

(ଖ) ''କତମେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା? ଅରିୟୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ, ସମ୍ମାୱାଚା, ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ, ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ, ସମ୍ମାୱାୟାମୋ, ସମ୍ମାସତି, ସମ୍ମାସମାଧି। ଇମେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା।

(ଗ) ''କତମେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା? ଅଟ୍ଠ ଲୋକଧମ୍ମା – ଲାଭୋ ଚ, ଅଲାଭୋ ଚ, ଯସୋ ଚ, ଅୟସୋ ଚ, ନିନ୍ଦା ଚ, ପସଂସା ଚ, ସୁଖଞ୍ଚ, ଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ। ଇମେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା।

(ଘ) ''କତମେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା? ଅଟ୍ଠ ମିଚ୍ଛତ୍ତା – ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି, ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋ, ମିଚ୍ଛାୱାଚା, ମିଚ୍ଛାକମ୍ମନ୍ତୋ, ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱୋ, ମିଚ୍ଛାୱାୟାମୋ, ମିଚ୍ଛାସତି, ମିଚ୍ଛାସମାଧି। ଇମେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା।

(ଙ) ''କତମେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ହାନଭାଗିୟା? ଅଟ୍ଠ କୁସୀତୱତ୍ଥୂନି। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା କମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'କମ୍ମଂ ଖୋ ମେ କାତବ୍ବଂ ଭୱିସ୍ସତି, କମ୍ମଂ ଖୋ ପନ ମେ କରୋନ୍ତସ୍ସ କାୟୋ କିଲମିସ୍ସତି, ହନ୍ଦାହଂ ନିପଜ୍ଜାମୀ'ତି। ସୋ ନିପଜ୍ଜତି, ନ ୱୀରିୟଂ ଆରଭତି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିୟା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ। ଇଦଂ ପଠମଂ କୁସୀତୱତ୍ଥୁ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା କମ୍ମଂ କତଂ ହୋତି । ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଅହଂ ଖୋ କମ୍ମଂ ଅକାସିଂ, କମ୍ମଂ ଖୋ ପନ ମେ କରୋନ୍ତସ୍ସ କାୟୋ କିଲନ୍ତୋ, ହନ୍ଦାହଂ ନିପଜ୍ଜାମୀ'ତି। ସୋ ନିପଜ୍ଜତି, ନ ୱୀରିୟଂ ଆରଭତି…ପେ… ଇଦଂ ଦୁତିୟଂ କୁସୀତୱତ୍ଥୁ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ମଗ୍ଗୋ ଗନ୍ତବ୍ବୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ମଗ୍ଗୋ ଖୋ ମେ ଗନ୍ତବ୍ବୋ ଭୱିସ୍ସତି, ମଗ୍ଗଂ ଖୋ ପନ ମେ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ କାୟୋ କିଲମିସ୍ସତି, ହନ୍ଦାହଂ ନିପଜ୍ଜାମୀ'ତି। ସୋ ନିପଜ୍ଜତି, ନ ୱୀରିୟଂ ଆରଭତି…ପେ… ଇଦଂ ତତିୟଂ କୁସୀତୱତ୍ଥୁ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ମଗ୍ଗୋ ଗତୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଅହଂ ଖୋ ମଗ୍ଗଂ ଅଗମାସିଂ, ମଗ୍ଗଂ ଖୋ ପନ ମେ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ କାୟୋ କିଲନ୍ତୋ, ହନ୍ଦାହଂ ନିପଜ୍ଜାମୀ'ତି। ସୋ ନିପଜ୍ଜତି, ନ ୱୀରିୟଂ ଆରଭତି…ପେ… ଇଦଂ ଚତୁତ୍ଥଂ କୁସୀତୱତ୍ଥୁ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପିଣ୍ଡାୟ ଚରନ୍ତୋ ନ ଲଭତି ଲୂଖସ୍ସ ୱା ପଣୀତସ୍ସ ୱା ଭୋଜନସ୍ସ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ପାରିପୂରିଂ। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଅହଂ ଖୋ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପିଣ୍ଡାୟ ଚରନ୍ତୋ ନାଲତ୍ଥଂ ଲୂଖସ୍ସ ୱା ପଣୀତସ୍ସ ୱା ଭୋଜନସ୍ସ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ପାରିପୂରିଂ, ତସ୍ସ ମେ କାୟୋ କିଲନ୍ତୋ ଅକମ୍ମଞ୍ଞୋ, ହନ୍ଦାହଂ ନିପଜ୍ଜାମୀ'ତି…ପେ… ଇଦଂ ପଞ୍ଚମଂ କୁସୀତୱତ୍ଥୁ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପିଣ୍ଡାୟ ଚରନ୍ତୋ ଲଭତି ଲୂଖସ୍ସ ୱା ପଣୀତସ୍ସ ୱା ଭୋଜନସ୍ସ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ପାରିପୂରିଂ। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଅହଂ ଖୋ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପିଣ୍ଡାୟ ଚରନ୍ତୋ ଅଲତ୍ଥଂ ଲୂଖସ୍ସ ୱା ପଣୀତସ୍ସ ୱା ଭୋଜନସ୍ସ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ପାରିପୂରିଂ , ତସ୍ସ ମେ କାୟୋ ଗରୁକୋ ଅକମ୍ମଞ୍ଞୋ, ମାସାଚିତଂ ମଞ୍ଞେ, ହନ୍ଦାହଂ ନିପଜ୍ଜାମୀ'ତି। ସୋ ନିପଜ୍ଜତି…ପେ… ଇଦଂ ଛଟ୍ଠଂ କୁସୀତୱତ୍ଥୁ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ଅପ୍ପମତ୍ତକୋ ଆବାଧୋ, ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଖୋ ମେ ଅୟଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକୋ ଆବାଧୋ ଅତ୍ଥି କପ୍ପୋ ନିପଜ୍ଜିତୁଂ, ହନ୍ଦାହଂ ନିପଜ୍ଜାମୀ'ତି। ସୋ ନିପଜ୍ଜତି…ପେ… ଇଦଂ ସତ୍ତମଂ କୁସୀତୱତ୍ଥୁ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଗିଲାନାୱୁଟ୍ଠିତୋ ହୋତି ଅଚିରୱୁଟ୍ଠିତୋ ଗେଲଞ୍ଞା। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଅହଂ ଖୋ ଗିଲାନାୱୁଟ୍ଠିତୋ ଅଚିରୱୁଟ୍ଠିତୋ ଗେଲଞ୍ଞା। ତସ୍ସ ମେ କାୟୋ ଦୁବ୍ବଲୋ ଅକମ୍ମଞ୍ଞୋ, ହନ୍ଦାହଂ ନିପଜ୍ଜାମୀ'ତି। ସୋ ନିପଜ୍ଜତି…ପେ… ଇଦଂ ଅଟ୍ଠମଂ କୁସୀତୱତ୍ଥୁ।

ଇମେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ହାନଭାଗିଯା।

(ଚ) ''କତମେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ୱିସେସଭାଗିଯା? ଅଟ୍ଠ ଆରମ୍ଭୱତ୍ଥୂନି। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା କମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'କମ୍ମଂ ଖୋ ମେ କାତବ୍ବଂ ଭୱିସ୍ସତି, କମ୍ମଂ ଖୋ ପନ ମେ କରୋନ୍ତେନ ନ ସୁକରଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନଂ ମନସିକାତୁଂ, ହନ୍ଦାହଂ ୱୀରିଯଂ ଆରଭାମି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯା'ତି। ସୋ ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ। ଇଦଂ ପଠମଂ ଆରମ୍ଭୱତ୍ଥୁ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା କମ୍ମଂ କତଂ ହୋତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଅହଂ ଖୋ କମ୍ମଂ ଅକାସିଂ, କମ୍ମଂ ଖୋ ପନାହଂ କରୋନ୍ତୋ ନାସକ୍ଖିଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନଂ ମନସିକାତୁଂ, ହନ୍ଦାହଂ ୱୀରିଯଂ ଆରଭାମି…ପେ… ଇଦଂ ଦୁତିଯଂ ଆରମ୍ଭୱତ୍ଥୁ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ମଗ୍ଗୋ ଗନ୍ତବ୍ବୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ମଗ୍ଗୋ ଖୋ ମେ ଗନ୍ତବ୍ବୋ ଭୱିସ୍ସତି, ମଗ୍ଗଂ ଖୋ ପନ ମେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ନ ସୁକରଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନଂ ମନସିକାତୁଂ, ହନ୍ଦାହଂ ୱୀରିଯଂ ଆରଭାମି…ପେ… ଇଦଂ ତତିଯଂ ଆରମ୍ଭୱତ୍ଥୁ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ମଗ୍ଗୋ ଗତୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଅହଂ ଖୋ ମଗ୍ଗଂ ଅଗମାସିଂ, ମଗ୍ଗଂ ଖୋ ପନାହଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନାସକ୍ଖିଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନଂ ମନସିକାତୁଂ, ହନ୍ଦାହଂ ୱୀରିଯଂ ଆରଭାମି…ପେ… ଇଦଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଆରମ୍ଭୱତ୍ଥୁ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ନ ଲଭତି ଲୂଖସ୍ସ ୱା ପଣୀତସ୍ସ ୱା ଭୋଜନସ୍ସ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ପାରିପୂରିଂ। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଅହଂ ଖୋ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ନାଲତ୍ଥଂ ଲୂଖସ୍ସ ୱା ପଣୀତସ୍ସ ୱା ଭୋଜନସ୍ସ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ପାରିପୂରିଂ , ତସ୍ସ ମେ କାଯୋ ଲହୁକୋ କମ୍ମଞ୍ଞୋ, ହନ୍ଦାହଂ ୱୀରିଯଂ ଆରଭାମି…ପେ… ଇଦଂ ପଞ୍ଚମଂ ଆରମ୍ଭୱତ୍ଥୁ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ଲଭତି ଲୂଖସ୍ସ ୱା ପଣୀତସ୍ସ ୱା ଭୋଜନସ୍ସ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ପାରିପୂରିଂ। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଅହଂ ଖୋ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ଅଲତ୍ଥଂ ଲୂଖସ୍ସ ୱା ପଣୀତସ୍ସ ୱା ଭୋଜନସ୍ସ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ପାରିପୂରିଂ। ତସ୍ସ ମେ କାଯୋ ବଲୱା କମ୍ମଞ୍ଞୋ, ହନ୍ଦାହଂ ୱୀରିଯଂ ଆରଭାମି…ପେ… ଇଦଂ ଛଟ୍ଠଂ ଆରମ୍ଭୱତ୍ଥୁ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ଅପ୍ପମତ୍ତକୋ ଆବାଧୋ। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଖୋ ମେ ଅଯଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକୋ ଆବାଧୋ ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ ୱିଜ୍ଜତି, ଯଂ ମେ ଆବାଧୋ ପୱଡ୍ଢେଯ୍ଯ, ହନ୍ଦାହଂ ୱୀରିଯଂ ଆରଭାମି…ପେ… ଇଦଂ ସତ୍ତମଂ ଆରମ୍ଭୱତ୍ଥୁ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଗିଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ହୋତି ଅଚିରୱୁଟ୍ଠିତୋ ଗେଲଞ୍ଞା। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଅହଂ ଖୋ ଗିଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଅଚିରୱୁଟ୍ଠିତୋ ଗେଲଞ୍ଞା, ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ ୱିଜ୍ଜତି, ଯଂ ମେ ଆବାଧୋ ପଚ୍ଚୁଦାୱତ୍ତେଯ୍ଯ, ହନ୍ଦାହଂ ୱୀରିଯଂ ଆରଭାମି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯା'ତି। ସୋ ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ। ଇଦଂ ଅଟ୍ଠମଂ ଆରମ୍ଭୱତ୍ଥୁ। ଇମେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ୱିସେସଭାଗିଯା।

(ଛ) ''କତମେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝା? ଅଟ୍ଠ ଅକ୍ଖଣା ଅସମଯା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସାଯ। ଇଧାୱୁସୋ, ତଥାଗତୋ ଚ ଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ଧମ୍ମୋ ଚ ଦେସିଯତି ଓପସମିକୋ ପରିନିବ୍ବାନିକୋ ସମ୍ବୋଧଗାମୀ ସୁଗତପ୍ପୱେଦିତୋ। ଅଯଞ୍ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନିରଯଂ ଉପପନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଯଂ ପଠମୋ ଅକ୍ଖଣୋ ଅସମଯୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସାଯ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ତଥାଗତୋ ଚ ଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ଧମ୍ମୋ ଚ ଦେସିଯତି ଓପସମିକୋ ପରିନିବ୍ବାନିକୋ ସମ୍ବୋଧଗାମୀ ସୁଗତପ୍ପୱେଦିତୋ, ଅଯଞ୍ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଂ ଉପପନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଯଂ ଦୁତିଯୋ ଅକ୍ଖଣୋ ଅସମଯୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସାଯ।

''ପୁନ ଚପରଂ…ପେ… ପେତ୍ତିୱିସଯଂ ଉପପନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଯଂ ତତିଯୋ ଅକ୍ଖଣୋ ଅସମଯୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସାଯ।

''ପୁନ ଚପରଂ…ପେ… ଅଞ୍ଞତରଂ ଦୀଘାଯୁକଂ ଦେୱନିକାଯଂ ଉପପନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ଅକ୍ଖଣୋ ଅସମଯୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସାଯ।

''ପୁନ ଚପରଂ…ପେ… ପଚ୍ଚନ୍ତିମେସୁ ଜନପଦେସୁ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ହୋତି ମିଲକ୍ଖେସୁ ଅୱିଞ୍ଞାତାରେସୁ, ଯତ୍ଥ ନତ୍ଥି ଗତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ

ଉପାସକାନଂ ଉପାସିକାନଂ। ଅଯଂ ପଞ୍ଚମୋ ଅକ୍ଖଣୋ ଅସମଯୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସାଯ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ…ପେ… ଅଯଞ୍ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମଜ୍ଝିମେସୁ ଜନପଦେସୁ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ହୋତି, ସୋ ଚ ହୋତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ୱିପରୀତଦସ୍ସନୋ – ‘ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନଂ, ନତ୍ଥି ଯିଟ୍ଠଂ, ନତ୍ଥି ହୁତଂ, ନତ୍ଥି ସୁକତଦୁକ୍କଟାନଂ କମ୍ମାନଂ ଫଲଂ ୱିପାକୋ, ନତ୍ଥି ଅଯଂ ଲୋକୋ, ନତ୍ଥି ପରୋ ଲୋକୋ, ନତ୍ଥି ମାତା, ନତ୍ଥି ପିତା, ନତ୍ଥି ସତ୍ତା ଓପପାତିକା, ନତ୍ଥି ଲୋକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସମ୍ମଗ୍ଗତା ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନା ଯେ ଇମଞ୍ଚ ଲୋକଂ ପରଞ୍ଚ ଲୋକଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦେନ୍ତୀ’ତି। ଅଯଂ ଛଟ୍ଠୋ ଅକ୍ଖଣୋ ଅସମଯୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସାଯ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ…ପେ… ଅଯଞ୍ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମଜ୍ଝିମେସୁ ଜନପଦେସୁ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ହୋତି , ସୋ ଚ ହୋତି ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ଜଳୋ ଏଳମୂଗୋ, ନପ୍ପଟିବଲୋ ସୁଭାସିତଦୁବ୍ଭାସିତାନମତ୍ଥମଞ୍ଞାତୁଂ। ଅଯଂ ସତ୍ତମୋ ଅକ୍ଖଣୋ ଅସମଯୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସାଯ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ…ପେ… ଅଯଞ୍ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମଜ୍ଝିମେସୁ ଜନପଦେସୁ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ହୋତି, ସୋ ଚ ହୋତି ପଞ୍ଞୱା ଅଜଳୋ ଅନେଳମୂଗୋ, ପଟିବଲୋ ସୁଭାସିତଦୁବ୍ଭାସିତାନମତ୍ଥମଞ୍ଞାତୁଂ। ଅଯଂ ଅଟ୍ଠମୋ ଅକ୍ଖଣୋ ଅସମଯୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସାଯ। ଇମେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝା।

(ଜ) ‘‘କତମେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା? ଅଟ୍ଠ ମହାପୁରିସୱିତକ୍କା – ଅପ୍ପିଚ୍ଛସ୍ସାଯଂ ଧମ୍ମୋ, ନାଯଂ ଧମ୍ମୋ ମହିଚ୍ଛସ୍ସ। ସନ୍ତୁଟ୍ଠସ୍ସାଯଂ ଧମ୍ମୋ, ନାଯଂ ଧମ୍ମୋ ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠସ୍ସ। ପୱିୱିତ୍ତସ୍ସାଯଂ ଧମ୍ମୋ, ନାଯଂ ଧମ୍ମୋ ସଙ୍ଗଣିକାରାମସ୍ସ। ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯସ୍ସାଯଂ ଧମ୍ମୋ, ନାଯଂ ଧମ୍ମୋ କୁସୀତସ୍ସ। ଉପଟ୍ଠିତସତିସ୍ସାଯଂ ଧମ୍ମୋ, ନାଯଂ ଧମ୍ମୋ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିସ୍ସ। ସମାହିତସ୍ସାଯଂ ଧମ୍ମୋ, ନାଯଂ ଧମ୍ମୋ ଅସମାହିତସ୍ସ । ପଞ୍ଞୱତୋ [ପଞ୍ଞାୱତୋ (ସୀ। ପୀ।)] ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ, ନାଯଂ ଧମ୍ମୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞସ୍ସ। ନିପ୍ପପଞ୍ଚସ୍ସାଯଂ ଧମ୍ମୋ, ନାଯଂ ଧମ୍ମୋ ପପଞ୍ଚାରାମସ୍ସାତି [ନିପ୍ପପଞ୍ଚାରାମସ୍ସ ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ ନିପ୍ପପଞ୍ଚରତିନୋ, ନାଯଂ ଧମ୍ମୋ ପପଞ୍ଚାରାମସ୍ସ ପପଞ୍ଚରତିନୋତି (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।) ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରେପି ତଥେୱ ଦିସ୍ସତି। ଅଟ୍ଠକଥାଟୀକା ପନ ଓଲୋକେତବ୍ବା] ଇମେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା।

(ଝ) ‘‘କତମେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା? ଅଟ୍ଠ ଅଭିଭାଯତନାନି – ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ପରିତ୍ତାନି ସୁୱଣ୍ଣଦୁବ୍ବଣ୍ଣାନି , ‘ତାନି ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଜାନାମି ପସ୍ସାମୀ’ତି – ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଦଂ ପଠମଂ ଅଭିଭାଯତନଂ।

‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ଅପ୍ପମାଣାନି ସୁୱଣ୍ଣଦୁବ୍ବଣ୍ଣାନି, ‘ତାନି ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଜାନାମି ପସ୍ସାମୀ’ତି – ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଦଂ ଦୁତିଯଂ ଅଭିଭାଯତନଂ।

‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ପରିତ୍ତାନି ସୁୱଣ୍ଣଦୁବ୍ବଣ୍ଣାନି, ‘ତାନି ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଜାନାମି ପସ୍ସାମୀ’ତି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଦଂ ତତିଯଂ ଅଭିଭାଯତନଂ।

‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ଅପ୍ପମାଣାନି ସୁୱଣ୍ଣଦୁବ୍ବଣ୍ଣାନି, ‘ତାନି ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଜାନାମି ପସ୍ସାମୀ’ତି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଦଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଅଭିଭାଯତନଂ।

‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ନୀଲାନି ନୀଲୱଣ୍ଣାନି ନୀଲନିଦସ୍ସନାନି ନୀଲନିଭାସାନି। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଉମାପୁପ୍ଫଂ ନୀଲଂ ନୀଲୱଣ୍ଣଂ ନୀଲନିଦସ୍ସନଂ ନୀଲନିଭାସଂ। ସେଯ୍ୟଥା ୱା ପନ ତଂ ୱତ୍ଥଂ ବାରାଣସେଯ୍ୟକଂ ଉଭତୋଭାଗୱିମଟ୍ଠଂ ନୀଲଂ ନୀଲୱଣ୍ଣଂ ନୀଲନିଦସ୍ସନଂ ନୀଲନିଭାସଂ, ଏୱମେୱ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ନୀଲାନି ନୀଲୱଣ୍ଣାନି ନୀଲନିଦସ୍ସନାନି ନୀଲନିଭାସାନି, ‘ତାନି ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଜାନାମି ପସ୍ସାମୀ’ତି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଦଂ ପଞ୍ଚମଂ ଅଭିଭାଯତନଂ।

‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ପୀତାନି ପୀତୱଣ୍ଣାନି ପୀତନିଦସ୍ସନାନି ପୀତନିଭାସାନି। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ କଣିକାରପୁପ୍ଫଂ ପୀତଂ ପୀତୱଣ୍ଣଂ ପୀତନିଦସ୍ସନଂ ପୀତନିଭାସଂ। ସେଯ୍ୟଥା ୱା ପନ ତଂ ୱତ୍ଥଂ ବାରାଣସେଯ୍ୟକଂ ଉଭତୋଭାଗୱିମଟ୍ଠଂ ପୀତଂ ପୀତୱଣ୍ଣଂ ପୀତନିଦସ୍ସନଂ ପୀତନିଭାସଂ , ଏୱମେୱ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ପୀତାନି ପୀତୱଣ୍ଣାନି ପୀତନିଦସ୍ସନାନି ପୀତନିଭାସାନି, ‘ତାନି ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଜାନାମି ପସ୍ସାମୀ’ତି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଦଂ ଛଟ୍ଠଂ ଅଭିଭାଯତନଂ।

‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ଲୋହିତକାନି ଲୋହିତକୱଣ୍ଣାନି ଲୋହିତକନିଦସ୍ସନାନି ଲୋହିତକନିଭାସାନି। ସେଯ୍ୟଥାପି

ନାମ ବନ୍ଧୁଜୀୱକପୁପ୍ଫଂ ଲୋହିତକଂ ଲୋହିତକୱଣ୍ଣଂ ଲୋହିତକନିଦସ୍ସନଂ ଲୋହିତକନିଭାସଂ, ସେୟ୍ୟଥା ୱା ପନ ତଂ ୱତ୍ଥଂ ବାରାଣସେୟ୍ୟକଂ ଉଭତୋଭାଗୱିମଟ୍ଠଂ ଲୋହିତକଂ ଲୋହିତକୱଣ୍ଣଂ ଲୋହିତକନିଦସ୍ସନଂ ଲୋହିତକନିଭାସଂ, ଏୱମେୱ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ଲୋହିତକାନି ଲୋହିତକୱଣ୍ଣାନି ଲୋହିତକନିଦସ୍ସନାନି ଲୋହିତକନିଭାସାନି, 'ତାନି ଅଭିଭୁୟ୍ୟ ଜାନାମି ପସ୍ସାମୀ'ତି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଦଂ ସତ୍ତମଂ ଅଭିଭାୟତନଂ।

''ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ଓଦାତାନି ଓଦାତୱଣ୍ଣାନି ଓଦାତନିଦସ୍ସନାନି ଓଦାତନିଭାସାନି। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଓସଧିତାରକା ଓଦାତା ଓଦାତୱଣ୍ଣା ଓଦାତନିଦସ୍ସନା ଓଦାତନିଭାସା, ସେୟ୍ୟଥା ୱା ପନ ତଂ ୱତ୍ଥଂ ବାରାଣସେୟ୍ୟକଂ ଉଭତୋଭାଗୱିମଟ୍ଠଂ ଓଦାତଂ ଓଦାତୱଣ୍ଣଂ ଓଦାତନିଦସ୍ସନଂ ଓଦାତନିଭାସଂ, ଏୱମେୱ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି ଓଦାତାନି ଓଦାତୱଣ୍ଣାନି ଓଦାତନିଦସ୍ସନାନି ଓଦାତନିଭାସାନି, 'ତାନି ଅଭିଭୁୟ୍ୟ ଜାନାମି ପସ୍ସାମୀ'ତି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଦଂ ଅଟ୍ଠମଂ ଅଭିଭାୟତନଂ। ଇମେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା।

(ଞ) ''କତମେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା? ଅଟ୍ଠ ୱିମୋକ୍ଖା – ରୂପୀ ରୂପାନି ପସ୍ସତି। ଅୟଂ ପଠମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

''ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତି। ଅୟଂ ଦୁତିୟୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

''ସୁଭନ୍ତେୱ ଅଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି। ଅୟଂ ତତିୟୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

''ସବ୍ବସୋ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ ସମତିକ୍କମା ପଟିଘସଞ୍ଞାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାନଂ ଅମନସିକାରା 'ଅନନ୍ତୋ ଆକାସୋ'ତି ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅୟଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

''ସବ୍ବସୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ 'ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣ'ନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅୟଂ ପଞ୍ଚମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

''ସବ୍ବସୋ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ 'ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀ'ତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅୟଂ ଛଟ୍ଠୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

''ସବ୍ବସୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅୟଂ ସତ୍ତମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

''ସବ୍ବସୋ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ସଞ୍ଞାୱେଦୟିତନିରୋଧଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅୟଂ ଅଟ୍ଠମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଇମେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା।

''ଇତି ଇମେ ଅସୀତି ଧମ୍ମା ଭୂତା ତଚ୍ଛା ତଥା ଅୱିତଥା ଅନଞ୍ଞଥା ସମ୍ମା ତଥାଗତେନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧା।

ନୱ ଧମ୍ମା

୩୫୯। ''ନୱ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା…ପେ… ନୱ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା।

(କ) ''କତମେ ନୱ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା? ନୱ ୟୋନିସୋମନସିକାରମୂଲକା ଧମ୍ମା, ୟୋନିସୋମନସିକରୋତୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାୟତି, ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାୟତି, ପୀତିମନସ୍ସ କାୟୋ ପସ୍ସମ୍ଭତି, ପସ୍ସଦ୍ଧକାୟୋ ସୁଖଂ ୱେଦେତି, ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିୟତି, ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ୟଥାଭୂତଂ ଜାନାତି ପସ୍ସତି, ୟଥାଭୂତଂ ଜାନଂ ପସ୍ସଂ ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ନିବ୍ବିନ୍ଦଂ ୱିରଜ୍ଜତି, ୱିରାଗା ୱିମୁଚ୍ଚତି। ଇମେ ନୱ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା।

(ଖ) ''କତମେ ନୱ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା? ନୱ ପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିୟଙ୍ଗାନି – ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି ପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିୟଙ୍ଗଂ, ଚିତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧି ପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିୟଙ୍ଗଂ, ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧି ପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିୟଙ୍ଗଂ, କଙ୍ଖାୱିତରଣୱିସୁଦ୍ଧି ପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିୟଙ୍ଗଂ, ମଗ୍ଗାମଗ୍ଗଞାଣଦସ୍ସନ – ୱିସୁଦ୍ଧି ପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିୟଙ୍ଗଂ, ପଟିପଦାଞାଣଦସ୍ସନୱିସୁଦ୍ଧି ପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିୟଙ୍ଗଂ, ଞାଣଦସ୍ସନୱିସୁଦ୍ଧି ପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିୟଙ୍ଗଂ, ପଞ୍ଞାୱିସୁଦ୍ଧି ପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିୟଙ୍ଗଂ, ୱିମୁତ୍ତିୱିସୁଦ୍ଧି ପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିୟଙ୍ଗଂ। ଇମେ ନୱ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା।

(ଗ) ‘‘କତମେ ନଓ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା? ନଓ ସତ୍ତାୱାସା – ସନ୍ତାୱୁସୋ, ସତ୍ତା ନାନତ୍ତକାୟା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ସେୟ୍ୟଥାପି ମନୁସ୍ସା ଏକଚ୍ଚେ ଚ ଦେୱା ଏକଚ୍ଚେ ଚ ୱିନିପାତିକା। ଅୟଂ ପଠମୋ ସତ୍ତାୱାସୋ।

‘‘ସନ୍ତାୱୁସୋ , ସତ୍ତା ନାନତ୍ତକାୟା ଏକତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ସେୟ୍ୟଥାପି ଦେୱା ବ୍ରହ୍ମକାୟିକା ପଠମାଭିନିବ୍ବତ୍ତା। ଅୟଂ ଦୁତିୟୋ ସତ୍ତାୱାସୋ।

‘‘ସନ୍ତାୱୁସୋ, ସତ୍ତା ଏକତ୍ତକାୟା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ସେୟ୍ୟଥାପି ଦେୱା ଆଭସ୍ସରା। ଅୟଂ ତତିୟୋ ସତ୍ତାୱାସୋ।

‘‘ସନ୍ତାୱୁସୋ, ସତ୍ତା ଏକତ୍ତକାୟା ଏକତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ସେୟ୍ୟଥାପି ଦେୱା ସୁଭକିଣ୍ହା। ଅୟଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ସତ୍ତାୱାସୋ।

‘‘ସନ୍ତାୱୁସୋ, ସତ୍ତା ଅସଞ୍ଞିନୋ ଅପ୍ପଟିସଂୱେଦିନୋ, ସେୟ୍ୟଥାପି ଦେୱା ଅସଞ୍ଞସତ୍ତା। ଅୟଂ ପଞ୍ଚମୋ ସତ୍ତାୱାସୋ।

‘‘ସନ୍ତାୱୁସୋ, ସତ୍ତା ସବ୍ବସୋ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ ସମତିକ୍କମା ପଟିଘସଞ୍ଞାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାନଂ ଅମନସିକାରା ‘ଅନନ୍ତୋ ଆକାସୋ’ତି ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନୂପଗା। ଅୟଂ ଛଟ୍ଠୋ ସତ୍ତାୱାସୋ।

‘‘ସନ୍ତାୱୁସୋ, ସତ୍ତା ସବ୍ବସୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ‘ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣ’ନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନୂପଗା। ଅୟଂ ସତ୍ତମୋ ସତ୍ତାୱାସୋ।

‘‘ସନ୍ତାୱୁସୋ, ସତ୍ତା ସବ୍ବସୋ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ‘ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀ’ତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନୂପଗା। ଅୟଂ ଅଟ୍ଠମୋ ସତ୍ତାୱାସୋ।

‘‘ସନ୍ତାୱୁସୋ, ସତ୍ତା ସବ୍ବସୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନୂପଗା। ଅୟଂ ନୱମୋ ସତ୍ତାୱାସୋ। ଇମେ ନଓ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା।

(ଘ) ‘‘କତମେ ନଓ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା? ନଓ ତଣ୍ହାମୂଲକା ଧମ୍ମା – ତଣ୍ହଂ ପଟିଚ୍ଚ ପରିୟେସନା, ପରିୟେସନଂ ପଟିଚ୍ଚ ଲାଭୋ, ଲାଭଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ, ୱିନିଚ୍ଛୟଂ ପଟିଚ୍ଚ ଛନ୍ଦରାଗୋ , ଛନ୍ଦରାଗଂ ପଟିଚ୍ଚ ଅଜ୍ଝୋସାନଂ, ଅଜ୍ଝୋସାନଂ ପଟିଚ୍ଚ ପରିଗ୍ଗହୋ, ପରିଗ୍ଗହଂ ପଟିଚ୍ଚ ମଚ୍ଛରିୟଂ, ମଚ୍ଛରିୟଂ ପଟିଚ୍ଚ ଆରକ୍ଖୋ, ଆରକ୍ଖାଧିକରଣଂ [ଆରକ୍ଖାଧିକରଣଂ ପଟିଚ୍ଚ (ସ୍ୟା। ପୀ। କ।)] ଦଣ୍ଡାଦାନସତ୍ଥାଦାନକଲହୱିଗ୍ଗହୱିୱାଦତୁୱଂତୁୱଂପେସୁଞ୍ଞମୁସାୱାଦା ଅନେକେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସମ୍ଭୱନ୍ତି। ଇମେ ନଓ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା।

(ଙ) ‘‘କତମେ ନଓ ଧମ୍ମା ହାନଭାଗିୟା? ନଓ ଆଘାତୱତ୍ଥୂନି – ‘ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଅଚରୀ’ତି ଆଘାତଂ ବନ୍ଧତି, ‘ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଚରତୀ’ତି ଆଘାତଂ ବନ୍ଧତି, ‘ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଚରିସ୍ସତୀ’ତି ଆଘାତଂ ବନ୍ଧତି; ‘ପିୟସ୍ସ ମେ ମନାପସ୍ସ ଅନତ୍ଥଂ ଅଚରୀ’ତି ଆଘାତଂ ବନ୍ଧତି…ପେ… ‘ଅନତ୍ଥଂ ଚରତୀ’ତି ଆଘାତଂ ବନ୍ଧତି…ପେ… ‘ଅନତ୍ଥଂ ଚରିସ୍ସତୀ’ତି ଆଘାତଂ ବନ୍ଧତି; ‘ଅପ୍ପିୟସ୍ସ ମେ ଅମନାପସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଅଚରୀ’ତି ଆଘାତଂ ବନ୍ଧତି…ପେ… ‘ଅତ୍ଥଂ ଚରତୀ’ତି ଆଘାତଂ ବନ୍ଧତି…ପେ… ‘ଅତ୍ଥଂ ଚରିସ୍ସତୀ’ତି ଆଘାତଂ ବନ୍ଧତି। ଇମେ ନଓ ଧମ୍ମା ହାନଭାଗିୟା।

(ଚ) ‘‘କତମେ ନଓ ଧମ୍ମା ୱିସେସଭାଗିୟା? ନଓ ଆଘାତପଟିୱିନୟା – ‘ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଅଚରି, ତଂ କୁତେତ୍ଥ ଲବ୍ଭା’ତି ଆଘାତଂ ପଟିୱିନେତି; ‘ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଚରତି, ତଂ କୁତେତ୍ଥ ଲବ୍ଭା’ତି ଆଘାତଂ ପଟିୱିନେତି; ‘ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଚରିସ୍ସତି, ତଂ କୁତେତ୍ଥ ଲବ୍ଭା’ତି ଆଘାତଂ ପଟିୱିନେତି; ‘ପିୟସ୍ସ ମେ ମନାପସ୍ସ ଅନତ୍ଥଂ ଅଚରି…ପେ… ଅନତ୍ଥଂ ଚରତି…ପେ… ଅନତ୍ଥଂ ଚରିସ୍ସତି, ତଂ କୁତେତ୍ଥ ଲବ୍ଭା’ତି ଆଘାତଂ ପଟିୱିନେତି; ‘ଅପ୍ପିୟସ୍ସ ମେ ଅମନାପସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଅଚରି…ପେ… ଅତ୍ଥଂ ଚରତି…ପେ… ଅତ୍ଥଂ ଚରିସ୍ସତି, ତଂ କୁତେତ୍ଥ ଲବ୍ଭା’ତି ଆଘାତଂ ପଟିୱିନେତି। ଇମେ ନଓ ଧମ୍ମା ୱିସେସଭାଗିୟା।

(ଛ) ‘‘କତମେ ନଓ ଧମ୍ମା ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝା? ନଓ ନାନତ୍ତା – ଧାତୁନାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଫସ୍ସନାନତ୍ତଂ, ଫସ୍ସନାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱେଦନାନାନତ୍ତଂ, ୱେଦନାନାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସଞ୍ଞାନାନତ୍ତଂ, ସଞ୍ଞାନାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସଙ୍କପ୍ପନାନତ୍ତଂ, ସଙ୍କପ୍ପନାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଛନ୍ଦନାନତ୍ତଂ, ଛନ୍ଦନାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ପରିଳାହନାନତ୍ତଂ, ପରିଳାହନାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ପରିୟେସନାନାନତ୍ତଂ, ପରିୟେସନାନାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଲାଭନାନତ୍ତଂ। ଇମେ ନଓ ଧମ୍ମା ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝା।

(ଜ) ‘‘କତମେ ନଓ ଧମ୍ମା ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା? ନଓ ସଞ୍ଞା – ଅସୁଭସଞ୍ଞା, ମରଣସଞ୍ଞା, ଆହାରେପଟିକୂଲସଞ୍ଞା , ସବ୍ବଲୋକେଅନଭିରତିସଞ୍ଞା [ଅନଭିରତସଞ୍ଞା (ସ୍ୟା। କ।)], ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା, ଅନିଚ୍ଚେ ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞା, ଦୁକ୍ଖେ ଅନତ୍ତସଞ୍ଞା, ପହାନସଞ୍ଞା, ୱିରାଗସଞ୍ଞା। ଇମେ ନଓ ଧମ୍ମା

ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା।

(ୱ) ''କତମେ ନୱ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା? ନୱ ଅନୁପୁବ୍ବୱିହାରା – ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା…ପେ… ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ପୀତିଯା ଚ ୱିରାଗା …ପେ… ତତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସବ୍ବସୋ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ ସମତିକ୍କମା…ପେ… ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସବ୍ବସୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ 'ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣ'ନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସବ୍ବସୋ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ 'ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀ'ତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସବ୍ବସୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସବ୍ବସୋ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ସଞ୍ଞାୱେଦଯିତନିରୋଧଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇମେ ନୱ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା।

(ଞ) ''କତମେ ନୱ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା? ନୱ ଅନୁପୁବ୍ବନିରୋଧା – ପଠମଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ କାମସଞ୍ଞା ନିରୁଦ୍ଧା ହୋତି, ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ୱିତକ୍କୱିଚାରା ନିରୁଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ତତିଯଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ପୀତି ନିରୁଦ୍ଧା ହୋତି, ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସ୍ସା ନିରୁଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ରୂପସଞ୍ଞା ନିରୁଦ୍ଧା ହୋତି, ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞା ନିରୁଦ୍ଧା ହୋତି, ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞା ନିରୁଦ୍ଧା ହୋତି, ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସଞ୍ଞା ନିରୁଦ୍ଧା ହୋତି, ସଞ୍ଞାୱେଦଯିତନିରୋଧଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ସଞ୍ଞା ଚ ୱେଦନା ଚ ନିରୁଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି। ଇମେ ନୱ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା।

''ଇତି ଇମେ ନୱୁତି ଧମ୍ମା ଭୂତା ତଚ୍ଛା ତଥା ଅୱିତଥା ଅନଞ୍ଞଥା ସମ୍ମା ତଥାଗତେନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧା।

ଦସ ଧମ୍ମା

୩୬୦। ''ଦସ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା…ପେ… ଦସ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା।

(କ) ''କତମେ ଦସ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା? ଦସ ନାଥକରଣାଧମ୍ମା – ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା ହୋତି, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରତି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ, ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସାୱୀ ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ, ଯଂପାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା ହୋତି…ପେ… ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ। ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ନାଥକରଣୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ବହୁସ୍ସୁତୋ …ପେ… ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା, ଯଂପାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ବହୁସ୍ସୁତୋ…ପେ… ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ନାଥକରଣୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୋ ହୋତି କଲ୍ୟାଣସହାଯୋ କଲ୍ୟାଣସମ୍ପୱଙ୍କୋ। ଯଂପାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ…ପେ… କଲ୍ୟାଣସମ୍ପୱଙ୍କୋ। ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ନାଥକରଣୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁୱଚୋ ହୋତି ସୋୱଚସ୍ସକରଣେହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ, ଖମୋ ପଦକ୍ଖିଣଗ୍ଗାହୀ ଅନୁସାସନିଂ। ଯଂପାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ…ପେ… ଅନୁସାସନିଂ। ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ନାଥକରଣୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଯାନି ତାନି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଉଚ୍ଚାୱଚାନି କିଂକରଣୀଯାନି ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖୋ ହୋତି ଅନଲସୋ ତତ୍ରୁପାଯାଯ ୱୀମଂସାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଅଲଂ କାତୁଂ, ଅଲଂ ସଂୱିଧାତୁଂ। ଯଂପାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ…ପେ… ଅଲଂ ସଂୱିଧାତୁଂ। ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ନାଥକରଣୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମକାମୋ ହୋତି ପିଯସମୁଦାହାରୋ ଅଭିଧମ୍ମେ ଅଭିୱିନଯେ ଉଳାରପାମୋଜ୍ଜୋ। ଯଂପାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ…ପେ… ଉଳାରପାମୋଜ୍ଜୋ। ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ନାଥକରଣୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେହି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେହି। ଯଂପାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ …ପେ… ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ନାଥକରଣୋ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ୱିହରତି…ପେ… କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ଯଂପାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ…ପେ… ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ

ନାଥକରଣୋ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସତିମା ହୋତି, ପରମେନ ସତିନେପକ୍କେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଚିରକତମ୍ପି ଚିରଭାସିତମ୍ପି ସରିତା ଅନୁସ୍ସରିତା। ଯଂପାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ…ପେ… ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ନାଥକରଣୋ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଞୱା ହୋତି ଉଦଯତ୍ଥଗାମିନିଯା ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଅରିଯାଯ ନିବ୍ବେଧିକାଯ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନିଯା। ଯଂପାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ…ପେ… ଅଯମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ନାଥକରଣୋ। ଇମେ ଦସ ଧମ୍ମା ବହୁକାରା।

(ଖ) ‘‘କତମେ ଦସ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା? ଦସ କସିଣାଯତନାନି – ପଥୱୀକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ତିରିଯଂ ଅଦ୍ୱଯଂ ଅପ୍ପମାଣଂ। ଆପୋକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି…ପେ… ତେଜୋକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି… ୱାଯୋକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି… ନୀଲକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି… ପୀତକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି… ଲୋହିତକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି… ଓଦାତକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି… ଆକାସକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି… ୱିଞ୍ଞାଣକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ତିରିଯଂ ଅଦ୍ୱଯଂ ଅପ୍ପମାଣଂ । ଇମେ ଦସ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା।

(ଗ) ‘‘କତମେ ଦସ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟା? ଦସାଯତନାନି – ଚକ୍ଖାଯତନଂ, ରୂପାଯତନଂ, ସୋତାଯତନଂ, ସଦ୍ଦାଯତନଂ, ଘାନାଯତନଂ, ଗନ୍ଧାଯତନଂ, ଜିୱ୍ହାଯତନଂ, ରସାଯତନଂ, କାଯାଯତନଂ, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାଯତନଂ। ଇମେ ଦସ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟା।

(ଘ) ‘‘କତମେ ଦସ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା? ଦସ ମିଚ୍ଛତ୍ତା – ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି, ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋ, ମିଚ୍ଛାୱାଚା, ମିଚ୍ଛାକମ୍ମନ୍ତୋ, ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱୋ, ମିଚ୍ଛାୱାଯାମୋ, ମିଚ୍ଛାସତି, ମିଚ୍ଛାସମାଧି, ମିଚ୍ଛାଞାଣଂ, ମିଚ୍ଛାୱିମୁତ୍ତି। ଇମେ ଦସ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା।

(ଙ) ‘‘କତମେ ଦସ ଧମ୍ମା ହାନଭାଗିଯା? ଦସ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥା – ପାଣାତିପାତୋ, ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୋ, ମୁସାୱାଦୋ, ପିସୁଣା ୱାଚା, ଫରୁସା ୱାଚା, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୋ, ଅଭିଜ୍ଝା, ବ୍ୟାପାଦୋ, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି। ଇମେ ଦସ ଧମ୍ମା ହାନଭାଗିଯା।

(ଚ) ‘‘କତମେ ଦସ ଧମ୍ମା ୱିସେସଭାଗିଯା? ଦସ କୁସଲକମ୍ମପଥା – ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣୀ, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ୱେରମଣୀ, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ୱେରମଣୀ, ମୁସାୱାଦା ୱେରମଣୀ, ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ୱେରମଣୀ, ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ୱେରମଣୀ, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ୱେରମଣୀ, ଅନଭିଜ୍ଝା, ଅବ୍ୟାପାଦୋ, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ଇମେ ଦସ ଧମ୍ମା ୱିସେସଭାଗିଯା।

(ଛ) ‘‘କତମେ ଦସ ଧମ୍ମା ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝା? ଦସ ଅରିଯୱାସା – ଇଧାୱୁସୋ , ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନୋ ହୋତି, ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ, ଏକାରକ୍ଖୋ, ଚତୁରାପସ୍ସେନୋ, ପଣୁନ୍ନପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚୋ, ସମୱଯସଟ୍ଠେସନୋ, ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପୋ, ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯସଙ୍ଖାରୋ, ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ, ସୁୱିମୁତ୍ତପଞ୍ଞୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚାୱୁସୋ , ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନୋ ହୋତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ବ୍ୟାପାଦୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପହୀନଂ ହୋତି, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ପହୀନଂ ହୋତି, ୱିଚିକିଚ୍ଛା ପହୀନା ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ, ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା…ପେ… ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା… ଜିୱ୍ହାଯ ରସଂ ସାଯିତ୍ୱା… କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ, ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଏକାରକ୍ଖୋ ହୋତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସତାରକ୍ଖେନ ଚେତସା ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଏକାରକ୍ଖୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଚତୁରାପସ୍ସେନୋ ହୋତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଖାଯେକଂ ପଟିସେୱତି, ସଙ୍ଖାଯେକଂ ଅଧିୱାସେତି, ସଙ୍ଖାଯେକଂ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ସଙ୍ଖାଯେକଂ ୱିନୋଦେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଚତୁରାପସ୍ସେନୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ପଣୁନ୍ନପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚୋ ହୋତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଯାନି ତାନି ପୁଥୁସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ପୁଥୁପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚାନି, ସବ୍ବାନି ତାନି

ନୁନ୍ନାନି ହୋନ୍ତି ପଣୁନ୍ନାନି ଚତ୍ତାନି ୱନ୍ତାନି ମୁତ୍ତାନି ପହୀନାନି ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠାନି। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ପଣୁନ୍ନପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସମୱଯସଟ୍ଠେସନୋ ହୋତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ କାମେସନା ପହୀନା ହୋତି, ଭୱେସନା ପହୀନା ହୋତି, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେସନା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧା। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସମୱଯସଟ୍ଠେସନୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚାୱୁସୋ , ଭିକ୍ଖୁ ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପୋ ହୋତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ କାମସଙ୍କପ୍ପୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ବ୍ୟାପାଦସଙ୍କପ୍ପୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ୱିହିଂସାସଙ୍କପ୍ପୋ ପହୀନୋ ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯସଙ୍ଖାରୋ ହୋତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ପୁବ୍ବେୱ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯସଙ୍ଖାରୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ହୋତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ରାଗା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତି, ଦୋସା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତି, ମୋହା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁୱିମୁତ୍ତପଞ୍ଞୋ ହୋତି? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ‘ରାଗୋ ମେ ପହୀନୋ ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାୱଂକତୋ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ’ତି ପଜାନାତି। ‘ଦୋସୋ ମେ ପହୀନୋ…ପେ… ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ’ତି ପଜାନାତି। ‘ମୋହୋ ମେ ପହୀନୋ …ପେ… ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ’ତି ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁୱିମୁତ୍ତପଞ୍ଞୋ ହୋତି। ଇମେ ଦସ ଧମ୍ମା ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝା।

(ଜ) ‘‘କତମେ ଦସ ଧମ୍ମା ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା? ଦସ ସଞ୍ଞା – ଅସୁଭସଞ୍ଞା, ମରଣସଞ୍ଞା, ଆହାରେପଟିକୂଲସଞ୍ଞା, ସବ୍ବଲୋକେଅନଭିରତିସଞ୍ଞା, ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା, ଅନିଚ୍ଚେ ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞା, ଦୁକ୍ଖେ ଅନତ୍ତସଞ୍ଞା, ପହାନସଞ୍ଞା, ୱିରାଗସଞ୍ଞା, ନିରୋଧସଞ୍ଞା। ଇମେ ଦସ ଧମ୍ମା ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା।

(ଝ) ‘‘କତମେ ଦସ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା? ଦସ ନିଜ୍ଜରୱତ୍ଥୂନି – ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିସ୍ସ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ନିଜ୍ଜିଣ୍ଣା ହୋତି। ଯେ ଚ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିପଚ୍ଚଯା ଅନେକେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସମ୍ଭୱନ୍ତି, ତେ ଚସ୍ସ ନିଜ୍ଜିଣ୍ଣା ହୋନ୍ତି। ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପସ୍ସ ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋ…ପେ… ସମ୍ମାୱାଚସ୍ସ ମିଚ୍ଛାୱାଚା… ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତସ୍ସ ମିଚ୍ଛାକମ୍ମନ୍ତୋ… ସମ୍ମାଆଜୀୱସ୍ସ ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱୋ… ସମ୍ମାୱାଯାମସ୍ସ ମିଚ୍ଛାୱାଯାମୋ… ସମ୍ମାସତିସ୍ସ ମିଚ୍ଛାସତି… ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ ମିଚ୍ଛାସମାଧି… ସମ୍ମାଞାଣସ୍ସ ମିଚ୍ଛାଞାଣଂ ନିଜ୍ଜିଣ୍ଣଂ ହୋତି। ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତିସ୍ସ ମିଚ୍ଛାୱିମୁତ୍ତି ନିଜ୍ଜିଣ୍ଣା ହୋତି। ଯେ ଚ ମିଚ୍ଛାୱିମୁତ୍ତିପଚ୍ଚଯା ଅନେକେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସମ୍ଭୱନ୍ତି, ତେ ଚସ୍ସ ନିଜ୍ଜିଣ୍ଣା ହୋନ୍ତି। ଇମେ ଦସ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା।

(ଞ) ‘‘କତମେ ଦସ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା? ଦସ ଅସେକ୍ଖା ଧମ୍ମା – ଅସେକ୍ଖା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ଅସେକ୍ଖୋ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ, ଅସେକ୍ଖା ସମ୍ମାୱାଚା, ଅସେକ୍ଖୋ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ, ଅସେକ୍ଖୋ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ, ଅସେକ୍ଖୋ ସମ୍ମାୱାଯାମୋ, ଅସେକ୍ଖା ସମ୍ମାସତି, ଅସେକ୍ଖୋ ସମ୍ମାସମାଧି, ଅସେକ୍ଖଂ ସମ୍ମାଞାଣଂ, ଅସେକ୍ଖା ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତି। ଇମେ ଦସ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା।

‘‘ଇତି ଇମେ ସତଧମ୍ମା ଭୂତା ତଚ୍ଛା ତଥା ଅୱିତଥା ଅନଞ୍ଞଥା ସମ୍ମା ତଥାଗତେନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧା’’ତି। ଇଦମୱୋଚାଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ। ଅତ୍ତମନା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୁନ୍ତି।

ଦସୁତ୍ତରସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ଏକାଦସମଂ।

ପାଥିକୱଗ୍ଗୋ [ପାଟିକୱଗ୍ଗୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।)] ନିଟ୍ଠିତୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ପାଥିକୋ ଚ [ପାଟିକଞ୍ଚ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଉଦୁମ୍ବରଂ [ପାଟିକୋଦୁମ୍ବରୀଚେୱ (ସୀ। ପୀ।)], ଚକ୍କୱତ୍ତି ଅଗ୍ଗଞ୍ଞକଂ;

ସମ୍ପସାଦନପାସାଦଂ [ସମ୍ପସାଦଞ୍ଚ ପାସାଦଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ।

ସିଙ୍ଗାଲାଟାନାଟିଯକଂ , ସଙ୍ଗୀତି ଚ ଦସୁତ୍ତରଂ;

ଏକାଦସହି ସୁତ୍ତେହି, ପାଥିକଵଗ୍ଗୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ପାଥିକଵଗ୍ଗପାଠଇ ନିଟ୍ଠିତା।

ତୀହି ୱଗ୍ଗେହି ପଟିମଣ୍ଡିତୋ ସକଲୋ

ଦୀଘନିକାଯୋ ସମତ୍ତୋ।